

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KENTSEL AÇIK YEŞİL ALAN
KULLANIM TALEBİNİ ETKİLEYEN ETMENLER**

DOKTORA TEZİ

Zeynep YILMAZ BAYRAM

ARALIK 2011

TRABZON

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

**TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KENTSEL AÇIK YEŞİL ALAN
KULLANIM TALEBİNİ ETKİLEYEN ETMENLER**

Mimar Zeynep YILMAZ BAYRAM

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
"DOKTOR (MİMARLIK)"
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :22.11.2011
Tezin Savunma Tarihi :07.12.2011**

Tez Danışmanı :Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ

Trabzon 2011

Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Ana Bilim Dalında
Zeynep YILMAZ BAYRAM Tarafından Hazırlanan

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KENTSEL AÇIK YEŞİL ALAN
KULLANIM TALEBİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

başlıklı bu çalışma, Enstitü Yönetim Kurulunun 22 / 11 / 2011 gün ve 1430/10 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından yapılan sınavda

DOKTORA TEZİ
olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan : Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ

Üye : Prof. Dr. M. Çınar ATAY

Üye : Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yelda AYDIN TÜRK

Prof. Dr. Sadettin KORKMAZ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

“Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kentsel Açık Yeşil Alan Kullanım Talebini Etkileyen Etmenler” adlı bu çalışma, KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Programı’nda hazırlanmıştır.

Çalışmamda başta her konuda ilgi ve desteğini bende esirgemeyen, fikirleriyle beni yönlendiren, kıymetli vaktini bana ayıran değerli danışman hocam Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ olmak üzere, tez izleme jürimde yer alan Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Melih ÖKSÜZ’e, çalışmam süresinde her türlü katkıları için Yrd. Doç. Dr. Yelda AYDIN TÜRK’e, teknik yardımları için Yrd. Doç. Dr. Süleyman ÖZGEN’e ve Yrd. Doç. Dr. Mustafa KAVRAZ’a, alan çalışmasındaki destekleri için Yrd. Doç. Dr. Reyhan MİDİLLİ SARI’ya teşekkür ederim. Ayrıca, anket çalışması süresince bana kolaylık sağlayan 1 Nolu Beşirli Mahallesi Muhtarı’na ve ankete katılan mahalle sakinlerine minnettarlığımı sunarım.

Bana her zaman manevi güç veren ve her türlü özveride bulunan babam Avni Yılmaz, annem Muazzez YILMAZ, kardeşlerim Aslıhan YILMAZ ve Nagihan ÖZTÜRK ve yeğenim Kemal ÖZTÜRK’e minnet ve şükranlarımı sunarım. Son olarak, bu uzun ve yorucu süreç boyunca özverisiyle bana destek olan eşim Yavuz BAYRAM’a teşekkür ederim.

Zeynep YILMAZ BAYRAM
Trabzon 2011

TEZ BEYANNAMESİ

Doktora Tezi olarak sunduğum ‘‘Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kentsel Açık Yeşil Alan Kullanım Talebini Etkileyen Etmenler’’ başlıklı bu çalışmayı baştan sona kadar danışmanım Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ’ün sorumluluğunda tamamladığımı, verileri/örnekleri kendim topladığımı, deneyleri/analizleri ilgili laboratuvarlarda yaptığımı/yaptırdığımı, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 22/11/2011

Zeynep YILMAZ BAYRAM

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ.....	III
TEZ BEYANNAMESİ.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
ÖZET	VIII
SUMMARY	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	X
TABLolar DİZİNİ.....	XI
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1. Giriş	1
1.2. Sorunun Belirlenmesi ve Çalışmanın Amacı.....	2
1.3. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kent Planlama ve Kentsel Tasarıma İlişkin Genel Bilgiler	7
1.3.1. Sosyal Kent Planlama.....	9
1.3.2. Kentsel Tasarımın Sosyal Boyutu	12
1.4. Kent Planlama ve Kentsel Tasarımda Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Mekan İlişkisi	15
1.4.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Mekan İlişkisi	16
1.4.2. Türkiye’de Kadının Konumu ve Mekan İlişkisi.....	20
1.4.3. Kent Planlama ve Kentsel Tasarım Süreçlerinde Toplumsal Cinsiyet Konuları	27
1.5. Rekreasyon Kavramı ve Kentsel Parklar.....	36
1.5.1. Boş Zaman Kavramı	37
1.5.2. Rekreasyon Kavramı	40
1.5.2.1. Rekreasyon Türleri	43
1.5.2.2. Kentsel Açık Yeşil Alanlar.....	47
1.5.2.2.1. Kentsel Parklar	51
1.6. Rekreasyonel Talep: Kentsel Açık Yeşil Alanlar	58
1.6.1. Talep Tipleri	59
1.6.2. Talebi Etkileyen Etmenler	64

1.7.	Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kentsel Açık Yeşil Alan Kullanımını Etkileyen Bireysel ve Toplumsal Etmenler	69
1.7.1.	Demografik Yapı	70
1.7.1.1.	Cinsiyet	70
1.7.1.2.	Yaş	73
1.7.1.3.	Eğitim Düzeyi	74
1.7.2.	Ekonomik Durum	76
1.7.3.	Toplumsal Değerler	78
1.7.4.	Boş Zamanın Niteliği	83
1.7.5.	Hareketlilik	85
1.8.	Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenler	87
1.9.	Bireysel ve Toplumsal ile Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenler	93
1.9.1.	Güvenlik	93
1.9.2.	Erişebilirlik	97
2.	YAPILAN ÇALIŞMALAR	104
2.1.	Araştırmanın Yöntemi	104
2.2.	Çalışma Alanı	104
2.3.	Anket Formunun Oluşturulması	112
2.3.1.	Anket Formunun Bölümleri	113
2.4.	Örneklemin Belirlenmesi	116
2.5.	Örneklem Büyüklüğü	120
2.6.	Anketin Uygulanması	121
2.7.	Anket Formuna Ait Verilerin Analizleri	122
3.	BULGULAR	123
3.1.	Kentsel Açık Yeşil Alanlara İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler	123
3.1.1.	Eyüboğlu Parkı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler	123
3.1.2.	Çınaraltı Parkı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler	126
3.1.3.	Şelale Parkı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler	128
3.1.4.	Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler	130
3.1.5.	Sahil Rekreasyon Alanı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler	133
3.1.6.	Trabzon'daki Kentsel Açık Yeşil Alanlar	136
3.2.	Anket Formuna İlişkin Verilerin Değerlendirmesi	141

3.2.1.	Bireysel ve Toplumsal Etmenlere İlişkin Bulgular	141
3.2.2.	Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenlere İlişkin Bulgular	167
3.2.2.1.	Farklı Yaş Grubu Çocukların Oyun Mekanlarına İlişkin Bulgular	186
3.2.3.	Bireysel ve Toplumsal ile Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenlere İlişkin Bulgular.....	192
4.	İRDELEME	199
4.1.	Ki-kare Bağımsızlık Testi Sonuçlarının İrdelemesi	199
4.1.1.	Bireysel ve Toplumsal Etmenlere Ait İrdelemeler	200
4.1.2.	Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenlere Ait İrdelemeler	210
4.1.3.	Bireysel ve Toplumsal ile Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenlere Ait İrdelemeler	215
4.2.	Sıralama ve Memnuniyet Sorularına Ait İrdelemeler.....	218
4.2.1.	Sıralama Sorularına Ait İrdelemeler.....	218
4.2.2.	Memnuniyet Sorularına Ait İrdelemeler	221
5.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	236
5.1.	Sonuçlar	236
5.2.	Öneriler.....	241
6.	KAYNAKLAR.....	245
7.	EKLER	253

ÖZGEÇMİŞ

Doktora Tezi

ÖZET

Zeynep YILMAZ BAYRAM

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA KENTSEL AÇIK YEŞİL ALAN
KULLANIM TALEBİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

Karadeniz Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ
2011, 252 Sayfa, 10 Sayfa Ek

Toplumsal cinsiyetin kadınlara yüklediği görev ve sorumluluklar, onların hayattan beklentilerini, önceliklerini, sorunlarını, boş zaman niteliklerini, birlikte hareket ettikleri bireyleri, vb. erkeklerinkinden farklılaştırmaktadır. Aynı mekanları kullanmalarına rağmen, kadınlar ve erkekler farklı deneyimler yaşamaktadır. Ayrıca, belli standartlar ve genellemeler dikkate alınarak oluşturulan kentsel açık yeşil alanlar, kadınların bu mekanları kullanmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, kadınların ve erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerin belirlenmesidir. Çalışma kuramsal ve uygulama bölümlerinden oluşmaktadır.

Kuramsal bölümde, toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlere ilişkin bir model oluşturulmuştur. Bu model, bireysel ve toplumsal etmenler, rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenler ve bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenlerden oluşmaktadır. Uygulama bölümünde ise, rekreasyonel talebi etkileyen etmenlerin belirlenmesine yönelik anket çalışması yapılmıştır. Ayrıca çalışma alanındaki kentsel açık yeşil alanların kalitelerine ilişkin analizler yapılarak, kullanım talebi üzerindeki etkileri sorgulanmıştır. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebi üzerinde etkili olan etmenler tespit edilmiştir. Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım düzeyinin artırılmasına ilişkin önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Rekreasyonel Talep, Kentsel Açık Yeşil Alan, Park, Kentsel Tasarım

PhD. Thesis

SUMMARY

FACTORS AFFECTING THE DEMAND FOR USE OF URBAN OPEN SPACE IN
TERMS OF GENDER

Zeynep YILMAZ BAYRAM

Karadeniz Technical University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences

Supervisor: Prof. Dr. Ayşe SAĞSÖZ
2011, 252 Pages, 10 Pages Appendix

Duties and responsibilities of women arising from their gender differentiate their expectations from their own life, priorities, problems, leisure time qualities, people who act with themselves from men's. Women and men experience the environment differently, despite using the same spaces. Also urban open spaces which are created taking into account the specific standards and generalizations effect negatively the use of the spaces by women. In this context, the aim of the study can be summarized as determination of the factors influencing demand for use of urban open space of men and women. The study consists of theoretical and practical parts.

In theoretical part, a model is set in relation to the factors that affect the demand of using urban open spaces as part of gender. The model consists of individual and social factors, depending on the quality of recreational area and the relationship between individual and social factors and recreational space qualities. In practical part, survey study is conducted for defining the factors influencing recreational demand. Also, qualities of urban open spaces within the context of study area were analyzed, and their effects on the demand of use were questioned. As a result, factors that are effective over the usage demand of urban open space were determined in the context of gender. Suggestions about increasing the usage level of urban open space as part of gender were made.

Key Words: Gender, Recreational Demand, Urban Open Space, Park, Urban Design

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Araştırma süreci.....	6
Şekil 2. Sosyal planlamada temel ilgi alanları	10
Şekil 3. Avrupa Kentsel Şartı, toplumsal cinsiyet konuları ve kentsel donatı ilişkileri.....	30
Şekil 4. Rekreasyon sınıfları ilişki diyagramı	44
Şekil 5. Rekreasyon çeşitlerinin sınıflandırılması	46
Şekil 6. Kentsel mekandaki parkların kullanım süreleri, çeşitliliği ve frekansları	57
Şekil 7. Kentin yapılaşma yoğunluğu ile park hiyerarşisi ilişkisi	57
Şekil 8. İnsanın gereksinim piramidi	62
Şekil 9. Bireylerin kentsel açık yeşil alan –park kullanım taleplerini etkileyen etmenler	68
Şekil 10. Trabzon kenti mahalleleri.....	105
Şekil 11. 2010 yılı nüfus sayımına bağlı olarak Trabzon kentinde yaşayan kadın ve erkeklerin eğitim durumu	106
Şekil 12. Trabzon kenti mahallerinin üst statü grubu değişkenlerine göre dağılımı	108
Şekil 13. Trabzon kenti mahallerindeki toplam aktif yeşil alan büyüklükleri	109
Şekil 14. Anket çalışmasında kullanılan beşli Likert ölçeği.....	113
Şekil 15. Trabzon'daki bazı kentsel açık yeşil alanların konumları.....	137
Şekil 16. Deneklerin yaş dağılımları	142
Şekil 17. Deneklerin medeni durumları.....	142
Şekil 18. Deneklerin eğitim düzeyleri	143
Şekil 19. Deneklerin meslek dağılımları	144
Şekil 20. Deneklerin aile yapıları	144
Şekil 21. Deneklerin çocuk sahipliliği.....	145
Şekil 22. Ailelerin gelir dağılımları	145
Şekil 23. Ailelerin araba sahipliliği ve kullanan kişiler.....	146
Şekil 24. Konut mülkiyet durumu ve tipleri	146
Şekil 25. Deneklerin mahallede ikamet süresi.....	147
Şekil 26. Aile reisi tanımlaması.....	147
Şekil 27. Deneklerin boş zamanlarının olduğu günler.....	151

Şekil 28. Deneklerin boş saatlerinin dağılımı.....	152
Şekil 29. Boş zaman kullanım kararını etkileyen kişi	153
Şekil 30. Kadınların ve erkeklerin kış mevsiminde yaptıkları etkinliklerin grupları	157
Şekil 31. Kadınların ve erkeklerin yaz mevsiminde yaptıkları etkinliklerin grupları	158
Şekil 32. Kadınların ve erkeklerin kış mevsiminde yapmak istedikleri etkinliklerin grupları	161
Şekil 33. Kadınların ve erkeklerin yaz mevsiminde yapmak istedikleri etkinliklerin grupları	162
Şekil 34. Deneklerin spor yapma durumu	163
Şekil 35. Spor yapmama/yapamama nedeni	164
Şekil 36. Deneklerin köye gitme durumları.....	183
Şekil 37. Komşularla görüşme mekanı.....	186
Şekil 38. Çocuğa bakan kişi/kurum	187
Şekil 39. Konut yakın çevresinde çocuk parkı durumu ve çocuğu parka götüreren kişi....	187
Şekil 40. Çocuğun kış ve yaz mevsiminde parka gitme sıklığı	188
Şekil 41. Farklı yaş gruplarındaki çocukların oyun mekanları	189
Şekil 42. Farklı yaş grupları için çocuk oyun mekanınının konuta olmasını istediğiniz uzaklık	192

TABLolar LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Türk Toplumunda kadının eğitim, ekonomi ve istihdam alanlarındaki konumu.....	23
Tablo 2. Ulaşım, konut, rekreasyon, eğitim, sağlık, kültür ve eğlence, ticaret ve Kamusal mekanlar bağlamında toplumsal cinsiyet konularının değerlendirilmesi.....	32
Tablo 3. Rekreasyon türleri ve aktiviteleri	45
Tablo 4. Kentsel açık yeşil alanlar	49
Tablo 5. Bazı ülkelerde kişi başına düşen açık yeşil alan büyüklükleri	51
Tablo 6. Park kademelenmesi ve kapsamı	53
Tablo 7. Çeşitli kademelerde park birimi alan ölçütleri	56
Tablo 8. İnsanların kullanım modellerini değiştirmeye yönelik yöntemler	63
Tablo 9. Bireyin boş zaman kullanımını etkileyen etmenler	65
Tablo 10. Bireyin boş zaman kullanımını etkileyen etmenler	66
Tablo 11. Boş zaman etkinlik talebini olumlu ve olumsuz yönde etkileyen etmenler.....	69
Tablo 12. Park alanını kullanımını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen tasarım kriterleri.....	89
Tablo 13. Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan-park kullanımında karşılaşılan güvenlik konuları	96
Tablo 14. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde rekreatif amaçlı donatıların erişebilirlik mesafeleri	98
Tablo 15. Toplumsal cinsiyet açısından yaya yolları, kaldırımlar ve geçitlerde erişimle ilgili konular	100
Tablo 16. Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerin değerlendirilmesi	102
Tablo 17. Üst statü grubuna pozitif ve negatif yükleme yapan değişkenler	107
Tablo 18. Trabzon kentindeki mahallerdeki kadın ve erkek nüfusu, kentsel açık yeşil alanların-parkların türü ve büyüklükleri	110
Tablo 19. Karşılıklı görüşmenin avantajları ve dezavantajları	122
Tablo 20. Eyüboğlu Parkı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu.....	125
Tablo 21. Çınaraltı Parkı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu	127
Tablo 22. Şelale Parkı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu	129

Tablo 23. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu	132
Tablo 24. Sahil Rekreasyon Alanı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu	135
Tablo 25. Trabzon'daki bazı kentsel açık yeşil alanlar ve sunulan hizmetler.....	136
Tablo 26. Ev işlerini yapmakla yükümlü kişiler	148
Tablo 27. Parkta kişi, grup ve aileler ile görüşme durumu ve nedeni	149
Tablo 28. Deneklerin park kullanımını etkileyen etmenler	150
Tablo 29. Boş zaman kullanım kararını etkileyen etmenler.....	153
Tablo 30. Kadınların ve erkeklerin kış ve yaz mevsimlerinde boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler	155
Tablo 31. Kış ve yaz mevsiminde yapılan etkinliklerin kentsel donatılar açısından gruplandırılması	156
Tablo 32. Kadınların ve erkeklerin kış ve yaz mevsimlerinde boş zamanlarında yapmak istedikleri etkinlikler	159
Tablo 33. Kış ve yaz mevsiminde yapılmak istenen etkinliklerin kentsel donatılar açısından gruplandırılması	160
Tablo 34. Kadınların ve erkeklerin yaptıkları spor türü ve yeri	165
Tablo 35. Kadınların ve erkeklerin yapmak istedikleri spor türü ve yeri.....	166
Tablo 36. Park kullanım sıklığı	168
Tablo 37. En sık kullanılan parkta yapılan etkinlikler	169
Tablo 38. Parklarda uygun ortamın sağlanması koşuluyla kullanım durumu ve kullanmama nedenleri	170
Tablo 39. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları aktivite memnuniyet durumu.....	171
Tablo 40. Şelale Parkı aktivite memnuniyet durumu	171
Tablo 41. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı aktivite memnuniyet durumu	172
Tablo 42. Sahil Rekreasyon Alanı aktivite memnuniyet durumu	173
Tablo 43. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler.....	174
Tablo 44. Şelale Parkı kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler	175
Tablo 45. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler	177
Tablo 46. Sahil Rekreasyon Alanı kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler	178
Tablo 47. Kentsel açık yeşil alanlarda-parklarda karşılaşılan durumların değerlendirilmesi.....	180
Tablo 48. Trabzon kentinde beğenilen ve şikayet edilen parklar	182
Tablo 49. Köye gidiş zamanı ve amacı.....	184

Tablo 50. Konut bahçesinin varlığı ve kullanım türü.....	185
Tablo 51. Ebeveynlerin çocuk parklarına ilişkin endişe konuları	188
Tablo 52. Farklı yaş gruplarındaki çocukların oyun mekanı tercihleri	190
Tablo 53. Farklı yaş grubundaki çocukların oyun mekanlarından şikayetler.....	191
Tablo 54. Kadınların ve erkeklerin mahalledeki parklarda karşılaştıkları güvenlik olayları	193
Tablo 55. Parklara erişimde kullanılan ulaşım türleri	194
Tablo 56. Parklara erişimde kullanılan yaya yolları ve kaldırımların değerlendirilmesi .	196
Tablo 57. Parklara erişimde kullanılan toplu taşıma olanaklarının değerlendirilmesi.....	198
Tablo 58. Cinsiyet ve demografik özelliklere ait ki-kare testi sonuçları.....	200
Tablo 59. Cinsiyet ve demografik özelliklerine ait çapraz tablo sonuçları	202
Tablo 60. Aile reisinin kim olduğu ve demografik özelliklere ait ki-kare sonuçları	203
Tablo 61. Aile reisinin kim olduğu ve demografik özelliklere ait çapraz tablo sonuçları	203
Tablo 62. Cinsiyet ve boş zamana ait ki-kare testi sonuçları	204
Tablo 63. Cinsiyet ve boş zamana ait çapraz tablo sonuçları.....	205
Tablo 64. Deneklerin spor yapma durumu ve demografik özelliklerine ait ki-kare testi sonuçları	206
Tablo 65. Deneklerin spor yapma durumu ve demografik özelliklerine ait çapraz tablo sonuçları	207
Tablo 66. Deneklerin spor yapmama/yapamama nedenleri ve demografik özelliklerine ait ki-kare testi sonuçları	208
Tablo 67. Deneklerin spor yapmama/yapamama nedenleri ve demografik özelliklerine ait çapraz tablo sonuçları.....	209
Tablo 68. Uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanma durumu ve cinsiyet, çocuk sahipliliği ve araba sahipliliğine ait ki-kare testi sonuçları	210
Tablo 69. Uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanma durumu ve cinsiyet, çocuk sahipliliği ve araba sahipliliğine ait çapraz sonuçları	211
Tablo 70. Deneklerin köye gitme durumları ve cinsiyetlerine ait ki-kare testi sonuçları	212
Tablo 71. Deneklerin köye gitme durumları ve cinsiyetlerine ait çapraz tablo sonuçları	212
Tablo 72. Konut bahçesi ve cinsiyet ile ilgili değişkenlere ait ki-kare testi sonuçları.....	213
Tablo 73. Konut bahçesi ve cinsiyet ile ilgili değişkenlere ait çapraz tablo sonuçları.....	213

Tablo 74. Komşular ile görüşme mekanları ve cinsiyet ile ilgili değişkenlere ait ki-kare testi sonuçları	214
Tablo 75. Komşular ile görüşme mekanları ve cinsiyet ile ilgili değişkenlere ait çapraz tablo sonuçları	214
Tablo 76. Çocuğu parka götüren kişiler ve cinsiyete ait ki-kare testi sonuçları.....	215
Tablo 77. Çocuğu parka götüren kişiler ve cinsiyete ait çapraz tablo sonuçları	215
Tablo 78. Parklara erişimde kullanılan ulaşım türleri ve cinsiyete ait ki-kare testi sonuçları	216
Tablo 79. Parklara erişimde kullanılan ulaşım türleri ve cinsiyete ait çapraz tablo sonuçları	217
Tablo 80. Kadınların ve erkeklerin beğendikleri ve şikayet ettikleri parklara ait önem düzeyi sonuçları	219
Tablo 81. Kadınların ve erkeklerin çocuk parklarına ilişkin endişelerine ait önem düzeyi sonuçları	220
Tablo 82. Kadınların ve erkeklerin farklı yaş gruplarındaki çocukların oyun mekanı tercihlerine ait önem düzeyi sonuçları	221
Tablo 83. Memnuniyet ile ilgili sorular ve cevapların puanları	222
Tablo 84. Kadınların ve erkeklerin park kullanımını etkileyen etmenlerin düzeyleri.....	223
Tablo 85. Kadınların ve erkeklerin park kullanım sıklık düzeyi.....	224
Tablo 86. Eyüboğlu ve Çınaraltı Parkları'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi.....	225
Tablo 87. Şelale Parkı'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi.....	226
Tablo 88. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi.....	227
Tablo 89. Sahil Rekreatyon Alanı aktivite memnuniyet düzeyi	227
Tablo 90. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi	228
Tablo 91. Şelale Parkı'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi.....	229
Tablo 92. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi	230
Tablo 93. Sahil Rekreatyon Alanı'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi.....	231
Tablo 94. Parklara erişimde kullanılan yaya yolları ve kaldırımların memnuniyet düzeyi.....	232
Tablo 95. Parklara erişimde kullanılan toplu taşıma olanakları memnuniyet düzeyi	233
Tablo 96. Kentsel açık yeşil alanlarda-parklardaki mekan kalitelerine ait memnuniyet düzeyi.....	234
Tablo 97. Alan çalışması sonucunda toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerin değerlendirilmesi	237

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

“Eşit olmayanlara eşit davranmaktan daha eşitliksiz hiçbir şey yoktur”
(Harvey, 2002).

Kent planlama ve kentsel tasarım süreçleri, bazı durumlarda eşitsizliğin yeniden üretilmesinin aracı olabilmektedirler. Alınan kararlar, üretilen politikalar ve yaratılan mekanlar bilinçli olmasa da farklı grupların birlikteliklerini engelleyecek biçimde, dışlayıcı etki yapmalarına zemin hazırlayabilmektedirler. Kentsel mekanlardaki en önemli eşitsizlik ve dışlayıcı etkilerden biri kadınlar ve erkekler arasında yaşanmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri toplumsal cinsiyetin kadına yüklediği görev ve sorumluluklardır. Bu bakış açısından kadınlar; ev içi hizmetleri yapan, çocuk ve diğer aile bireylerine de bakan kişiler olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla, eğitim ve istihdam olanakları kısıtlanmakta ve toplumsal yaşamda ikinci plana itilmektedirler.

Toplumsal cinsiyet açısından kentler; kadınlara özgü konuları dikkate alınmadan düzenlenen, cinsiyetler üzerine kurulu mekansal ayrışmaların yaşandığı, eşitsizlik ve adaletsizliğin yeniden üretildiği alanlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Bayraktar, 2005). Bu bağlamda, kent planlama ve kentsel tasarım, kadınlar tarafından ekonomik ve mekansal kurgu olarak yeterli, güvenli ve uygun hizmetin sunulduğu alanların üretimi açısından sınırlı kalmaktadırlar. Sonuç olarak bu eksiklikler, yeni mekansal düzenlemelere gidilmesini zorunlu kılmaktadır.

Avrupa Konseyi tarafından, toplumdaki bireylerin, cinsiyet, yaş, inanç, toplumsal, ekonomik ya da siyasal konum, fiziksel ya da psikolojik engellilik durumlarının dikkate alınmadan, kentsel ortamda sunulan her türlü hizmet ve olanaktan eşit biçimde yararlanmalarını garanti altına almak için Avrupa Kentsel Şartı (AKŞ) kabul edilmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği (AB)’ne üye ülkelerde, belirtilen amaçlara yönelik Toplumsal Cinsiyete Sistemik Yaklaşım (Gender Mainstreaming–GM)¹ politikaları da

¹ Türkçe metinlerde ana akımlaştırma, merkezileşme, ana politikalarla bütünleştirme olarak geçmektedir.

oluşturulmuştur. GM; ulaşım, konut, rekreasyon, istihdam, eğitim, toplumsal olanaklar, kişisel güvenlik ve suç önleme konularına ilişkin politikalar üretmektedir.

Kentsel hizmet ve mekanların kullanımında, kadınların ve erkeklerin en fazla farklılık yaşadığı konulardan biri rekreasyon alanlarıdır. Çünkü kadınların ve erkeklerin hayattan beklentileri, öncelikleri, sorunlulukları, ekonomik durumları, eğitim düzeyleri, boş zaman nitelikleri, birlikte hareket ettikleri bireyler, kamusal mekanları, vb. özellikler birbirinden farklıdır. Bu faktörler rekreasyonel taleplerin belirlenmesinde son derece önemlidir. Sonuç olarak sunulan hizmet ve mekanlar bu talepler dikkate alınarak oluşturulmalıdır. Ancak, günümüz kentlerinde genel olarak rekreasyonel hizmetlerin ve mekanların üretim süreçlerinde; belli genelleştirmeler ve standartlar dikkate alınmakta, çok detay olarak görülen cinsiyet farklılıkları dikkate alınmamaktadır.

Kentsel açık yeşil alan-park oluşum süreçlerinde kullanılan, standartlar ve genellemeler, tüm toplum kesimlerinin ihtiyaçlarına ve önceliklerine katkı vermesi noktasında ciddi eleştirilere maruz kalmaktadırlar. Özellikle kadınlar, standartlar ve genellemeler esas alınarak üretilen mekanlarda, erkeklere oranla daha fazla zorluk yaşamaktadırlar. Ancak, kadınların bilinçli olarak kentsel ortamlardan dışlanması ve mağdur edilmesi söz konusu olmayıp; sorunun temeli, standart ve genellemelerin kadınların toplumsal cinsiyetten kaynaklı özel ve farklı ihtiyaçları dikkate alınmadan yapılan uygulamalardan kaynaklanmaktadır.

1.2. Sorunun Belirlenmesi ve Çalışmanın Amacı

Kişilerin serbest zamanları içerisinde, günlük yaşamın getirdiği yoğun ve yorucu etkisinden kurtulmak; dinlenmek ve hoşça vakit geçirmek amacıyla yaptıkları aktivitelerin tümü rekreasyon olarak tanımlanmaktadır. Yapılan bir etkinliğin tam anlamıyla rekreasyonel faaliyet olması için, kişilerin buldukları sosyal yapı içerisinde yaşamlarını sürdürmek için zorunlu yaptıkları eylemlerin dışında; kendi tercihleri doğrultusunda, istedikleri zaman yaptıkları eylemler olmasıdır. Rekreasyon gereksinimi her birey için vazgeçilmez bir ihtiyaç konumundadır. Fakat bu gereksinimi karşılama biçimi, bireyler ve toplumlar arasında farklılıklar göstermektedir. Çünkü rekreasyonel talepler, bireysel ve toplumsal özellikler ile rekreasyon alanı kalitelerine bağlı olarak değişmektedir. Rekreasyonel talebi belirleyen en önemli değişkenlerden biri cinsiyettir.

Kadınların ve erkeklerin rekreasyon talepleri belirlenirken; bireysel ve toplumsal özellikler ile rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenlerin detaylı biçimde incelenmesi gerekmektedir. Ancak ülkemizde, ilgili mekanlar ve hizmetlerin, belli genelleştirmeler ve standartlar dışına çıkılmadan üretildiği görülmektedir. Bu da çok çeşitli konularda, farklı sorunlara neden olmaktadır. Örneğin, bireysel ve toplumsal etmenlerden biri; kadınların ev içi ve çocuk bakım sorumluluklarından ötürü, rekreasyonel aktivitelere ayırdıkları zaman kısıtlılığıdır. Onlar, daha çok konut ve yakın çevresini etkin olarak kullanmaktadırlar. Ancak, komşuluk birimlerinde genellikle çocuk oyun mekanları bulunmaktadır. Kadınların ihtiyaçları çocukların ihtiyaçları nedeniyle bastırılmakta ve ikinci plana itilmektedir. Ayrıca, ekonomik koşullarının sınırlı olması, sunulan hizmetten tam olarak yararlanamamalarına neden olmaktadır. Rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenler içerisinde, alanın işlevsel açıdan çeşitlilik sunması yer almaktadır. Bu işlevsel çeşitlilik, yürüyüş yolları, dinlenme alanları, spor alanları, vb. gibi farklı aktiviteleri içermelidir. Ancak, toplumumuzda spor olgusunun futbol ile özdeşleştirildiği görülmektedir; oysa futbolun kadınlar, yaşlılar, engelliler, vb. bireyler için uygun bir spor türü olmadığı bilinmektedir. Onlar için hangi spor türlerinin uygun olduğuna ilişkin detaylı çalışmaların yapılmadığı da görülmektedir. Ayrıca, güvenlik ve erişilebilirlik konuları da kadınların ve erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini biçimlendirmektedir. Kadınlar erkeklere oranla, fiziksel ve psikolojik şiddete karşı daha hassas bireyler olmaları nedeniyle; kamusal mekan kullanımları güvenliğe bağlı olarak kısıtlanmaktadır. Kadınlar günlük seyahatlerinde çocukları ya da diğer aile bireyleriyle birlikte hareket ettikleri, genellikle yürümeyi ya da toplu ulaşımı tercih ettikleri için, erişim konusunda da problemler yaşamaktadırlar.

Ülkemizde kentsel açık yeşil alan-park oluşum süreçlerinde, yukarıda belirtilen konular dikkate alınmamaktadır. Toplumun en temel ihtiyaçları, standartların minimum koşullarını esas alarak karşılanmaktadır. Ülkemizde kadınların toplumsal cinsiyet bağlamındaki hassasiyetleri, son on yılda genel olarak akademik ortamlarda tartışılmaktadır. Kent planlama ve kentsel tasarım süreçlerinde konuyla ilgili yasal açıdan yukarıda belirtilen eksiklikleri giderecek yeni bir çalışma yapılmamıştır ve uygulamada da herhangi bir örnek bulunmamaktadır (Tokman ve Alkan, 2005). Ayrıca, Batılı ülkelerde toplumsal cinsiyet konularına ilgi her geçen gün artmaktadır. Mekan oluşturma süreçlerini ilgilendiren disiplinlerde yasal açıdan gerekli düzenlemeler yapılmaya devam etmesine rağmen, uygulamada sorunlar yaşanmaktadır. Karşılaşılan temel sorunlardan biri,

toplumsal cinsiyet konularının yetkili kişiler tarafından çok detay olarak görülmesi ve temel bir gereksinim olarak kabul edilmemesidir (Greed vd., 2006).

Yukarıda belirtilen konular bağlamında, çalışma kapsamında Trabzon kentinde yaşayan kadınlar ve erkeklerin, toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen etmenlerin seçilen örnek alanda, gözlem ve anket tekniğinde bağlı olarak belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada;

- Kadınların ve erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerin belirlenmesi,
- Kadınların ve erkeklerin konut yakın çevresi ve kent genelindeki açık yeşil alanları kullanım ve memnuniyet düzeylerinin saptanması,
- Kadınların ve erkeklerin yaşam kalitelerini etkileyen sorunları ve beklentileri belirleyerek, kentin imarını yönlendiren aktörlerin kent mekanına ilişkin kararlarını, toplumsal cinsiyet açısından değerlendirmelerine zemin ve veri hazırlanması,
- Ülkemizde kent planlama ve kentsel tasarım süreçlerinde, bu alanların oluşumunda kadınların ve erkeklerin taleplerinin ilgili süreçlere dahil edilmesi yönünde öneriler sunulması hedeflenmektedir.

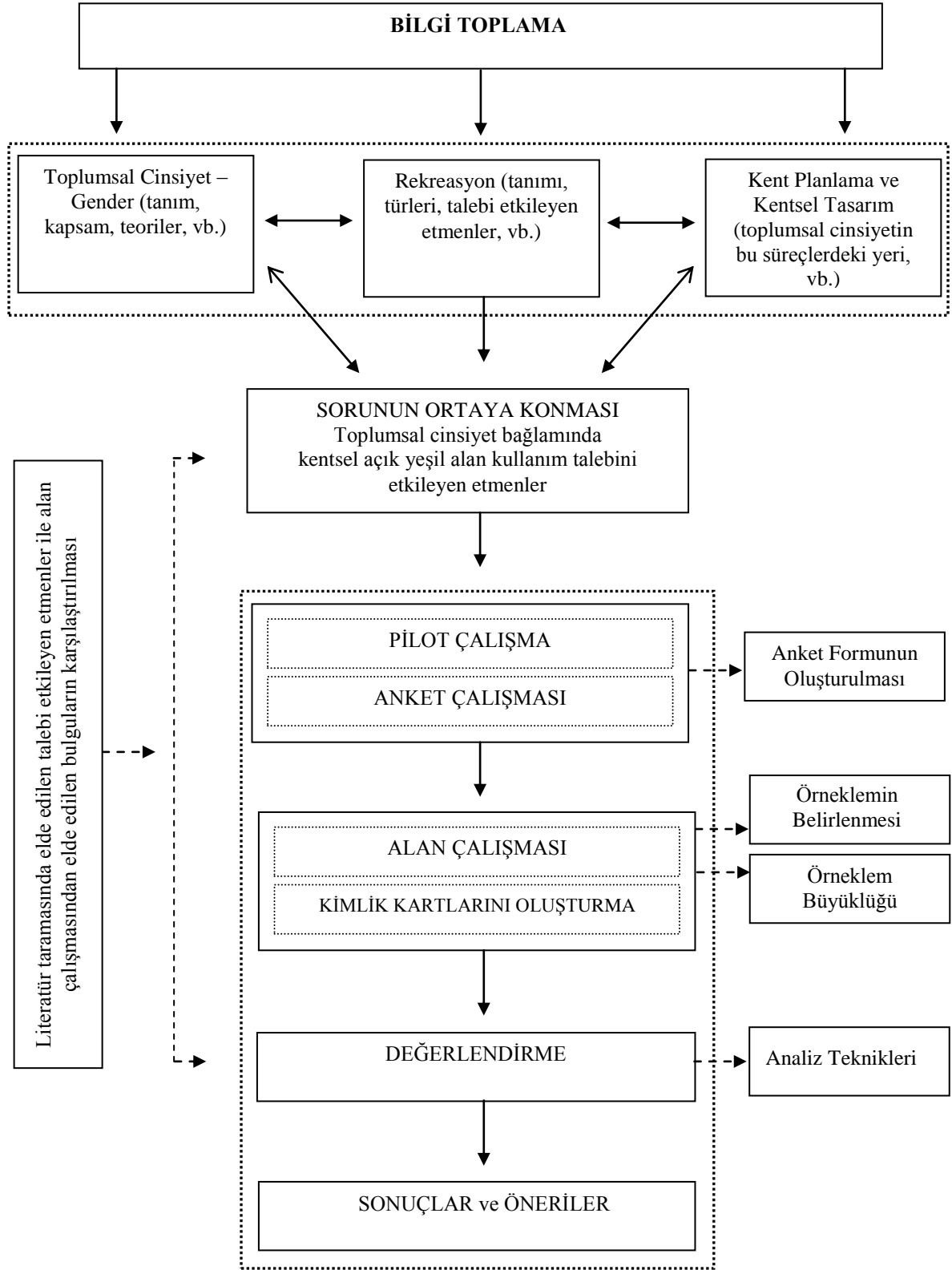
Çalışmanın örtük hipotezleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Kadınlar boş zamanlarını genellikle özel ve yarı özel mekanlarda; erkekler ise kamusal mekanlarda değerlendirmektedirler.
- Kadınların eğitim düzeyleri ve gelir durumları erkeklere oranla düşük olduğu için; boş zaman değerlendirme konusunda talepleri de sınırlıdır.
- Kadınların kentsel açık yeşil alan kullanım talepleri, çocuklarının talepleri tarafından bastırılmaktadır.
- Erkekler kent genelindeki açık yeşil alanları daha fazla kullanırken, kadınlar ise konut yakın çevresindeki parkları daha fazla kullanmaktadırlar.
- Kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen bireysel ve toplumsal, rekreasyon alanı kaliteleri ve bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler, kadınları erkeklere oranla daha fazla etkilemektedir.
- Kadınların özel araca erişimleri sınırlı olduğu için seyahatlerinde yaya ve toplu taşıma olanaklarını, erkeklere oranla daha fazla kullanmaktadırlar.

- Kadınlar, erkeklere oranla mekan kalitesini, yaya ve toplu taşıma olanaklarını daha fazla eleştirmektedirler.

Araştırma birbirini izleyen ve birbiriyle doğrudan ilişkili adımlardan oluşmaktadır (Şekil 1). İlk bölümde, toplumsal cinsiyet, rekreasyon, kent planlama ve kentsel tasarıma ilişkin literatür araştırması, bilgi toplaması, analizi ve değerlendirmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda kadınlar ve erkekler için rekreasyonel kullanım talebini etkileyen etmenler belirlenerek, çalışmanın temelini oluşturan kentsel açık yeşil alanlardaki kullanım talebini etkileyen etmenler başlığına indirgenmiştir. Rekreasyon olgusu kentsel açık yeşil alanları da kapsadığı ve ortak kriterleri barındırdığı için, genelden özele doğru geçiş yapılmıştır.

İkinci bölümde, alan çalışması aşamasıdır. Pilot çalışma sonucunda oluşturulan anket formu, Trabzon kentinde, farklı yöntemler denenerek en sonunda belirlenen bir mahallede uygulanmıştır. Ayrıca, belirlenen mahalledeki kentsel açık yeşil alanlarda-parklarda mekan kalitelerinin belirlenmesine yönelik alan çalışması da yapılarak, kimlik kartları oluşturulmuştur. Buna paralel olarak, Trabzon'da insanlar tarafından yoğun olarak kullanılan kentsel açık yeşil alanlara ilişkin de genel değerlendirmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler, uygun analiz teknikleri ile sorgulanmıştır. Sonuç olarak, Trabzon kentinde kadınların ve erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen etmenler tespit edilerek, literatürde belirtilen etmenler ile karşılaştırılmış, analiz edilerek yorumlanmıştır.

Şekil 1. Araştırma süreci

1.3. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kent Planlama ve Kentsel Tasarıma İlişkin Genel Bilgiler

Holton (1999), kentin (polis), kamusal yurttaşlık haklarına dayanan klasik Yunan felsefesinden ortaya çıktığını belirtmektedir. Kamusal yurttaş olabilmek için özgür, erkek ve taşınmaz mal sahibi olmak gerektiğinin altını çizmektedir. Antik Yunanda, kent yönetimine sadece kamusal yurttaşlar katılabilmekteydi. Kentsel mekanlar; yurttaşlık haklarının kullanıldığı alanları ifade etmekteydi (Bal, 2006). Antik Yunanda, kadın ve erkek arasındaki özel ve kamusal ayrımı, kent ve kentli tanımında da kendini göstermekteydi. Kadınlar toplumda görünmez kimlikleri ile yaşamlarını sürdürmekteydiler.

Kentlerin ortaya çıktığı dönemlerden itibaren, kadınların özel mekanlarda tutulması ve kent mekanı üzerinde herhangi bir söz hakkının olmaması, Batı toplumlarında çok yaygın olan “kent insanı özgür kılar” felsefesine ters düşmektedir. Bu felsefede kentler genellikle ilerleme, uygarlık, aydınlanma, özgürlük, eşitlik, üretim, zenginlik, çeşitlilik gibi pozitif anlamlar yüklenmiş kavramlarla birlikte tanımlanmaktadır (Bal, 2006). Bunları üretmek ve tüketmek için kadın-erkek, yaşlı-genç, engelli-engelsiz, zengin-fakir, vb. ayrımı yapılmamalıdır. Kentli yurttaşlar tek tip değildir, farklı alt gruplardan oluşurlar ve bunların hepsinin eşit haklara sahip olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Bumin (1990), modern ideolojiye göre kentin; sınıfsal farklılıklara karşın “aynılıklar” üzerinde kurulduğunu belirtir. Ona göre modern kent kurgusunun merkezini evrensellik ve rasyonellik oluşturur. Burada, örnek/model insan vardır ve bu insan tipi endüstrinin ona sunduğu standardizasyon (tek tip) olanaklarını kullanmaya zorunludur. Bu öğretilerde endüstrinin teknikleri, yöntemleri ve kavramları doğrudan kente taşınmaktadır. Kent; tek tip, monoton ve anonim olanın yaşandığı/yaşatıldığı yerlerdir. Orada hayal gücü, rastlantısallık, çeşitlilik, farklılık ve bireysellik göz ardı edilir (Bayraktar, 2005). Fakat post-modern ideoloji kentte; çeşitlilik, farklılık, dinamiklik, katılımcılık, karmaşıklık, canlılık, çatışma vb. pek çok ikilemin eş zamanlı ve birbiriyle sürekli ilişki içinde olduğunu kabul eder. Maunier (1968) kenti; aileler, meslek grupları, sosyal sınıflar, mezhepler, toplumsal cinsiyet grupları, vs. gibi çeşitli heterojen toplulukları içine alan karmaşık bir yerleşme grubu olarak tanımlar (Bal, 2006).

Kent, çeşitli disiplinlerde, uzmanlık alanlarına bağlı olarak farklı biçimde tanımlanmaktadır. Bu nedenle kent olgusu üzerinde kesin anlaşılmış bir tanım olduğu söylenemez. Sosyoloji ve toplum bilimleri açısından en genel anlamıyla kent “sanayi,

ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünlerde dahil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, mesleksen rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal grupları (kadın, erkek, vb.) barındıran, sivil toplum örgütlerinin etkinliğinin gittikçe arttığı, merkezi ve yerel yönetimi temsil eden yönetsel kurumların bulunduğu, yerel, bölgesel ya da uluslararası ilişki ağlarına sahip heterojen bir toplum” olarak tanımlanmaktadır (Bal, 2006). Yapılı çevre ile ilgilenen meslek disiplinleri açısından bakıldığında fiziki yönüyle kent; Harvey (1973)’e göre “bir dizi inşa edilmiş/yapılı formdur, mekanda kalıplara göre dizilmiş bir dizi objeler olarak ifadesini bulur. Aynı zamanda kent işleyen bir bütündür ve içindeki her şeyle ilgilidir” (Aydemir, 2004).

Basit toplumlarda insan-mekan etkileşimi spontane kurulum ve geliştirilirken; modern toplumlarda ilişkiler o kadar karmaşıktır ki kentsel mekanların oluşturulması ve düzenlenmesinin bilinçli olarak yapılması veya yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kent planlama ve kentsel tasarım süreçleri, yaşanabilir çevreler ve sürdürülebilir toplumlar yaratmak amacıyla yapılan eylemlerin bütünüdür.

Kent planlama, kentin/kentlerin (büyüklük sınırları bir yana bırakılarak) var olan sorunlarının ve büyüme eğilimlerinin verdiği ipuçları/uyarılar doğrultusunda yerleşmelerin, önceden saptanan bir süre içinde erişebileceği büyüklüğü, işlevsel ilişkilerin, ulaşım ve iletişim, sosyal ve fiziksel dokunun tasarlanması olarak tanımlanan bir karar verme ve değerlendirme sürecidir. Kent planlama tanımı gereği fiziksel, sosyal ve ekonomik alanlarla ilgilenmektedir (Aydemir, 2004). En genel anlamda planlama, büyüyen ekonominin fazlalıklarının ve kaynakların baskın kurumsal sistem aracılığı ile erişemeyenlere (kadın, yaşlı, çocuk, azınlık grupları, vb.) yeniden dağıtım süreci olarak tanımlanır (Cherry, 1973).

Kentsel tasarım ise, Lynch’e göre, kentsel çevrelerin biçimlenmesi, etkinlikler ve yerleşmelerin veya onların önemli bölgelerinin biçimlendirilmesine ilişkin olanaklar yaratma sanatıdır (Madanipour, 1996). Ayrıca, sürdürülebilir gelişmeler yaratmanın, ekonomik yaşamın canlandırılması, doğal kaynakların sağduyulu kullanımı ve sosyal gelişme için koşullar yaratmanın da bir aracıdır (Türk, 2006). Kent planlama ve kentsel tasarım süreçlerinin ortak noktalarından biri “kent mekanının sosyal bir ürün olduğu” gerçeğidir (Tekeli, 2001). Bu sosyal ürünü oluşturan faktörlerden biri kentsel açık yeşil alanlardır.

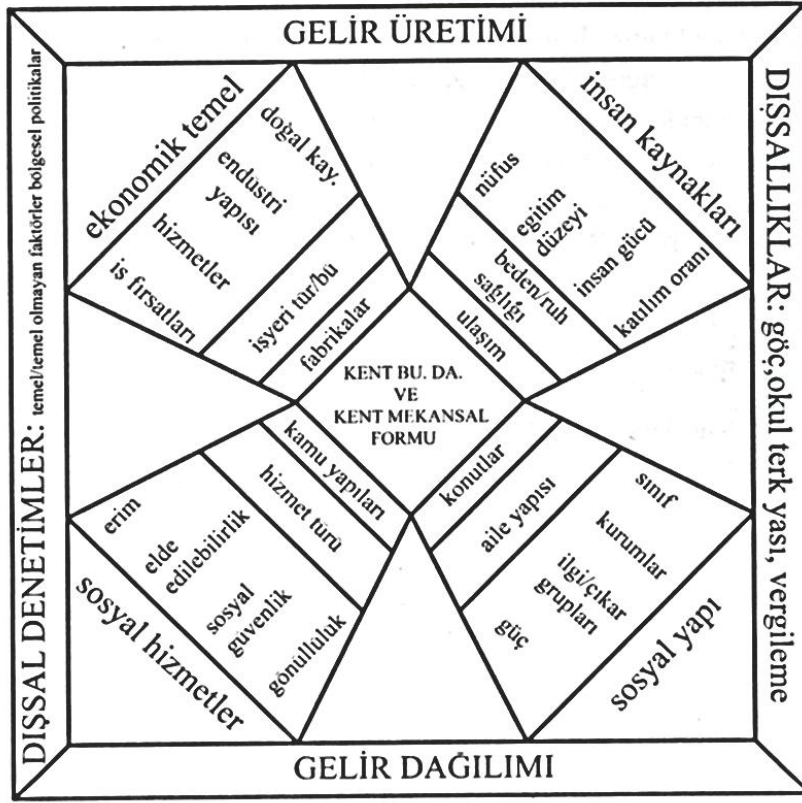
1.3.1. Sosyal Kent Planlama

Sosyal kent planlama, kapitalist toplumlarda çalışma yaşamının ve endüstrileşmenin getirdiği sosyal sorunların çözümüne yönelik planlama olarak tanımlanır. Geniş anlamda ise, tüm toplumu kapsayan, gelir dağılımına, istihdama, yerleşme düzenine ve kent gelişmesine, sağlığa, eğitime, konuta, sosyal dağılımına, vb. yönelik sorunların yerel ölçekte çözümlerine yönelik planlama eylemidir (Güven, 1995). En genel anlamda, sosyal kent planlama, kentlerde ve farklı büyüklükteki yerleşmelerde yaşayan çeşitli insanların gereksinimlerini daha çok dikkate alan politikaları oluşturmaya yönelik her tür hareket olarak tanımlanır (Greed, 1999).

Çağdaş sosyal planlamanın temel hedefleri:

- Toplumdaki canlılığı arttırmak ve bireysel gereksinimleri tatmin için insan ilişkilerinin teşvik edilmesidir.
- Azınlık grupların ilgilerinin, gereksinimlerinin, önceliklerinin dikkate alınması; bunlar belirli bir mekan odaklı olabileceği (sağlıksız konut alanları, vb.) gibi kent kaynaklarından ve olanaklarından tam olarak yararlanamayan sosyal gruplar (kadınlar, yoksullar, yaşlılar, özürülüler, vb.) odaklı da olabilir.
- Sosyal servislerin güçlendirilmesidir.
- Programların ve projelerin öncelikleri konusunda karar vermesi, şeklinde sıralanabilir (Cherry, 1973).

Sosyal planlamanın dört temel ilgi alanı bulunmaktadır: Ekonomik temel, sosyal yapı, insan kaynakları ve kurumsal yapı. Dört temel ilgi alanının birbiriyle ilişkilerinden ortaya çıkan form, toplum yerleşmelerinin mekansal dokusudur. Kent büyüklük dağılımı ve kent mekansal formu dışsal denetimler, gelir üretimi, dışsallıklar, gelir dağılımı gibi temel etmenlerin etkisi altında biçimlenmektedir (Şekil 2) (Aydemir, Ş., 2004).

Şekil 2. Bruton (1974) 'a göre sosyal planlamada temel ilgi alanları

Klasik planlama yaklaşımının yukarıda belirtilen konularda yeterli olmadığı yönünde ciddi eleştiriler vardır. Çünkü kent planlamada arazi kullanım planlaması, bölgeleme ve gelişimin mekansal oluşumlarına vurgu yapılmaktadır. Mevzuat da arazi kullanım değişikliklerine odaklanmakta, insanların (kadın, erkek, yaşlı, vb.) araziyi nasıl kullandıklarını göz ardı etmektedir (Greed, 1999). Kent planlama eylemi; toplumsal sorunların çözümüne yapısal çevrenin fiziksel iyileştirilmesi ile katkıda bulunabilir, fakat bu tek başına yeterli değildir. Sosyal, ekonomik ve politik boyutlardan desteklenmesi gerekmektedir (Greed, 2000).

Modern kent planlama; kentleşme hızının arttığı, nüfusun gereksinimlerini tam olarak karşılanamadığı ve bu nedenle de çeşitli açılardan toplumsal rahatsızlıkların (halkın protestoları, salgın hastalıklar, vb.) yoğunlaştığı, gelişen teknolojinin bir dizi kolaylıklar sağladığı 19. yüzyılın ürünüdür. Bu dönemde sosyoloji bir bilim ve uygulama alanı olarak planlamada kendine yer bulmuştur. Daha önceki dönemlerde kent planlama; kenti güzelleştirmeye yarayan, siyasi erkin gücünü ve prestijini sergilemesine ortam hazırlayan bir uğraş alanıydı. Fakat, 19. yüzyılda değişen sosyal, ekonomik ve fiziksel koşullar bir

çok alanda radikal reform hareketlerini teşvik etmiştir/hızlandırmıştır. Avrupa ve Amerika’da toplumsal koşulların çözümü için rasyonel ve ütopyik öneriler de geliştirilmiştir (Aydemir, Ş., 2004).

20. yüzyıla gelindiğinde çeşitli yönlerden sosyal politikaların formülasyonu çabaları artmıştır. Bu dönemde kent planlama iki temel konu üzerinde yoğunlaşmıştır; mimari anlamda ideal kentin, kent formunun araştırılması ve ideal toplumun üretilmesi. 1950 ve 60’lı yıllarda Avrupa ve Amerika kıtasında modern planlamanın yaygın olarak benimsendiği ve uygulandığı yıllardır. Bu yaklaşımın temel itici gücünün eşitlik ilkesi olmasına karşın; arazi kullanım normları sosyal hoşnutsuzluklara ve sorunlara yol açtığı için ciddi eleştiriler almıştır (Aydemir, 2004). 1970’lerde Çevresel (ya da mimari, fiziksel) Betimleyiciler grubu planlama ile sosyal sorunların çözümüne, yapısal çevre düzenleme aracılığı ile katkıda bulunabileceğini savunmuşlardır. Fakat, bu grup, toplumsal sorunların temelini, ekonomik sisteme temellendiren sosyologlar tarafından eleştirilmişlerdir (Cherry, 1973).

20. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde ise, modern kent planlamanın, yukarıda sözü edilen eleştirileri de dikkate alınarak, tamamlayıcısı olarak sosyal kent planlama olgusu yeniden gündeme getirilmiştir. 1990’larda yerel demokrasi, toplumsal cinsiyet temelli hareketler, vb. ile daha da güçlü biçimde yeniden kent planlama ve kent yönetimindeki yerini almıştır. 1980’lere kadar toplumsal yaşamın belirleyicileri arasında önemli yer tutan makro ölçekte genel kuramlarla sorun çözme anlayışından vazgeçilmiştir. Bunun yerine yerellik, kültür, katılım ve çeşitlilik olgularını benimseyen Post-Modern yaklaşım benimsenmiştir. Bu da kentsel politikalarda birçok-izm’in, ilgi gruplarının çoğunluğunun, azınlık konularının yer aldığı gökkuşağı politikasının doğmasına yol açmıştır. Günümüzde yerel yönetimler eşit fırsatlar politikalarını talep etmekte ya da bu doğrultuda teşvik edilmektedirler (Greed, 2000).

Sonuç olarak, günümüzde sosyal kent planlama kent yoksulluğu, toplumsal cinsiyet, eşitlik, kültürel çeşitlilik, kimlik de dahil olmak üzere çok geniş bir yelpazede ele alınabilecek sosyal sorunlarla, toplumsal gereksinmelerle ve bunların kent mekanındaki yansımaları ile ilgilenmektedir. Gereksinmelerin tam olarak neye göre oluştuğunu tanımak ve nasıl oluştuğunu anlamak/anlaşılmasını sağlamak da bu disiplinin çalışma alanına girmektedir. Çağdaş sosyal planlamanın hedeflerine bağlı olarak açık yeşil alanların planlamalarında bireysel ve toplumsal yapının çok iyi analiz edilip, parametreler oluşturulması gerekmektedir.

1.3.2. Kentsel Tasarımın Sosyal Boyutu

Kentsel tasarım; Olszewski ve Pudlowski (2001)'ye göre, toplumlar için güvenli, fonksiyonel ve estetik olarak uygun kamusal çevreler yaratmayı/ortaya koymayı amaçlayan üç boyutlu, çok disiplinli bir yaklaşım olarak tanımlanır. Bu yaklaşımın, stratejik planlama, kültürel planlama, bölgesel gelişme ve ekonomik stratejiler gibi diğer tekniklerin yanında yer alır. Kentsel tasarım, diğer teknikler ve uygulamaların yerine geçmekten çok, onları üç boyutlu ifade edebilen bir uygulama aracı olarak görülür (Türk, 2006). En genel anlamda, bu alana yönelik çalışmalar kentin fiziksel yapısı ve onun ortaya koyduğu sosyal güçlerle ilgilenmektedir. Söz konusu çalışmalar özellikle, kamusal alanın fiziksel karakteri üzerine odaklanmanın yanı sıra, kamusal ve özel gelişme arasındaki etkileşim ve bunun kent formu üzerindeki etkisiyle de ilgilenmektedir (Greed, 1998). Bu nedenle planlama kararlarının kentsel tasarım boyutunu içerdiği/içermesi gerektiği söylenebilir. Kentsel tasarım uygulamasının yukarıda belirtilen amaçlara ulaşabilmesi için; morfolojik, algısal, sosyal, görsel, fonksiyonel ve zaman boyutlarının birlikte düşünülmesi gerekir.

Mekan ile insan/toplum arasında karşılıklı ve güçlü bir ilişki vardır. Bir yeri sosyal boyutunu dikkate almadan tasarlamak doğru olmaz. Dear ve Wolch (1989), kişiler arasındaki sosyal ilişkinin, mekan yoluyla zorlanabildiğini (yani, fiziksel çevrenin insan faaliyetlerini kolaylaştırdığı ya da engellediği), mekan yoluyla arabuluculuk edebildiğini (mesafe anlaşmazlığının çeşitli sosyal uygulamaları kolaylaştırdığı veya dizginlediği) savunmaktadırlar. Sonuç olarak kentsel tasarımcılar yarattıkları mekanlar aracılığıyla sosyal yaşamı ve insan faaliyetlerinin biçimlerini şekillendirmektedirler (Carmona vd., 2006).

Kent için yapılan bir tasarım olmanın da ötesinde, kentsel tasarım, yerleşmelerde makro, mezo ve mikro ölçeklerde çözüm önerileri getiren ve uygulanabilen bir araç olarak kullanılmaktadır. Kentin ve yerleşmelerin bütününe olduğu kadar kentsel alanın ve yerleşmenin bir kısmının tasarımıyla da ilgilidir. Makro ölçekli kentsel tasarım çalışmaları kentlerin ve yerleşmelerin tasarımında yerlerin ve işlevlerin organizasyonu, kent morfolojisi, vb. ile ilgili daha geniş konular üzerine yoğunlaşmaktadır (Madanipour, 1996). Mezo ölçekli kentsel tasarım çalışmaları toplumsal, kültürel, fiziksel, vb. veriler çerçevesinde kent dokusunda yenileme-iyileştirme-canlandırma çalışmalarında ve gelişme alanlarında büyük ölçekli toplu konut tasarımlarında fiziksel çevrenin düzenlenmesi

yaklaşımları ve tasarım ilkeleri üzerinde yoğunlaşır. Mikro ölçekte ise; mimari ürünün ve yakın çevresinin dar kapsamda toplumsal ve fiziksel çevrenin (sokak, avlu, vb.) bir parçası kılınabilmesine yönelik tasarım ilkeleriyle ilgilenir (Aydemir, 1999). Bu nedenle kentsel tasarım kuramı ve uygulamalarında pek çok farklı boyut bir arada düşünülmektedir.

Lynch (1985), Aksoy (1987) ve Hiller (1983) kentsel tasarım uygulamalarının gerçekleştirilmesi gereken kaliteleri ya da değerleri şöyle sıralarlar: yaşanabilirlik, işlevine uygunluk, kolayca okunurluk-öğrenilebilme ve kestirilebilme, sağladığı görsel doyum, çağrimsal algılama yoluyla anlam yüklenmiş olma, özel ve kamu denetiminde olan mekanlar dengesi, gerçekleştirilebilirlik (Tekeli, 2001). Belirtilen kalitelerin sağlanabilmesi için kentsel tasarımın; karakter, okunabilirlik, uyarlanabilirlik, farklılık, süreklilik ve kapalılık ilkelerine uygun biçimlendirilmesi gerekir. Belirtilen ilkeler bazı durumlarda çakışabilir ve karşılıklı olarak birbirlerini kuvvetlendirebilirler (URL-1, 2000).

Kentsel planlama ve tasarım yoluyla oluşturulan iyi bir yerleşmenin sahip olması gereken amaçsal nitelikler; yaşanabilirlik, hakçalık ve sürdürülebilirliktir. Bu kavramları kısaca tanımlamak gerekirse; yaşanabilirlik, değişik toplumların yerleşmelerin gerçekleştirilmesi gerektiği üzerinde uzlaştıkları bir ilkedir. Böyle bir ilke, içeriğinin zaman içinde gelişmeye açık olması, nasıl gerçekleştirileceği konusunda yerel koşullara ve kültürel göreliliğe açık bulunması bakımından uygundur. Yaşanabilirliği sağlamak için farklı kuramcılar çeşitli performans ölçütleri tanımlamışlardır. Lynch'in performans ölçütleri; yaşama uygunluk, anlamlı olmak, kullanım amacına uygun olmak, erişebilir olmak ve yaşayanlarca denetlenebilir olmaktır (Tekeli, 2001).

İyi bir yerleşmeyi tanımlayan ikinci ilke olan hakçalık, Fransız Devrimi'nden beri gündemdedir. Bu kavramın vurgusu iyi bir yerleşmenin yerine, iyi bir toplumun özellikleri üzerinedir. Her kadın ve erkek, siyasal ve dini inanç farklılıklarına, değişik ırklardan ya da etnik gruplardan olmalarına bakmadan temel ihtiyaçlarının hakça karşılanması halinde ve değişik biçimlerde taşımak zorunda bırakıldıkları yükümlülüklerden kurtarılırsa (toplumsal cinsiyet, vb.), kendilerini daha güvenli ve yapabilir hissedeceklerdir. Bireysel eşitsizlikler, mekansal eşitsizlik yoluyla yeniden üretilmekte ve sürdürülmektedir ve bunun acilen ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bu ilkenin birey düzeyinde gerçekleştirilmesinin mekansal birimler düzeyinde gerçekleştirilmeye bağlı olduğunu açıkça belirtmek gerekir. Son ilke olan sürdürülebilirlik, kalkınma kavramına referansla geliştirilmiştir. Gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılama yeteneklerinden hiçbir fedakarlık yapmasına

gerek olmayacak nitelikteki kalkınma, sürdürülebilir olarak nitelendirilmektedir (Tekeli, 2001).

Günümüzde küreselleşme, liberal ekonomik yapılanma, bilgi toplumuna geçiş, sürdürülebilirlik, vb. gelişmeler sonucu kentsel çevrelerde önemli değişimler yaşandığı görülmektedir. Bu değişim ve gelişim, kentsel çevrelerde yabancılaşma, uyumsuzluk, güvensizlik, vb. konularının tartışılmasına neden olmaktadır. Günümüz kentleri ve yapıları çevreleri doğa-insan-toplum ilişkilerinin sağlıklı bir mekansal ilişki kuramadığı bir düzensizliğin ifadesi olmuşlardır (Türk, 2006). Bu noktada yukarıda da belirtildiği gibi insan ve mekan arasındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Bu noktada kentsel tasarımın sosyal boyutuna vurgu yapılmaktadır. Sosyolojinin kent mekanına inmesinin nedenleri aşağıda sıralanmaktadır:

- Sosyal ilişkiler mekanda gerçekleşir.
- Tümüyle zihinsel olmadığı takdirde tüm sosyal olguların (konusuna göre değişen önemde) mekan boyutu vardır.
- İnsan yalnız insan ve objelerde değil mekanla da ilişki kurar.
- Sosyal düzen mekansal düzeni de ister. İnsanlar ve onların yararlandıkları donanımların tanımlı yerleri olmazsa modern, karmaşık toplumlar daha da karmaşıklaşır.
- Mekan toplumdaki yüz-yüze ilişki için şarttır. İletişim teknolojisi insanların mekan gereksinimini ortadan kaldırmayacaktır. Çünkü sevgi, arkadaşlık, ilgi gibi duygular nedeniyle yüz-yüze temasın tümüyle ortadan kalkması söz konusu olamaz.
- Modern toplumlar yalnız var olan mekanı kullanmaz, aynı zamanda mekan yaratırlar. Mekan yaratma ve mekan ticareti olguları ekonomi, politika, vb. pek çok açıdan önemlidir.
- Aşırı kalabalık sosyal ve fiziksel sorunlar yaratır.
- Mekansal ilişkilere sembolik anlamlar verilebilir.
- Özgürlük, temel olarak mekansal bir olgudur. Mahremiyet özgürlüğü, mülkiyet özgürlüğü, daha çok beğenilen alanlara göçme, vb.

Sonuç olarak; tasarım kentlerde yaşanan sorunlara yapısal çevrenin fiziksel iyileştirilmesiyle katkıda bulunur, fakat sosyal, ekonomik ve politik önlemlerle desteklenmesi gerekir. Ayrıca, mekanların biçimlendirilmesinde tüm toplum kesimlerini dikkate alan yaklaşımlar benimsenmelidir. Kentsel ortamlarda kaçınılmaz biçimde kadın-

erkek, yaşlı-genç, engelli-engelsiz, vb. hep bir arada yaşarlar. Oluşturulan mekanların bu grupların her birinin ihtiyaçları ve öncelikleri dikkate alınarak tasarlanması gerekir. Yapılan çalışmalar bazılarının hayatını kolaylaştırırken; diğerlerininkini zorlaştırmamalıdır. Özellikle hangi yaşta ve konumda olursa olsun toplumsal cinsiyet rollerinin kadına yüklediği sorumluluklar, onların önceliklerini ve ihtiyaçlarını erkeklerinkinden farklı kılmaktadır. Bu durum, hem kent planlama hem de kentsel tasarım çalışmalarında titizlikle üzerinde durulması gereken bir konudur. Ayrıca, kent planlama ve kentsel tasarım yoluyla oluşturulan iyi bir yerleşmenin sahip olması gereken amaçsal niteliklerden özellikle hakçalık ilkesinin kentsel açık yeşil alanlarda kadın ve erkek kullanımı açısından değerlendirilmesi ve gerekli adımların atılması sağlanmalıdır.

1.4. Kent Planlama ve Kentsel Tasarımda Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Mekan İlişkisi

Cinsiyet kavramı biyolojik olarak kadın ve erkek arasındaki farkları anlatırken, toplumsal cinsiyet sosyo-kültürel etmenler sonucunda oluşan kadınlık ve erkeklik arasındaki farklılıkları tanımlar. Cinsiyet doğuştan gelir, fakat toplumsal cinsiyet, zaman içerisinde toplumların değerleri ve yaşam biçimlerine bağlı olarak biçimlenir. Kadın ile erkek cinsiyeti arasında herhangi bir üstünlük yoktur; fakat kadınlık ile erkeklik arasında toplumsal değerler ve rollere bağlı olarak eşitsizlik vardır/yaratılmıştır. Toplumsal cinsiyet kimliğinin kadına yüklediği sorumluluklar onun hayatında negatif etki yapar. İnsanlık tarihinin ilk çağlarından itibaren, kadınların özel mekanlara itilmesi ve erkeklerin kamusal mekan kullanmaya yönlendirilmesi sorunsalı yaşanmıştır/yaşanmaktadır. Toplumlar geliştikçe ve kentsel ortamlar büyüdükçe yaşanan sorunların da boyutu değişmiştir ve çeşitlenmiştir. 20. yüzyılda toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların kamusal alanlarda yaşadıkları sorunlara çözüm bulmak amacıyla feminist söylemler etkin olarak kullanılmıştır. Toplumsal değerler ve süreç içerisindeki değişimlere bağlı olarak kadınların yaşadıkları sorunlara göre feminist söylemde kendi içinde gelişmekte ve çeşitlenmektedir: liberal feminizm, radikal feminizm, post-modern feminizm, vb.

Toplumsal cinsiyet kimliğinin kadınlara yüklediği sorumlulukların yarattığı en büyük problem, kamusal alanda erkeklere oranla daha az görünür olmaları ve onların önceliklerinin ve ihtiyaçlarının göz ardı edilmesidir. Bu yaklaşım da kentsel mekan kullanımını sınırlandırmaktadır. Kadınlar ev içi ve bakım sorumluluklarından dolayı coğrafi hareketi kısıtlı

bireylerdir. Ekonomik açıdan düşük ücretli ya da ücretsizdirler; suça karşı erkeklere oranla daha duyarlı olduklarından kentin belli bölgelerini yada mekanlarını günün her saatinde rahat kullanamazlar, bireysel hareketlilikleri kısıtlıdır, özel araçlar genellikle eşler yada erkek çocukları tarafından kullanıldığı için seyahatlerinde toplu taşımayı yada yürümeyi tercih eder, rekreasyonel olanaklar genellikle erkek taleplerine göre biçimlendiği için olanaklardan yararlanmaları kısıtlıdır, vb. şeklinde bir dizi problem ile birlikte günlük hayatlarını devam ettirmek durumundadırlar. Kamusal alan ve kentsel mekanlarda kadın haklarını savunan, feminist söylemi destekleyen, pek çok politika uygulanmıştır/uygulanmaya çalışılmaktadır. AB'ne üye ülkelerde kadınların yukarıda belirtilen sorunlarına çözüm aramak için GM politikaları uygulanmaktadır. Belirtilen politika sosyo-ekonomik konuların yanında, planlama ve mekan oluşum süreçlerinde toplumsal cinsiyet konularına da vurgu yapılmaktadır.

1.4.1. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Mekan İlişkisi

Toplumsal cinsiyet kavramını sosyolojik açıdan inceleyen Ann Oakley'e göre, 'cinsiyet' (sex) biyolojik erkek-kadın ayırımını anlatırken, 'toplumsal cinsiyet' (gender) toplumsal açıdan erkeklik ile kadınlık arasındaki eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır (URL-2, 2006). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet terimleri günlük dilde genellikle birbirinin yerine kullanılsa da, toplumsal ve siyaset hayatta aralarında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet terimi, kadınlar ve erkekler arasındaki sosyal ve kültürel farklılıkları ifade ederken, cinsiyet terimi kadın ve erkek arasındaki biyolojik farklılıkları belirtir. Bu sebeple toplumsal cinsiyet, "kadınsı" ve "erkeksi" davranış stereotiplerine dayanan toplumsal bir farklılıktır (Heywood, 2006). Bazı kuramcılar, cinsler arasındaki davranış farklılıklarının doğuştan, değiştirilemez ve genetik olarak belirlendiğini ileri sürmektedirler; fakat bunu destekleyen kesin bir kanıt yoktur (Giddens, 2000). Ancak bunun aksini ispatlamaya çalışan pek çok çalışma yapılmıştır, bunlardan biri de Morris'in deneyimleridir.

Morris (1974), cinsiyet değiştirme deneyimini anlattığı kitabında, erkeklerin ve kadınların yaşadıkları ayrı dünyalara ilişkin ipuçları vermektedir. "Bize, cinsler arasındaki toplumsal uçurum giderek daraldığı söylenmekteyse de, ben yalnızca, yirminci yüzyılın ikinci yarısında, yaşamın her iki rolünü de (kadın ve erkek) yüklenerek geçirdiğimi ve varoluşun erkekler ile kadınlar arasında farklı olmayan bir yönü, günün hiçbir anı, hiçbir ilişki, hiçbir düzenleme, hiçbir tepki olmadığını söyleyebilirim. Fakat bana hitap eden ses

tonu, yanımdakilerin duruşu, bir odaya girdiğim ya da bir lokantada oturduğumda havadaki o duygu bile sürekli olarak benim statü değişikliğimi vurgulamaktaydı” (Giddens, 2000). Kısaca, Morris toplumun bakış açısının kadınlığı ve erkekliği tayin ettiğini belirtir.

Lewontin (1982)’a göre; bir kişinin kendi kimliğini birincil olarak erkek ya da kadın diye belirlemesi, bu belirlemeye eşlik eden tutum, düşünce ve istekler toplamıyla birlikte, bu kişiye çocukken hangi kimliğin yüklendiğine bağlı olduğunu belirtir (Giddens, 2000). Yazar, olayların olağan seyrinde, bu kimliklerin; uyumlu kromozom, hormon ve morfoloji farklılıklarına karşılık geldiğini söyler. Dolayısıyla, Lewontin biyolojik farklılıklar, toplumsal roller arasındaki farklılaşmanın bir nedeni olmak yerine, bir habercisi haline geldiğini ileri sürmektedir (Giddens, 2000). Ayrıca, bireylerin içinde büyüdüğü ailelerin yapıları, çocuk yetiştirme biçimleri, çocuk oyunları, çocuk giyim kuşam alışkanlıkları, eğitim ve kültürel alışkanlıkları ve ebeveynlerin kullandıkları beden dilin toplumsal cinsiyet ile ilgili kimlik gelişimindeki rolü göz ardı edilemez (Benhabib, 2008).

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek arasında sosyal veya kültürel olarak yapılandırılmış, tanımlanmış olan ve cinsiyetlerden birine yüklenen kimliklere, statülere, rol ve sorumluluklara dayanan ilişkiyi tanımlamaktadır. Ayrıca, bu kavram, kadın ve erkeklerin her bağlamdaki rollerini, sorumluluklarını, sınırlarını, fırsatlarını ve ihtiyaçlarını analiz etmeye yarayan sosyo-ekonomik bir değişkendir (URL-3, 2006). Ne kadınlar ne de erkekler homojen insan gruplarıdır. Toplumsal cinsiyet kimliği kendi içinde ırk, etnik yapı, sınıf, yaş, engelli, tek ebeveynli aileler, vb. farklı yaşam döngüsündeki yaşamları da kapsar (Reeves, 2003).

Psikanalist Horney henüz 1920’lerin sonlarında ve 30’ların başlarında, geleneksel psikanalizin “anatomi yazgıdır” anlayışından sıyrılıp, kişilik oluşumunda toplumsal yapı koşullandırması, çevre koşulları ve kültürel karmaşa gibi unsurların etkili olduğuna vurgu yapmıştır (Alkan, 2005). Sözü edilen bu unsurlar; erkek ve kız çocuklarının yetiştirilme biçimlerini, gençlik kültürünü, aile ideolojisini, annelik mitini, ataerkilliği, toplumsal bazı kalıpları (istihdam kalıpları, vb.) içermektedir. Kadınların sosyal konumu ile ilişkilendirilen biyoloji faktörü, kadının çocuk doğurabilme kapasitesidir. Çocuk doğurma ve çocuk büyütme arasındaki bağlantı biyolojik olmaktan çok kültürelidir. Biyolojik faktörler, kadını dezavantajlı konuma sokmaz ve sosyal kaderini belirlemez (Heywood, 2007). Özellikle ataerkil bakış açısı, cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayrımı bulandırır; erkek ve kadın arasındaki bütün sosyal ayrımların biyolojik ve anatomiden kaynaklandığına vurgu yaparlar. Bunun aksine feministler, cinsiyet ve cins arasında gerekli

ve mantıklı bir bağlantı olduğunu reddeder ve toplumsal cinsiyet ayrımlarının sosyal hatta siyasi bir temeli olduğunu vurgulamaktadırlar (Heywood, 2007). Farklı dönemlerde çeşitli feminist yaklaşımlar toplumsal cinsiyet bağlamında kadın sorunlarına çözüm aramışlardır ve bu günümüzde de devam etmektedir.

Feminist hareketin ilk dalgası, 19. yüzyıl ortalarındaki gündeme gelmiştir. Ana kurgusu, kadınlara seçme ve seçilme verildiğinde, her türlü cinsiyet ayrımının ve ön yargının ortadan kalkacağı düşüncesidir. Ayrıca, kadınların erkekler gibi aynı yasal ve siyasi haklara sahip olması talebiyle ayırt edilir. Birçok kişi kadının seçme ve seçilme hakkı kazanarak tam bağımsızlık elde edeceğini düşünmüştü, fakat 1960'larda kadın hareketi ikinci dalgasıyla yenilendi. İkinci dalga feminist hareket, siyasi ve yasal hakların elde edilmesiyle "kadın sorun"unun çözülmediğini savunmuştur. Bu dönemden sonra, feminist fikir ve argümanlar gittikçe radikal bir hal almıştır ve bazen de devrimci nitelik kazanmıştır. Feminist hareket içindeki temel gelenekler şunlardır: Liberal, sosyalist, radikal ve yeni feminist gelenek (Heywood, 2007).

Liberal feministler, erkeklerle yasal ve siyasi eşitliği savunurlar. Bunlar, cinsiyete bakmaksızın kadınların kamusal hayatta, erkelerle eşit ölçütlerde rekabet etmesine imkan veren eşit haklar söylemini desteklemişlerdir. Onlar için eşitlik, kamusal alana eşit giriş anlamına gelmektedir. Sosyalist feministler, bunun aksine, kadınların da sosyal eşitlikten faydalanmadıkları sürece, eşit hakların bir anlam taşımayacağını ileri sürmektedirler. Bu anlamda eşitlik, ekonomik açıdan uygulanabilir olmalıdır ve dolayısıyla eşitlik, mülkiyet sahipliği, ödeme farklılıkları ve maaş ve maaşsız iş gücü gibi konulara yönelmelidir. Liberal ve sosyalist feminist fikirler, kadının toplum içindeki konumuna ışık tutmak için benimsenmişti, ancak bunlar, toplumsal zihniyetin, sosyal ayrımlarda en temel konu olduğunu göz ardı etmişlerdir. Bu eleştiriler, radikal feminizmin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Radikal feministler, temelde aile ve kişisel hayattaki eşitlik ile ilgilenmektedirler. Dolayısıyla eşitlik, çocuk bakımı ve diğer ev içi sorumlulukları, kendi bedeninin kontrolü ve cinsel ifade ve ifa gibi konular açısından işlerlik göstermesi gerektiğine vurgu yapmaktadırlar (Heywood, 2007). Radikal feministler marksit feministlerle belli alanda örtüşmektedirler. Engels (1992)'e göre, marksit feministler kadının baskı altında oluşunu kapitalizmin yasalarına bağlı olduğunu ve liberal feminizmin ürettiği eşitlik önerilerinin, sorunların üstesinden gelemeyeceğini belirtmiştir. Gerçekte bu mücadelenin bir sınıf mücadelesi olduğunu savunmuşlardır. Ancak, radikal feministler, kadının, edimlerinin erkekten fazla yabancılaştığını, bunun da annelik rolünden

kaynaklandığını söylemişlerdir. Ayrıca, çocuk bakımının toplumsal olarak çözülmesi gerektiğini, ev işlerinin toplumsallaştırılmasını ve ücrete tabi kılınmasını savunmuşlardır (Gür ve Aşık, 2004).

1960'lerden beri feminizmi liberal, sosyalist ve radikal olmak üzere üç ayrımdan incelenmek gittikçe daha zor hale gelmiştir. Toplumsal gelişmelere bağlı olarak günümüz toplumlarında, yeni feminist akımlar ortaya çıkmıştır. Yeni feminist gelenekler psiko-analitik feminizm, post modern feminizm, siyahi feminizm ve lezbiyen feminizm bu grup içerisindedir. Post modern feministler, erkek ve kadın arasında temel farklılıkların olduğunu ileri sürerek, feminist harekete gölge düşürmüşlerdir. Onlara göre sabit kadın kimliği yoktur, kadın fikri düşünce bazındaki bir kurgudur. Bu akım kadın ve erkek ayrımını sorguladığı için eleştirilmiştir.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, liberal feminist kuram, ilk olarak kamusal ve özel alan ayrımını ortaya koymuştur. Kadınların özel alandan çıkarak kamusal alanda yer almasını savunmuş ve hukuksal kazanımlarla bu durumun desteklenmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır. Diğer feminist kuramlar ise, kadınların kimlik, beden ve sınıf açısından konumunu incelemektedirler.

Toplumsal cinsiyet kavramını ilk ortaya çıktığından beri, yalnızca bireysel kimliği ve kişiliği değil, ayrıca sembolik düzeyde erkekliğin ve kadınlığın kültürel idealleri ile stereotiplerini, yapısal düzeyde ise kurumsal ve örgütlerdeki cinsel iş bölümünü içine alacak kadar genişlemiştir. Garber ve Turner'a göre "emek, iktidar, otorite, kurumlar ve mekanın örgütlenmesi de bu bağlamda incelenebilecek konulardır. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin, aslında kentsel/toplumsal yaşamın en önemli sorunları arasında" (Alkan, 2005) olduğunu belirtmişlerdir. Farklı bilim dalları uzmanlık alanları dahilinde toplumsal cinsiyet gruplarının yukarı bahsedilen sorunlarına çözüm aramaktadırlar. Kentsel planlama ve tasarımcılar ilgili grupların kent mekanında karşılaştıkları sorunlarını, beklentilerini ve önceliklerinin neler olduğunu belirleyerek, gerekli düzenlemeleri yapmaktadırlar.

Yukarıda değinilen toplumsal cinsiyet kabullerine paralel olarak mekan paylaşımında da kadınlar ve erkekler arasında, tüm zamanlarda ve her toplumda adaletsiz ve eşit olmayan bir dağılım yaşanmaktadır. Mekanlar, katı ayrımcı kurallarla bölünmüştürler. Dünya mekanlarından kadınlara odaları, avluları, iç bahçeleri ve bazı kentsel kamusal alanlar düşmektedir. Bunun dışındaki bütün mekanlar, öncelikle ve baskın bir biçimde

erkeklere aittir. Bu aidiyet, el koyma ve kendi cinsine özgü yapma davranışı çok yaygın, genel ve gelenekseldir; hatta çoğu zaman görünmez ve algılanmaz (Atauz, 2004).

Evde anne olan kadının, kamusal mekanda çalışan bireye dönüşümü toplumun farklı alanlarında değişime sebep olmuştur. Evdeki çalışma ile kamusal mekandaki çalışma arasında devinen kadınlar, özel ve kamusal mekanlardaki etkinlikler arasında köprü kurmaya çalışmıştır (Mackenzie, 2002) (Bu çaba günümüzde de devam etmektedir). Bunu yaparken kentsel tüm oluşumlarla etkileşim içinde bulunmaktadır. Garber ve Turner; üretim, tüketim ve dağıtımın örgütlenmesi, uzlaşma, ekonomik kalkınma, aile yaşamıyla ilgili kamusal politikalar, kamu-özel ayrımı ve bu ayrımı veri alan ya da dönüştüren düzenlemeler, kentsel toprak kullanımı ve toprağın bölünmesi, hizmetler, toplumsal etkileşim ve denetim, kültür üretimi, demokratik politikaların düzenlenişi, vb. hepsinin kentsel ve kaçınılmaz olarak toplumsal cinsiyetle iç içe (Alkan, 2005) olduğunu belirtmişlerdir. Daha önce bu perspektiften ele alınmadan oluşturulan kentsel mekanlara kadının uyum sağlaması zor olmuştur ve bu durum günümüzde de devam etmektedir.

1.4.2. Türkiye’de Kadının Konumu ve Mekan İlişkisi

Yapılan çalışma günümüz kadınının toplumsal konumu ve bu konumdan kaynaklı mekan kullanımı üzerine odaklanmaktadır. Dolayısıyla bu bölümde ilk olarak kısaca Türk kadınının toplumsal konumunun tarihsel süreç içinde ele alınmıştır, daha sonra da günümüzdeki toplumsal konumu ortaya konulmuştur. Bu başlık altında son olarak günümüz kadınının toplumsal konumu ile mekan kullanımı arasındaki ilişki irdelenmiştir.

Eski Türklerde kadın erkek ayrımı yoktu, toplumda her iki cins eşit haklara ve sorumluluklara sahipti. Tek eşliliğin esas olduğu Türk Toplumunda, bazı kavimlerde çok eşlilik de (poligami) görülmekteydi. Ayrıca kızlara, evlenmede söz hakkı veriliyordu (Gökkaya, 1999). Eski Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra uzun süre geleneklerini sürdürmeye devam ettirdiyse de, zamanla Türk kadınının sosyal haklarına ve yaşam biçimine ciddi sınırlandırmalar getirilmiştir. Çağdaşlarından daha iyi koşullarda yaşayan ve sosyal haklara sahip olan Türk kadınları, zaman içinde bunları kaybetmiş ve İslamiyet’in kısmen yanlış yorumlanması ve uygulanması ile mekansal kullanımları bile sınırlandırılmıştır. Türk toplumunda kadınlar için olumlu gelişmeler olması beklenirken, aksine bir gerileme yaşanmıştır. Bu dönemi takip eden birkaç yüzyılda bu durumda herhangi bir değişiklik yaşanmamıştır (Doğramacı, 1989).

Osmanlı Dönemi'nde erkek egemenliği hakimdir. Bu dönemde pederşahi ve geniş aile modeli benimsenmiştir. Ailenin reisi baba ve eşlerdir, kadınların toplumun hiçbir alanında söz sahibi değillerdir. Onlar sadece, ev işlerini yapan, çocukları büyüten, eşine ve evdeki diğer insanlara hizmet eden varlık olarak görülmektedirler. Tablo 1'de de görüldüğü gibi eğitim olanakları yok denilecek kadar az ve sadece kırsal alanda istihdama katılabilmektedirler (Ortaylı, 2004). Osmanlı konut mimarisi de katı kurallarla biçimlenmektedir. Bu kurallar genellikle ailenin ve kadının mahremiyeti üzerinde vurgu yapmaktadır. Konutlar önce yüksek duvarlarla çevrili bir avluya oradan sokağa açılır. Evlerde haremlik ve selamlık bulunur. Fakat her evde hamam bulunmamaktadır. Mahallede bulunan hamamlar kadınlar ve erkekler tarafından kullanılmaktadır. Türk toplumunda hamam kültürünün özgün bir yere sahip olmasının en önemli nedenlerinden biri, kadınlar için kamusal alan niteliğinde olmasıdır (Atauz, 2004).

Tanzimat Fermanının ilanı ile birlikte Osmanlı Toplumunda her alanda değişim ve gelişim olmuştur. Aile Hukuku Kararnamesi ile evlilikler devlet denetimine alınmıştır. Evlenme yaşı kızlarda 17 ve erkeklerde 18 olarak belirlenmiştir. Türk toplumunda ilk kez bu dönemde kız çocuklarına resmi olarak eğitim hakkı verilmiştir. Kız ve erkek çocuklarının mirastan eşit yararlanabilmesi için yasalar çıkarılmıştır (Tablo 1). Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ise, I. Dünya Savaşı nedeniyle azalan işçi sayısı kadınlar tarafından doldurulmuştur. Gazetelerde kadın işçi ilanlarına da rastlanmaktadır (Doğramacı, 1989).

Yukarıda da belirtildiği gibi Tanzimat döneminde yaşanan toplumsal ve yasal düzenlemeler tüm toplum kesimleri tarafından eşit olarak benimsenmemiştir. Batılı aydınlar tarafından hızla benimsenen düzenlemeler, bazıları tarafından ciddi biçimde eleştirilmiştir. Fakat toplumsal alanda yaşanan değişim süreç içerisinde artarak devam etmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Atatürk kadınların sosyal ve ekonomik alandaki konumunu yükseltmek için yeni yasalar çıkarmıştır.

Atatürk ve çevresindekiler, yalnız kadın haklarının tanınması gerektiğine inanmakla yetinmiyor, eski düzene karşı vermeye hazırlandıkları mücadelede, kadın hakları konusunun stratejik bir rol oynayacağını da düşünüyorlardı. Osmanlı Devlet düzeninin dayandığı temel, dini otorite olduğuna ve baskısını en fazla duyan toplum kesimi kadınlardır. Hilafet ve şeriatın ideolojik ve politik gücünü sarsmak için başlatılacak mücadelede kadınların, çok kritik bir rol oynayacağına inanılıyordu (Kırkpınar, 1998).

Tanzimat Döneminde toplum, eğitim ve ekonomi alanlarında başlayan yenilikler Cumhuriyet döneminde artarak devam etti (Tablo 1). Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda cinsiyet ayrımı gözetmeksizin egemenlik kayıtsız şartsız milletin olduğu ortaya konmuştur. 1930 yılında kabul edilen Belediye Kanunu ile kadınlara yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir (Doğramacı, 1989). Ayrıca bu dönemde Kadınlar Halk Fırkası adıyla ilk kadın partisi kurulmak istenmiştir, fakat dernek olarak açılmasına izin verilmiştir (Turnaz, 1991). 1926'da ülkemizde çıkarılan medeni kanun ile, evlenme ve boşanma işlemlerinin ilgili kurumlarca yapılması sağlanmıştır. Boşanmada kadına ve erkeğe eşit hak verilmiştir ve çok eşlilik yasaklanmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kız ve erkek çocukların eğitim haklarında eşitlik sağlanmıştır. Bu gelişmelere bağlı olarak kadınların istihdam edildiği alanlar artmıştır.

Tablo 1. Türk Toplumunda kadının eğitim, ekonomi ve istihdam alanlarındaki konumu (Doğramacı, 1989; Turnaz, 1991; Kırkıpınar, 1998; Gökkaya, 1999; Göle, 2001; Ortaylı, 2004; Yılmaz, 2006; URL-4, 2007).

	Eğitim	Ekonomik ve İstihdam
Osmanlı Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> Kadınlara ve kız çocuklarına eğitim hakkı tanınmıyordu. Sadece Sıbyan Mektepleri'nden yararlanabiliyorlardı. Sadece sarayda Harem'de cariyeler kalfalar tarafından eğitilmekteydi. Okuma-yazma ve Kur-an okumayı öğreniyorlardı. 	<ul style="list-style-type: none"> Verasette erkeklerin üstünlüğü vardır. Evlenen kızardan gelinlik vergisi alınır. Boşanmalarda kadınlar mihr alır. Kadınlar kırsal kesimde tarımda çalışıyor, kentsel alanlarda herhangi bir faaliyette bulunamıyorlardı. Devlet kadının istihdamını yasaklamıştır.
Tanzimat Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> Devlet tarafından resmi eğitim hakkı verildi. Kız çocuklarına lise ve dengi düzeyde eğitim vermek için idadiler açıldı. 1880'li yıllarda kız öğretmen okulu, kız sanayi mektebi ve sanat mektepleri açıldı. 1889'da Sıbyan Mekteplerinde kız çocukları 7-11 yaş arasında eğitim alma zorunluluğu vardır. 1913'de ilk kız lisesi açıldı. 1914'de İstanbul Darülfünun'da yükseköğretim hakkı verildi. Burası lise ve dengi okullar için öğretmen yetiştiren bir kurumdur. Kadınlar için özel gazete ve dergiler çıkarılmaya başlanmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> 1839'da arazi hukukuna getirilen düzenleme ile, kız çocukların ölen babanın mülkünden mal verilmesi sağlanmıştır. Kız ve erkek çocuklarına eşit miras verilmesi için kanun çıkarılmıştır. Kadınlar, savaşın getirdiği ekonomik dengesizlik ve fikri gelişmeler nedeniyle ekonomik hayatın içine girmiştir. Küçük sanayi işletmelerinde çalışmaya başladılar. 1897'de kadınlar ücretli işçi olarak çalışmaya başlamışlardır. 1913'de kadınlar ilk kez devlet memuru olarak çalışma hayatına girmiştir. 1914'de kadınlar tüccarlık ve esnaflığa başlamıştır.
Cumhuriyet Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> 1924'de Tevhit-i Tedrisat Kanununun ile iki cinsin aynı eğitim ve öğretim haklarından yararlanması sağlanmıştır. 1927'de harp okulları hariç, diğer tüm ortaokullara kız öğrenciler alınmıştır. 	<ul style="list-style-type: none"> 1926 yılında çıkarılan Türk Medeni Kanunu ile kadınlar yasal vasi kabul edilerek mülk edinme ve erkeklerle aynı işlerde çalışıp eşit ücret alma hakkını almıştır. 1927'de kadınların %96,2'si ziraatta, % 1,9'u sanayide istihdam ediliyordu. Bu oranlar 35-45 yılları arasında değişti ve kadınların %3,9'u sanayi, küçük sanatlar, maden ve inşaat sektöründe çalışmaya başlamıştır. 1930'da özel sektörde çalışmaya başlamıştır. 1945'de analık sigortası ve doğum yardımı yasallaştırılmıştır. 1949'da yaşlılık sigortası kapsamında kadınlar ve erkeklerin konumu eşitlenmiştir. 1930-40'lı yıllarda eğitim sistemine yenilikler getirildi ve yaygın eğitime başlamıştır. 1955'de harp okulları kızlara açıldı ve beklenen sonuç alınmayınca 1961 yılında bu uygulama kaldırılmıştır. 1966'da istihdamda kadın ve erkek arasında ücret eşitliği sağlanmıştır.

Tablo 1'in devamı

80 Sonrası Dönem	<ul style="list-style-type: none"> • 2000 yılında temel eğitim beş yıldan sekiz yıla çıkarılmıştır. • UNICEF ile birlikte çocuklara güvenli ulaşım sağlayan uygulamalar yapılmıştır. • 2004 yılında başlatılan “Haydi Kızlar Okula Kampanyası” ile kız çocuklarının okullaşma oranı %20 artmıştır. • 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü olarak kabul edilmiştir. 	<ul style="list-style-type: none"> • 1982 Anayasa’nda herkesin istediği işte çalışma hakkının olduğu belirtilmiştir. • 1990’da yürürlükte olan Medeni Kanun’un kadının çalışmasını eşinin iznine bağlayan maddesi iptal edilmiştir. • 2001 yılında Medeni Kanunda yapılan değişiklik ile evlilik birliği kadına mal ayrılığı veya mal birliği rejimini seçme şansı vermiştir. Kocanın aile reisliği ile ilgili hüküm kaldırıldı. “Eşler eşit haklara sahiptir” hükmü getirilmiştir. • 2004 yılında iş yasasında değişiklik ile gebe, loğusa ve emziren annelerin çalışma şartları yeniden düzenlenmiştir. • 2001 yılında kabul edilen Medeni Kanun’a göre eşlerin iş seçiminde diğer işten izin alma zorunluluğu ortadan kaldırılmıştır. • Medeni Kanun’a göre (2001), edinilmiş mal varlığının değerleri, evliliğin sona ermesi durumunda eşit olarak paylaşılmaktadır. • Medeni Kanuna’a göre (2003), eşler ailenin geçiminde, güçleri oranında katkıda bulunmaları gerektiğini belirtilmiştir. • 2003 yılında kabul edilen İş Kanunu’na göre işveren çalışanların dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce, felsefi inanç, din, meshep, vb. durulmanı dikkate almaksızın, herkese eşit davranma ilkesini zorunlu kılınmıştır. Aynı ve eşit değerde çalışan iki kişi, cinsiyet farklılığı nedeniyle farklı ücretlendirilmeye maruz bırakılmayacağı da bu kanunla garanti edilmiştir. • İş Kanunu’na (2003)’e göre doğum nedeniyle kadın çalışanlara verilen izin süresi arttırılmıştır.
------------------	--	---

Cumhuriyet’in ilanından sonra dönemde, Türk kadınları yeni rejimin etkileriyle, kamusal alanda kendilerine yer bulmaya başlamışlardır. Özbay (1996), orta sınıfın haremlik ve selamlık uygulamasının yerine, oturma ve misafir odasının kullanılmaya başlamasını buna bir örnek olarak göstermektedir. Çünkü bu mekanlarda kadınlar ve erkekler misafirlerini birlikte ağırlamaktadır. Erkeklerin evde olmadığı zamanlarda ise bu odalar kadınlar arasında kabul günlerine sahne olmuştur. Kabul günleri kadınlar arasında modernleşme okulu niteliğindedir. Kadınlar bu ortamlar aracılığıyla toplumsal alanda yaşanan tüm gelişmelerden haberdar olmaktadır (Durakbaşı, 1998).

Yukarıda belirtilen gelişmeler, kentsel ve kırsal alanlarda aynı biçimde yaşanmamıştır. Kırsal kesimde, kız çocukları sadece ilkököl düzeyinde eğitim

alabilmekteydi. Bu nedenle de sadece tarım alanında istihdam edilmekteydiler. Kırdan kente göçen kadınlar genellikle ev hizmetleri, nitelikli işçi gerektirmeyen düşük ücretli alanlarda istihdam edilmekteydiler. Ev içi üretim kadına ekonomik güç kazandırmaktaydı, fakat onların dış dünya – kamusal alan ile ilişkisini büyük ölçüde sınırlandırmaktadır (Doğramacı, 1989).

Türk Toplumunda Osmanlı'dan günümüze kadar sosyal ve ekonomik alanlarda yoğun bir değişim ve gelişim süreci yaşanmıştır. Atatürk, bir milletin kadınlar ve erkeklerden oluştuğunu belirtmiştir. Bir milletin kalkınması için toplumun sadece bir kesiminin (erkek) gelişmesinin yetersiz olduğunu altını çizmiştir (Kansız ve Acuner, 2009). Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemlerde her geçen gün toplumda kadın erkek eşitliğini sağlayacak düzenlemeler yapılmıştır. 1982 Anayasasının 10. Maddesinde, “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi, inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür” ifadesi yer almaktadır (T.C. Anayasası, 1982). Buna ek olarak 41. Maddede “Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar” ifadesi bulunmaktadır (T.C. Anayasası, 1982).

1980 sonrası dönemde Türkiye Cumhuriyeti, AB'ne tam üyelik için girişimleri hızlandırmıştır. AB komisyonu kadınlar ve erkekler için eşit fırsatların sağlanmasını, sosyal politikaları kapsamında çok önemli olduğunu ve iki cins için eşit fırsatların tanınmasının demokrasinin temel prensibi olduğunu altını çizmektedir (Kansız ve Acuner, 2009). Ayrıca “kadın-erkek arasında fırsat eşitliği sağlamadan tam üyelik olamaz” ifadesini de açık biçimde belirtmektedir (Alptekin, 2006). Bu doğrultuda ülkemizde toplumsal ve ekonomik alanlarda eşitliğin sağlanması için gerekli çalışmalar yapılmaktadır. Buna ek olarak Türkiye, üyesi olduğu uluslararası kuruluşların anlaşmalarında kabul ettiği eşitlik konularını da hayata geçirmektedir.

Türkiye’de kadın sorunlarının çözümü ve eşitliğin sağlanması için, 80’li yıllarda devlet içinde yeni bir kurumsallaşmaya gidilmiştir. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi - CEDAW sözleşmesi gereğince, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde çeşitli illerde kadın misafirhaneleri açılmıştır. Eşitlik sorunları 1987’de Devlet Planlama Teşkilatı politikaları içine alınmıştır. Kadın Sorunları ve Statüsü Genel Müdürlüğü 1990 yılında kurulmuştur (URL-4, 2007).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı işbirliği ile “Kadının Kalkınmaya Katılımını Güçlendirme Ulusal Programı Projesi” 1993 yılında uygulanmaya başlanmıştır. 1996’daki 4. Dünya Kadın Konferansı’nda kabul edilen kararlara bağlı olarak, ülkemizde kamu ve sivil toplum örgütleri, gönüllü kuruluşlar, meslek örgütleri ve üniversitelerle işbirliği ile kadın erkek eşitliğini sağlamak için eylem planı hazırlanmıştır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu tarafından ülkemizde altı pilot ilde “Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı” 2006–2009 tarihleri arasında yürütülmüş ve eylem planları oluşturulmuştur. Ayrıca son dönemlerde farklı alanlarda kadın sorunları üzerine çalışan çok sayıda dernek ve çeşitli üniversitelerde araştırma birimleri kurulmuştur.

Yukarıda belirtilen gelişmeler paralel olarak, 2000 yılında beş yıllık zorunlu temel eğitim, sekiz yıla çıkarılmıştır. Avrupa Parlamentosu’nun 2004 yılı Türkiye raporunda; Türkiye’de sekiz yıllık temel eğitim olmasına rağmen, her yıl 500.000’den fazla kız çocuğunun çeşitli nedenlerden ötürü okula gidemediğine vurgu yapılmaktadır (URL–4, 2007). Ülke genelinde yürütülen çalışmalar sonucunda kadınların eğitim oranı gün geçtikçe artmaktadır (Tablo 1). Fakat eğitim alanındaki olumlu gelişmelere rağmen istihdam da benzer durum görülememektedir.

Türkiye’de 2009 yılında Türkiye İstatistik Kurulumu tarafından yapılan Hanehalkı İşgücü İstatistikleri araştırmasının sonuçlarına göre kentsel ortamda erkeklerin %50’i, kadınların ‘22’si işgücüne katılırken, bu oranlar kırsal yerleşmelerde erkeklerde %72 ve kadınlarda ise %35’e yükselmektedir. Yine aynı araştırmanın sonuçlarına göre ülke genelinde iş gücüne dahil olamayanların nedenleri arasında cinsiyetler açısından farklılıklar bulunmaktadır. Erkekler için emekli olmak ilk sırada bulunurken, eğitim ve öğretime devam ediyor olmak bunu takip etmektedir. Kadınlar açısından ise; ev işleriyle meşgul olmak ilk ve en önemli neden olarak göze çarpmaktadır. Ev işleri ile meşgul olanların %75’i gibi önemli bir kısmını kentsel yerleşmelerdeki kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2009).

Hanehalkı İşgücü İstatistikleri araştırmasının sonuçlarına göre ülkemizde nüfusun meslek gruplarına göre dağılımlarında, cinsiyetler açısından farklılıklar bulunmaktadır. Kadınlar en çok nitelikli tarım, hayvancılık, avcılık ve su ürünleri sektörlerinde çalışmaktadır; bunu nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmakta takip etmektedir. Özellikle tarımda ücretsiz aile işçilerinin %77’sini kadınlar oluştururken, erkeklerde bu oran %23’e düşmektedir. Kadınların en az olduğu sektör ise; kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlüktür. Erkekler tüm mesleklerde en çok çalışan kesimdir (TÜİK, 2009). Türkiye’de

kadınların üretime katılmadıkları için egemenlik ilişkileri içinde ezilen taraf oldukları tezi yerine, ezildikleri için üretime son derece düşük statülerde katıldıkları ve dolayısıyla üretime katıldıkları halde uğraşlarının ekonomik faaliyet olarak değerlendirilmediği tezini savunmak daha anlamlı olacaktır (Özbay, 1995).

Ülkemizde her alanda yaşanan gelişmeler, maalesef toplumun tüm kesimlerinde aynı şekilde yaşanmamaktadır. Bilgin (2006); Türkiye’de kadınları üç gruba ayırmaktadır: kentli, göçle kente gelen ve kırsal kesimdeki yaşayan kadın. Bu üç grup birbirinden eğitim ve ekonomik olanakları bakımından farklılıklar göstermektedir. Bu da yaşamlarının aile hayatından, toplumda temsiliyetten ve kamusal mekan kullanımına kadar çok farklı alanlarda kendini göstermektedir. Seçkin’e göre en madur grup, kırsal kesimde yaşayan ve tarımla uğraşan kadınlardır. Çünkü kırsal kesimde yaşayan kadınların sorunları kamuoyunun gündemine nadiren gelmiştir (Yılmaz, 2006). Şehre göç etmiş kadın bir süre sonra sanayi toplumunun bir parçası olarak kent yaşamına uyum sağlayabilmektedir. Çocukları için çağdaş ve modern yaşam olanakları sağlayabileceği fırsatlara ulaşabilmektedir (Bilgin, 2003). Kentli yada göç ile kente gelen kadınların kent yaşamında memnuniyet düzeyleri sadece çocukları için çağdaş ve modern yaşam olanaklarından yararlanmaları ile sınırlı olmayıp; kadınların kamusal mekan kullanımlarındaki konfor düzeylerine kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır.

1.4.3. Kent Planlama ve Kentsel Tasarım Süreçlerinde Toplumsal Cinsiyet Konuları

Kent karmaşık, farklı biçim ve ölçekte, sürekli değişim içinde olan, çok çeşitli sorunları barındıran bir mekan ve ilişkiler bütünüdür. Kentlerde farklı yaş ve cinsiyette; çeşitli, ekonomik, sosyal, kültür ve etnik gruplardan bireyler bir arada yaşamaktadırlar. Bu çeşitlilik hem yaşam biçimi hem de taleplerin çeşitlenmesine yol açar. Kentsel mekanların, farklı bireylerin/grupların ihtiyaçlarına, sorunlarına, beklentilerine ve önceliklerine cevap vermesi beklenmektedir. Aksi durumda, aynı kentsel ortamlar bazılarının hayatına katkı sağlarken; bazılarınınkini de güçleştirebilir.

Toplumsal cinsiyete bağlı toplumsal ve mekansal ayrışmaların yarattığı sorunlar; ulaşım, hareketlilik, erişebilirlik, konut, rekreasyon, istihdam, eğitim, alışveriş, toplum olanakları, kişisel güvenlik ve suç önleme başlıkları altında toplanmaktadır (URL-5, 2006). Belirtilen sorunların çözümünde, AB’ye üye ülkelerde kent planlama ve kentsel

tasarım süreçlerinde Toplumsal Cinsiyete Sistematik Yaklaşım Politikaları (Gender Mainstreaming-GM) politikaları uygulanmaktadır. Türkçe metinlerde ana akımlaştırma, merkezileştirme, ana politikalarla bütünleştirme, vb. geçmektedir.

GM kavramı ilk kez AB'ne 1985 yılındaki 3. Dünya Kadın Konferansı'nda geliştirilmiş, 1995 Beijing Konferansı'nda da uygulama alanı genişletilmiştir. 1957 Roma Sözleşmesi'nin 119. maddesiyle, kadının yasa karşısında ve kamusal alanda erkeklerle aynı haklara sahip olmasının garantilenmesi, GM için ön hazırlık niteliği taşımaktadır. 1997 Amsterdam Sözleşmesi'nde; kadınların ve erkeklerin bütün politika yapımında eşit işlem görmesi talep edilmekte ve bunların Avrupa geneline yayılarak, bir önceliğe sahip olması istenmektedir (Greed vd., 2002).

Yukarıda tarihsel gelişiminden kısaca sözü edilen GM Avrupa Konseyi tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: "Politika yapımıyla ilgili aktörler aracılığıyla "toplumsal cinsiyet eşitliği" perspektifinin bütün politikalara, düzeylere ve aşamalara entegre edilmesi; değerlendirilmesi, politika sürecinin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi, gerekiyorsa bu yönde yeniden organize edilmesidir" (Greed vd., 2002). Bu tanım, dolaylı olarak, GM konusunun toplumsal aktörlerce tanınmasını ve bu konuda bilinç geliştirilmesini de kapsamaktadır. Böylece, GM planlama ve uygulama sürecinde kararlardan doğrudan ve/veya dolaylı olarak etkilenebilecek, ama karar mekanizmasında doğrudan temsil edilmeyen tarafların/grupların "farkında olunmaları" ve kararlarda "dikkate alınmaları"na olanak sunmaktadır (Greed vd., 2002).

GM'in başlangıç noktası planlamadan çok iş, istihdam ve ekonomik politikalar üzerinedir. AB projeleri içinde; istihdam, işgücü pazarında kadın erkek eşitliği, eğitim ve uygulamalı eğitim, girişimcilik, iş ve aile yaşamında denge ve kadın ve erkeğin karar yapısına dengeli katılımı ve temsili politika kategorilerinde GM uygulamaları öne çıkmaktadır. (Greed vd., 2002). Ayrıca, ekonomik gelişmeyle birlikte çizilen yolda gündeme gelen planlama da GM'de dolaylı olarak ele alınmaktadır.

Avrupa Yerel ve Bölgesel İdareler Komisyonu Daimi Konferansında, Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı (AKŞ), kentli haklarını tanımlayan önemli bir uluslararası belgedir. Yerel yönetimler, AKŞ'nda vurgulanan, güvenli, temiz ve sağlıklı bir kentsel çevrede yaşama hakkı, sağlık, eğitim, sosyo- kültürel etkinliklerden yararlanma hakkı, ulaşım ve dolaşım hakkı, yaşadığı yerleşime ilişkin kararlara katılma ve bunları denetleme hakkı gibi temel haklardan bir yerleşmede yaşayan tüm insanların, cinsiyet, yaş, inanç, toplumsal, ekonomik yada siyasal konum, fiziksel ya da psikolojik

engellilik durumlarına bakılmaksızın eşit olarak yararlanmasını sağlamakla yükümlü kılınmıştır.

Kentleşme sürecini tamamlamış, nüfus büyüme hızı çok düşük, refah düzeyi yüksek Batı toplumu ile ülkemiz gerçekleri tam olarak örtüşmemektedir. Bu nedenle erkekler de dahil tüm kent sakinlerinin kentsel mekandaki en temel ihtiyaçları dahi henüz tam olarak karşılanamamaktadır. AKŞ aracılığı ile, GM politikalarının Türkiye özeline indirgenmeye çalışılmıştır. Çünkü şartta, sürdürülebilir toplumlar ve yaşanılabilir kentsel çevreler için neler yapılması gerektiği, sistematik olarak tanımlanmaktadır. AKŞ dört temel konuya ağırlık vermektedir: kentsel çevrelerin iyileştirilmesi, yerleşmelerde sosyal ve kültürel olanakların yaratılması, mevcut konut stoğunun iyileştirilmesi ve toplumsal kalkınma ve halk katılımının özendirilmesidir. Şart, söz konusu konuların/uygulamaların yaş, cinsiyet, ırk, inanç, millet, sosyo-ekonomik ve politik statü, ruhsal ve bedensel özür gözetmeksizin, tüm insanlara eşit koşullarda uygulanmasını savunur (URL-6, 2004).

Kent planlama ve kentsel tasarımın ilgi alanlarının (arazi kullanım kararları, kentsel mekan boyutu, vb.) toplumsal cinsiyet konuları bağlamında neleri kapsadığının net biçimde ortaya konulabilmesi için; GM ve AKŞ'nın kentsel donatılarla ilişkisi sorgulanmıştır (Şekil 3). Şekil 3'de de görüldüğü gibi AKŞ'daki bazı konuların toplumsal cinsiyet ile ilişkisi kurulamazken, bazılarının birden fazla politikayı içerdiği görülmektedir.

AVRUPA KENTSEL ŞARTI¹

- 1- Ulaşım ve Dolaşım
- 5- Konut
- 8- Kentsel Açık Alanlarda Spor ve Boş Zaman
- 10- Yerleşmelerde Kùltürler Arası Kaynaşma³
- 11- Kentlerde Sağlık
- 9- Yerleşmelerde Kùltür
- 7- Kentlerde Özürlü ve Sosyo-Ekonomik Bakımdan Engelliler
- 6- Kent Güvenliğinin Sağlanması ve Suçların Önlenmesi
- 3- Kentlerin Fiziksel Yapısı
- 2- Kentlerde Çevre ve Doğa⁶
- 4- Tarihi Kentsel Yapı ve Mirası⁶
- 12- Halk Katılımı, Kent Yönetimi ve Kent Planlaması⁷
- 13- Kentlerde Ekonomik Kalkınma⁶

GENDER KONULARI

- Ulaşım (Hareketlilik, Erişebilirlik)²
- Konut
- Rekreasyon
- İstihdam ve Eğitim
- Toplum Olanakları (Alışveriş)⁴
- Kişisel Güvenlik ve Suç Önleme
- Nitelikli Kamusal Mekanlar⁵

KENTSEL DONATILAR

- Ulaşım
- Konut
- Rekreasyon
- Eğitim
- Sağlık
- Ticaret ve Hizmet Mekanları
- Kùltür ve Eğlence

¹ Deklarasyondaki sıra numaraları aynı kalmak koşuluyla tablonun daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak için yerleri değiştirilmiştir.

² GM içerisindeki hareket ve erişebilirlik konularının ulaşım başlığı altında incelenmesi araştırmacı tarafından uygun görülmüştür.

³ 10. madde genel olarak kùltürle ilgili görünse de 10.3-Eğitim ve 10.4-İstihdam konularını içerdiği için istihdam ve eğitim başlığı altında incelenmesi uygun görülmüştür.

⁴ GM içerisindeki alışveriş konusunun toplum olanakları başlığı altında incelenmesi araştırmacı tarafından uygun görülmüştür.

⁵ Aynı içerikte, farklı bölümlerde yer alan konuların nitelikli kamusal mekanlar başlığı altında toplanması araştırmacı tarafından uygun görülmüştür.

⁶ Araştırmacı deklaryondaki bu konunun gendera özgünlüğünü bulamamıştır.

⁷ Katılım GM için çok önemli bir araçtır. Gender konularının her biri için gereklidir.

Şekil 3. Avrupa Kentsel Şartı, toplumsal cinsiyet konuları ve kentsel donatı ilişkileri (Yılmaz, 2006).

Ulaşım, konut, rekreasyon, vb. konulara ilişkin toplumsal cinsiyet politikaları/ kararları/konuları Tablo 2’de detaylı olarak ele alınmıştır. İlkeler bölümünde AKŞ’dan gelen konular sırasıyla (sıra numarası Şekil 3 ile aynıdır) yer almaktadır. Kadınların yaşam kalitesini yükseltmek için dikkat edilecek noktalar bölümünde AKŞ ve GM’in ilgili gruplar için nelere vurgu yaptığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Bazı toplumsal cinsiyet konularının şartta karşılığı olmadığı için bunların aktarımı sırasında, ilkeler kolonu boş bırakılmıştır.

GM içinde sadece kent planlama ve tasarım konuları incelenmiş, konumuz bağlamında politika ve yönetim kararlarına da tablolarda yer verilmiştir. Bunlar yapılırken, kent planlama ve tasarıma girdi veren/direkt bağlantısı olan konular olmasına dikkat edilmiştir. Böylece toplumsal cinsiyet konularının neleri kapsadığı, arazi kullanım kararları ve mekan konularının genel içerisindeki konumu gösterilmek istenmiştir.

Kent planlama ve kentsel tasarım süreçlerinde meslek insanlarının tutumları ve yapılan çalışmaların içeriği, bazı durumlarda aynı mekanların, kadınlar ve erkekler için farklılıklar göstermesine neden olmaktadır. Örneğin, planlama ve tasarım süreçlerinin ilk aşaması çalışmaya konu olan alana ilişkin sosyal, ekonomik ve mekansal problemlerin tespit edilmesidir. Toplumsal cinsiyet konularının bazı meslek insanları tarafından çok detay ve önemsiz olarak görülmesi nedeniyle (Greed vd., 2006), kadınların ve erkeklerin mevcut problemler tam olarak tespit edilemez. Ayrıca, özellikle ülkemizde kent planlama ve kentsel tasarım süreçlerinde bazı standartlar ve genellemeler kullanılmaktadır. Bunların tüm toplum kesiminin ihtiyaçlarını karşılamadığı görülmektedir. Ancak, bu eksikliklerinin giderilmesine ilişkin yapılan çalışmalar da sınırlı kalmaktadır (Gedikli, 1998). Çünkü bu çalışmaların büyük bir bölümünde; toplumsal cinsiyeti, ekonomik koşulları, sosyal statüsü, vb. özellikleri net olarak tanımlanmamış, genel bir bireyin ihtiyaçları ve öncelikleri dikkate alınmaktadır. Bunlar kullanılarak oluşturulan mekanlar ve sunulan hizmetler kaçınılmaz olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yeniden üretilmesine neden olmaktadır.

Tablo 2. Ulaşım, konut, rekreasyon, eğitim, sağlık, kültür ve eğlence, ticaret ve kamusal mekanlar bağlamında toplumsal cinsiyet konularının değerlendirilmesi (Anonim, 1990; Giritlioğlu, 1991; Cavanagh, 1998; Reeves, 2003; Aydemir, S, 2004; Ökten ve Sancar, 2004; Ökten, 2004; Yılmaz, 2006; URL-5, 2006; URL- 7, 2005; URL-8, 2006; URL-9, 2006; URL-10, 2006).

	AKŞ İlkeleri ¹	Kadının Yaşam Kalitesini Yükseltmek İçin Dikkat Edilecek Konular	PO/Y/PL/T ⁶
Ulaşım	1.1- Özel araçlarla trafik hacminin azaltılması gerekliliği	Çalışan kadınların günlük seyahati çok karmaşık olduğundan (iş-alışveriş-okul- vb.) bölgeleme toplumsal cinsiyet için zaman ekonomisi açısından olumsuz bir yaklaşımdır. Bunun yerine toplu yerleşim kavramı benimsenip uygulanmalıdır.	PO/PL
		Toplumsal cinsiyet grupları yöre kentlere ve kent eteklerinde yaşamak, çalışmak veya herhangi bir ihtiyacı karşılamak için tercih ettiklerinde ulaşım konusunda sorunla karşılaşılır. Ekonomik, sık ve güvenli toplu taşıma sistemi yapılmalıdır.	PO/PL
	1.2- Dolaşım, yaşanabilir bir kent oluşturmaya yönelik bir biçimde düzenlenmeli ve çeşitli ulaşım alternatiflerine izin vermelidir.	Toplumsal cinsiyet gruplarının özel araca erişim düzeyi az olduğundan alternatif ulaşım biçimleri sunulmalıdır ve bunlar için gerekli ortamlar yaratılmalıdır.	T
		Yaya ve toplu taşıma tercih ederler, bisiklet ile ulaşım konfor ve güvenlik açısından tercih edilmez.	T
		Kadınlar bakım sorumluluklarından dolayı çocukları ya da diğer aile fertlerini seyahatlerinde yanında bulundururlar. Bebek arabası, vb. ile seyahat etmek zorunda kalır. Yaya yolları, geçitleri ve kaldırımlar buna uygun biçimde düzenlenmelidir.	T
	1.3- Sokağın sosyal bir mekan olarak algılanması	Sokaklar haftanın yedi günü, günün büyük bölümünde yaşayan mekanlar olduğunda insan ilişkiler artar ve kentsel bozulma önlenir; güvenlik artar. Toplumsal cinsiyet grupları topluma ve çevreye karşı diğerlerine oranla daha hassas olduklarından buna dikkat edilmelidir.	
		Yaya emniyeti ve rahatlığı için yaya ve taşıt hareket alanları ayrılmış kaldırımlar ve/veya yollar oluşturulmalıdır.	PL
		Konut alanlarında trafiği yavaşlatmak için çıkmaz sokak yapımı, toplumsal cinsiyet grupları için güvenlik problemi yaratır.	PL/T
		Çöp, geri dönüşüm konteynırları, vb. yaya hareketini engellemeyen, günün her saatinde erişilebilecek yerlerde koyulmalıdır. Toplumsal cinsiyet gruplarının rahat ve güvenli erişimine dikkat edilmelidir.	T
	Konut	4.2- Her insan ve ailenin; güvenli, sağlam bir konut edinme hakkı	Toplumsal cinsiyet gruplarına diğerlerine oranla konut yakın çevresini daha yoğun kullandıkları için her türlü ihtiyaçlarına/beklentilerine yanıt verebilecek hizmetleri ve donatıları yakın çevresinde bu mekanlarda bulabilmelidir. Yerel konut çevresi sosyalleşme için yaratıcı mekanlar ve yenilikçi fırsatlar sunulmasına olanak sağlamalıdır.
		Konut alanları yeterli altyapı ve hizmetleri sunmalıdır (temiz su, çöp, vb.). Örneğin; ev içi sorumluluklarından dolayı temiz su olmadığı durumlarda kadınlar su taşımak zorunda kalırlar.	PL
4.3- Yerel yönetimlerin, konutta seçenek, çeşitlilik ve ulaşılabilirliği artırması		Özellikle toplumsal cinsiyet grupları ekonomik açıdan ücretsiz veya düşük ücretli bireylerdir. Yerel yönetimler konut pazarında, kişi ve ailelerin değişen yaşam tarzı ve sosyo-ekonomik koşullarına göre çeşitli seçenekler sunmalıdır.	PO/ PL

⁶ PO: Politika, Y: Yönetim, PL: Kent Planlama, T: Kentsel Tasarım

Tablo 2'nin devamı

		Toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınan grupların farklı konut büyüklükleri talepleri dikkate alınmalıdır. Yerel yönetimler konut pazarında geniş bir barınma seçeneği sunarak, dengeli bir toplum için biçim ve standartlarında tüm ihtiyaçları içerecek, meskun alanlar ve yapı stokları oluşturmaktadır.	T
	4.4- Sosyal ve ekonomik olanakları kısıtlı olan kişi ve ailelerin haklarının, yalnızca pazar mekanizması koşullarına terk edilmemesi	Pazar ekonomilerinde ev sahipliliği kişiler mevcut ve süregelen ödeme gücüne bağlıdır. Dolayısıyla pazara girip barınma hakkı elde edebilmek yaşlı, muhtaç, özürsüz, işsiz, tek başına yaşayan, azınlık ve göçmenler gibi bazı insanlar için ayrımcı ve güvenilmez koşullar nedeniyle zordur; bunun giderilmesi gerekir.	PO
		Kadınlar zaman ekonomisi açısından konut ve iş yerinin birbirine yakın olmasını tercih eder.	PO/PL
Rekreasyon	8.1- Tüm kent sakinlerinin, eğlence, dinlence ve spor faaliyetlerinden yararlanma hakkı	Yerel yönetimler, kendi yönetiminde veya başkaları aracılığıyla gerçekleştirilecek spor alanları ve spor faaliyetlerine ulaşımı; kişilerin sosyo-ekonomik durumları, yaşları ve etnik kökenlerine bakılmaksızın, sağlama sorumluluğuna sahiptir. Özellikle toplumsal cinsiyet gruplarının erişebilirlik (ekonomik, mekansal uygunluk ve hareketlilik) konusunda ciddi problemleri vardır.	Y/PO/PL
		Toplumsal cinsiyet grupları açısından rekreasyon olanaklarının kullanımı ile ilgili güvenlik, mahremiyet, kendine uygunluk ve erişebilirlik (ekonomik ve mekansal) dikkat edilmesi gereken konulardır.	PO/PL
		Kadınlar eve ve diğer aile fertlerine karşı bakım sorumluluklarından ötürü konuttan fazla uzaklaşmak istemez. Mümkünse kapı önünde ihtiyacını karşılamak ister.	PL
		Hangi toplumda ve kültürde olursa olsun ebeveynler özellikle okul öncesi yaş çocuğunu kapının önünden ayrılmasını istemezler. Konut yakın çevresi bu ihtiyacı mutlaka cevap verebilecek nitelikte düzenlenmelidir. Fakat bu mekanlar oluşturulurken konutların gürültüye karşı korunmasının gerekliliği de dikkate alınmalıdır.	PL/T
İstihdam	10.4- Yerel yönetimlerin, iş olanaklarından eşit faydalanmayı sağlaması	Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu'nda, bu madde içinde özürsüz ve göçmenlerin istihdamı üzerinde vurgu yapılmaktadır. Bunlara ek olarak kadınların ev içi ve bakım sorumluluklarından ötürü çalışma saatleri sınırlı olduğu ve ağırlıklı olarak part-time çalışmak zorunda olduğu da dikkate alınmalıdır. Toplumsal cinsiyet grupları için esnek çalışma fırsatları (part-time, vb.) yaratılmalı ve desteklenmelidir.	PO/Y
		Toplumsal cinsiyet grupları içinde çalışanlara kariyer geliştirme inisiyatifleri konusunda yardımcı olunmalı ve garanti edilmelidir.	PO
		İstihdam, kariyer gelişimi ve servislere erişimde toplumsal cinsiyet bağlamında ihtiyaçların dikkatle ele alınması ve desteklenmesi gerekir. Özellikle bakım sorumluluğu olan kadınlar için ayrı önlemler alınmalıdır.	PO/PL
		Kadının arabaya ve diğer ulaşım araçlarına erişiminde sorunla karşılaştıkları durumlarda iş saati ve olanakları sınırlanıyor. Bu da iş olanağı sayısında azalmalara sebep olmaktadır.	PO/Y

Tablo 2'in devamı

	4.4- Eski el sanatları ve yapı tekniklerinin yaşatılması, canlandırılması gereği	Koruma uzmanlık eğitimi, el sanatlarına ilişkin ticaretin öneminin yükseltilmesini, mesleki ve sosyal fırsatlar yaratarak sağlamlıdır. Zanaat öğrenmek ve ek beceri kazanmak isteyenler bu alanlara yönlendirilmelidir. Bu olanaklar toplumsal cinsiyet grupları içinde özellikle kadınların istihdamı açısından son derece önemlidir.	PO
Eğitim	10.3- Kentlerde uygulanan kültür ve eğitim politikalarının ayrımcı olmaması	Azınlık gruplarının kültür ihtiyaçları kabul edilerek, farklı kültürlere hitabeden ve ırkçı olmayan bir eğitim politikası oluşturulmalıdır.	PO
		Toplumsal cinsiyet gruplarının eğitim ve öğrenme sürecinde farklı performansları araştırılmalı, geliştirilmeli ve desteklenmelidir. Bu doğrultuda, özürülere, cinsiyet kimliği olmayan bireylerin sorunlarına ve ihtiyaçlarını giderecek formel ve informal eğitim sistemlerini geliştirmeli ve okuldan uzak tutulan genç kadın ve kız kökeni ve cinsiyet kimliği olmayanlar için önlemler alınmalı ve eğitim fırsatları yaratılmalıdır.	PO
		Toplumsal cinsiyet gruplarına örgün eğitim aracılığı ile kendilerini geliştirme ve topluma faydalı bireyler olmaları için fırsatlar sağlanmalıdır. Örneğin; *okuma-yazma bilmeyenler için kurslar, * işsizler için meslek ve beceri kazandırma kursları, * emekliler, vb. için boş zaman değerlendirme kursları, *toplumdan soyutlanmış gruplar için özel eğitim programları	PO/Y
Sağlık	11.2- İyi, sağlıklı koşulların temini için; kişilerin temel ihtiyaç maddelerinin güvenli ve sağlıklı biçimde sunumu	Kentsel ortamda, kişilerin gelişim ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için, gerekli temel tüketim maddelerini temin edebilmeleri şarttır. Burada sağlıklı, güvenli içme suyunun temininden; günlük tüketim maddelerinin arz ve dağıtımı gibi konuları da kapsamaktadır. Kadının ev sorumluluklarından dolayı bu tür hizmetlere erişimi çok önemlidir. Özellikle de içme suyunun olmadığı durumlarda taşıma yoluyla bu ihtiyaçlarını gidermektedir.	Y
		Toplumsal cinsiyet gruplarındaki bazı bireylerin özel sağlık problemleri vardır (bunlar alttaki maddelerde belirtilmiştir). Bunlar dikkate alınarak rehabilitasyon merkezleri, ana çocuk sağlığı kurumu ve doğum evlerinin erişebilirlikleri, talebi dikkate alacak şekilde düzenlenmelidir.	PO
		Kişilerin içinde bulunduğu sosyal ve fiziksel koşullar ile yaşama biçimi sağlığın başlıca belirleyicisidir. Toplumsal cinsiyet grupları için özel sağlık gereksinimlerini karşılayacak sektörler arası işbirliği ve özel politikalar gereklidir.	PO
Kültür ve Eğlence	9.2- Yerleşmelerin kültürel oluşumu, ekonomik ve sosyal gelişmelere katkı sağlamalıdır.	Kültürel faaliyetler bireylerin kaynaşmasına, ortak oluşumlar içinde yer almasına fırsat sağlar. "Toplum engelli" olan kişilerin sosyal açıdan öndelenmesine yardımcı olur.	Y

Tablo 2'nin devamı

Kültür ve Eğlence	9.5- Kültürel çoğulculuğun (çeşitlilik) yenilikleri ve yenilikçi denemeleri öngörmesi	Başarılı bir kültürel gelişim, toplumun belli gruplarının (örneğin, gençler ve özellikle göçmen topluluklarının) gereksinimlerini ve dayanışmasını hedeflemelidir.	PO
Ticaret		Toplumsal cinsiyet grupları açısından kentsel alanda ticaret eylemi iki bölümde; kent merkezi ve kent eteklerindeki alışveriş mekanları olarak incelenebilir. Bu kişiler erişebilirlik açısından kent merkezlerini daha yoğun kullanmaktadır. Kent eteklerindeki mekanlar uygun konumlandıkları ve ulaşım problemini çözdükleri takdirde (toplu ulaşım ile desteklenmelidir) tercih ederler. Ayrıca, bu tür mekanlar müşterilere uzun süreli vakit geçirebilecekleri imkanı sunduğu için çocuk bakım hizmeti de sunmalıdır	Y/PL/T
		Kent merkezindeki mekanlarda; karma kullanımlar, yaya-taşıt ayrımı, konut mekanlarından yürüme mesafesiyle erişim konularına dikkat edilmelidir.	PL/T
Kamusal Mekanlar	6.1- Net bir güvenlik ve suç önleme politikasının, alınacak önlemler, kanuni yaptırımlara ve müşterek desteğe dayandırılması	Toplumsal cinsiyet grupları suça karşı diğerlerine oranla daha hassastır, saldırı endişesi taşırlar ve bu onların kamusal alan kullanımlarını olumsuz yönde etkiler (akşam saatlerinde dışarıya çıkamazlar, bazı mekanları tek başlarına kullanmak istemezler- duraklar, vb.). A.K.Ş.'da belirtilen politikalar tüm kentliler için geçerli olmasına karşın konumuz bağlamında daha da önem kazanmaktadır. Kentlerin tamamının tüm kentliler tarafından aynı oranda kullanılması isteniyorsa, gerekli politikalar hayata geçirilmelidir. Uygulama aşamasında tüm yük güvenlik güçlerine bırakılmayıp yerel yönetimler, sivil inisiyatifler, özel güvenlik birimleri, halk, vb. ortak çalışması gerekir. Bu yolla huzur ortamı daha çabuk sağlanır ve kalıcı olur. Suçla mücadelenin bir diğer yolu da suçu işleyen bireyleri topluma kazandırmaktır (çeşitli psikolojik ve sosyal destekler yoluyla). Alınacak olan tüm önlemler Toplumsal cinsiyet gruplarının kamusal alanda kendini daha güvende hissetmesine olanak sağlayacaktır.	PO/Y

Toplumsal cinsiyet açısından etkin kullanılacak mekanlar yaratmak için kent planlama ve kentsel tasarıma girdi oluşturacak şekilde genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; haftanın yedi günü ve tüm gün boyu canlı, yaşayan, güvenli, her türlü ulaşım imkanı sağlayan, ekonomik ve mekansal olarak erişilebilen alanlar oluşturulmalı ve mevcut stoklar da bu doğrultuda yeniden düzenlenmelidir. Modern planlamanın savunduğu bölgeleme anlayışından kaçınılarak, kadınların etkin olarak kullandığı komşuluk birimi ve kent merkezinde karma kullanımlar teşvik edilmelidir. Özellikle günümüzde hızlı kentleşmenin ve nüfus artışının bir sonucu olarak kent merkezleri parçalanarak kent eteklerine dağılmıştır. Bu da toplumsal cinsiyet için iki temel soruna neden olmuştur; erişebilirlik ve kent merkezinin önemini kaybetmesi.

Kadınlar olanaklara erişim konusunda hem mekansal hem de ekonomik güçlükler yaşadıkları için komşuluk birimi ve kent merkezinde eğitim, sağlık, rekreasyon, kentsel açık yeşil alan kullanımı, vb. her türlü ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, ürün ve hizmet çeşitliliği yeterli mekanların/olanakların yaratılması gerekir. Ayrıca kadınların sahip olduğu potansiyelleri dikkate alacak istihdam olanakların yaratılması da bir diğer önemli konudur.

Bu çalışmaya konu olan rekreasyon ana başlığı altında kentsel açık yeşil alanların olanakları açısından da; kadınlar ve erkekler arasında eşitsizlik söz konudur. Rekreasyon kavramı, açık yeşil alanlar, parklar, oyun mekanları, vb. kadınların (çocukları ile birlikte) kullanımına açık alanlardır, ancak bu açıklık yanıltıcı bir izlenim vermemelidir. Çünkü bu alanlar genellikle kadınların istekleri ve ihtiyaç duydukları zamanlarda tek başına kullanabilecekleri alanlar olmayıp, kadınların genel olarak aileleri ile birlikte kullanabildikleri alanlardır. Ancak, bu alanları yalnızken rahatlıkla kullanabildiklerinden dolayı erkekler için böyle bir koşul bulunmamaktadır. Kadınların kamusal mekanları kullanımını olumsuz etkileyen en önemli faktörlerden biri, erkeklerin saldırganlığıdır (Atauz, 2004). Buna ek olarak, Greed de rekreasyonel alanların genellikle top ağırlıklı oyunlar için düzenlendiğini belirterek, toplumsal cinsiyet açısından olumsuzluk oluşturan diğer bir önemli etmene dikkat çekmektedir (Greed vd., 2002).

1.5. Rekreasyon Kavramı ve Kentsel Parklar

Rekreasyon ile ilgili yapılacak çalışmalarda öncelikle ele alınacak konuların başında boş zaman kavramı gelmektedir. Çünkü, rekreasyon, insanların boş zamanlarında gerçekleştirdikleri etkinlikler ile ilgilidir. İş yaşamı, aile ve ev sorumluluklarından yorulan bireylerin; dinlenmesi ve hoşça vakit geçirmesi için boş zamanda yaptıkları aktiviteler, rekreasyon kapsamında değerlendirilmektedir. Bireylerin demografik yapıları, eğitim düzeyleri, ekonomik koşulları, gelenekler, vb. özellikleri farklı olduğu için boş zaman değerlendirme biçimleri ve rekreasyonel talepleri de çeşitlilik göstermektedir.

Günümüz toplumlarında çalışma saatlerinin azalması ve yaşam biçimlerinin değişmesi sonucunda rekreasyona olan talep artmıştır. Rekreasyonel aktivitelerin büyük bir bölümü, kentsel açık yeşil alanlarda gerçekleşmektedir. Kadın-erkek, genç-yaşlı, vb. toplumun tüm kesimlerinden bireyler, kentsel açık yeşil alanlarda, dinlenme, eğlenme, spor, oyun, vb. rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirme olanağı bulabilmektedir. Ayrıca

kentsel açık yeşil alanlar; konut biriminden başlayarak mahalle, semt, kent ve bölge ölçeğine kadar çok farklı ölçeklerde düzenlenmektedirler. Bu çalışmada kentsel açık yeşil alanlardan komşuluk birimi parkı, mahalle parkı, semt parkı, kent parkı ve bölge parkı detaylı olarak incelenmiştir.

1.5.1. Boş Zaman Kavramı

De Grazia (1962), insanlık tarihinde ilk olarak Aristo'nun boş zaman kavramı ile ilgilendiğini ve bunu "her uygar kişinin yaratıcı özelliklerini ortaya koyduğu bir zaman parçası" olarak tanımladığını belirtmektedir (Pehlivanoğlu, 1987). İlkçağlardan günümüze kadar her devirde boş zaman, insan yaşamında yer almıştır. Ancak, taşıdığı anlam ve içerik bakımından geçirdiği değişimler ve gelişimler sonucunda, günümüz toplumlarında gerçek anlamını kazanmıştır. Özellikle endüstri devriminden sonra, çalışma yaşamının farklılaşması ile ortaya çıkan boş zaman ve değerlendirme gereksinimi, endüstrileşmiş toplumlarda, giderek bir yaşam biçimi haline gelmiştir (Aslan, 2005).

Endüstri devrimi öncesi kırsal alanda tarımsal işler daha çok erkeklerle ilişkilendirilmiştir. Fakat endüstri devrimi ile birlikte kentlerde hem erkek hem de kadınlar benzer işlerde çalışmaya başlamış ve her iki cinsiyetin iş gücüne olan talep hızlı biçimde artmıştır. Fabrikaların kurularak, hızlı üretime geçişle birlikte çalışmaya büyük önem verilmiş ve çalışanların yorgunluklarından kurtulmaları için rekreatif etkinliklere yönelme gereği duyulmuştur (Karaküçük ve Gürbüz, 2007). Sağcan (1986), bu dönemde çalışan insan için boş zamanın, sadece yorulan bedenin fiziksel gücünü tamir etmek ve dinlenmek amacıyla kullanıldığını belirtmektedir. Ayrıca, boş zamanın, eğlenmek ve kişiyi özgür kılma fonksiyonları gibi ferdi ve toplumsal değerlerin gelişmesi için kullanılması; savurganlık ve tembellik olarak görüldüğünün de altını çizmektedir (Karaküçük, 1997).

Broadhurst (2001), sosyal gelişimin hız kazandığı II. Dünya Savaşı ve sonrasındaki dönemde radyo, TV, telefon ve bilgisayarlar gibi iletişim araçlarında meydana gelen gelişmelerin de etkisiyle insan yaşamının, önceki dönemler ile karşılaştırıldığında daha sadende bir hal aldığını belirtmektedir (Karaküçük ve Gürbüz, 2007). Languar (1991), özellikle; günlük ve haftalık çalışma saatlerindeki azalmalar ile tatil günlerinin artması, toplumsal normlardaki değişim gibi nedenlerle boş zamanların sosyal ve toplumsal hayat içindeki önemi hızlı bir şekilde artmaya devam ettiğini belirtmektedir (Karaküçük, 1997). Bunların sonucu olarak, boş zamanın daha etkin kullanılması giderek önem kazanmıştır.

İnsan hayatındaki önemi giderek artan, boş zaman olgusunu tanımlamaya çalışan çok sayıda kuramcı, çeşitli yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Fakat Müftügil (1993), yapılan çok sayıda tanımlamanın genelde zaman, faaliyet ve ruhsal durumdan oluşan üç temel ögeyi içerdiğini belirtmektedir (Karaküçük, 1997). Zaman açısından, boş zaman kavramı, hayatın gerekliliklerinin yerine getirilmesinden sonra arta kalan süre olarak tanımlanır. Faaliyet ögesi bakımından ise, boş zaman süresince yapılan olumlu aktiviteler öne çıkmaktadır. Ruhsal durum ögesinin ağırlık kazandığı tanımlamada ise, boş zaman, çalışma hayatını sınırları dışına çıkabilme ve kişiyi yenileyen, hayat veren güçlere ulaşabilme kapasitesi şeklinde açıklanır. Boş zaman, bir ruhsal ve zihinsel tutumdur. İçsel sükunet, durgunluk, açıklık, rahatlama gibi duyguları içermektedir (Karaküçük, 1997).

Dumazedier (1971)'e göre, boş zaman bir anlamda, psiko-sosyolojik boyutu nedeniyle eğlenceyi, öğrenmeyi, dinlenmeyi ve serbest yaratıcılığı bir araya getirmektedir. Boş zaman aktiviteleri ise, bireyi iş ve diğer kurumsal zorunluluklardan gelen yorgunluğunu bu fiziki veya psikolojik gücünü tekrar kazandırarak bireyin kişisel gücünü ortaya koymasına ortam sağlamaktadır. Ayrıca, bu aktiviteler bireyin enerjisini koruyup, eğlence yoluyla sıkıntıdan kurtulmasını, kişisel kaynaklarını mükemmelleştirip kendisini geliştirmesine yol açmaktadır (Aslan, 2005).

Güleç (1989) boş zamanı; iş, uyku ve diğer temel gereksinimler karşılandıktan sonra bireye kalan zaman" olarak görmektedir (Uzun ve Altunkasa, 1997). Müftügil (1993) ise; kişinin işe, işle ilgili sorumluluklarına, kendisinin ve ailesinin bakımına ayırdığı zamanın dışında kalan, dolayısıyla zorunlulukların olmadığı özgür süreyi, boş zaman olarak tanımlamaktadır (Karaküçük, 1997). Benzer şekilde Zorlu da, insanın, zorunluluklara bağlı olmadan, amaç şart koşmadan, eğilim ve arzular yönünde, örf, adet ve geleneklere uygun tarzda, başkalarıyla birlikte veya yalnız başına meşguliyeti ve dinlenmesi için hak ettiği süreyi boş zaman olarak tanımlamaktadır (Karaküçük, 1997).

Kelly (1987), boş zamanı, tanımlanabilen ve çözümlenebilen bir takım unsurlardan oluşan bir yaşam modeli olarak görmektedir. Aşağıda tanımladığı beş temel unsur aracılığı ile boş zamanın sürekli yeni bir oluşum gösterdiğini belirtmektedir (Veal, 1992):

- Boş zaman, bir durumun yanı sıra bir karar hareketidir. Bu karar, doğal olayların dışında kalan, fakat onu tanımlar nitelikte de olmalıdır.
- Zamanlı ve yerinde oluşturulan, geliştirilen sabit olmayan bir süreçtir.
- Boş zaman, sürekli yeni içeriği ile yapılan bir yerleşimdir.

- Boş zaman, bir takım sorumluluklarla örtülü bir iş veya sosyal çevrede sürekli olarak artış gösteren ve arzu edilen etkinlikleri kapsayan düşünceler ürünüdür.
- Boş zaman, tarihiyle, duygu, mana, sürekli gelişim amacıyla kompleks ve bütüncül bir eylemdir.

Durmazedier (1971), boş zamanın üç temel fonksiyonu olduğunu belirtmektedir. 3D olarak da adlandırılan bu fonksiyonlar, dinlenme veya kendini bırakma (delessement), eğlence (divertissement) ve kendini geliştirme veya gelişimdir (development) (Günaydın, 2011).

Boş zaman, çok farklı zaman dilimlerini kapsadığı için, çeşitli şekillerde sınıflandırılmıştır. Rekreatyonel planlamada benimsenen esaslar dahilinde, Bayraktar (1972) tarafından yapılan sınıflandırma üç gruba ayrılmıştır (Pehlivanoğlu, 1987):

- I. Günlük boş zamanlar (bunların kenarları aynı yerden başlasın)
 - a. Günün çalışmayı içeren aktif dönemindeki boş zamanlar
 - i. Yetişkinlerin çalışma saatleri arasındaki boş zamanları
 - ii. Çocukların okulda ve okuldan sonraki boş zamanları
 - b. Günün pasif bölümündeki boş zamanlar (çalışma sonrası boş zamanlar)
- II. Haftalık boş zamanlar
- III. Yıllık boş zamanlar
 - a. Düzensiz tatilleri içeren boş zamanlar (resmi ve dini bayramlar)
 - b. Yıllık tatilleri içeren boş zamanlar (yıllık izinler)

Boş zaman, her sınırlı kaynakta olduğu gibi, nüfus içinde eşitsiz olarak dağılım göstermektedir. Wilson (1980), yaş kategorisinde, özellikle üretime aktif olarak katılan ile katılmayanlar açısından önemli bir farklılık olduğunu belirtmektedir. Çalışma yaşamından kaynaklanan zorunluluklar nedeni ile çalışan nüfusun daha az boş zamanı vardır. Fakat öğrencilerin, emeklilerin ve işsiz kesimin boş zaman dilimi daha fazladır. Bireyin medeni durumu da boş zaman diliminde farklılıklar yaratmaktadır. Evli ve özellikle çocuk sahibi olanların, boş zaman dilimi, zorunlu zaman diliminin artması sonucunda, azalmaktadır. İnsanların eğitim düzeyleri ile boş zaman kullanımları arasında da ilişki vardır. Bireylerin eğitim düzeyi arttıkça, boş zaman konusunda daha özenli ve titiz davrandıkları görülmektedir. Fakat iş mekanı dışına taşan uğraşlar ve meşguliyetler, boş zaman dilimi üzerinde olumsuz etki yapmaktadır (Aslan, 2005).

Literatürde, boş zaman ve serbest zaman kavramlarının birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Bu iki kavram arasında büyük bir farklılık bulunmaktadır. Serbest zaman

bir yönsüzlük yansıtmakta, boş zaman ise, yönlendirmeye açık bir potansiyel içermektedir. Rekreasyon da, boş zamanın belirli kullanılış biçimlerini oluşturmaktadır. Bulca (1973), boş zamanın bir hak etme değeri taşıdığını belirtmekte ve ona pozitif anlam yüklemektedir. Serbest zamanın ise, negatif bir değer taşıdığını düşünmektedir. Çünkü serbest zaman seçim sonucunda değil, şartlar gereği oluştuğunu vurgulamaktadır. Burada serbest zamanın nasıl kullanılacağı değil, nasıl ortadan kaldırılacağı konusuna önem verdiğinin altını çizmektedir (Karaküçük, 1997). Bu çalışma kapsamında boş zaman terimi kullanılmıştır.

Aristo'dan günümüze kadar değişen ve gelişen boş zaman olgusu, rekreasyon açısından her zaman önemini korumuştur. Boş zaman kullanımında ortaya çıkan değişimler ve gelişimler insanların rekreasyon kullanımlarını da etkilemiştir. Rekreasyon birçok nedenle boş zaman içinde olmaktadır. Rekreasyon aracılığı ile boş zamanlar iyi bir şekilde değerlendirilirse kişiye mutluluk, canlılık ve zindelik kazandırılır. Fakat, herhangi bir rekreasyon aktivitesi yapılmadan geçirilen boş zaman insanı sıkıntı ve mutsuzluğa itebilir (Baykan, 2005).

1.5.2. Rekreasyon Kavramı

Rekreasyon, insanların çalışma saatleri dışında boş zamanlarında katıldığı faaliyetlerle ilgilidir. Bölüm 1.5.1'de aktarıldığı gibi boş zaman kavramı; günlük, hafta sonları, yıllık izinler, tatiller, emeklilik gibi dönemleri içermektedir. Rekreasyon farklı zaman dilimlerinde yapılan ve çok çeşitli aktiviteleri içermektedir. Ayrıca bu aktiviteler, insanların farklı amaç ve istekleri doğrultusunda biçimlenmektedir. Bu özellikler, rekreasyonun kesin bir tanımının yapılmasını zorlaştırmaktadır.

Çok geniş bir anlam taşıyan “rekreasyon” sözcüğü, Latince tekrar anlamına gelen “re” ve yaratma anlamındaki “creare” sözcüklerinden türemiştir ve bir şeyin yeniden yaratılması veya yeniden kazanılmasını ifade etmektedir. Günümüzde rekreasyon, genel olarak fiziksel ve zihinsel yönden tazelenmek, yeniden canlılık ve zindelik kazanmak anlamında kullanılmaktadır (Güleç, 1987).

Edginton ve Ford (1985)'a göre, modern anlamda bir sosyal kurum, bilgiler topluluğu ve profesyonel bir çalışma alanı olarak rekreasyon: işten bağımsız, kendi içinde değerli olan, kişinin pek çok önemli ihtiyacını karşılayan, dolu ve mutlu bir yaşam aracıdır (Karaküçük, 1997). Gökmen (1985) rekreasyonu, bireyin mesleği, ailevi, toplumsal ödevlerini yerine getirdikten sonra, bağımsız iradesiyle seçebileceği bir seri dinlenme,

eğlence, bilgi ve becerilerini arttırma ve kendini yenileme uğraşlarına katılması olarak açıklamaktadır (Karaküçük, 1997). Farklı bir bakış açısında ise, rekreasyon, yıpranan bünyenin yenilenmesi, tazelik ve enerji kazanması ile yeni ve evrimli bir çalışma devresi için yapılan hazırlıklar olarak görülmektedir (Uzun ve Altunkasa, 1997). Ayrıca Gülez (1979), para kazanma amaçlı olmayan amatörce yapılan oyun, spor, eğlence, dinlence, vb. faaliyetleri de rekreasyonel aktivite olarak tanımlamaktadır (Gedikli, 1998).

Akesen (1978), kavramı daha belirgin bir çerçeve içinde ele almakta ve bunu “bireylerin beğenisi bakımından doyurucu, ruhsal ve bedensel yenilenme amacını taşıyan, aynı zamanda bireyin sosyal, kültürel, ekonomik ve fizyolojik olanakları ile bağımlı boş zaman kullanımlarını içeren eylem ya da eylemeler şeklinde tanımlamaktadır (Pehlivanoğlu, 1987). Bu tanımda verilen ruhsal ve bedensel yenilenme olgusu, yalnızca düşünsel düzeye indirgeyen Douglaa (1982) ise, rekreasyonu bireyin davranışlarını zihinsel düzeyde etkileyen çeşitli eylemler olarak açıklamaktadır (Pehlivanoğlu, 1987).

Tüm rekreatif aktiviteler boş zaman içinde yapılır; fakat her boş zamanda yapılan etkinlikler rekreasyon olgusu içinde değerlendirilemez. Örneğin; bir kişi boş zamanlarında ikinci bir işte çalışır, alışveriş yapar, evinde veya arabasında çeşitli tamir işleri ile uğraşır ve hatta gece kurslarına giderek ikinci bir eğitim alırsa bunlar rekreasyonel aktivite olarak değerlendirilmez (Gülez, 1987). Uzun (1993)’unda belirttiği gibi profesyonel olarak bir spor ile ilgilenmek de rekreasyonel aktivite değildir (Baykan, 2005). Ayrıca, Shaw (1986)’a göre, bir aktivite, bir kültürde rekreasyon faaliyeti olarak kabul edilirken; bir başka toplumda iş olarak değerlendirilebilir. İçinde bulunulan ortam ve şartlar, bir aktivitenin rekreasyon biçimi olup olmadığı konusunda belirleyicidir. Zevk için araba kullanmak bir rekreasyon şekli olabilirken, işe gidip gelirken araba kullanmak bir ulaşım şeklidir. Burada dikkat edilmesi gereken konu, yapılan aktivitelerin kişi tarafından dışsal bir zorunluluğu bağlanmaksızın serbestçe seçilmesi ve ondan haz almasıdır (Günaydın, 2011). En genel anlamda, rekreasyon, boş zamanlarda gönüllülük esasına dayalı, yapıldığı süre içerisinde kişiye memnuniyet ve yeterlilik duygusu veren aktivitelerdir (Veal, 1992).

Yukarıdaki tanımlamalar dikkate alındığında boş zamanda yapılan etkinliklerin rekreasyon olarak değerlendirilebilmesi için belirli özellikleri taşıması gerektiği görülmektedir. Rekreasyon kavramının içerdiği özellikler aşağıda sıralanmıştır (Pamay, 1978; Gülez, 1987; Pehlivanoğlu, 1987; Karaküçük 1997):

- Rekreasyon, rekreatif etkinliklere katılma sonucu ortaya çıkan bir deneyimdir.
- Rekreasyon, genellikle kişilerin boş zamanlarında yer alır.

- Rekreasyonun her kişiye göre bir amacı vardır.
- Rekreasyon bir gereksinme ve iç itimi sonucu olur.
- Rekreasyonel faaliyetlerin katılımcıya kişisel ve toplumsal özellikler kazandırması beklenir.
- Rekreasyon bir faaliyet içerir. Bu faaliyetler fiziksel ya da düşünsel yönde olabilir.
- Rekreasyon, kişinin kendisini ifade edebilme ve yaratıcı olabilmesine imkan sağlayıcı faaliyetler içermelidir.
- Rekreasyon etkinliklerinde zorunluluk yoktur, katılanın serbest ya da kişisel seçimine bağlı ve gönüllü olarak yapılır.
- Rekreasyonel etkinlikler, sağlık ve fiziksel yapıları ile uyumlu olarak, hemen her yaşta, cinsteki ve sosyal yapıdaki kişiler tarafından yapılabilirler.
- Rekreasyon, toplumun geleneklerine, törelerine, ahlaki ve manevi değerlerine uygun olmalı ve sosyal değerlerle ters düşmemelidir.
- Rekreasyonel etkinlikler, sürdürüldüğü sürece kişiye ruhsal doygunluk ve zevk verir, kişinin yaşama gücü ve isteğini artırır.
- Rekreasyon etkinlikleri başkası tarafından bir başkası için yerine getirilmez, kişiye bağlıdır ve bizzat yapılır.
- Rekreasyonda parasal bir kazanç sağlama amacı güdülmez.
- Rekreasyon evrensel olarak uygulanmaktadır.
- Rekreasyon, bir faaliyet yapılırken, ikinci veya daha fazla faaliyetlere de ilgi duyma veya gerçekleştirme imkanı verir.
- Rekreasyon bir faaliyeti gerektirir ve çok çeşitli faaliyetler içerir.
- Rekreasyonel etkinliklerde kesin bir mekan sınırlaması yoktur.
- Rekreasyon eylemi, planlı veya plansız, bireysel ya da topluca, beceri sahibi kişilerle veya beceri sahibi olamayan kişilerle ya da organize veya organize olmamış mekanlarda yapılabilir.
- Rekreasyonel faaliyetler, her türlü açık veya kapalı alanlar ile her mevsim ve iklim şartlarında uygulanabilmektedir.

Sonuç olarak kişilerin boş zamanlarına gönüllü olarak yaptıkları eylemler olarak tanımlanan rekreasyon eylemi çok çeşitli aktiviteler kapsamaktadır. Bu aktiviteler belli ortak özelliklere göre çeşitli türlere ayrılmaktadırlar. Rekreasyon amaçlı yapılan

aktiviteler; eylemin türü, yapıldığı mekan ve zaman, katılımcı sayısı, vb. özelliklere göre sınıflandırılmaktadır.

1.5.2.1. Rekreasyon Türleri

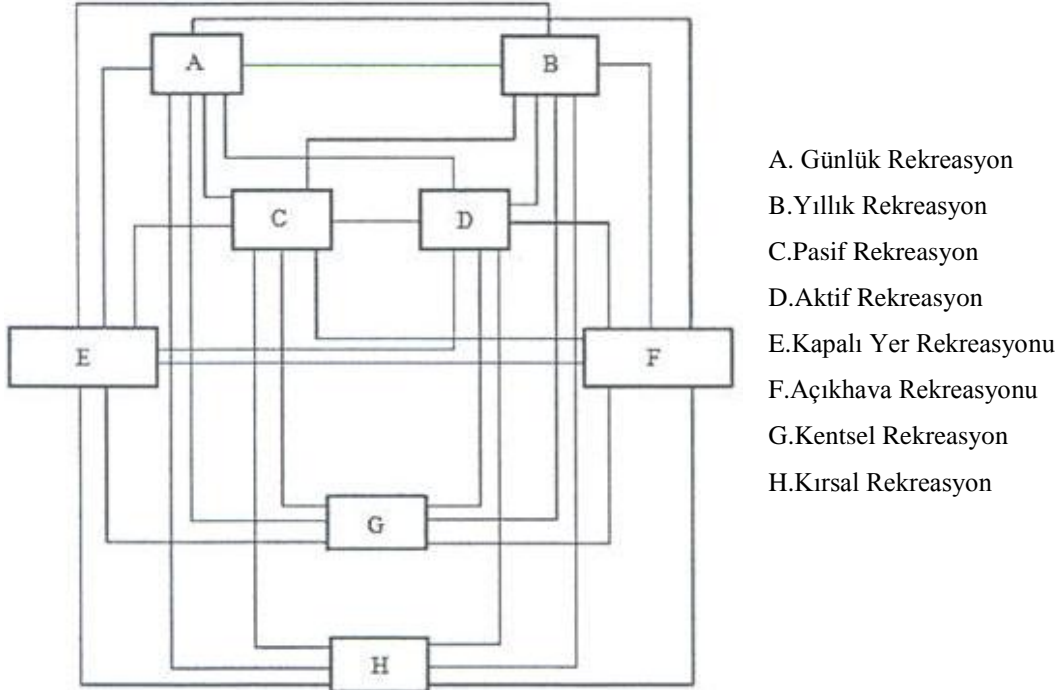
Eski çağlardan beri var olan rekreasyonun, günümüz modern dünyasında her geçen gün yeni bir anlam yüklenerek kapsamı genişletilmektedir. Bu nedenle rekreasyon, değişik metotlar kullanılarak sınıflandırmak mümkündür. Akesen (1978); rekreasyon türlerine ilişkin yaptığı sınıflandırmasında, bu olgunun temel özelliklerine ek olarak; planlama, işletmecilik ve yönetsel özelliklerini de dikkate almıştır. Sonuç olarak; rekreasyon türlerini; aktif, pasif, ticari, sosyal, uluslararası, kırsal, estetik, entelektüel, fiziksel, orman, kapalı yer, açık hava, vb. olarak belirlemiştir. Rekreasyon planlama açısından önem taşıyan ve uygulamada geniş ölçüde kullanılan rekreasyon türleri dört temel grupta sınıflandırılabilir (Şekil 4) (Pehlivanoğlu, 1987) :

1. Yapısal Sınıflandırma: Driver ve Tocher (1970) ve De Grazia (1970); rekreasyonel etkinlikleri, sürdürüldüğü mekanların özelliklerine göre kapalı yer ve açık hava rekreasyonu olarak ikiye ayrılmaktadır. Kapalı yer rekreasyonu, konutlar başta olmak üzere, geliştirilmiş çeşitli iç mekanlarda sürdürülen rekreasyon çeşidini kapsamaktadır. Kapalı yer rekreasyonu, özellikle bireylerin günlük yaşamlarındaki ağırlık ve yaygınlığı ile karakterize edilmektedir. De Grazia (1970), Clawson ve Knetsch (1978); açık hava rekreasyonu; doğal koşullara dönük olarak bireylere daha geniş hareketlilik olanakları sunan ve açık havada gerçekleştirilen rekreasyon türlerinden oluştuğunu belirtmektedirler.
2. Yersel Sınıflandırma: Tümer (1975), bu sınıflandırmada, rekreasyonun gerçekleştiği mekanın konumunun dikkate alındığını belirtmektedir. Burada, kentsel ve kırsal olmak üzere iki rekreasyon tipi bulunmaktadır. Yerleşim alanları içinde bulunan ve kentsel organizasyon doğrultusunda ortaya çıkan rekreasyon tipi, kentsel rekreasyon olarak adlandırılmaktadır. Kırsal rekreasyon ise, Burdon (1970) tarafından, kırsal nitelikli alanlarda, organize ya da primitif bir şekilde sürdürülen rekreasyon tipi olarak tanımlanmaktadır.
3. İçeriksel Sınıflandırma: Bu sınıflandırma türü, planlamada özellikle rekreasyonel aktivitelerin tanımlanmasında çok sık kullanılmaktadır. Taylori (1970), bu sınıflandırmada esas itibari ile rekreasyonel etkinliklerin temellendiği içeriksel

koşullar, bireyin harcadığı güç ve hareketliliğe bağlı olarak bir ayırım yapıldığını belirtmektedir. Burada, birbirinin karşıtı olan aktif ve pasif rekreasyon tipini tanımlamaktadır. Bedensel güç harcamayı gerektiren ve yoğun aktivite barındıran tür, aktif rekreasyon tipidir. Durgun karakterde ve genellikle bireyin iç dünyasına yönelik doyumları hedefleyen ve belirli bir dinamizm gerektirmeyen pasif rekreasyon tipidir.

4. Zamansal Sınıflandırma: Bayraktar (1975), rekreasyon aktivitelerini oluştukları boş zamana göre, günlük ve tatil rekreasyonu olarak iki ana grupta toplamaktadır. Tatil rekreasyonunu da kendi içerisinde; haftalık ve yıllık rekreasyon olarak ayırmaktadır. Bireylerin yaşam çevrelerinin yakınında, gününbirliğine ve oldukça kısa mesafelerde gerçekleştirilen etkinlikler günlük rekreasyon olarak adlandırılmaktadır. Tatil rekreasyonu ise; hafta sonları ve yıllık tatillerde genellikle yaşam çevresi dışında ve belirli yerlerde konaklanarak sürdürülen rekreasyon çeşididir.

Yukarıda de belirtildiği gibi, farklı çıkış noktaları olan bu sınıflandırmaların tümü, rekreasyon olgusunun farklı yönlerini tanımlamaktadır. Şekil 4’de rekreasyon türlerinin birbirleriyle olan ilişkileri gösterilmektedir.

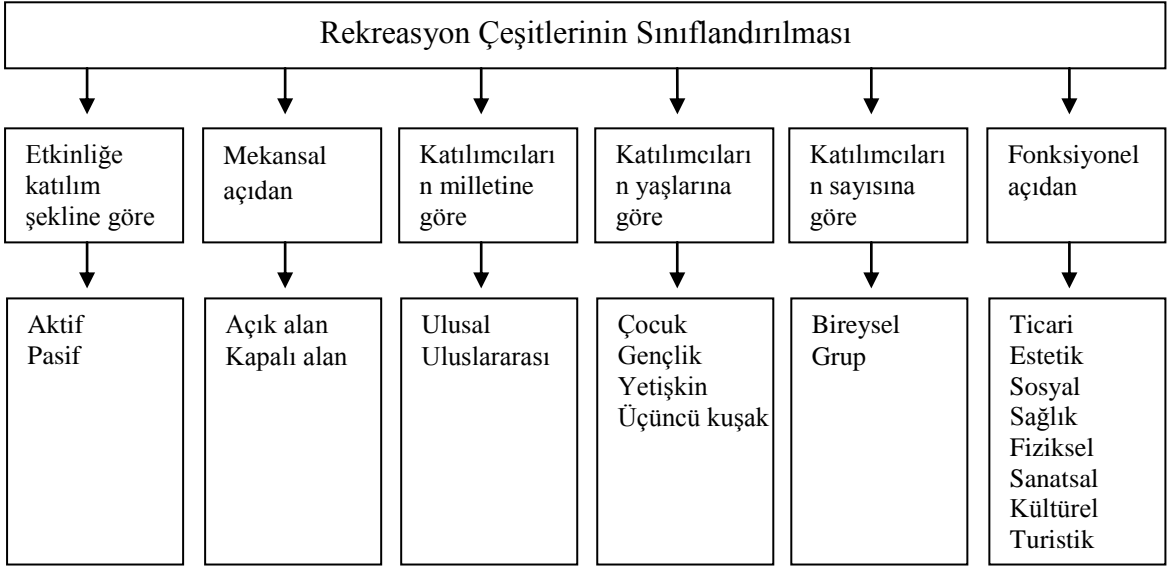
Şekil 4. Rekreasyon sınıfları ilişki diyagramı (Pehlivanoglu, 1987).

Yukarıdaki tanımlamadan farklı rekreasyonel aktiviteler, gerektirdiği fiziksel ve zihinsel enerji açısından rekreasyon, içeriği açısından rekreasyon, kullanılan zaman açısından rekreasyon ve gerektirdiği donatılar ve içeriği açısından rekreasyon olarak dört ana grupta sınıflandırılabilir (Demirel, 1997). Bu dört ana grup kendi içerisinde alt bölümlere ayrılmaktadır. Tablo 3’de belirtilen rekreasyon türleri, alt türler ve her grup içerisindeki aktiviteler yer almaktadır.

Tablo 3. Rekreasyon türleri ve aktiviteleri (Demirel, 1997).

Gruplar	Türler	Aktiviteler
Gerektirdiği fiziksel ve zihinsel enerji açısından rekreasyon	Aktif etkinlikler	Spor, resim yapmak, müzik uğraşları, zihinsel etkinlikler
	Pasif etkinlikler	Piknik, okuma, müzik dinleme
İçeriği açısından rekreasyon	Kültürel	Sanat dallarıyla aktif yada pasif olarak ilgilenmek
	Sosyal	Ziyaretler, merkezde dolaşmak, vb.
	Sportif	Sportif faaliyetlerde bulunmak
Kullanılan zaman açısından rekreasyon	Günlük(kısa süreli)	
	Tatil (uzun süreli)	
	Hafta sonu tatilleri	
	Yıllık tatiller	
	Değişken (emeklilik sonrası)	
Gerektirdiği donatılar ve içeriği açısından rekreasyon	Kentte özel alan gerektirmeyen sosyal içerikli etkinlikler	TV izlemek, bahçe işleri ile uğraşmak, vb.
	Kentte özel donatı gerektirmeyen kültürel ve sanatsal içerikli etkinlikler	Okumak, yazmak, müzik icra etmek, vb.
	Kentte ticari ve/veya sosyal donatı gerektiren etkinlikler	Kafe, diskotek, vb. yerlere gitmek, dernek faaliyetlerinde yer almak, vb.
	Kentte ve kent dışında açık alan düzenlemesi gerektiren sosyal etkinlikler	Parka, çay bahçesine gitmek, açık alanlarda dolaşmak, piknik yapmak, vb.)
	Kentte ve kent dışında açık ve kapalı alanlar ve düzenlemeler gerektiren spor etkinlikleri	

Hazar (2009)'ın rekreasyon türlerinin sınıflandırılmasında amaç, fonksiyon, mekan, vb. kriterlerin belirleyici olduğunu savunmuştur. Bunun temel nedeni de rekreasyonun çok yönlü bir kavram olması ile ilişkilendirmiştir. Hazar (2009)'ın sınıflandırmasında etkinliklere katılım şekli, mekan, fonksiyon, katılımcıların milleti, yaşları ve sayısı temel kriterlerdir (Şekil 5) (Günaydın, 2011).

Şekil 5. Rekreasyon çeşitlerinin sınıflandırılması (Hazar, 2009).

Rekerasyon aktiviteleri mekansal açıdan sınıflandırıldığında genel olarak açık ve kapalı mekan rekreasyon aktiviteleri olarak iki grupta toplanmaktadır. Fakat rekreasyon aktivitelerinin yapıldığı alanlar çok çeşitlidir. Rekreasyon alanları, rekreasyon aktivitelerine benzer şekilde farklı yaklaşımlara bağlı olarak sınıflandırılmaktadır. Lovejoy (1973), esas olarak tüm sınıflandırmalarda dört ana kriterin etkili olduğunu belirtmektedir. Bu kriterleri; büyüklük, ulaşılabilirlik, sunu (arz) çeşitliliği ve kaynak ve kullanım açısından taşıma kapasitesi olarak sıralamaktadır. Anonymous (1967)'a göre; rekreasyon alanları, kullanımları ve kullanıcıları açısından fonksiyon ve kapasitelerine göre beş ana grup altında incelenebilirler. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır (Uzun ve Altunkasa, 1997):

- Konuta bağlı rekreasyon alanları
- Mahalleye bağlı rekreasyon alanları
- Mahalle birliğine bağlı rekreasyon alanları,
- Kent rekreasyon alanları (kent parkları)

- Bölgesel rekreasyon alanları (bölge parkları)

Rekreasyonel faaliyetleri farklı bir bakış açısı ile değerlendiren Stein (1957)'e göre, insanların yorgunluklarını gidermek ve yaşama tekrar bağlanabilmek amacıyla, doğal güzelliklerin bulunduğu açık yeşil alanlarda dinlenmek ve eğlenmek amacıyla yapılan aktivitelere vurgu yapmaktadır (Gedikli, 1998). Çünkü günümüz insanı, yaşamının büyük bir bölümünü kentlerin beton yapıları arasında geçirmek zorunda kalmıştır. Bunun sonucu olarak da kentsel açık yeşil alanlar, giderek artan rekreasyon ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak planlanıp, düzenlenir hale gelmiştir. Sonuç olarak, kent içinde korunan açık yeşil alanlar zaman içinde insanların dinlenme ve eğlence ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmeye ve kullanılmaya başlamıştır.

1.5.2.2. Kentsel Açık Yeşil Alanlar

En genel anlamı ile yeniden tazelenmek anlamında kullanılan rekreasyon kelimesi, insan yaşantısında son derece önemli bir yere sahiptir. Rekreasyon aktivitelerinin gerçekleştiği mekanlardan biri olan açık yeşil alanların da önemi gün geçtikçe artmaktadır. Altan ve Önsoy (1983), açık yeşil alanları, doğa içerisinde kalma, temiz hava alma, güneşten ve diğer etkinliklerden zevk duyma olanaklarını sağlayarak, kişiye fiziksel ve ruhsal yönden yeninde canlılık kazandıran, olanak sağlayan yerler olarak tanımlamaktadır (Gedikli, 1998).

Bir kentin genel karakterini, mimari yapılar, açık yeşil alanlar ve bunların birbiriyle olan ilişkileri belirlemektedir (Emür ve Onsekiz, 2007). Özellikle sanayi devriminden sonra kentsel mekana olan ilginin artması sonucunda, Schwilgin (1974)'inde de belirttiği gibi bir çok ülkede yeşilden yoksun, fiziksel dokusu ve organik bütünlüğü dengeden uzaklaşmış, çok çeşitli çevresel sorunları içeren kent mekanları ortaya çıkmıştır (Uzun ve Altunkasa, 1997). Ayrıca bu süreçte, olanakların yetersizliği ile birlikte insanlarda psikolojik ve fiziksel yıpranmalar da artmıştır (Gedikli, 1998). Kentsel açık yeşil alanlar insan ile doğa arasında bozulan ilişkiyi dengelemede ve kentsel yaşam koşullarını iyileştirmede önemli bir konumdadır. Kentsel açık yeşil alanların; fiziksel, estetik, psikolojik, sosyal, rekreasyonel, teknik, ekonomik ve iklimatik açıdan önemi göz ardı edilemez (Gedikli, 2005). Bu nedenle gelişmiş ülkelerde kentsel açık yeşil alanların nitelik ve nicelikleri, medeniyetin ve yaşam kalitesinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Emür ve Onsekiz, 2007).

Kentsel açık yeşil alanlar farklı kategorilerde çeşitli biçimlerde sınıflandırılmaktadır. Gül (2001), kentsel açık yeşil alanları, kullanım durumuna göre, üç gruba ayırmaktadır (Gül ve Küçük, 2001):

- Kamusal (Genel) Açık Yeşil Alanlar: Toplumun yararlandığı, tüm rekreasyonel ihtiyaçlarını karşıladığı kamusal alanlardır. Kent ve mahalle parkları, kent ormanları ve korulukları, mezarlıklar, botanik bahçeleri, fuar ve sergi alanları, yol-bulvar ve refüjler, spor alanları, vb. alanlardır.
- Yarı-Özel Açık Yeşil Alanlar: Çoğunlukla toplumun tümüyle yararlanmadığı sadece kurum ve kuruluşların çalışanları, ailesi veya belirli bir kesim tarafından belli şartlarda kullanımına açık alanlardır. Okullar, askeri alanlar, kamu kurumları ve kuruluşları, fabrika bahçeleri, vb. alanlardır.
- Özel Açık Yeşil Alanlar: Sadece özel mülkiyetli alanlarda, sahipleri tarafından kullanılan alanlardır. Özel mülkiyetli konut veya toplu konutlar bunlara örnek gösterilebilir.

Yıldızcı (1978) ise, kent içindeki açık yeşil alanları, hizmet ettikleri kent birimine bağlı olarak ve işlev etkinliklerine göre dört gruba ayırmaktadır. Bunlar konut düzeyinde, komşuluk birimi düzeyinde, mahalle-semt düzeyinde ve kent düzeyinde açık yeşil alanlar olarak tanımlamaktadır. Konut düzeyindeki yeşil alanlar, bu sınıflandırmanın en küçük birimidir. Tek ya da çok katlı konutların bahçeleri, teras ve çatı balkon düzenlemeleri bu birim içinde değerlendirilebilir. Genellikle ön, yan ve arka bahçe olarak tanımlanırlar. (Gül ve Küçük, 2001). Tablo 4'de kent içindeki ve kent dışındaki açık yeşil alanlar yer almaktadır. Bu çalışma kapsamında komşuluk birimi parkı, mahalle parkı, semt parkı, kent parkı ve bölge parkı detaylı olarak incelenecektir (bkz Bölüm 1.5.2.3. Kentsel Parklar).

Tablo 4. Kentsel açık yeşil alanlar (Aydemir, 2004).

	Ölçek (nüfus)	Donatı
Kent dışı	Bölge	Orman ve koruluk alan Bölge parkı Milli park
	Metropol	Metropoliten alan parkı
Kent içi	Kent	Kent parkı Kent ormanı/korusu Kentsel bölge parkı Temalı parklar
	(min. 50 bin kişiden başlar, kent büyüdükçe genişler)	Hayvanat bahçesi (hayvan ya da insan öncelikli olabilir)
	(min 100 bin kişiden başlar)	Botanik bahçesi
		Tarihi bahçeler
		Açık hava müzesi
		Eğlence parkı
	Semt (45-50 bin nüfus)	Semt parkı Oyun parkı (spor, macera oyun alanı) Tarım ve hobi bahçeleri
	Mahalle (10-15 bin nüfus)	Mahalle parkı (üç-beş komşuluk birimine hizmet verebilir)
	Komşuluk birimi	Komşuluk birimi parkı
	Konut grubu	Dinlenme alanı
		Çocuk oyun alanı
		Çocuk oyun yeri
	Yaya mekanları (yaya yolları, geniş kaldırımlar, meydanlar, vb.)	Uygun planlandıkları ve tasarlandıkları durumda, özellikle kent merkezi ve konut alanlarında dinlenme,, sokak eğlencesi, oyun, spor, vb. bir çok toplumsal etkinliğe olanak tanıyan rekreasyon alanlarıdır.

Kentsel açık yeşil alanların düzenlenmesine ilişkin uzmanlar, araştırmacılar ve kurumlar tarafından belirlenmiş bazı standartlar bulunmaktadır. Fakat bu standartlar uluslararası düzeyde kabul edilen normlar değildir. Çünkü rekreasyon talebi aynı ülkedeki kentler arasında dahi farklılık göstermektedir. Ancak, kentsel açık yeşil alan normlarının belirlenmesinde hangi faktörlerin dikkate alınacağı konusunda ortak görüşler bulunmaktadır. Tümer (1976)'e göre, kentsel açık yeşil alanlara ait standart belirlenirken göz önüne alınması gereken kriterlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır (Müftüoğlu, 2008):

- Planlanacak alan içinde yaşayan nüfus ve yaş dağılımları
- Planlanacak alan içindeki konut ve nüfus yoğunluğu
- Nüfusun sosyo-ekonomik özellikleri
- Nüfusun sağlık özellikleri
- Nüfusun cinsiyet ve medeni durumu
- Kent büyüklüğü ve kentin doğaya yakınlığı
- Özel mülkiyetteki açık alan miktarı
- İklim özellikleri
- Kamu ulaşım ağı
- Okul oyun alanları miktarı

Türkiye’de kişi başına düşen açık yeşil alan miktarı gelişmiş ülkelere oranla oldukça düşük, gelişmekte olan ülkelerle benzerlik göstermektedir (Tablo 5). Avustralya 45 m²/kişi ile kişi başına en çok açık yeşil alanın düştüğü ülkedir. Tablo 5’de de görüldüğü kişi başına en az yeşil alanın düştüğü ülke Tanzanya ve Türkiye (10m²/kişi)’dir. İller Bankası tarafından 1987 yılında, 6 bölge ve 13 ilin kentsel yerleşmelerinde yapılan bir araştırmaya göre, kişi başına düşen açık yeşil alan büyüklüğü en az 1m²/kişi, en fazla ise 12.8 m²/kişi olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmanın yapıldığı kentsel yerleşmeler için ortalama değer 4.3 m²/kişi olarak hesaplanmıştır. Ancak, burada incelenen kentlerin orta ve küçük ölçekli kentler olduğu dikkate alınır; büyük kentlerde bu standardın daha da düşeceği görülmektedir (Kiper vd., 1991). 3194 sayılı İmar Kanununun, 1999 yılında çıkarılan 23804 sayılı yeni yönetmeliğine göre, belediye olan yerlerde nüfus ne olursa olsun kişi başına aktif yeşil alan miktarı (park, çocuk bahçesi ve oyun alanlarının toplamı) 10 m²/kişi olarak belirlenmiştir. Ayrıca yine bu yönetmelikte, belediye ve mücavir alan sınırları dışında yapılacak planlama ve tasarım çalışmalarında aktif yeşil alan büyüklüklerinin belirlenmesinde 14 m²/kişi standardının kullanılacağı hükmü yer almaktadır (R.G., 1999). Tankut ve arkadaşları (1988) ile Ersoy (994); 1988 yılında Türkiye Kentsel Standartlar Araştırması kapsamında, nüfus gruplarına bağlı olarak açık yeşil alan kullanım normlarının önerildiğini belirtmektedirler. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır (Gedikli, 1998):

- 1.000–5.000 nüfus için 3.7–4.0 m²/kişi
- 5.000–10.0000 nüfus için 5.8–6.0 m²/kişi
- 10.000–20.000 nüfus için 6.9–7.3 m²/kişi
- 20.000–40.000 nüfus için 11.5–13.0 m²/kişi

- 40.000–100.000 nüfus için 14.0–17.0 m²/kişi

Bu araştırma sonuçlarından da görüldüğü üzere İmar Kanunumuzda belirtilen 10 m²/kişi standardı ülkemiz kentleri için küçük bir değerdir. Nüfusu 100.000 olan kentler için 14–17 m²/kişi standardı dikkate alındığında, özellikle büyük kentler ve metropoller için mevcut normların yetersizliği göze çarpmaktadır.

Tablo 5. Bazı ülkelerde kişi başına düşen açık yeşil alan büyüklükleri (Gedikli, 1999; Ersoy, 2009).

Ülkeler	m ² /kişi	Ülkeler	m ² /kişi
Avustralya	45	Pakistan	25
Amerika	40	Almanya	24
İngiltere	40	Rusya	22
Polonya	31	Portekiz	20
İsveç	30	Tanzanya	10
Hollanda	29	Türkiye	10
Fransa	25		

1.5.2.2.1. Kentsel Parklar

Yüksek kaliteli yaşanabilir çevreler yaratmanın ön koşullarından biri park alanları oluşturmaktadır (Steiner ve Butler, 2007). Çünkü parklar, insanların en temel gereksinimleri arasında yer alan oyun mekanları, spor alanları ve rekreasyon olanaklarını bünyesinde barındırırlar. Tanrıverdi (1987), parkları; kentin çeşitli semtlerine ve çevresine yapılmış sakinlerine aktif ve pasif eğlence ve dinlenme ortamı sağlayan, ölçülü, dengeli ve güzel kompozisyon oluşturmuş sosyal yeşil alanlar olarak tanımlamaktadır (Emür ve Onsekiz, 2007). Ayrıca, parklar, doğal ve/veya yapay bitki örtüsüyle kent içinde ekolojik çeşitliliği desteklemesi ve diğer donatılara kıyas ile daha fazla yer kaplaması nedeniyle kentsel açık alan planlamasının temel öğelerindendirler. Kent sakinlerine hem zihinsel ve fiziksel sağlığını geliştirme; hem de eğlence ve sosyalleşme ortamı da yaratmasından ötürü, sosyal planlamanın da önde gelen araçlarıdır. Parklarda bir araya gelen farklı sosyal, kültürel, ekonomik ve demografik özelliklere sahip bireyler; birbirlerinin farklılıklarını algılamayı ve birbirlerine hoşgörü ile bakmayı öğrenirler (Thompson, 2002). Ayrıca,

parklar özellikle kent silüetini (townscape) yumuşatan bir araç olmaları nedeniyle kentsel tasarımın da önemli elemanıdır (Aydemir, 2004).

En genel anlamı ile parklar, çeşitli yaş grubundan kentlinin dinlenme, gezinti, oyun oynama, spor yapma, vb. rekreasyonel eylemlerine, çeşitli kültürel ve sosyal etkinliklerine olanak veren yeşil alanlardır (Baykan, 2005). Parkların kentin çeşitli yerlerinde ve belirli büyüklüklerde tesis edilmesi gerekir. Bölüm 1.5.2.2. Kentsel Açık Yeşil Alanlar başlığı altında bulunan Tablo 4’de de görüldüğü gibi kent dışı ve kent içinde değişik amaçlara hizmet eden, farklı ölçeklerde parklar bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında alt ölçekten başlayarak, komşuluk birimi parkı, mahalle parkı, semt parkı, kent parkı ve bölge parkı detaylı olarak incelenecektir (Tablo 6). Çünkü, bu parklar insanların en temel gereksimi olan rekreasyon aktivitelerini gerçekleştirdiği farklı ölçeklerdeki parklardır. Tablo 4’de bulunan diğer parklar talebe bağlı olarak (temalı park, eğlence parkı, vb.) ya da mevcutta herhangi bir potansiyel (milli park, vb.) olduğu durumlarda oluşturulmaktadır.

Tablo 6. Park kademelenmesi ve kapsamı (Aydemir, 1999; Aydemir, 2004; Ersoy, 2009).

Ölçek	Donatı	Hizmet Alanı Yarıçapı	Birim Alan	Kapsam
Bölge	Bölge Parkı	8-20km	25-60m ² /kullanıcı	*Doğa yürüme, yaşama, vb. etkinlikler *Aktif ve pasif sportif eylemleri *Donanımlı kamp alanı
Kent	Kent Parkı	Tüm kent	4m ² /kişi	*Kültürel (konser, gösteri, vb.) etkinlikler *Sportif (aktif ve pasif spor) faaliyetler *Piknik
	Kentsel Bölge Parkı (birkaç semte hizmet ver.)	~3-5 km		*Piknik *Amatör doğa araştırma ve gözleme *Sportif (aktif ve pasif spor) faaliyetler *Doğal/yapay su yüzeylerinin varlığı tercih edilir
Semt (45-50 bin kişi)	Semt Parkı	1.5-2.5 km	1.5 m ² /kişi (min. 20 ha)	*Doğaya yakın olma *Piknik *Sportif (aktif ve pasif spor) faaliyetler *Oyun alanları *Kent içerisinde varsa göl, deniz ve akarsu kenarında düzenlenmesi tercih edilir.
Mahalle (10-15 bin kişi)	Mahalle Parkı (birkaç mahalleye hizmet verebilir)	0.8-1.0 km	1-4 m ² /kişi (yarısı spor alanı)	*Sportif (aktif ve pasif spor) faaliyetler *Oyun *Gösteri alanları *Dinlenme alanları *Kent içerisinde varsa göl, deniz ve akarsu kenarında düzenlenmesi tercih edilir.
Komşuluk Birimi (3-10 bin kişi)	Komşuluk Birimi Parkı	250-500m	~1.5m ² /kişi (min. 5000 m ²)	*Kısa süreli dinlenme *Seyir *Pasif yeşil *Sportif (aktif ve pasif spor) faaliyetler *Donanımlı veya donanımsız oyun eylemleri
Konut Grubu	Dinlenme Alanı	Max. 100m	50-100m ²	*Konutun uzantısı biçiminde dinlenme, sosyalleşme ve çocukları gözleme etkinlikleri
	Çocuk Oyun Alanı	Max. 300m	0.75m ² /kişi (max.2500m ² , min. 500m ²)	*İki gruba ayrılır: İlkokul (6-12) yaş grubu oyun alanları: Oyun mekanı ve küçük spor alanları. Ortaokul-lise (13-16) yaş grubu oyun alanları: Oyun mekanları ve gerçek spor ölçülerinde alanları Okul bahçelerinde de düzenlenebilir.
	Çocuk Oyun Yeri	Max. 100m	0.2-0.5 m ² /kişi 50-100m ²	*1-3 yaş grubu çocuklar *Ailelerin yakın denetimi *Basit oyun yerleri ve donatıları

Komşuluk birimi parkı yaklaşık 3.000–10.000 kişilik (ortalama 5.000 kişilik) yerleşmelerde (Ersoy, 2009) her yaş gurubu ve cinsiyetten insanın günlük dinlenme, sosyalleşme, oyun ve spor gereksinimlerini karşılayan rekreasyon alanlarıdır. Konuta yakın olması nedeni ile en sık kullanılan park birimidir (Steiner ve Butler, 2007). Mahalle parkları 2–4 komşuluk birimine (yaklaşık 10.000 – 15.000 kişiye) hizmet verebilen, yaya yürüme mesafesi içinde bulunan rekreasyon alanlarıdır. Semt parkları ise; 3–6 mahalleyle hizmet götürebilecek kapasitede, yaya yürüme mesafesi içinde ve genellikle geniş yaya aksları üzerinde bulunan rekreasyon alanlarıdır. Hem mahalle parkları, hem de semt parkları; hizmet sundukları nüfus içindeki farklı yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve ekonomik düzeydeki kişilerin günlük aktif ve pasif rekreasyonel gereksinimlerini karşılayacak şekilde düzenlenirler (Uzun ve Altunkasa, 1997). Ayrıca mahalle ve semt parklarının, kent içinde, varsa akarsu, göl ve deniz kenarında düzenlenmesi talep edilir (Ersoy, 2009). Kent parkı, tüm kent sakinlerinin aktif ve pasif rekreasyonel ihtiyaçlarına cevap verebilecek kapasitede, genellikle taşıt ile ulaşılabilecek konumda, mümkün olduğunda yoğun yaya bölgeleri üzerinde tesis edilen açık yeşil alanlardır (Uzun ve Altunkasa, 1997). Son olarak bölge parkları ise; bir bölge ya da metropoliten alanda yaşayan insanların rekreasyonel gereksinimlerine karşılayabilecek düzeydeki alanlardır. Genelde farklı rekreasyonel kaynaklar açısından zengin bir potansiyele sahiptirler. Konum itibari ile taşıt ile ulaşılabilecek mesafededirler (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Park alanı düzenlemesinde kullanılan normların dünya genelinde kabul görmüş bir standardı yoktur. Ayrıca, aynı ülkedeki kentler arasında da farklılıklar bulunabilir. Çünkü her kentte yaşayan insanların yaş, kültür, meslek ve ekonomik durumları birbirinden farklı olduğu için, alan gereksinimleri de çeşitlilik göstermektedir (Steiner ve Butler, 2007). Parkların asgari birim alan büyüklükleri bir dizi toplumsal, fiziksel ve ekolojik etmenlere bağlıdır. Bu etmenler aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Aydemir, 2004):

- Potansiyel kullanıcı sayısı ve parkı kullanım sıklığı
- Parkların barındırdığı işlev çeşitliliği
- Kentin ve alt birimlerinin yapılaşma yoğunluğu
- Kentsel açık alanların yaya açısından nitelik ve niceliği
- Toplumun sosyal taşıma kapasitesi (Ziyaretçilerin parkı kullandıkları zaman dilimi içerisinde, mekanı kalabalık algıladıkları, eylemlerinin kısıtlandığını hissettikleri ziyaretçi sayısıdır. Öznel bir sınır olduğu için; kullanıcıların

psikolojik durumuna, cinsiyetine, eğitim seviyelerine ve kentlilik düzeyine bağlı olarak değişiklik göstermektedir.)

- Park alanın ekolojik taşıma kapasitesi

Yıldızcı (1987), ülkemizde ilk olarak 2290 Sayılı Yapı Yolları Kanunu ile 1933–1956 yılları arasındaki kent düzenleme planlarında kişi başına 4 m²/kişi'lik yeşil alan (koru, çayır, göl ve oyun alanları) normu önerildiğini belirtmektedir. 1956 yılında yürürlüğe giren İmar Kanunu ile bu hüküm kaldırılmış ve bunun yerine plancı kendi çalışma ve kabulleri ile planlama yapabileceği hükmü getirilmiştir. 6785/1605 Sayılı İmar Kanununun 28. Maddesi açık yeşil alan için kişi başına en az toplam 7 m² öngörmüştür. Aynı maddede, komşuluk düzeyinde oyun ve çocuk bahçeleri için 1.5 m²/kişi, mahalle düzeyinde oyun ve spor alanları için 2 m²/kişi, mahalle parkları için 1 m²/kişi ve kent parkları için 1.5 m²/kişi'lik alan standardı önerilmiştir (Gül ve Küçük, 2001). 3194 sayılı İmar Kanununun, 1999 yılında çıkarılan 23804 sayılı yeni yönetmeliğine göre, belediye olan yerlerde nüfus ne olursa olsun kişi başına aktif yeşil alan miktarı (park, çocuk bahçesi ve oyun alanlarının toplamı) 10 m²/kişi olarak belirlenmiştir. Ayrıca yine bu yönetmelikte, belediye ve mücavir alan sınırları dışında yapılacak planlama ve tasarım çalışmalarında aktif yeşil alan büyüklüklerinin belirlenmesinde 14 m²/kişi standardının kullanılacağı hükmü yer almaktadır (R. G., 1999). Ancak bu yönetmelik, yeşil alanların dağılımı, planlaması ve uygulamasında herhangi açıklayıcı hükme yer vermemektedir (Gül ve Küçük, 2001). Türkiye'de kişi başına düşen park alanı büyüklüğü, A.B.D., Avusturya, Almanya ve İngiltere gibi gelişmiş ülkeler ile karşılaştırıldığında çok düşük düzeydedir (Tablo 7). Fakat Tablo 7'de da görüldüğü gibi Akdeniz ülkeleri olan Portekiz ve İtalya'dan ise daha fazla oluşunu söylemek gerekir.

Tablo 7. Çeşitli kademelerde park birimi alan ölçütleri (m²/kişi) (Ersoy, 2009).

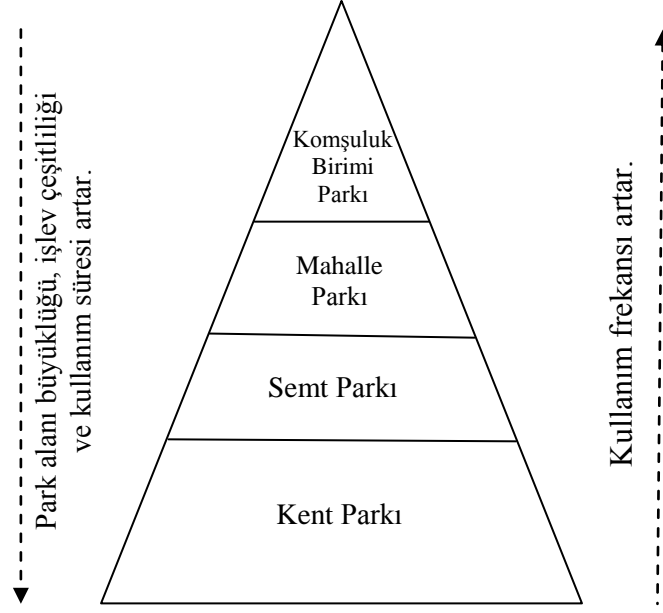
	A.B.D	Almanya	Avusturya	Fransa	Hollanda	İngiltere	İtalya	Portekiz	Türkiye ⁷	Türkiye ⁸
Komşuluk Parkı	10	5.8	-	5	3.5	10	3	5	4	2
Mahalle Parkı	10	8	8	-	-	-	3.5	5	7	-
Kent Parkı	20	15	20	13	7-9	-	5.5	3	10	1.5-2.5
Yakın Çevre Parkı	60	48	-	12	20	40	-	3.5	17	2.5-3.5
Bölge Parkı	260	78	40	75	25-30	-	-	10	-	-

Çok gelişmiş park sistemine sahip olmasına rağmen bir kentin, Şekil 6'da belirtilen park kademelenmesi bulunmayabilir. Çünkü kent içi park hiyerarşisi ile kentlerin büyüklüğü ve yapılaşma yoğunluğu arasında sıkı bir ilişki vardır. Küçük kentlerde, genelde mahalleler de küçük (az nüfuslu) olduğundan çoğu kez mahalle birimi ile komşuluk birimi birbiriyle çakışır ve mahalle komşuluk biriminin yerini alır. Bu tür kentlerde, birden fazla mahalleyi kapsayan semt kademesi bulunmayabilir. Büyük kentlerde ise, özellikle metropol ölçeğinde, mahalle boyutu büyüdüğünden günde en az bir kez kullanılan yeşil alanın erişebilirliği açısından komşuluk birimi kademesi gerekli hale gelmektedir. Benzer şekilde, büyük kentlerde kent parkının erişebilirliği (erişme süresi) küçük-orta büyüklükteki kentlere göreli çok daha zayıf olacağından, kullanıcı konforu açısından, komşuluk birimi ve mahalle parkından daha donanımlı bir ara kademe birime (dinlenme-eğlence alanına) gerek duyulur. Bunlar genellikle semt ya da kent alt birim parkıdır. Kentler büyüdükçe kent üst ölçeğinde olan parklar kent alt ölçeğine doğru iner (Baykan, 2005).

Park hiyerarşisi açısından konuta yakın olan parklardan başlayarak kent ve bölge ölçeğine çıktığında parklardaki işlevsel çeşitlilik ve alansal büyüklük artar. Fakat parkların kullanım sıklığı konut birimine yaklaştıkça artmaktadır. Çünkü park kullanımını etkileyen en önemli etkenlerden biri konut alanına olan mesafesidir. Parkın konut alanına olan uzaklığı arttıkça park kullanım sıklığı azalmaktadır (Şekil 6). Park türleri arasında temel birim olan komşuluk birimi parkı en sık kullanılanıdır (Steiner ve Butler, 2007). Bu parklar, haftanın her günü ve günün büyük bölümünde her toplum kesimi (yaş grubu, cinsiyet, vb.) tarafından kısa süreli de olsa kullanılabilir.

⁷ Ankara Nazım Plan Bürosu Normları

⁸ 1970 yılında Batıkent (Ankara)'te uygulanan normlar.

Şekil 6. Kentsel mekandaki parkların kullanım süreleri, çeşitliliği ve frekansları (Baykan, 2005).

Kentin ya da kent bölgenin yapılaşma yoğunluğu düzeyine göre uygun yaya erişebilirlik sınırları içinde yaşayan nüfus sayısı değişiklik göstermektedir. Bu nedenle, örneğin komşuluk birim parkı etki alanı (erişebilirlik sınırları) içinde, yoğun yapılaşmış kentlerde düşük yoğunlukla yapılaşmış kentlere göreli çok daha fazla nüfus barındıracağından (Şekil 7) komşuluk birimi parkı bir üst kademe park işlevini üstlenmektedir. Bu durumda parkın nitelik ve nicelik olarak bu üst kademe park özelliklerini taşıması gerekir (Baykan, 2005).

Brüt Yoğunluk	100 kişi/ha	200 kişi/ha	400 kişi/ha
~ 5 dakika yaya mesafesi yarıçaplı bir yerleşim alanı (yarıçapı 400m.)			
Alan	50 ha.	50 ha.	50 ha.
Barınan nüfus	5 000 kişi	10 000 kişi	20 000 kişi
Uygun park kademesi	Komşuluk Birimi Parkı		Mahalle Parkı

Şekil 7. Kentin yapılaşma yoğunluğu ile park hiyerarşisi ilişkisi (Baykan, 2005).

Schwilgin (1974), 20 y.y.'ın başlarında yaşanan sanayi devrimi ve sonrasındaki, gelişmeleri değerlendirdiğinde, ileride kentleşme akımlarının daha büyük bir düzeye ulaşacağını ve endüstrileşmenin daha da artacağını altını çizmektedir. Ayrıca, bu gelişmelere bağlı olarak insan yaşamında meydana gelen değişimler, rekreasyon talebinin de çeşitlenmesine ve artmasına neden olacağını belirtmektedir (Uzun ve Altunkasa, 1997). Bireylerin rekreasyonel gereksinim ve talep çeşitliliğinin artması; insanların eğitim ve kültür düzeylerinin yükselmesi, gelir ve araç sahipliğinin çoğalması, kitle iletişim araçlarının artması ve yaygınlaşması, olanakların gelişmesi, vb. etmenlere bağlıdır (Uzun ve Altunkasa, 1997). Ayrıca rekreasyonel talepler demografik yapıya bağlı olarak da farklılıklar göstermektedir.

1.6. Rekreasyonel Talep: Kentsel Açık Yeşil Alanlar

Talep kavramı, Türk Dil Kurumu tarafından, bir kimseden bir şeyi yapmasını ya da yapmamasını isteme eylemi olarak tanımlanmaktadır (URL-11, 2010). Piyasa mekanizması açısından talep, belirli bir hizmete ve mala yönelen, belirli bir satın alma gücü ve kullanım sıklığı ile desteklenmiş, satın alma ve kullanma isteğidir. Çok sayıda mal ve hizmet, pek çok kişi tarafından talep edilmektedir. Ancak bu isteklerin gerçek anlamda talep haline dönüşebilmesi için yeterli miktarda kullanılması ve tüketilmesi gerekmektedir, aksi takdirde sadece kişisel bir niyet ve istek olarak kalmaktadır (URL-12, 2010). Ayrıca Lowry ve Curtis (1973) talep ve ihtiyaç kavramlarının eş anlamlı olarak kullanılmaması gerektiğinin altını çizmektedirler. Onlar; ihtiyacı daha genel bir kavram olarak değerlendirirken; talebin ihtiyaçlardan üretildiğine vurgu yapmaktadırlar (Torkildsen, 2002).

Rekreasyonel talep ise; bireylerin herhangi bir rekreasyonel olanağı kullanma veya kullanmama isteğidir. Bir toplumdaki tüm bireylerin (kadınların ve erkeklerin) rekreasyon talebi aynı değildir. Çünkü talep bir dizi içsel ve dışsal etmen tarafından belirlenmektedir. Gold (1980)'a göre insanların rekreasyon talebini etkileyen temel etmenler; kullanıcı potansiyeline, rekreasyon alanına ve kullanıcı potansiyeli ile rekreasyon alanı arasındaki ilişkiye bağlı olarak değişmektedir (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Rekreasyonel planlamada, talep kavramı, genellikle planlamacı tarafından subjektif olarak değerlendirilmekte ve yeterince önemsenmemektedir. Metodolojik ilerlemeler ve geliştirilmiş modeller rekreasyonel planlamaya bilimsel ve teknik yaklaşımlar

gerektirmektedir. Fakat, toplumun davranış biçimi, tercih ve istekleri bu yaklaşımların üzerinde temel belirleyicilerden biridir. Rekreyasyon elemanlarının kantitatif özelliklerinin belirlenmesinde, kullanıcı talebinin objektif olarak saptanması gerekmektedir. Ancak günümüzde talep kavramı genellikle kullanıcıların rekreasyonel faaliyetlere katılım düzeylerinin bir yansıması olarak ele alınmaktadır. Bu yaklaşım, sınırlı rekreasyonel kaynaklar karşısında kullanıcı taleplerinin sınırsız, değişken ve rekabet halinde olması nedeniyle, yetersiz kalmaktadır. Rekreasyonel talepler objektif olarak belirlendiği durumda, bu sorunlar ortadan kalkacaktır (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Rekreasyon kavramı çok genel bir başlığı içerdiği için çalışmayı belli bir noktada sınırlandırmak amacıyla, kentsel açık yeşil alanlar konusu ele alınmıştır. Çünkü, rekreasyon, kişilerin boş zamanlarında yaptıkları tüm aktiviteleri kapsamakta, kentsel açık yeşil alanlar da bu aktivitelerin bazılarının yapıldığı mekanlar olarak tanımlanmaktadır.

Kentsel açık yeşil alanlar, kentlinin yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyen, kenti yaşanır ve çekici kılan, kentin karakter ve imajına olumlu katkıda bulunan, rekreasyonel kullanım potansiyeli olan kentsel işlev alanlarından biridir. Bu alanlar, bölge ölçeğinden komşuluk birimine kadar farklı ölçekteki ve nitelikteki parklar, spor alanları, çocuk oyun mekanları, dinlenme alanları ve yaya mekanlarından oluşmaktadır (Aydemir, 2004).

Rekreasyon olgusu, kentsel açık yeşil alanda yapılan aktiviteleri kapsamamasından ötürü, bazı ölçütleri ve ilkeleri de örtüşmektedir. Rekreyasyon kavramı, boş zamanda farklı mekanlarda yapılan tüm etkinlikleri kapsadığı için, literatürde kavramsal çerçeve için yapılan araştırmalarda ağırlıklı olarak bu olgu üzerinden incelemeler yapılmıştır. Elde edilen bilgiler, kentsel açık yeşil alan için yeniden yorumlanmıştır. En genel anlamda kavramsal çerçevede hem rekreasyon, hem de kentsel açık yeşil alan-park kullanım talepleri, talebi belirleyen etmenlerin örtüştüğü görülmektedir.

1.6.1. Talep Tipleri

Planlama, kullanım ve yönetiminde belirleyici rol oynayan talep kavramının genelde üç tipi bulunmaktadır. Bunlar gizli, yönlendirilmiş ve açık (dışa vurulmuş) talep olarak sınıflandırılmaktadır (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Gizli Talep: Toplumda, olanakların kullanımına yansımayan gizli kalmış talepler bulunmaktadır. Mevcut olanaklar, toplumdaki tüm bireylerin ihtiyaçlarını ve önceliklerini dikkate alacak biçimde çok yönlü kullanıma fırsat verdiğinde gizli talepler kısmen

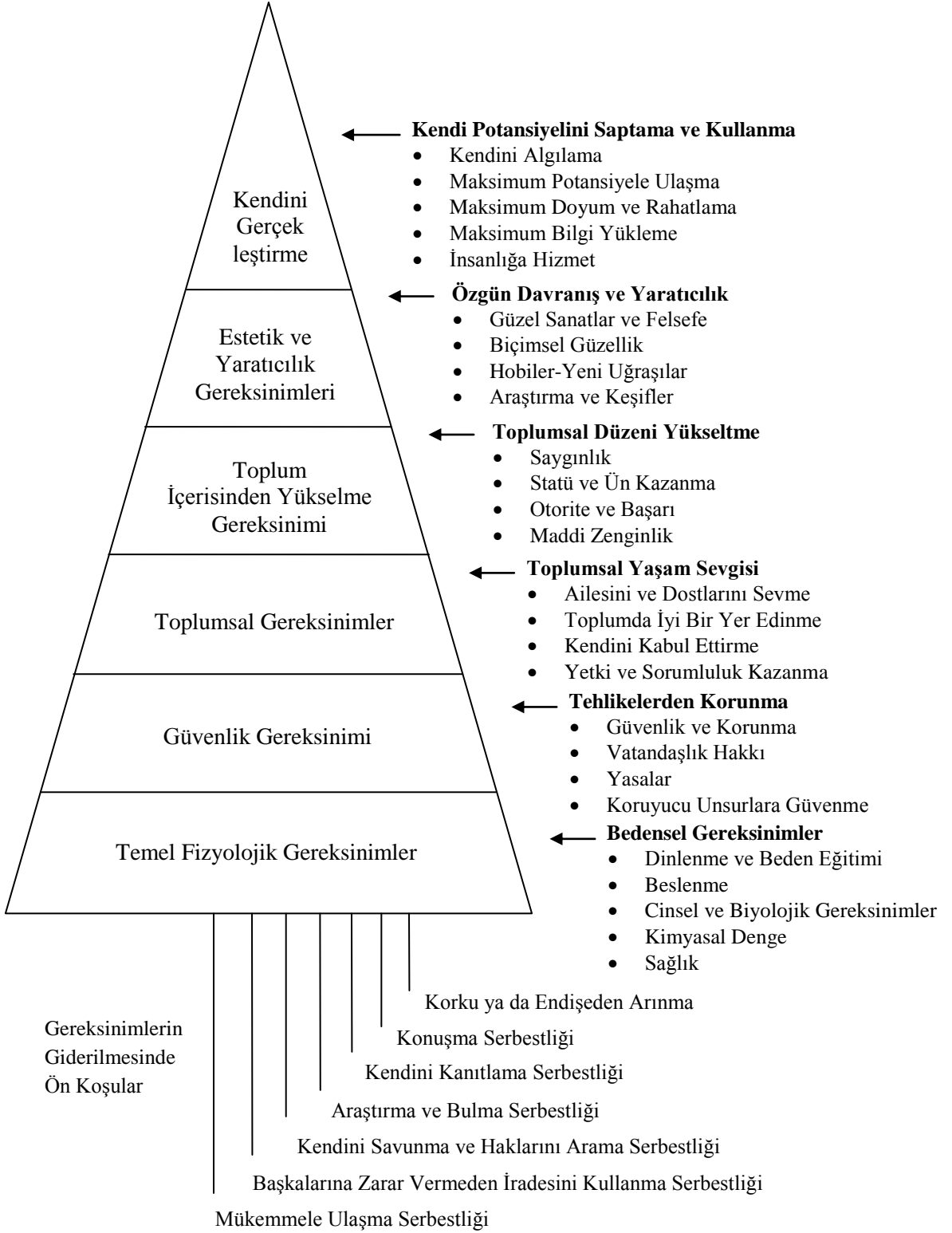
karşılanabilmektedir. Böylece gizli talepler belirginleşerek açık veya tanımlanmış durumuna dönüşmektedir (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Gizli talepler insanların gereksinimlerine bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Şekil 8’de insan gereksinimlerinin önem sırasına göre oluşturulan piramit yer almaktadır. Piramidinin tabanını temel fizyolojik gereksinimler oluşturmaktadır. İnsanın sosyal, kültürel ve ekonomik yapısının gelişimine bağlı olarak, gereksinimlerinin nitelik ve miktarı da artış göstermektedir. Gold (1980)’un insan gereksinimleri piramidi, Maslow’un insan gereksinimleri hiyerarşisine benzerlik göstermektedir. Maslow, insan kişiliğinin olgunlaşma sürecini ve bu süreçte sıralı hiyerarşik gereksinimler ile çevre ilişkileri ve uyumun önemli rol oynadığını belirtmektedir. İnsan gereksinimlerinin önceliklerine ve çözüm bulma acilliğine göre bir sıra takip ettiğini savunmuştur. En acil, en çabuk çözüm bekleyen gereksinimler en alt basamaklarda yer almaktadır. Bunlar sırayla; fizyolojik gereksinimler, koruma gereksinimleri, sevgi ve ait olma gereksinimleri, saygınlık gereksinimleri, kendini gerçekleştirme gereksinimleri, kognitif veya bilişsel gereksinimler ve estetik gereksinimlerdir (URL-13, 2008).

Toplumsal cinsiyet sorunsalı, ekonomi ve istihdam alanlarında ilk olarak ortaya çıkmıştır. Kent planlama ve kentsel tasarım süreçlerinde ise, kadınların ve erkeklerin hayatını kolaylaştırmak için gündeme gelmektedir. Toplumsal cinsiyet konularının kamusal alanda görünür kılınması ile Maslow’un ve Gold’un hipotezleri paralellik göstermektedir. Ekonomik özgürlüğü olmayan bireyler en temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamamaktadırlar. Fizyolojik gereksinimlerini karşılayan birey, artık hayatta kalabilmek, kendine sunulan hizmetleri ve mekanları kullanmak istemektedir. Toplumsal cinsiyet bağlamında kadınlar, erkeklere oranla çevreye ve topluma karşı güvenlik açısından daha hassastır. Onların güvenliğinin sadece kamusal mekanlarda değil, aile içinde de sağlanması gerekir. Korunma problemi olmayan bireyler artık kamusal mekanları kullanmaya başlamaktadır. Toplumda görünür olan birey, saygınlık kazanmaya çalışmaktadır. Sıralanan ihtiyaçlarını karşılayan insan, bunların ardından kendini gerçekleştirme gereksinimlerini karşılamak ister ve toplumsal cinsiyet konuları burada yer almaktadır. Diğer gereksinimler karşılanmadan, bunun giderilmesi mümkün değildir (Yılmaz, 2006).

Gereksinimler piramidinde (Şekil 8), insanların rekreasyon ihtiyacı, temel fizyolojik gereksinimler ile estetik ve yaratıcılık gereksinimleri içinde yer almaktadır. Temel fizyolojik gereksinimler içerisinde yer alan dinlenme ve beden eğitimi gereksinimleri ile

rekreasyonel olanaklar arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Rekreasyonel olanaklar ve hizmetler ve dolayısıyla kentsel açık yeşil alanlar bu tür gereksinimlerin karşılanması için gerekli olanakları sağlamaktadır. Ancak olanakların tüm bireylerin ihtiyaçlarına ve önceliklerine göre sunulmadığı durumlarda, toplumun temel gereksinimlerinin tam olarak karşılandığı söylenemez. Ayrıca piramidin üst sıralarında yer alan estetik ve yaratıcılık gereksinimleri içerisinde bulunan hobiler ve yeni uğraşlar da boş zaman etkinlikleri ile ilişkilendirilebilir. Ayrıca, rekreasyon ve dolayısıyla kentsel açık yeşil alanların ve sunulan hizmetlerin, bireylerin gelişimine katkı sağlayacak fırsatları barındırması gerekmektedir.

Şekil 8. Gold (1980)'un insanın gereksinim piramidi (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Yönlendirilmiş Talep: Gizli taleplerin; kitle iletişim araçları ve eğitim yoluyla koşullandırılarak biçimlendirilmiş halleridir. Bir başka deyişle yönlendirilmiş talep,

toplumun rekreasyon kalıplarının, alışkanlıklarının veya modellerinin değiştirilerek gizli talep üzerinde baskı oluşturma durumudur. Yönlendirilmiş taleplerin oluşturulmasında, en fazla etkinliğin sağlanabilmesi adına, kitle iletişim araçları ve eğitim biçimlerinin koordineli yürütülmesi gerekmektedir. Ayrıca, uygun planlama ve kaynak yönetimi yöntemleri kullanılarak halkın rekreasyonel kalıp, alışkanlık ve modelleri değiştirilebilmektedir (Tablo 8) (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Tablo 8’de insanların rekreasyon kullanım modellerini değiştirmeye yönelik yöntemler tanımlanmaktadır. Bu yöntemler iki grupta toplanmıştır: rekreasyonel kaynak yönetimi yöntemleri ve kullanıcıları etkileme yöntemleri. Birinci gruptaki yöntemlerde mevcut olanakların ve hizmetlerin daha etkin kullanımı için alanda ve sunulan hizmetlerin dağılımında, kullanım süresini arttırmak için yapılacak önlemler sıralanmaktadır. İkinci gruptaki yöntemlerde ise; bireylerin olanaklar ve hizmetler hakkındaki bilgisini arttırma ve alışkanlıklarını en fazla yararı sağlayacak biçime dönüştürme etkinlikleri sıralanmaktadır. Fakat bunlar yapılırken, kadınlar-erkekler, gençler-yaşlılar, engelliler-engelsizler, vb. toplumda yaşayan tüm bireyler dikkate alınmalıdır.

Tablo 8. Gold (1980)’un insanların kullanım modellerini değiştirmeye yönelik tanımladığı yöntemler (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Rekreasyonel Kaynak Yönetimi Yöntemleri	Kullanıcıları Etkileme Yöntemleri
<ul style="list-style-type: none"> • Kaynakları sınıflandırma ya da değerini arttırma • Kullanım süresini uzatma • Kullanıcı tepkilerini azaltmak amacıyla alanı iyileştirme • Kullanım yoğunluğunu azaltmak amacıyla rekreasyonel olanakları alan üzerinde dağıtma • Aktivitelere, kullanım yoğunluğuna ve kullanım süresine göre alanı bölgelere ayırma (zonlama) • Alan kullanımlarında dönüşüm (rotasyon) sistemi oluşturma • Rekreasyonel olanakların konum ve niteliklerin 	<ul style="list-style-type: none"> • Kullanım tercihlerini yönlendirme • Kullanım alanlarının reklamını yapma • Kitle kullanımlarında kullanıcı yoğunluğunu sınırlandırma • Aktivite çeşitliliğini sınırlandırma • Kullanıcılar için rezervasyon sistemleri oluşturma ve kullanım alanları tahsis etme • Organize geziler düzenleme • Kuralları ve düzeni etkili kılma • Programların uygulamasını ve denetlenmesini sağlama

Açık (Dışa Vurulmuş) Talep: Açık talep, mevcut olanakları kullanma düzeyini ifade etmektedir. Diğer bir deyişle açık talep, gizli ve yönlendirilmiş talebin biçim kazanmış durumu olarak da tanımlanabilmektedir. Kullanıcı, rekreatif amaçlı kentsel açık yeşil alanda var olan herhangi bir aktivite veya hizmet yerine, başka bir alternatif talebinde

bulunuyor ve bunu dışa vuruyorsa, kullanıcının gizli talebi, açık talebe dönüşmektedir. Gizli talep ile açık talep arasındaki fark, rekreasyonel bir aktiviteyi tercih etme ve o aktiviteye katılma düzeyinin belirlenmesiyle ortaya konulabilmektedir (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Açık talep, gizli ve yönlendirilmiş talebin harekete geçirilmiş halidir. Rekreasyon kaynakları, programları ve hizmetleri sadece açık talepleri dikkate alarak biçimlendirildikleri görülmektedir. Fakat bu durum tüm bireylerin taleplerini ve potansiyellerini karşılama noktasında ciddi eleştirilere maruz kalmaktadır. Çünkü açık talep için olanakların ve mekanların kullanılması gerekmektedir, diğer katılımcılar (kullanmayanlar veya kullanmayı düşünenler) bu durumda dikkate alınmamış olacaklardır. Ayrıca her yeni durum ve olanak, kendi koşullarının yenilenmesine ve daha önceden var olmayan taleplerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Torkildsen, 2002).

Herhangi bir olanağı kullanmak isteyen, fakat kullanamayan birey sayısı ile kullanan birey sayısı arasında farklılık olabilmektedir. Bu farklılık, rekreasyon olanağının nitelik ve nicelik özellikleri ile kullanıcısının fiziksel, ruhsal ve toplumsal özelliklerinden kaynaklanabilmektedir. Sunulan hizmetin niteliği ve kullanıcı potansiyelleri rekreasyonel talebi etkileyen temel etmenlerdir.

1.6.2. Talebi Etkileyen Etmenler

Bireylerin boş zaman kullanım tercihleri pek çok etmene bağlıdır. Çeşitli kuramcılar bu etmenleri belli kategoriler altında sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalardan birinde; boş zaman kullanım tercihlerini belirleyen faktörler; kişisel, toplumsal koşullar ve olanaklara bağlı etmenler olarak üç gruba ayrılmıştır (Tablo 9). Kişisel etmenler başlığı altında bireyin (kadın veya erkek); yaşamındaki aşamaları, talepleri, ilgileri, yetenekleri, çocuk yetiştirme tutumları ile ilgilidir. İkinci gruptaki toplumsal şartlar ise; kişinin hayat şartları ile ilişkilidir. Kişinin bulunduğu toplumsal konum, zaman kullanımı, işi ve geliri burada incelenmektedir. Son grupta ise, olanak etmenleri yer almaktadır. Bunlar, Tablo 9'da detaylı biçimde aktarılmakla birlikte en genel anlamda; bireyin elde ettiği olanaklar ve destek servislerini içermektedir (Torkildsen, 2002).

Tablo 9. Bireyin boş zaman kullanımını etkileyen etmenler (Torkildsen, 2002).

Kişisel	Toplumsal Şartlar	Olanakların Etmenleri
<ul style="list-style-type: none"> • Yaş • Yaşam döngüsündeki aşama • Toplumsal cinsiyet • Medeni durumu • Bağımlılık ve yaş • Yaşamdaki amaç ve hedefleri • Kişisel sorumlulukları • Yeteneklilik • Boş zaman algısı • Tutum ve motivasyon • İlgiler ve endişeler • Yetenek ve kabiliyet - fiziksel, toplumsal ve zeka • Kişilik ve öz güven • Kişinin içinde doğduğu kültür • Çocukluk dönemi ve arka planı 	<ul style="list-style-type: none"> • İş • Gelir • Harcanabilir gelir – boş zamana ayrılan gelir • Maddi olanaklar • Araba sahipliği ve hareketlilik • Zaman elde edebilirlik • Görevler ve sorumluluklar • Ev ve toplumsal çevre • Arkadaş ve akran grupları • Toplumsal roller ve ilişkiler • Çevresel faktörler • Kitlese boş zaman faktörleri • Eğitim ve beceri • Nüfus faktörleri • Kültürel faktörler 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaynaklara erişim • İmkanlar – tür ve nitelikler • Farkındalık • Fırsatları algılama • Rekreasyon hizmetleri • İmkanların dağıtımı • Erişim ve konum • Aktivitenin seçimi • Ulaşım • Maliyet: önce, esnasında ve sonra • Yönetim: Politika ve destek • Pazarlama • Programlama • İşletme ve liderlik • Sosyal erişilebilirlik • Siyasal politikalar

Bireylerin boş zaman kullanım tercihlerini etkileyen etmenler üzerine çalışan Aydemir (1990), bu etmenleri; bireysel ve çevresel sınırlar olarak iki grupta toplamıştır. Bireysel sınırları; harcanabilir gelir, boş zaman, harcanabilecek zihinsel ve fiziksel enerji, alışkanlıklar, gelenekler ve hareketlilik olarak tanımlamaktadır. Bireylerin olanaklar konusundaki bilginin ve algısının da tercihi üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Ayrıca deneyim, toplumsal çevre ve kitle iletişimi araçlarının olanaklar konusundaki bilgi ve algımızı etkilediğine de vurgu yapılmaktadır. Çevresel sınırlar da ise; hava koşulları, rekreasyon alanının çekiciliği ve kullanım sınırları, erişebilirlik, zaman, maliyet ve enerji konularına vurgu yapmaktadır. Yönetim, işletmecilik ve yatırımların da çevresel sınırlar üzerinde etkisi olduğu belirtilmektedir (Aydemir, 2004).

Gold (1980), bireylerin boş zaman kullanım taleplerini etkileyen etmenleri üç grup altında incelenmiştir. Bunlar kullanıcı potansiyeline bağlı faktörler, rekreasyon alanına bağlı faktörler ve kullanıcı potansiyeli ile rekreasyon alanına ilişkilerine bağlı faktörlerdir (Tablo 10). Tablo 10'da detaylı olarak görüldüğü gibi; kullanıcı potansiyeline bağlı faktörler kişilerin demografik yapısı, ekonomik düzeyleri, gelenekleri ve alışkanlıklarına vurgu yapmaktadır. Rekerasyon alanına bağlı faktörler bölümünde, alanın kullanım biçimi ve işletme şeklinin yanı sıra, doğal ve fiziksel özelliklerinin de bireylerin talepleri üzerinde

etkisi olduğu belirtilmektedir. Kullanıcı potansiyeli ile rekreasyon alanı ilişkilerine bağlı faktörler başlığı altında ise; hem alanın özellikleri hem de insanların alan hakkındaki bilgi ve kullanıcı kanısının önemli olduğuna dikkat çekilmektedir (Tablo 10).

Tablo 10. Gold (1980)'un tanımladığı bireyin boş zaman kullanımını etkileyen etmenler (Uzun ve Altunkasa, 1997).

Kullanıcı potansiyeline bağlı faktörler	Rekreasyon Alanına Bağlı Faktörler	Kullanıcı Potansiyeli ile Rekreasyon Alanı İlişkilerine Bağlı Faktörler
<ul style="list-style-type: none"> • Toplan kullanıcı nüfusu • Nüfusun coğrafik dağılımı–yoğunluğu • Nüfusun demografik yapısı • Nüfusun ekonomik yapısı • Rekreasyonel gelenek ve alışkanlıklar • Rekreasyonel olanakların farkında olma ya da haberdar olma düzeyi • Toplum düzenine aykırı davranışları idrak edebilme düzeyi 	<ul style="list-style-type: none"> • Kullanıcı çekebilme niteliği • Alternatif alan ve kullanımlar için uygunluğu • Taşıma kapasitesi • Mikro iklimatik özellikler • Yönetebilme düzeyi • Doğal ve fiziksel karakteristikler 	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaşım süresi ve mesafesi • Rekreasyonel kaynak ve ekipmanın maliyeti • Alan hakkında bilgi • Alan hakkında kullanıcı kanısı

Yukarıdaki bilgilerin ışığında, tez çalışmasının kuramsal temelini oluşturacak bireyin kentsel açık yeşil alan kullanımlarını etkileyen etmenler en genel anlamda üç grupta incelenebilir: bireysel ve toplumsal etmenler, rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenler ve bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler (Patmore, 1972; Uzun ve Altunkasa, 1997; Bell, 2001; Torkildsen,2002; Aydemir, 2004).

Bireysel ve toplumsal etmenler; kişilerin özel koşulları ve toplumun onlara yüklediği sorumluluklar tarafından belirlenir. Örneğin; cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, rekreasyon için harcanabilecek gelir, boş zamanının niteliği (yıl, ay, hafta ve gün içerisindeki dağılımı) ve bireyin hareketliliği boş zaman değerlendirme etkinlik türü ve seçimini etkileyen etmenlerdendir (Patmore, 1972). Ayrıca, gelenek, alışkanlıklar ve bireyin toplumsal değerlere karşı duyarlılığı da önemli bir etmendir. Özellikle, toplumsal rollerin ve statülerin yaş ve cinsiyete bağlı belirlendiği geleneksel toplumlarda (Kağıtçıbaşı, 1979) boş zamanın nasıl değerlendirileceğine, gelenekler ve alışkanlıklar doğrultusunda karar verilir. Bireysel ve toplumsal etmenler kişilerin kendilerini geliştirme düzeylerine bağlı olarak zaman içerisinde değişiklikler gösterebilir (Şekil 9).

Bilgi ve algı faktörü, gizli bir etmen olarak rekreasyonel etkinlik seçiminde önemli rol oynamaktadır. Birey boş zamanında neyi, nerede yapacağına ilişkin kararı kendi

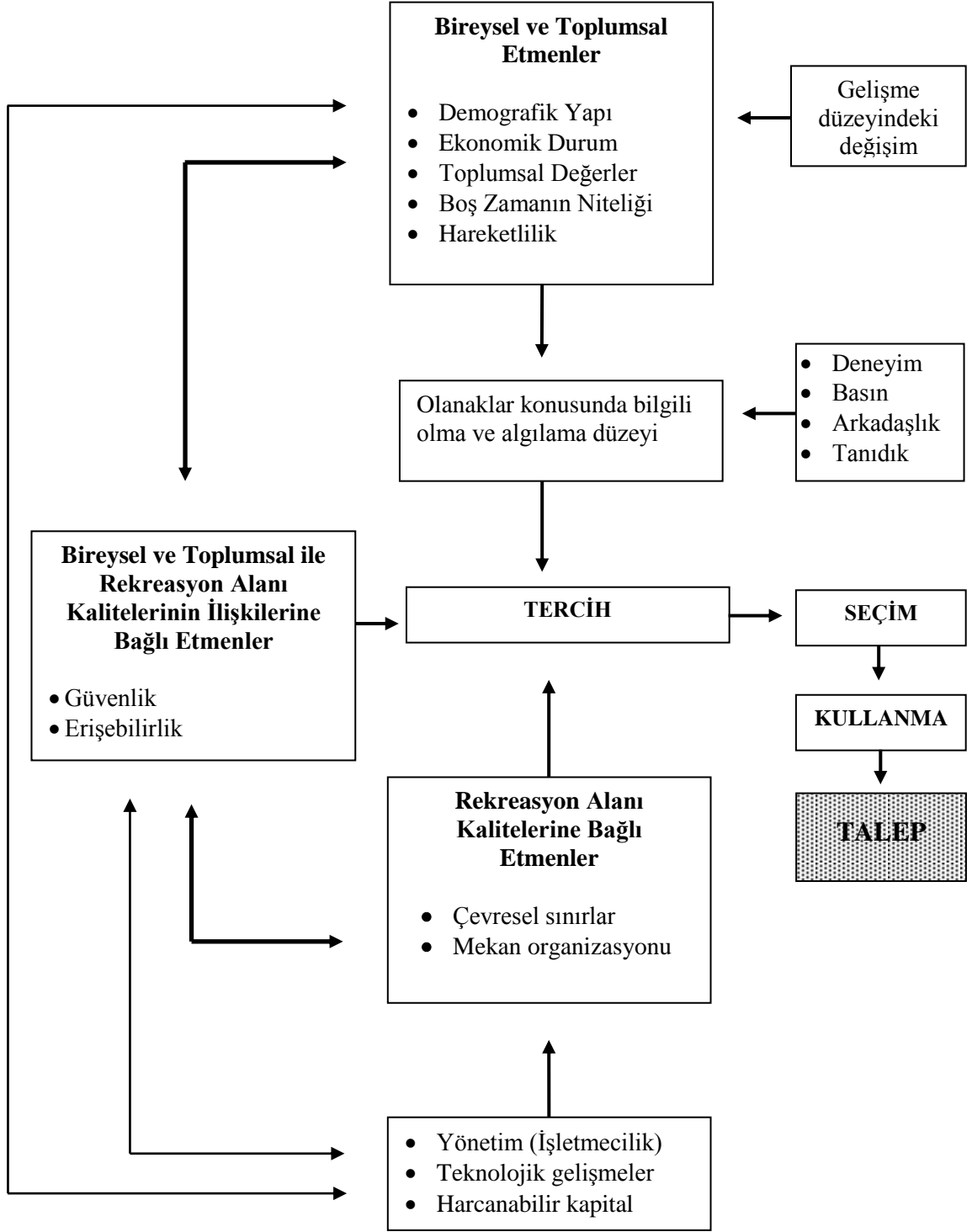
koşulları çerçevesinde ve çevresel etmenler konusundaki bilgisi-algısı ışığında vermektedir. Eğer kişi, bireysel etmenler nedeniyle istediği etkinlikte bulunamıyorsa, yerine ikincil ve onu izleyen tercihlerini seçme ve uygulama durumunda kalmaktadır (Aydemir, 2004).

Rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenler; alanın kullanıcı çekebilme niteliği, alanın alternatifleri, taşıma kapasitesi ve doğal özelliklerden oluşmaktadır. Ayrıca, alanının yönetimi, teknolojik gelişmeleri takip etmesi ve harcanabilecek kapital de belirtilen faktörleri dolaylı olarak etkileyen etmenlerdir (Şekil 9). Bu bölümdeki etmenler her ölçekte ve kapasitedeki rekreasyon alanları kalitelerine ilişkin bilgileri kapsamaktadır. Fakat, bu tez çalışması kapsamında kentsel açık yeşil alanlardan, kentsel parklar inceleneceği için rekreasyon alanının kalitelerine bağlı etmenlerin belirtilen detaylarda incelenmesi mümkün değildir. Çünkü kentsel parkların kapasiteleri farklı ölçeklerde değişiklik göstermekle birlikte net olarak tanımlıdır ve kullanıcıları da komşuluk birimi, mahalle ya da kent sakinleri ile sınırlıdır. Bu nedenle bireylerin kentsel açık yeşil alan kullanımlarını etkileyen etmenler belirlenirken, rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenler başlığı altında çevresel sınırlar ve mekan organizasyonu alt başlıklarında incelenecektir.

Bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler ise; ulaşım süresi ve mesafesi, rekreasyonel kaynak ve ekipmanın maliyeti, alan hakkında bilgi ve kullanıcı kanısı, güvenlik ve erişebilirlik olarak sıralanmaktadır. Özellikle güvenlik ve erişebilirlik bireyin demografik yapısına bağlıdır. Örneğin, aynı mekanın kadınlar ve erkekler için aynı düzeyde güvenli ve erişebilir olduğunu söyleyebilmek için özellikle kadınların bazı hassasiyetlerinin dikkatli biçimde incelenmesi ve bu doğrultuda düzenlenmesi gerekmektedir (Şekil 9). Yukarıda olduğu gibi, bu bölümde de bireylerin kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen etmenlerin belirlenmesi için güvenlik ve erişebilirlik konuları detaylı olarak incelenecektir.

Şekil 9'da bireylerin kentsel açık yeşil alan-park kullanım taleplerini etkileyen etmenlerin birbiriyle ilişkisi aktarılmaktadır. Bireysel ve toplumsal etmenler, insanların kendilerini geliştirme düzeyine bağlı olarak değişmektedir. Bu etmenler, kişilerin bilgi ve algısına bağlı olarak şekillenerek tercihleri oluşturmaktadırlar. Burada gizli taleplerin yönlendirilmiş talebe dönüşmesinde olduğu gibi, iletişim araçları ve çevremizdeki bireylerin deneyimleri kişileri etkileyebilmektedir. Yukarıda tanımlanan tüm etmenlerin, farklı düzeydeki etkileri ile tercihlerimiz oluşmaktadır. Tercihler, bireylerin seçimlerini

belirlemektedir. Seçim yapılan rekreasyon türü ve alanı kullanılarak, bu doğrultuda yeni talepler oluşmaya başlamaktadır.

Şekil 9. Bireylerin kentsel açık yeşil alan – park kullanım taleplerini etkileyen etmenler (Patmore, 1972; Tezcan, 1977; Karaküçük, 1997; Uzun ve Altunkasa, 1997; Bell, 2001; Torkildsen, 2002; Aydemir, 2004; Aslan, 2005).

Gold (1980); bireylerin rekreasyonel aktivitelere olan talebini arttıran ya da azaltan faktörler olduğunu belirtmektedir. Tablo 11’de rekreasyon talebini olumlu ve olumsuz yönde etkileyen faktörler yer almaktadır.

Tablo 11. Boş zaman etkinlik talebini olumlu ve olumsuz yönde etkileyen etmenler (Uzun ve Altunkasa, 1997).

	Talebini Olumlu Yönde Etkileyen Etmenler	Talebini Olumsuz Yönde Etkileyen Etmenler
Fiziksel Etmenler	<ul style="list-style-type: none"> • Ulaşım kolaylığı • Sağlık ve çevre koşulları • Kentleşme • Kentsel çevre niteliği 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirlilik • Doğal tehlike ve felaketler
Sosyal Etmenler	<ul style="list-style-type: none"> • Nüfus • Sosyal konum • Hafta sonu ve yaz tatilleri • Rekreasyonel deneyim • Eğitim ve kültür düzeyini artışı • Kitle iletişim teknikleri • Çevresel kaynaklı gerilimler 	<ul style="list-style-type: none"> • Rekabet unsuru olarak televizyon • İsteksizlik ve önemsememe • Dinsel tutumlar • Kuşak farkı • Gelenekçilik • Fırsat, zaman ve enerji yetersizliği • Toplum düzenine aykırı davranışlar • Yasal olmayan toplumsal aktiviteler
Ekonomik Etmenler	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışma saatlerinin kısılması • Kredi kolaylığı • Gelir düzeyi artışı • Hafta sonu ve yaz tatilleri • Erken emeklilik • Teknoloji ve otomasyon 	<ul style="list-style-type: none"> • Yetersiz gelir düzeyi • İkinci iş • Ailede eşlerin ikisinde çalışması • Tanıtım-reklam eksikliği • Eğlence ve ticaret

1.7. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kentsel Açık Yeşil Alan Kullanımını Etkileyen Bireysel ve Toplumsal Etmenler

Toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların ve erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen bireysel ve toplumsal etmenler demografik yapı, ekonomik durum, toplumsal değerler, boş zamanın niteliği ve hareketlilik başlıkları altında incelenebilir. En temel ayırım toplumsal cinsiyetten kaynaklanmaktadır. Kadınlık ve erkeklik rollerinden ötürü, bireylerin eğitim durumları farklılık göstermektedir. Kadınların, bazı durumlarda eğitim olanakları kısıtlandığı için, istihdam alanında kendilerine yeterince yer bulamadıkları görülmektedir. Buna bağlı olarak, ekonomik olarak düşük ücretli ya da ücretsiz bireyler olarak hayatlarını sürdürmektedirler. Ekonomik olanakları orta ve üst seviyedeki kadınların bile, toplumsal değerler konusunda erkekler kadar rahat olmadıkları

bilinmektedir. Onlara yüklenen görevler ve sorumluluklar kamusal alan kullanımlarını kısıtlamaktadır. Özellikle de rekreasyon olanaklarını kullanımları çocuklarının öncelikleri ve talepleri tarafından bastırıldığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyetin kadına yüklediği görev ve sorumluluklar onların boş zamanlarının da niteliğini etkilemektedir. Ayrıca, boş zamanın niteliği yaş ve meslek ile de doğrudan ilişkilidir. Kadınların kentsel açık yeşil alan kullanımını etkileyen en önemli konulardan biri hareketliliklerdir. Ekonomik olarak orta ve üst seviyede olan bireyler dahi, kendilerine uygun rekreasyon alanı bulma konusunda sorunla karşılaşabilmektedirler.

1.7.1. Demografik Yapı

İnsanlar aynı toplumda ve kentsel ortamda yaşasalar bile, rekreasyonel kullanım taleplerinde farklılıklar görülebilir. Bu farklılıklara, bireyin sahip olduğu potansiyeller ve sorumluluklar neden olmaktadır. İnsanlar arasındaki en temel farklılıklar, demografik yapılarından kaynaklanmaktadır. İnsanlar arasındaki en temel ayırım cinsiyetleridir. Doğuştan kadın ya da erkek olarak dünyaya gelmekten ziyade, toplumsal süreç içerisinde kadınlık ve erkeklik kimliklerinin onlara yüklenmesi ile farklılıklar daha da belirginleşir. Demografik yapı içerisinde cinsiyetin yanı sıra yaş ve eğitim düzeyi de kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerdir.

1.7.1.1. Cinsiyet

Kadınların ve erkeklerin boş zaman değerlendirme biçimleri hem benzerlikler hem de farklılıklar göstermektedir (Greed, 1994). Greed (1987), kadınların özgürlüğü üzerindeki sosyal kontrollerin ve sınırlılıkların, onların boş zamanlarını değerlendirirken yapacakları seçimleri de etkilediğini belirtmektedir. Kadınların ev dışı etkinliklere katılımını güçleştiren iki önemli sorun vardır. Bunlar, aile sorumlulukları ve çocuklara bakımı olarak sıralanmaktadır (Greed, 1994; Torkindsen, 2002). Bu durum ekonomik, politik ve kültürel süreçlerin bir sonucu olarak görülmektedir (Torkidsen, 2002). Geleneksel aile yapısı içindeki ilişki ağları ve gelenekler; kentleşme, modernleşme ve sanayileşmenin dayatmasıyla dönüşüme uğratmıştır. Bu yeni oluşum, kadınların geleneksel

aile içindeki konumunu ve toplumsal durumunu geriye dönülmez biçimde değiştirmiştir (Dandekar, 1996).

Erkekler ve kadınlar arasında toplumsal rollere bakıldığında ciddi farklılıklar göze çarpmaktadır. Erkekler, gerçekleştirici rolleri ile birlikte, karar verme yetkisini ellerinde bulundurdukları için amaçlarına kısa sürede ulaşırlar. Kadınlar ise, aktarıcı rolleri biyolojik yapılarının gereği olarak çocuk doğurma, bakım ve beslenme işlerinden sorumlu olurlar. Ayrıca kadınlar ailede her türlü ev içi etkinlikleri de üstlenirler. Böylece kadınlar özel alanda, erkekler kamusal alanda uzmanlaşırlar (Acuner ve Sallan, 1993).

Kentte yaşayan kadınlar homojen insan grupları değildir, kendi içlerinde alt gruplara ayrıldığı görülmektedir. En genel anlamda, kentsel ortamda iki kadın tipi karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki, kentte doğup büyümüş, eğitim düzeyi yüksek, iş yaşamına katılmış, modern tutum ve davranışlar içinde olan ve kentlileşmesini tamamlamış kadındır. İkincisi ise; kırdan büyümüş, eğitim düzeyi düşük, iş yaşamına henüz katılmamış ve kırdan getirdiği geleneksel tutum ve davranışlarını sürdürerek kendine özgü bir alt kültüre ait olan kadındır (Onat, 1996). Her iki grubun alışkanlıkları, tercihleri, vb. kısaca yaşam biçimleri birbirinden farklıdır. Bunun sonucu olarak rekreasyonel talepleri de farklılık göstermektedir. İlerleyen bölümlerde eğitim düzeyi, ekonomik durumu ve toplumsal değerlerin kadınların rekreasyon talepleri üzerindeki etkileri detaylı olarak incelenecektir.

Wilson (1980); kadınların ve erkeklerin boş zaman kullanım biçimlerindeki farklılıkların nedenlerini aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Aslan, 2005):

- Bazı boş zaman uğraşlarının fiziksel özellikler gerektirmesi,
- Atletizm ve feminite arasında değer çatışması olması,
- Kızların ve erkeklerin farklı toplumsallaşma deneyimlerine sahip olması,
- Kadınların çoğunlukla geleneksel ev merkezli konumda bulunmaları,
- Kadınların sosyo ekonomik statüsünün düşük olmasıdır.

Ülkemizde yapılan Aile Yapısı Araştırması (2006)'nın sonuçlarına göre; erkeklerin spor yapma oranı yaklaşık olarak kadınların iki katı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca boş zamanlarında kahveye gittikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca erkeklerin; lokal, dernek, klüp, tiyatro ve eğlence mekanlarına gitme oranları da kadınlarınkinden daha fazladır. Kadınlar sadece el becerisi işlerini erkeklerden daha fazla oranda gerçekleştirmektedirler (TÜİK, 2006).

İngiltere’de boş zaman aktivitelerinde cinsiyete dayalı farklılıkların incelendiği Genel Hanehalkı Araştırması - General Household Survey (1983)’nın sonuçlarına göre, kadınların ve erkeklerin eşit katılım düzeyine sahip aktiviteler, evde yapılan televizyon izleme, müzik dinleme ve dost/akraba ziyaretleri olarak sıralanmaktadır. Ayrıca, dışarıda yemek yeme ve medya aktiviteleri olarak adlandırılan sinemaya, konsere gitme gibi aktivitelere de eşit katılım düzeyi saptanmıştır. Fakat kadınların erkeklere oranla dış merkezli aktivitelere daha az katıldıkları gözlenmiştir. Başka bir deyişle, kadınların yürüyüş, dans ve yüzme dışında aktif fiziki uğraşlar ile ilgilenme düzeyleri son derece düşük bulunmuştur. Araştırmaya göre; kadınların boş zamanlarında gönüllü kuruluşlarda çalışma ve kurslara gitme gibi sosyal ve kültürel aktivitelere belirgin biçimde önem vermektedirler. Fakat erkeklerin ise; daha çok aktif sportif uğraşlarla ilgilendikleri ve pub/kafe gibi mekanları kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Aslan, 2005).

Silliteo (1969), kadınların yoga, vb. spor aktivitelerine katılım oranlarının yüksek olduğunu belirtmektedir (Torkidsen, 2002). En genel anlamda, erkekler fiziksel rekreasyon olanaklarını daha yoğun kullanırken, park ve yeşil alan kullanımında her iki cinsiyet benzer eğilimler sergilemektedirler. Bunlara ek olarak kadınlar boş zamanlarında el becerisi işleri ile de ilgilenmektedirler (Patmore, 1972).

Chodow (1978) ve Gilligan (1982) her iki cinsiyetin toplumsal rollerini incelerken, erkekler için “kendi başına hareket etme” ve kadınlar için “birlikte olma” kavramlarını kullanmıştır. Bu kavramlar cinsiyet rollerinin gelişimi kuramları için de önemlidir (Kağıtçıbaşı, 1991). Tek başına ve birlikte olma kavramları, erkeklerin ve kadınların boş zaman kullanım biçimlerine de yansımaktadır. Ünver ve arkadaşları (1986) yaptıkları bir çalışmada kadınların erkeklere oranla, benzer görüşteki arkadaşları ile birlikte olmayı daha fazla tercih ettiklerini gözlemlemişlerdir. Eğitim düzeyinin artması ile karşı cinsten arkadaşlarla birlikte boş zaman değerlendirme eğilimini de arttığı sonucuna ulaşmışlardır (Aslan, 2005).

Kadınların ve erkeklerin aktif ve pasif etkinliklere katılımları arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Erkekler, futbol, golf, vb. yoğun enerji gerektiren aktif etkinliklere katılırken; kadınların piknik, park ziyareti, zevkine araba sürmek, vb. daha az fiziksel enerji gerektiren pasif etkinliklerde buldukları görülmektedir (Patmore, 1972). Ayrıca, kadınlar örgüt ve tesis gerektiren spor dallarını tercih etmektedirler. Bu konuda gerekli ortamın bulunmaması halinde, o spor dalı ile ilgilenmekten vazgeçmektedirler. (Aslan,

2005). Mekansal düzenlemeler kadınların rekreasyonel talepleri üzerinde önemli bir etmendir.

1.7.1.2. Yaş

Yaş boş zaman aktivitelerine katılımı belirleyen önemli etmenlerden biridir. Fakat yaşı tek başına değerlendirmek doğru olmaz. Yaş ile birlikte yaşam döngüsündeki değişim esas olarak boş zaman aktivitelerine katılımı etkiler. Yaşam döngüsünün farklı aşamalarında insanların zaman kullanımları ve enerji düzeylerinin değişiklik gösterdiği bilinmektedir (Bell, 2001; Torkidsen, 2002). Yaşam döngüsünde bazı kısıtlar bulunmaktadır; evlenmek ve çocuk sahibi olmak bunların en önemlilerinden ikisidir (Torkidsen, 2002). Özellikle kadınlar açısından fiziksel rekreasyona katılım, evlilik ve çocuk sahibi olmakla birlikte ciddi biçimde azalma eğilimi göstermektedir (Patmore, 1972).

Aktif boş zaman etkinliklerine katılım kişiler yaşlandıkça keskin bir şekilde değişmektedir. (Torkidsen, 2002). Fiziksel (aktif) rekreasyonsel etkinliklere katılım yaş ilerledikçe azalırken, park ziyaretleri ve gezintiler gibi daha pasif biçimde takip edilen etkinliklere katılımında çok büyük bir değişiklik gözlenmemektedir (Patmore, 1972). Boş zaman değerlendirme aktivitelerinden bazıları; yaşa bağlı olarak değişiklik göstermez. Bunlar genellikle ev temelli olan televizyon izleme ve kitap okuma aktiviteleridir (Torkidsen, 2002).

Yukarıda da belirtildiği gibi, yaşam döngüsünün farklı aşamalarında insanların boş zamanının süresi ve enerji düzeyleri farklılık göstermektedir. Bu durum, boş zaman aktivitelerinin de değişimine neden olmaktadır. Çocukluk döneminde zahmetsiz ve basit beceri gerektiren etkinlikler tercih edilmektedir (Patmore, 1972). 12–18 yaş grubundaki gençlerin, spor etkinliklerini yoğun olarak tercih ettikleri görülmektedir. 19–24 yaşları arasındaki bireyler ise, sosyo kültürel aktivitelere katılım yönünde bir eğilim göstermektedirler (Aslan, 2005). Gençlerin popüler ticari elemanları satın alma yatkınlıkları, diğer yaş gruplarına göre daha fazladır. Ayrıca bu yaş grubundaki insanların yaygın boş zaman aktivitelerinden biri sinemaya gitmektir (Torkidson, 2002). Bireylerin özellikle 29 yaşının altında, aktif rekreasyonel etkinliklere yoğun katıldığı gözlenmektedir. Bunun en önemli nedeni, enerjisinin en yüksek düzeyde olduğu gençlik dönemi olmasıdır. Ayrıca, henüz evlenmemiş olmasına ve çocuk sahibi olmamasından aktif rekreasyona

katılım düzeyinde etkisi olduğu düşünülmektedir (Aslan, 2005). Cole ve Morgan (1975), ergenlik döneminin sonuna doğru, daha önce etken olan ilgilerin edilgen duruma dönüştüğünün altını çizmektedir. Örneğin; bu dönemin başlangıcında spora aktif olarak katılan gençler, daha sonra sporu seyretmekten hoşlanmaya başlarlar. Bu durum kadınlar ve erkekler için benzer şekilde değişim göstermektedir. Ergenlik döneminin sonuna doğru, toplumsal faaliyetler katılma ve okuma etkinlikleri boş zaman değerlendirmek için yoğun biçimde tercih edilir (Tezcan, 1977). Ergenlik döneminin sonuna doğru boş zaman miktarında büyük ve görünür biçimde azalma olur (Torkidson, 2002).

Durmazedier (1974), yaşam döngüsünde 30–39 yaş grubu arasındaki bireylerin spora tekrar aktif olarak katıldığını belirtmektedir. Fakat ergenlik döneminden farklı olarak daha bilinçli spor yaptıklarının altını çizmektedir. Genel olarak yaş ile spor yapma arasında ters orantılı bir ilişki olmasına rağmen, ilerleyen yaşta spor izleme oranı artış göstermektedir (Aslan, 2005). 45 yaş ve üzeri insanlar ev dışı hobiler gibi daha az fiziksel aktivite gerektiren, pasif rekreasyonel aktiviteleri tercih etmektedirler (Patmore, 1972).

Emeklilerin ve yaşlıların boş zaman süresi, çalışanlara ve gençlere oranla daha fazladır. Yaşlılar (65 yaş ve üstü) genellikle park ziyaretleri ve gezinti yaparak boş zamanlarını değerlendirirler (Patmore, 1972). Bu yaş grubundaki kişilerin mekansal olarak bazı talepleri ve şikayetleri vardır. Onlar, daha kısa rotalı ve düz yürüyüş yollarını kullanmayı tercih ederler. Park, vb. alanları kullanırken oturma elemanı ve tuvaletlerin olmasını isterler. Ayrıca bu yaş grubundaki bireyler merdiven çıkmayı istemezler. Yaşlıların erişim ve hareketlilikleri sınırlı olduğu için kendilerine uygun ve ulaşabildikleri olanakları bazı durumlarda günde iki defa kullandıkları gözlemlenmiştir (Bell, 2001).

1.7.1.3. Eğitim Düzeyi

İnsanların eğitiminin şekli ve seviyesi, boş zaman değerlendirme biçimlerini etkiler. Cheek ve Burch (1976) eğitimin, bireylerin boş zaman uğraşlarına katılımını ve bu etkinliklerin yayılmasında önemli rol oynadığını belirtirler (Aslan, 2005). Ayrıca, eğitim kişilerin hayata bakış açısının geliştiren önemli etmenlerden biridir. Eğitim aracılığı ile bireylerin meslek edinmeleri kolaylaşır, buna bağlı olarak sosyal statüleri ve gelir düzeyleri de yükselir. Böylece, insanlar boş zamanlarını ve gelirlerini kendi istedikleri doğrultuda kullanma özgürlüğüne sahip olurlar (White, 1975).

Yapılan araştırmalara göre, bireylerin eēitim düzeyleri arttıka, boş zaman aktivitelere katılımlarının da arttıēı tespit edilmiştir. Ayrıca, boş zaman etkinlikleri seçiminde ve katılım düzeyinde de eēitimin etkili olduēu bilinmektedir (White, 1975). Kraus (1971), sosyologların çalışmaları sonucunda, eēitim düzeyinin arttıēı oranda, bireylerin boş zaman deēerlendirme faaliyetlerine geniş ölçüde ve teksifi olarak katıldıklarını saptadıklarını belirtmektedir (Tezcan, 1977).

Yukic (1970); müzik, tiyatro, vb. Çeşitli sanat dallarının ve sporun eēitim programlarında ve okul müfredatlarında yer almasının boş zaman faaliyetlerini etkilediēini belirtmiştir (Tezcan, 1977). Kelly (1974)'de okulların; bireylerin sanatsal, kültürel ve sportif pek çok boş zaman aktivitesi ērenmelerine katkı saēladığını ve bu türde davranış alışkanlıkları kazandırdığının altını çizmektedir (Aslan, 2005). Özellikle boş zaman deēerlendirme ile ilgili dallarda mesleki eēitim görmüş kişiler, bu alanların halka sevdirmesi ve tanıtılmasında önemli rol oynamaktadırlar (Tezcan, 1977).

İngiltere'de yapılan Genel Hane Halkı Araştırması (1996)'nda, sanatsal aktivitelere katılma oranı ile eēitim düzeyi arasında ilişki olduēu tespit edilmiştir. Mann (1969)'in yaptığı bir araştırma da ise, tiyatro ve opera izleyicilerinin yarısının niversite veya kolejde eēitim grdēun sonucuna ulaşılmıştır (Torkidsen, 2002).

Demografik yapının insanların rekreasyonel kullanım talepleri üzerine etkilerini kısaca özetlemek gerekirse; rekreasyon aktivitelerinin fiziksel enerji gerektirmesi, kadınlar ve erkekler arasında toplumsal deēerler açısından farklılıkların bulunması ve kadınların erkeklere oranla daha düşük ekonomik düzeyde bulunması cinsiyetler arasında taleplerin ve katılım düzeylerinin farklılaşmasına neden olmaktadır.

Kadınlar pasif rekreasyonel etkinliklere katılımı tercih ederken, erkekler aktif ve fiziksel enerji gerektiren etkinliklere (spor, vb.) katılım eēilimindedirler. Cinsiyetin yanı sıra yaş da rekreasyonel etkinlik tercihinde önemlidir. Yaşam döngüsünün farklı aşamalarında rekreasyonel taleplerde çeşitlilik göstermektedir. Kadınlar erkeklere oranla; yaşlılar gençlere oranla kentsel parkları daha fazla kullanma eēilimi göstermektedirler. Ayrıca eēitim düzeyinin artması, hayata bakış açısını deēiřtirdiēi için rekreasyonel talebin artmasına neden olmaktadır. Burada sözü edilen üç etmeni tek başına deēerlendirmek yanlış olur; bu etmenlerin karşılıklı olarak etkileşiminin, rekreasyonel talebi biimlendirdiēi bilinmektedir. Ayrıca rekreasyonel talebin oluşum sürecinde, cinsiyet, yaş ve eēitim düzeyinin yanı sıra; ekonomik düzeyde bireysel/toplumsal etmenler arasında önemli bir yere sahiptir.

1.7.2. Ekonomik Durum

Rekreasyonel kullanım taleplerini etkileyen bireysel ve toplumsal etmenlerden biri ekonomik durumdur. Ekonomik durumu başlığı altında kişilerin gelir düzeyinin yanı sıra meslekleri de rekreasyonel kullanım talepleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Wilson (1980), araştırmaların, “gelir ve meslek” gibi bireysel birincil özelliklerin, boş zaman değerlendirme gibi bireysel ikincil davranışlar üzerinde belirleyici olduğunu gösterdiğini belirtmektedir (Aslan, 2005). Gelir düzeyi ve kişinin varlığının - zenginliğinin boş zaman değerlendirmede harcanan kapital miktarı ile doğrudan ilişkisi vardır (Bell, 2001). Araştırmalar, rekreasyonel aktivitelerin pek çoğuna üst gelir grubundan kişilerin katıldığını göstermektedir. Günümüzde boş zamanı değerlendirme tarzı, bir statü sembolü olarak düşünülmektedir (Torkidson, 2002).

Rekreasyonel aktivitelere katılımın bireyin sosyal statüsü ve işindeki prestiji ve konumuyla ilişkili olduğu açık ve net biçimde söylenebilir (Torkidsen, 2002). Ayrıca en sık kullanılan sosyo-ekonomik ölçüt olan meslek ise, boş zaman değerlendirme biçimlerini etkilediği bilinmektedir (Aslan, 2005). Örneğin, üst sosyal sınıftaki bireyler, daha çok ait oldukları sınıfın değerlerine uygun ve prestij sağlayıcı boş zaman uğraşlarını tercih etmektedirler. Bunlar; tenis oynama, golf, atıcılık, avcılık, atlı sporlar (binicilik), yatçılık, değerli eşya koleksiyonculuğu, operaya gitme, vb. uğraşlardır. Alt sosyal sınıflardaki insanlar ise; doğal olarak, az para harcamayı gerektiren boş zaman etkinliklerini tercih etmektedirler. Örneğin, TV seyretme, piknik yapma, maça gitme, sinemaya, kahveye, komşu ziyaretine gitme, vb. aktiviteler bunlardan bazılarıdır (Aslan, 2005).

Cinsiyetler açısından boş zaman değerlendirme biçimlerindeki farklılaşmanın ekonomik durum ile ilişkisi vardır. Bishop ve Ikedo (1970), bireylerin mesleği ile ilgili rol bağlantılı özelliklerinin de boş zaman davranışlarını etkilediğini belirtmektedirler. Popüler kültür açısından değerlendirildiğinde, mesleki rollerin erkeksi veya kadınsı karaktere sahip olması, bireyin bu paralelde boş zaman kalıpları seçmesine neden olabileceğinin altını çizmektedirler (Aslan, 2005). Bölüm 1.7.1.1. Cinsiyet başlığı altında erkeksi ve kadınsı roller ve bunların boş zaman ilişkileri detaylı olarak ele alınmıştır. Örneğin, toplumsal alanda erkekler daha aktif, yoğun fiziksel güç gerektiren işler yaparken; kadınlar daha pasif ve onlara oranla az fiziksel enerji gerektiren sorumlulukları vardır. Bu boş zaman kullanımlarına da yansımıştır. Erkekler sporlarla ilgilenirken; kadınlar daha pasif olan park gezintileri, vb. aktiviteleri tercih etmektedirler.

Boş zaman ve buna bağlı olarak rekreasyonel talep ile cinsiyet ve ekonomik düzeyin sıkı bir ilişkisi vardır. Ekonomik koşullar açısından kadın ve erkeğin konumu birbirinden farklıdır. Bu farklılığın pek çok nedeni vardır. Bunun en önemli nedenlerinden biri kadınların istihdam alanına sınırlı katılımı ve düşük ücretli işlerde çalışmasıdır. 1980 yılında Birleşmiş Milletler'in hazırladığı bir raporda, dünya nüfusunun yarısının kadınlardan oluştuğu, onların toplam çalışma saatlerinin üçte ikisini çalışarak geçirdiklerini, dünya gelirinin onda birini alırken; dünya mülkiyetinin sadece %1'ne sahip oldukları tespit edilmiştir (Heywood, 2007).

Çağlar boyunca kadınlar, erkeklerin yanında aile hayatına ve ekonomik hayata önemli katkı sağlamalarına rağmen; istihdam alanına ücretli iş gücü olarak katılımı Sanayi Devriminden sonra olmuştur (Duby ve Perrot, 2005). Kapitalizmin yaygınlaşması ile üretim ve yeniden üretim faaliyetlerinin birbirinden ayırmıştır. Erkekler işgücü olarak üretim faaliyetlerine ev dışında katılırken, kadınlar bu işgücünün yeniden üretim koşullarını ev içinde sağlamakla sorumlu olmuştur (Tanrıöver ve Eyüboğlu, 2000). Genel hatları ile oldukça gerçekçi sayılması gereken bu genelleme, Türkiye gibi 3. Dünya Ülkelerinde kadınların istihdamı incelenirken yetersiz kalmaktadır. Çünkü ülkemizde tarımsal üretimde çalışan, dolayısıyla üretim ve yeniden üretim uğraşlarının ev içi ve ev dışı olarak tam ayırmadığı oldukça kalabalık bir grup vardır (Özbay, 1995).

Ülkemizde nüfusun meslek gruplarına dağılımında cinsiyetler açısından farklılıklar görülmektedir. Kadınlar en çok nitelikli tarım işçisi olarak çalışmaktadır; bunu nitelik gerektirmeyen işlerde bulunma takip etmektedir. Özellikle tarımda ücretsiz aile işçilerinin %77'sini kadınlar oluştururken, erkeklerde bu oran %23'e düşmektedir. Kadınların en az olduğu sektör ise; kanun yapıcılar, üst düzey yöneticiler ve müdürlüktür. Erkekler tüm mesleklerde en çok çalışan kesimdir (TÜİK, 2009). Kadınların tarım dışı ekonomiye çok az oranda katılmalarının nedenlerinden bazıları; düşük eğitim düzeyleri, ücretli iş olanaklarının sınırlılığı, çalışan kadınların işe bağlı olamamaları, yüksek iş değiştirme oranı ve aile sorumluluklarının getirdiği katılım sınırlılığı şeklinde sıralanabilir (Acuner ve Sallan, 1993; Özbay, 1995). Ayrıca, eğitimde eşitliliğin sağlanmaması ve salt geçimsel nedenlerle çalışıp dikey olarak yükselme beklentilerinin olmaması, kadınların üst düzey görevlere gelmesini de engellemektedir (Acuner ve Sallan, 1993). Ülkemizde kadının istihdam alanındaki konumu ve meslekleri hakkında detaylı bilgiler Bölüm 1.4.2. Türkiye'de Kadının Konumu ve Mekan İlişkisi başlığında altında incelenmiştir.

Mackenzie (1989), bazı kadınların hizmet sektöründe düşük ücretli, alt statülü, toplumsal güvenliğin yetersiz olduğu ve kısmi zamanlı işlerde önemli ölçüde çalıştıklarını belirtmektedir (Alkan, 1999). Özellikle evlere gündelikçi olarak giden kadınlar, kayıt dışı ekonominin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Ancak kadınlar bunu kendilerinin istihdamı olarak algılamamakta, sadece eve katkı için yaptıklarını ifade etmektedirler (Kayasü, 1996; Demiralay ve Kaya, 2009). Mackenzie (1989), bu işlerin çoğunlukla ev içi etkinliklerin bir tür devamı niteliğinde olması ve kamusal alanda tam karşılıklarının bulunmaması, kadınların gerçek çalışan olarak görülmesini engellediğinin altını çizmektedir (Alkan, 1999). Bu bağlamda Costa ve James (1972), İngiltere’de “ev işi için maaş” kampanyasının yapıldığını belirtmektedir. Buradaki temel amaç, kadınların emeklerinin erkeklerinki gibi verimli kabul edilmesi ve maaş verilerek değerli bulunmasıdır. Böylece kadınlar ekonomik özgürlükleri ile daha fazla sosyal statü elde edebilecekleri düşünülmektedir (Heywood, 2007).

Ekonomik durumun rekreasyonel kullanım talepleri üzerine etkilerini kısaca özetlemek gerekirse; ekonomik düzeyin yükselmesi, rekreasyonel aktivitelere katılımı arttırmaktadır. Toplumsal cinsiyet bağlamında, iş olanaklarına erişim, meslekler ve ekonomik düzeyler arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Özellikle kadınlar ev işleri, aile bireylerini bakım sorumlulukları ve eğitim düzeylerinin düşük olması; istihdam alanında daha az yer almasına neden olmaktadır. Bunun sonucu olarak onlar, erkeklere oranla ekonomik düzeyleri daha düşüktür. Buna bağlı olarak kadınların rekreasyonel aktivitelere katılım için harcayacakları para miktarı da sınırlı olacaktır. Alt ekonomik düzeye sahip kadınlar ve erkekler ev temelli ve ekonomik olarak daha az ücret gerektiren park ziyareti, piknik, vb. aktiviteleri tercih ederler. İnsanların rekreasyonel olanakları kullanım düzeylerini arttırmak için sadece ekonomik düzeylerini yükseltmek yeterli olmaz. Bireylerin toplumsal değerleri, boş zamanlarının niteliği ve hareketliliğinin de rekreasyonel kullanım talepleri üzerinde etkili olduğu bilinmektedir.

1.7.3. Toplumsal Değerler

İnsanlar yaşam döngülerinin her aşamasında farklı hayat deneyimleri yaşarlar ve değişik insanlar ile etkileşime girerler. Bunun sonucu olarak toplumsal değerler oluşur. Toplumsal değerlerin oluşumunda bireylerin aile yapıları, sosyal statüleri, dini inanışları ve buldukları toplumun kültürü ve etkileşim içinde oldukları kişiler (arkadaş, akraba, vb.)

etkilidir. Aile toplumun çekirdeğidir ve orada yaşanan değişim ve gelişim toplum hayatını derinden etkilediği bilinmektedir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet bağlamında aile (özel alan) içerisinde kadınların ve erkeklerin görevleri, sorumlulukları, yetki alanları, statüleri, vb. toplum (kamusal alan) içerisindeki ilişkilerin biçimlenişini de derinden etkilemektedir. Özellikle toplumsal cinsiyet bağlamında kadın erkek arasındaki farklılıkların en yoğun yaşandığı toplumsal oluşumun aile olduğu bilinmektedir. Bu nedenlerden ötürü, toplumsal değerler başlığı altında aile kurumuna ağırlık verilecektir.

Tarihsel süreç içerisinde aile kurumunda yapısal olarak önemli değişiklikler olmuştur. Geleneksel geniş aileler zaman içerisinde küçülerek çekirdek aileye dönüşmüştür. Günümüzde çekirdek aileden, çocuksuz aileye doğru bir evrilme başlamıştır. Diğer taraftan tek ebeveynli aile sayısında artış vardır. Günümüzde ülkemizde ailelerin ortalama dörtte üçü çekirdek, sadece dörtte biri geleneksel ve geniş ailedir (SEKAM, 2011).

Aile kurumu yapısal olarak değişmekle birlikte özellikle ailede otorite sahibi olmak konusunda şaşırtıcı farklılıklar oluşmuştur. Örneğin, Kandiyoti (1989) üç kuşağın bir arada yaşadığı “klasik ataerkil düzen”de ve kararların yaşlılar tarafından verildiğini belirtmektedir (Özbay, 1995). Geleneksel aile yapımızda ise, şöyle bir otorite sıralamasının izlendiği bilinmektedir: en yaşlı erkek üye, büyük oğul, en yaşlı kadın. Araştırmalar, geleneksel Türk ailesinde baba otoritesinin arkasında yaygın gizli bir anne otoritesinin olduğunu göstermektedir. Günümüz koşullarında ailede nihai sözü söyleyecek üye değişmektedir. Örneğin, erkek ve kadının çalışmadığı veya çalışmadığı bir ailede çalışarak ailenin geçimini sağlayan çocuk fiili veya potansiyel reis durumuna gelmektedir. Bugün modernleşmiş kabul edilen ailemizde otorite genelde erkeğe aittir. Fakat Timur (1972) günümüz çekirdek ailelerinde kadınların da kararlara katılımı her geçen gün biraz daha arttığını belirtmektedir. Kadınların ev dışı çalışma hayatına girmesi ve ekonomik güvenceye kavuşmasının, söz konusu değişimin önemli nedenlerinden biridir. Ancak bu durumun, aile içinde çatışmalara yol açtığı da yaygın olarak bilinen bir gerçektir (SEKAM, 2011).

Nirun (1991), aile yapısı içerisinde farklı rollerinin olduğunu belirtmektedir. En genel anlamda dört temel rol tanımlamaktadır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır (SEKAM, 2011):

- Koca-baba rolleri: Cinsel arkadaş, yönetici, disiplin sağlayıcı, hazırlayıcı.

- Kadın-anne rolleri: Cinsel arkadaş, norm temin edici, güven sağlayıcı, etkileyici, düzenleyip anlam verici.
- Oğlan-erkek kardeş rolleri: Disiplin rolünün alıcısı, koruyucu kardeş, oyun arkadaşı, etkileyici rolün arayıcısı.
- Kız-kız kardeş rolleri: Yardımcı roller, oyun arkadaşı, tavsiye arayıcı.

Parsons (1979), ailede cinsel görev ayrışmasının yapısal bir ayrışma süreci içerdiğini belirtir. Kadınlar bu görev ayrışması içinde aktarıcı görevleri, erkekler ise gerçekleştirici rolleri üstlendiğine vurgu yapar (Acuner ve Sallan, 1993). Ev işleri, çocuk, hasta ve yaşlı bireylerin bakımı, ailenin bütün üyelerinin günlük yaşantıları ile ilgili hizmetleri yerine getirmek kadınların sorumluluğundadır. Kırsal kesimde bunlara ek olarak, tarlada çalışmak, varsa hayvanlara bakmak, bahçe ile ilgilenmek, ev için yiyecek, giyecek, vb. malzemeleri üretmek de kadınları görevleri arasındadır (Özbay, 1995). Büyük ölçüde kadınların sorumluluğunda olan bir diğer iş ise, akrabalarla ilişkilerin düzenlenmesidir. Akrabalar ile ilişkilerin yeniden üretilmesi önemlidir (Dandekar, 1996). Kadınlar, eşinin çalışma ve dinlenme faaliyetlerine ayırdığı zamanı dikkate alarak, akrabalar ile ilişkileri düzenlemektedirler (Özbay, 1995). Ülkemizde yapılan Aile Yapısı Araştırması (2006)'nın sonuçlarına göre, yemek pişirmek ve ütü yapmak genellikle kadınlar tarafından gerçekleştirilirken; evin faturalarının ödenmesi ve tamirat işleri erkeklerin sorumluluğundadır. Evin günlük yiyecek alışverişi ise genellikle aile bireyleri tarafından gerçekleştirilmektedir (TÜİK, 2006). Sonuç olarak cinsiyetler açısından görev dağılımında, Kandiyoti (1976) kadınların görevlerini, erkekleri görevlerini toplumsal ve siyasal açıdan tamamlayıcı olduğuna vurgu yapmaktadır. Benzer şekilde, Mead, Male ve Female (1949), bilinen tüm toplumlarda, erkeklerin başarı ihtiyaçlarının dikkate alındığı görüşünü savunmuşlardır (Bora, 2004).

Toplumsal açıdan kadınların erkeklerle aynı statüde olamama nedenlerini sadece ailesel ve toplumsal olarak açıklamak yetersiz olacaktır. Bu etmenler ek olarak dini inanışların da incelememiz gerekmektedir. Burada vurgu yapılması gereken bir nokta; hangi dinde olursa olsun, kadın konusuna dinsel tutumları, büyük olasılıkla söz konusu dinin ortaya çıktığı yer ve tarihsel dönemdeki toplumsal yapıyla, özellikle mülkiyet ilişkileriyle önemli bir bağlantısının varlığıdır (Toprak, 1982).

İslamiyet'in kadın üzerine etkisini inceleyen araştırmacıların görüşleri arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Bir grup araştırmacı, İslamiyet'in, diğer tek tanrılı dinlerle karşılaştırıldığında, kadınları erkeklerin otoritesine boyun eğdirmek zorunda

bıraktığını iddia etmektedirler. İslami kuralların, salt teolojik düzeyde kalmayıp hukuki yapıyı da belirledikleri için, kadınlar üzerindeki çift yönlü sınırlayıcı etkisi olduğunu belirtmektedirler (Toprak, 1982). Bazı araştırmacılar ise, İslam Dini'nin kadınlara iyi davranılmazı gerektiğini emrettiğini savunmaktadırlar. Onlar, Hz Muhammet'in, toplumun diğer yarısını oluşturan kadınların, erkeklerle eşit haklara sahip olduğunu söylediğini savunurlar. Ayrıca Arapların ve İranlıların İslam Kültürü üzerindeki bazı yanlış tutumları nedeniyle, kadınların ikinci plana itildiğini belirtirler (Doğramacı, 1989). Bu durum kadınların kamusal mekan kullanımlarının da sınırlandırılmasına neden olur.

Türk kadınının günümüze kadar çözülmemiş bulunan sorunları elbette değişen toplumsal ve ekonomik sistem ile sıkı ilişkilidir. Bu nedenle Türk toplum yaşamında öncelik taşıyan kadın-erkek ilişkilerini tekli bir faktöre, örneğin aile yapısına, dine, toplum yapısına, ekonomik sisteme indirgemeye çalışmak doğru bir yaklaşım değildir. Çünkü onlar için; yapısal, kültürel ve siyasal faktörlerden oluşan çok zengin bir ortamda, sürekli bir devingenlik süreci içinde yeni durumlar yaratılmaktadır (Unat, 1982). Türkiye'de kadının konumunun Tanzimat Dönemi'nden başlayarak günümüze kadar geçirdiği gelişim ve değişim Bölüm 1.4.2. Türkiye'de Kadının Konumu ve Mekan İlişkisi başlığında detaylı olarak incelenmiştir.

Belirtilen toplumsal olgular, ülkemizde insanların boş zaman kullanımlarını önemli ölçüde biçimlendirmektedir. En genel anlamda ülkemizde boş zaman faaliyetlerinin sosyolojik özellikleri şöyle sıralanabilir (Tezcan, 1977):

1. Kırsal kesimde, boş zaman faaliyetleri, bilinçli olarak iş yaşamından, çalışmadan, tam olarak farklılaşmamıştır. Kadınlar, özellikle topluca yapılan yeniden üretim faaliyeti sırasında, aynı zamanda sosyalleşme ve dinlenme olanağı da bulurlar.
2. Boş zaman faaliyetleri, ülkemizde genellikle bir grup faaliyeti olarak anlaşılır ve uygulanır. Bir tek faaliyetle yalnız başına uğraşan bireyler yok denecek kadar azdır. Bu durum, hem erkek hem de kadın yönünden benzer niteliktedir. Örneğin ziyaretler, toplu yapılan işler, erkeklerin kahveye gitmesi. Bütün bu faaliyetler özellikle geleneksel kesimde sözlü kültürün egemen olduğunu veya onu sürdüren bir nitelik taşıdığını göstermektedir.
3. Erkeklerin boş zaman eylemleri sohbet, konuşma, politik tartışma, kahveye gitme, spor seyretme, radyo dinleme gibi faaliyetlerdir.

4. Boş zaman faaliyetleri genellikle bütün yurttta örgütlenmemiştir. Ayrıca program, planlama, yer, araç ve gereç ve lider bakımından örgütlü yürüten süreçler ihmal edilmiş veya çok yetersiz kalmıştır.
5. Kadın erkek ayrımı, boş zaman faaliyetlerde daha belirgin durumdadır.

Boş zaman etkinliklerine katılım, önyargılı düşünceler nedeniyle olumlu ve olumsuz yönden etkilemektedir (Torkidsen, 2002). Bazı tutum ve davranışlar hem cinsiyet açısından hem de farklı sosyal statüdeki gruplar açısından katılımı etkilemektedir. Boş zaman değerlendirme biçimi bir statü sembolü olarak değerlendirilmektedir (Aslan, 2005). Bir kimsenin yeter derecede boş zaman uğraşısı olmaması, onun sosyal statüsünün düşmesine neden olmaktadır (Tezcan, 1977). Bunun sonucu olarak da Wilson (1980i)'un belirttiği gibi, kent mekanında heterojen olarak tanımlanan kent toplumunda sınıf ve alt kültür gruplarına göre belli alanlarda yoğunlaşmalar görülmesi kaçınılmazdır (White, 1975).

Bu farklılığın boş zaman değerlendirme alanlarında da sergilendiği göze çarpmaktadır. Özellikle, boş zaman kullanımının sosyal sınıf ve sosyal sınıfın sahip olduğu alt kültür sistemi içinde şekillendiği ileri sürülmektedir. Örneğin, üst ve orta sosyal sınıf üyeleri genellikle sosyal içerikli toplantıları, konferansları, açık oturum gibi çalışma gruplarını daha sıklıkla seçerken; alt sosyal sınıflar parkları, oyun alanlarını, popüler müziğin yer aldığı eğlenceleri daha sıklıkla kullanmayı tercih ederler (White, 1975; Aslan, 2005).

Üst sosyal sınıf üyeleri, boş zaman aktiviteleri genellikle özel kulüplerde, özel tatil yerlerinde organize edilme eğilimi içersindedir. Araştırmalara göre üst sosyal sınıf üyelerinin TV izleme oranı, diğer sosyal sınıflara göre en düşük düzeyde kalırken, fiziki aktivitelere katılma düzeylerinin çok daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (White, 1975).

Bergier (1980), alt sosyal sınıf üyelerinin boş zamanlarını değerlendirme biçimleri genel olarak, pasif katılımı gerektiren, ekonomik yönden para harcamayı pek gerektirmeyen ve ev merkezli aktivitelere yaygınlık kazandığını belirtmektedir. Örneğin, kahveye gitmek, ev ziyaretleri, açık alan gezintileri, piknik yapma, maça gitme, TV izleme, az da olsa sinemaya gitme, el işleri yapma, gençler arasında grupla dolaşma, judo, güreş, boks gibi spor dalları ile ilgilenme dikkat çekmektedir. Alt sosyal sınıf üyelerinin genellikle düzenli gelirleri, işleri olmaması, düzenli boş zamana sahip olmalarını engellemektedir. Onlar, gelir yetersizlikleri nedeniyle boş zaman değerlendirme fırsatlarının çok azından yararlanabilmektedirler (Aslan, 2005).

Toplumsal değerler açısından, insanların yaşam döngüsünün farklılaşmasında etkileşim içinde olduğu kişiler de boş zaman değerlendirme şeklini etkilemektedir. Mills (1984) bireyin, çocukluk ve gençlik döneminde en yakın sosyal çevresinin aile, arkadaş grubu ve diğer önemli kişilerden oluştuğunu belirtmektedir. İnsanların yetişkinlik döneminde ise bunlara, meslektaşları ve iş arkadaşları eklenmektedir (Aslan, 2005). Bölüm 1.7.1.2. Yaş başlığı altında farklı yaş gruplarındaki insanların boş zaman değerlendirme biçimleri detaylı olarak aktarılmıştır.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; aile, sosyal statü, dini inanışlar ve insanların etkileşim gruplarının birbirleriyle karşılıklı etkileşimleri toplumsal değerleri oluşturmaktadır. Bazı durumlarda ise, toplumsal değerler dolaylı olarak rekreasyonel kullanım taleplerini etkilemektedir. Örneğin aile kurumunun toplumsal cinsiyet bağlamında rekreasyonel kullanıma etkileri değerlendirilirken; kadınların ve erkeklerin aile içerisindeki görevleri ve bunun boş zaman üzerindeki etkisinden bir çıkarımda bulunulabilir. Ayrıca aile içerisinde doğrudan söz hakkı olan bireyler; rekreasyonel kullanım tercihleri konusunda da öncelikli hakka sahip olabilecekleri akla gelmektedir.

Aynı sosyal statüde bulunan kişilerin, rekreasyonel talepler benzerlik göstermektedir. Üst sosyal statüdeki bireyler, rekreasyonel aktiviteler katılım oranları alt sosyal statüdeki bireylere oranla daha fazladır. Ayrıca, alt sosyal statüdeki kişiler, kentsel parkları diğerlerine oranla daha fazla kullanmaktadırlar. Aynı sosyal statüde bulunan kadınların ve erkeklerin boş zamanlarının niteliği birbirinden farklı olduğu için bazı durumlarda rekreasyonel alan kullanımlarında değişiklik görülmektedir.

1.7.4. Boş Zamanın Niteliği

Bireylerin rekreasyonel kullanım taleplerini etkileyen bireysel ve toplumsal etmenlerden bir diğeri de boş zamanlarının niteliğidir. Çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık dönemlerinde bireylerin sahip oldukları boş zaman miktarı aynı değildir. Özellikle, yaşlıların ve emeklilerin boş zaman süresi, çalışanlara ve gençlere oranla daha fazladır. İnsanların boş zaman miktarını belirleyen etmenler arasında; işsizlik, emeklilik, çalışanlar için mesai saatleri, hafta sonu ve yıllık izin süreleri ve toplumsal cinsiyetten kaynaklı sorumluluklar yer almaktadır.

Bireyin günlük, haftalık ve yıllık çalışma süresinin boş zaman değerlendirme tercihleri ile ilişkisi yadsınamaz (Patmore, 1972). Moris ve arkadaşları (1972), günümüzde

endüstrinin ve teknolojinin evrensel düzeyde yoğun gelişmesinin sonucu olarak; çalışma saatlerinin değiştiğine vurgu yapmaktadır (Aslan, 2005). Eskiden günlük çalışma saatleri 12-14 saat arasında iken; günümüzde bu süre 8 saate düşmüştür ve ilerleyen dönemlerde daha azalacağı düşünülmektedir. Boş zaman süresinin artışıdaki bir başka etmen ise; haftalık ve yıllık tatillerin sürelerindeki artıştır (Tezcan, 1977). Kısaca, çalışma saatleri giderek azalırken; boş zaman miktarı da buna paralel olarak artmaktadır (Aslan, 2005). Ayrıca gelişmekte olan ülkelerde (ülkemizde olduğu gibi) üretime katılmayan/işsiz bireylerin sayısında artması, toplumda belli bir kesimin diğerlerine oranla daha fazla boş zamana sahip olması sonucunu doğurmaktadır. Sonuç olarak, bu gelişmelere bağlı olarak, boş zaman değerlendirme konusu günümüz toplumların ortak konusu ve sorunu olmuştur (Yetim, 2006).

Dumazedier (1974), insanların mesleklerine bağlı olarak iş ile oluşan yorgunluğun da boş zaman kullanımına etkisi olduğu belirtmektedir (Aslan, 2005). Ayrıca çalışma süresinin azalması, doğrudan işten kaynaklı yorgunluğu da azalması sonucunu doğurmaktadır. Fakat günümüzde hafta içi ve hafta sonu işten arta kalan saatler meslek gruplarına göre farklılıklar göstermektedir. Bazı meslek gruplarındaki kişiler, yüksek gelir elde etmek için uzun çalışma saatlerini tercih ederek, hem daha fazla yorulurlar, hem de ailesi ve arkadaşları ile geçireceği boş zamandan fedakarlık yapmaktadırlar. Bu durumda, boş zamanın büyük bir kısmının evde pasif etkinliklerle geçirmek zorunda kalırlar (Patmore, 1972).

Boş zaman faaliyetinin büyük bir kısmı kesintiye uğramadan sürdürülmek istendiği için; akşam saatleri ve hafta sonu tatillerinde büyük bir kısmı gerçekleştirilir. Boş zaman değerlendirme aktiviteleri içinde televizyon izlemek en çok yapılan aktivitelerden biridir ve genellikle kış mevsiminde tercih edilmektedir. Rekreatif amaçlı kentsel park kullanımında; mevsimsel olarak çok ciddi bir farklılık olmakla birlikte, yaz aylarında kışa oranla daha fazla tercih edilir. Hafta sonu tatilleri, evden uzakta yapılan kapsamlı aktivitelere daha fazla zaman ayrılmasına olanak sağlamaktadır (Patmore, 1972).

Toplumsal cinsiyet açısından, boş zamanın niteliğini belirleyen en önemli konulardan biri kadınların ev iç ve aile bireylerini bakım sorumluluklarıdır. Özellikle istihdam alanında erkekler ile birlikte çalışan kadınlar, iş saatleri dışında da evde annelik ve kadınlık rollerini yerine getirmek durumundadır. Günümüzde evlerde yapılan yeniden üretim faaliyetlerinde çok önemli değişiklikler gözlenmektedir. Ev eşyaları ile ilgili teknolojilerin gelişmesi ve ev kolaylıklarının artması kadınların günlük hayatlarını olumlu

yönde etkilemiştir (Özby, 1995). Buna ek olarak, Hayden (1984), kadınların özel ve kamusal alanlara tam anlamıyla katılmaları için uğraşan feministlerin çabalarına dikkat çekmiştir. Bazı feminist söylemler, kadınların üzerinden hane halkının bakımını sağlamak yükünü azaltmak için yeni arayışlara girişmişlerdir. Örneğin, hazır yemek getiren hizmetler ve ortak yemek yeme kulüpleri kurmak, hizmetleri paylaşan ortak yaşam düzenlemeleri gibi ütopyik toplum tasarımı da bu yaklaşımlardan arasındadır (Dandekar, 1996). Ev bakımı için harcanan uzun, ağır ve sıkıcı saatler, bugün boş zaman değerlendirme ve başka faaliyetler için kullanılmaktadır (Tezcan, 1977). Fakat ev işleri ve çocuk bakımındaki kolaylıklar sanıldığı kadar kadının yükünü azaltmamaktadır. Artık kadınlar, giderek yöneticilik yönü ağır basan uğraşlar üstlenmektedir (Özby, 1995).

Toplumsal cinsiyet açısından, rekreasyonel olanaklara katılıma etkileri açısından, insanların boş zamanının süresinin fazla olmasından çok daha önemli olan konu, bunun nerelerde ve nasıl değerlendirildiğidir. Boş zaman değerlendirmek amaçlı sunulan hizmetlerin türü önemli bir konudur. Bireysel hareketlilik açısından toplumun farklı kesimleri (gençli-yaşlı, kadın-erkek, vb.) için, alternatif rekreasyonel olanakların sunulması gerekmektedir. Bu tür olanakların sunulmadığı durumlarda, toplumun bazı kesimleri, boş zamanlarını kendini yenileme konusundaki olanaklara ulaşmada konusunda problemlerle karşılaşacaktır (Yetim, 2006).

1.7.5. Hareketlilik

Toplumsal cinsiyet bağlamında rekreasyonel talep üzerinde etkili olan en önemli etmenlerden biri hareketliliğdir. En genel anlamda kentsel alanlarda sunulan hizmetler, olanaklar ve mekanların toplumdaki bireylerin ihtiyaçlarına ve potansiyellerine uygun olarak çeşitlilik sunması ile hareketlilik sağlanmış olur. Özellikle toplumsal cinsiyet açısından kadınların ve erkeklerin hayat deneyimlerinin farklılığı, taleplerinin de çeşitlenmesine neden olur ve bu durum da hareketliliğin kent mekanı oluşum sürecindeki önemini bir kat daha artırır.

Kadınlar rekreasyonel talepleri erkeklerinkinden farklıdır. Erkekler spor gibi aktif rekreasyonel olanakları yoğun olarak kullanırken; kadınlar park ziyareti, piknik yapmak gibi pasif olanakları tercih etmektedirler. Akraba ve arkadaş ziyaretlerinin genellikle kadınlar tarafından organize edildiği görülmektedir. Ayrıca kadınlar arkadaşları ile ev ortamında görüşmeyi tercih ettikleri de bilinmektedir. Toplumsal cinsiyet bağlamında

kadınların ve erkeklerin boş zaman değerlendirmek için yaptıkları aktivitelere ilişkin detaylı bilgileri Bölüm 1.7.1.1. Cinsiyet başlığı altında incelenmiştir. Ayrıca kadınlar için oluşturulacak rekreasyon alanlarında nelere dikkat edileceği Bölüm 1.4.3. Kent Planlama ve Kentsel Tasarım Süreçlerinde Toplumsal Cinsiyet Konuları başlığında detaylı olarak aktarılmıştır.

Kadınların, annelik ve eşlik görevinden kaynaklı olarak konut ve komşuluk birimini yoğun kullanırken; erkekler diğer kamusal mekanları tükettikleri yadsınamaz bir gerçektir (Greed, 1994). Mimarlık ve planlama meslek disiplinlerinde konutun kadınların ve kendilerine bağımlı küçük çocuklarının refahı için önemini vurgulayan yeni bir literatür oluşmuştur (Dandekar, 1996). Komşuluk birimi temelinde tasarlanan yerleşmelerde, buralar bir kadın ve çocuk bölgesi olarak görülmektedir. Buralarda sunulan kaynaklar, bugünün ve geleceğin ücretli çalışanlarının yeniden üretimini ve boş zamana etkinliklerini kolaylaştıracak biçimde düzenlenmiştir (Kayasü, 1996; Alkan, 1999). Kadınların komşuluk birimini yoğun olarak kullanma nedenlerinden bir diğeri de ekonomik durumlarıdır. Onlar, düşük ücretli ya da ücretsiz bireyler oldukları için kentsel ortamda sunulan hizmetlere erişim konusunda sorun yaşayabilirler (URL-5, 2006). Bu nedenlerden ötürü konut yakın çevresinde sunulan rekreatif olanakları daha çok kullanırlar.

Çocukların rekreasyonel talepleri ve öncelikleri bazı durumlarda, kadınların tercihlerinin önüne geçtiği de görülmektedir. Özellikle kentlerimizde komşuluk biriminde oluşturulan parkların çoğunluğunun çocuk oyun alanı olarak düzenlendiği görülmektedir. Ancak, kent geneline bakıldığında, spor alanlarının düzenlenmesinde ağırlıklı olarak futbol sahaları yapılmaktadır (Greed vd., 2002). Kadınların pasif spor alanlarını daha yoğun kullandıkları bilinmektedir. Sonuç kadınların talepleri ve ihtiyaçları dikkate alınmadan yapılacak her türlü olanak ve hizmet, onların hareketliliğini kısıtlayıcı niteliktedir.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse; toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen bireysel ve toplumsal etmenlerin ağırlıklı olarak kadınları etkilediği görülmektedir (Tablo 16). Demografik açıdan kadınlar pasif erkekler aktif rekreasyonel olanakları tercih etmektedirler. Buna benzer şekilde yaş ilerledikçe pasif olanaklara katılım artmaktadır. Yaşlılar ve kadınlar diğerlerine oranla parkları daha fazla kullanmaktadırlar. Spor olanakları özellikle genç yaştaki erkekler tarafından tercih edilmektedir. Erkekler ilerleyen yaş ile birlikte sporu izleyici konumuna geçerler. Rekreasyonel olanakların kullanım düzeyi açısından toplumsal değerler kadını özel alanları ve komşuluk birimini ağırlıklı olarak kullanmaya yöneltmektedir. Boş

zamanın niteliği de önemli bir konudur. Kadınların boş zaman etkinlikleri diğer aile bireyleri tarafından bastırılabilir. Ekonomik durum, toplumsal değerler ve boş zamanın niteliği kadınların kentsel mekan kullanımını teşvik edeci nitelikte olması durumunda dahi, kendine uygun mekanların olmayışı; kadınların kentsel açık yeşil alan kullanım düzeyini etkilemektedir.

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen bir diğer etmen ise kitle iletişim araçlarıdır. Çok sayıda insanın hem bilgi edinmek, hem de boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla kitle iletişim araçlarını kullandıkları bilinmektedir (Yetim, 2006). Televizyon en yaygın kullanılan kitle iletişim aracıdır. Bilgilenme sürecine önemli katkı sağlayacak olan TV, ekonomik kaygılar nedeniyle, daha çok seyirci tarafından izlenmek için eğlence ağırlıklı; boş zamanı öldürmeye yönelik programların yayınlandığı bir eğlence aracına dönüşmüş durumdadır. Günümüzde kitle iletişim araçları ve bu arada medya insanlarda ortak alışkanlıklar oluşturmakta, küresel bir ortam meydana getirmektedirler. Kısaca, modern dönemlerde teknolojik gelişme ve onun getirdiği toplum-kurum ilişkisini teke tek olmaktan çıkarmış, araya teknik araçlar girmiştir. Buna paralel olarak ülkemizde yapılan bir araştırmaya göre, boş zamanı aile bireyleriyle geçirme oranının çok yüksek olmadığı tespit edilmiştir. Fakat boş zaman aile bireyleri arasındaki duygusal bağlılığın, bilgileri ve tecrübeleri paylaşmanın, birbirlerinin problemlerinden haberdar olmanın bir aracıdır (SEKAM, 2011). Fakat bazı durumlarda kitle iletişim araçları bu ortamın oluşumunu engellemektedir.

1.8. Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenler

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan-park kullanımını etkileyen etmenlerden bir diğeri park alanlarının kaliteleridir. Burada çevresel sınırlar ve mekan organizasyonu öncelikli konulardır. Bunları, yönetim, teknolojik gelişmeler ve kişilerin harcayabileceği kapital etkilemektedir (Bkz. Şekil 9). Çevresel sınırlar, kent planlama ve kentsel tasarım disiplinlerinde her zaman dikkate alınan, kararları doğrudan etkileyen bir olgudur. Fakat, toplumsal cinsiyet açısından, çevresel sınırların kadınlara ya da erkeklerle etkisi değişmemektedir. Buna benzer biçimde, teknolojik gelişmeler de her iki cinsiyeti eşit düzeyde etkilemektedir. Bu nedenlerden ötürü, tez çalışması kapsamında park alanının kalitelerine bağlı etmenler başlığı altında çevresel sınırlar ve teknolojik gelişmeler inceleme dışında bırakılmıştır. Yönetim, park alanında sunulan hizmetin kısmen

çeşitliliğini ve kalitesini de etkilemektedir. Ayrıca mekanlarını ekonomik açıdan erişebilirliği ile de ilişkili olduğu için; Bölüm 1.9.2. Erişebilirlik başlığı altında kısaca yer almaktadır. Bölüm 1.7.1.1. Cinsiyet başlığı altında kadınların ve erkeklerin tercih ettiği olanaklar ve kullanım düzeyleri hakkında bilgiler aktarılmıştır. Yönetim (işletmecilik) açısından toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu başlık altında son etmen olarak harcanabilir kapital; kadınlar ve erkekler açısından farklıdır. Bölüm 1.7.2. Ekonomik Durum başlığı altında toplumsal cinsiyet açısından her iki cinsiyetin ekonomik koşulları detaylı olarak incelenmiştir. Bu nedenle harcanabilir kapital için yeni bir başlık oluşturulmamıştır. Park alanının kalitelerine bağlı etmenler ağırlıklı olarak mekan organizasyonu üzerinde durulacak biçimde tek başlıkta toplanmıştır.

Parklar, oyun mekanları ve spor alanlarını da bünyesinde barındırması, kentte daha geniş alan kaplaması ve yapay ve doğal bitki örtüsüyle kent içinde ekolojik çeşitliliği desteklemesi nedeniyle kentsel açık alan planlamasının temel öğelerinden biridir. Kentlinin zihinsel ve fiziksel gelişimin yanı sıra eğlence ve sosyalleşme ortamı da yaratır. Ayrıca parklar kent silüetini yumuşatan ve insancıllaştıran önemli araçlardan biridir (Aydemir, 2004). Bu nedenlerden ötürü parklar kentsel kamusal mekan hiyerarşisinde önemli bir yere sahiptir ve kentsel tasarım için de vazgeçilmez elemanlardan biridir.

Kentsel parklar, kullanıcı ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde tasarlanması ve yönetiliyor olması gerekir. Kentliler tarafından etkin kullanılan ve sürdürülebilir parkların oluşum sürecinde kentsel tasarım ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Kentsel tasarım ilkeleri, karakter, okunabilirlik, uyarlanabilirlik, farklılık, süreklilik ve kapalılık olarak sıralanabilir (Türk, 2006). Karakter; Manley ve Guise (1998) tarafından, bir yer ve onun kimliği olarak tanımlanır. Okunabilirlik; tanımlanabilir yollar, kavşaklar ve sınırlar sağlayan gelişme aracılığı ile insanlara yollarını bulmada yardımcı olmasıdır. Uyarlanabilirlik; zaman içinde değişen sosyal, teknolojik ve ekonomik koşullara yanıt verebilen gelişmelerdir. Farklılık; uygun gelişmelerin bir karışımı ve yerel gereksinmelere yanıt veren yaşanabilir yerler yaratmak için kullanımlar arasında seçenek ve farklılık oluşturmaktır. Süreklilik ve kapalılık; kamu ve özel alanları net bir biçimde tanımlayan gelişmeler aracılığı ile mekanların sürekliliği ve yerlerin kapalılığını geliştirmek olarak ifade edilebilir (URL-1, 2000; Türk, 2006; URL-14, 2006).

Hangi ölçekte olursa olsun, park alanları oluşturulurken, mekanın karakteri ve kalitesi kadar, kullanıcılarının ihtiyaçları ve davranış kalıpları da mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Kamusal mekanların mimari karakteri bireylerin oradaki davranışlarını,

algılarını olumlu/olumsuz yönde etkiler. Tablo 12’de park alanı kullanımını olumlu ve olumsuz yönde etkileyecek tasarım kriterleri yer almaktadır. Olumsuz etmenler aynı zamanda, mekanın algılanmasını ve okunabilirliğini güçleştirdiği için korku hissi de yaratmaktadır. Kadınların, erkeklere oranla kentsel mekanlarda güvenlik açısından sorun yaşadıkları bilinmektedir. Sadelik, tanımlanabilen öğeler, uyumlu renkler, vb. mekanların algılanmasına ve okunabilirliğine olumlu katkı verdikleri için park kullanımını da artırıcı etki yapmaktadırlar.

Tablo 12. Park alanını kullanımını olumlu ve olumsuz yönde etkileyen tasarım kriterleri (Giritlioğlu, 1991; Bauer, 1996; Cavanagh,1998; Öksüz, 2004).

Olumsuz etmenler	Olumlu etmenler
<ul style="list-style-type: none"> • Kapalılık • Ölçeksizlik • Algılanamayan alanlar • Kavranamayan döşeme düzenlemeleri • Boşluklar • Karanlık köşeler • Öğelerin parçalı kompozisyonları • Çeşitli ve karmaşık renkler • Aşırı soğuk renk kullanımları • Parlak ve değişken ışıklar • Rahatsız edici sesler 	<ul style="list-style-type: none"> • Sadelik • Tanımlanan öğeler • Yataylık • Yumuşak ve rahatsız etmeyen ışık düzeni • Uyumlu renklerin kullanımı • Akıcı formların kullanımı • Ritmik tekrarlar • Belli bir sınırsızlık algısı • Algılamayı güçlendiren ışık kullanımları

Kentsel parkların oluşum sürecinde kentsel tasarım ilkelerinin yanı sıra; en genel anlamda aşağıda sıralanan tasarım kriterlerine de dikkat edilmelidir (Aydemir, 2004):

- Park düzenlemesi, her zaman öncelikle kullanıcıların taleplerine yanıt vermelidir.
- Park tasarımında, öncelikle alanın doğal (topografya, bitki örtüsü, mikro-klima, vb.) ve fiziksel (mevcut yaya-taşıt trafiği, vb.) özellikleri iyi değerlendirilmelidir.
- İşlev, estetik ve ekoloji arasında denge sağlanmalıdır.
- Maliyet yarar analizinin öncelikle çevresinde, gereksinimler mümkün olan en düşük maliyetle karşılanmalı ve düzenlenmelidir.

Bölüm 1.5.2.3 Kentsel Parklar başlığı altında, kent parkı, semt parkı, mahalle parkı ve komşuluk birimi parklarının hizmet alanı yarıçapı, birim alanları ve kapsamları detaylı olarak aktarılmıştır. Kentsel ölçekten başlayarak komşuluk birimine kadar farklı kademelerdeki parkların, alan büyüklükleri de hizmet ettikleri nüfus ve sundukları olanaklara göre çeşitlilik göstermektedir (Tablo 6). Kısaca özetlemek gerekirse; komşuluk

birimi parkında kısa süreli dinlenme, seyir, sportif faaliyetler ve donatılı ve donatısız oyun eylemleri için olanak sunulmalıdır. Mahalle parkında, komşuluk birimi parkında ek olarak gösteri alanları bulunmalıdır. Tüm bu aktivitelerin yanı sıra, semt parkının kullanıcıları, doğaya yakın olmayı tercih edilmektedir. Kent parklarında ise, kültürel etkinlikler, amatör doğa araştırma ve gözleme olanakları da sunulmalıdır. En genel anlamda kent, semt, mahalle ve komşuluk birimi parklarının mekan organizasyonunda aşağıda belirtilen konulara dikkat edilmelidir (Bauer, 1996; Cavanagh, 1998; Torkidsen, 2002; Aydemir, 2004; URL-15, 2011);

- İnsanlar ile mekanı bütünleştirecek düzenlemeler yapılmalıdır. Alan düzenlemesinde tüm toplum kesiminin (kadın erkek, çocuk-genç-yaşlı, vb.) rekreasyonel talepleri dikkate alınarak düzenleme yapılmalıdır.
- Parklar her yaş grubunun kendisi için bir şeyler bulabileceği, zamanını zevkle geçirebileceği düzenlemeleri ve işlev çeşitliliğini içermelidir.
- Mekanlar, çekici ve halkı davet edici olmalıdır.
- Parkların oluşum sürecinde sosyal katılma desteklenmelidir.
- Parkın kolay algılanabilirliği ve okunabilirliği açısından, Lynch'in tanımladığı yaklaşımdan yararlanılmalıdır (Yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm noktaları, anıtsal öğeler).
- Kadınlar açısından güvenlik ve erişebilirlik konularına dikkat edilmelidir,
- Tüm düzenlemeler fiziksel ve zihinsel engellileri de kapsamalıdır.
- Parkta aktif etkinlik alanları aktif ve pasif katılımcıları dikkate alacak şekilde düzenlenmelidir.
- Parklar doğal hayata zarar vermeyecek şekilde düzenlenmelidir.
- Düzenlemelerde teknik standartlara uyulmalıdır.
- Parkların güvenliği açısından; yaya - taşıt trafiği ile ilişkisine dikkat edilmelidir.
- Mekanlara, alternatif ulaşım türleri ile erişim sağlanmalıdır (yaya, bisiklet, toplu taşıma, vb.). Ayrıca bu tür imkanlara engelli insanların da erişimi kolaylaştırılmalıdır.
- Kent planlama ve kentsel tasarım kararları ile kamusal alanların niteliğini geliştirmelidir. Mevcut imkanların niteliği ve düzenini arttırmalı ve onlara katkıda bulunmalıdır.

- Özellikle çocuklar, kadınlar ve yaşlılar için kişisel güvenlik konularına dikkat edilmelidir.
- Parkta yer alacak etkinlik alanları bir arada, fakat birbirlerini engellemeyecek şekilde düzenlenmelidir.
- Tasarımda önemli bir ölçüt olan birim piknik alanına düşecek kullanıcı yoğunluğu park kademesine uygun olarak belirlenmelidir. Çünkü piknik işlevinde sosyal mahremiyet sınırı diğer park işlev alanlarından daha yüksektir.

Mahremiyet konusu park alanı kullanımında dikkate alınması gereken önemli bir konudur. Lee (1976), mahremiyeti, kişi veya grubun optimum yaklaşıma koşulu olarak tanımlar. Mahremiyet anlayışı ilişki kurulan insanlar arasındaki yakınlığa bağlı olarak değişiklik gösterdiği gibi, etkinliğin türüne bağlı olarak da farklılaşmaktadır (Gür, 1996). Ayrıca, Westover (1989), bireyin sosyal ve gelir düzeyi arttıkça sosyal mahremiyet sınırı genişlediğini belirtmektedir (Gedikli, 1998). Örneğin, Doğu Karadeniz Bölgesinde yapılan bir çalışmada parka dinlenmek, doğa içinde sosyalleşmek, dolaşmak ve manzara seyretmek için gelenlerin çevrelerindeki grupların yakınlığından pek rahatsız olmadıkları, fakat piknik amacı ile gelenlerin ise, çevresinde, en az 10 m mesafede başka bir grubun varlığından rahatsız oldukları saptanmıştır.

Parklarda yoğunluk algılamasının fiziksel koşullardan çok, kullanıcının sosyal ve ekonomik özelliklerine bağlı olduğu, kişisel tercihin psikolojik etmenlerden etkilendiği kanıtlanmıştır (Aydemir vd., 1993). Açık yeşil alanlarda bulunduğu süre içerisinde diğer kişi, grup ya da ailelerden görsel/işitsel rahatsız olma/olmama sosyal ilişkide bulunma/bulunmama bireysel ve ailesel özelliklere bağlı olarak değişmektedir. Bilimsel açıdan iki grup arasında olması gereken sosyal mahremiyet sınırları belirlenmiştir (Gehl, 1987):

- Görsel açıdan bireysel ilişkinin kesildiği uzaklık 9 m,
- İşitsel açıdan bireysel ilişkinin kesildiği uzaklık 7 m,
- İşitsel açıdan özel durumlar için (aşırı sessizlik, sükuneti vb.) olması gereken uzaklık 35 m,
- Sosyal ilişkide bulunmak isteyenler için uzaklık 3 -3.5 m veya daha azdır.
- Aynı anda hem görsel hem de işitsel açıdan rahatsız olmak için iki grup arasında olması gereken uzaklık 7- 9 m sınır eşik kabul edilmektedir.

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan-park kullanımını etkileyen, mekanın kalitelerin başlığı altında incelenmesi gereken bir diğer konu da kamusal

mekanlardaki donatılardır. Kamusal mekanlarda bulunan donatılar (oturma-dinlenme alanları, vb.) ve temel gereksinim alanlarının (wc, telefon kabini, vb.) farklı yaş grubundaki hem kadınların hem de erkeklerin kullanımına uygun olarak düzenlenmesi gerekir. Kadınlar, kamusal mekanlarda çocuk bakım imkanları, oyun alanları, tuvaletler ve oturma-dinlenme yerlerine ihtiyaç duyarlar (Madanipour, 1996). Toplumsal cinsiyet açısından; oturma-dinlenme, yeme-içme, telefon kabinleri ve kamusal tuvaletlerin konumu ve niteliklerine ilişkin bilgiler aşağıda sıralanmıştır (Giritlioğlu, 1991; Greed, 1994; Greed; 2003; URL-7, 2005; URL-5, 2006; URL-8, 2006):

Oturma-dinlenme yerleri ve yeme-içme alanları,

- Trafik ve rahatsız edici etmenlerden uzak, emniyetli yerlerde düzenlenmelidir.
- İstenmeyen hava koşullarından korunaklı olmalıdır.
- Özellikle oturma birimleri yetişkin ve çocukların fiziksel özelliklerine göre düzenlenmelidir.

Telefon kabinleri;

- Engelliler ve çocuklar için özel kabinler düzenlenmelidir.
- Açık kullanım alanlarında, ana caddelerde, yaya bölgelerinde, konut yakın çevresinde, trafik gürültüsünden uzakta, güvenli biçimde erişilebilir yerlerde olmalıdır.

Kamusal tuvaletler;

- İki yapı arasındaki mesafe 600 – 1000 m olmalıdır.
- Yoğun yaya trafiğinin olduğu yerlerde ilave olanaklar sunulmalıdır.
- Konumu itibari ile rahat ve güvenli biçimde erişilebilir şekilde konumlanmalıdır.
- Tüm kamusal tuvaletlerde kadın için ayrı kabinler düzenlenmelidir.
- Tuvaletlerde unisex çocuk besleme, çocuk wc ve değişim mekanı içermelidir.

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanımını etkileyen park alanının kalitelerinden en önemlileri; farklı cinsiyet ve yaş gruplarındaki kişilerin ihtiyaçlarına hem mekan düzenlemesi hem de barındırdığı işlevler açısından yanıt vermesidir. Parklarda bulunan donatıların da toplumsal cinsiyet bakış açısıyla düzenlenmesi gerekmektedir. Bunlara ek olarak; kentsel tasarım ilkelerinden okunabilirlik, park kullanımına olumlu yönde katkı vermektedir. Okunabilirlik aynı zamanda güvenlik açısından da önemli bir kavramdır. Park alanının kaliteleri ile ilişkili olan ve kadınların ve erkeklerin mekan kullanımını etkileyen diğer etmenler ise; güvenlik ve erişilebilirliktir.

1.9. Bireysel ve Toplumsal ile Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenler

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler güvenlik ve erişebilirliktir. Güvenlik konusu iki bölümde değerlendirilebilir. İlk olarak mekanların organizasyonu ve kalitelerine bağlı olarak ortaya çıkan güvenlik konusudur. Diğer konu ise, mekanlardaki güvenlik hissidir. Aynı kentsel parkların, kadınlar ve erkekler üzerinde farklı güvenlik algısına yarattığı bilinmektedir. Çünkü kadınlar toplumsal cinsiyetten kaynaklı olarak, güvenlik açısından tüm kentsel mekanlarda erkeklere oranla daha hassas bireylerdir.

Kentsel parkların erişebilirliği konusunda hem mekansal, hem de ekonomik erişebilirlik ön plana çıkmaktadır. En genel anlamda, kadınlar erkeklere oranla ekonomik koşulları kısıtlı olduğunda kentsel parklara erişimde daha fazla sorun yaşarlar. Ayrıca, parkların kent içindeki konumu ve kaliteleri de erişebilirlik açısından önemlidir. Kadınların özel araçlara erişimi sınırlı olduğu için, seyahatlerinde toplu taşımayı veya yaya ulaşımı tercih ettikleri bilinmektedir.

1.9.1. Güvenlik

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan – park kullanımını etkileyen güvenlik konuları psikolojik ve mekansal düzenlemeler ile ilgilidir. Kadınlar, engelliler ve yaşlılar suça karşı diğerlerine oranla daha hassastırlar; kendilerini kurban ya da kötü davranışa maruz kalan/kalabilecek bireyler olarak görürler. Onlar, tehdit durumunda kaçma ve sakınma yetenekleri azdır ya da öyle hissederler. Bazı durumlarda, kentsel mekan düzenlemeleri, bilinçsizce de olsa güvenlik açısından tehdit oluşturabilecek sonuçlar doğurabilmektedir (Cavanagh, 1998).

Newman (1972), Savunulabilir Mekan adlı çalışmasında, fiziksel mekan düzenlemeleri ile suçların azaltılabileceğini ve güvenliğin artırılabilceğini ileri sürmektedir. Gerçek veya sembolik engeller aracılığı ile mekanları denetim altında tutarak güvenliğin artırılabilceğini belirtmektedir. Kentsel mekan tasarımında güvenliğin artırılabilmesi için fiziksel tasarımda bazı konulara dikkat çekmektedir. Bunlar, bölgelerin alt bölgelere ayrılarak ve özel, yarı özel ve kamusal alan oluşturularak denetimin

arttırılması; binalar ile kentsel alan arasında ilişki kuracak düzenlemelerin yapılmasıdır. Son olarak; mimari bir eleman olan pencerenin kamusal mekanları gözetim/denetim altında tutacak şekilde organize edilmesinin sağlanmasıdır. Newman, ayrıca, “suçun yoksulluğun bir aracı olarak doğduğunu, olanaklar, eğitim ve mimari ile önlenebileceği” şeklindeki düşüncesi eleştirilere uğramıştır fakat çevrenin yadsınamaz bir şekilde davranışlar üzerinde etkili olduğunu ileri sürmüştür (Madanipour, 1996).

Kadınların güvenlik algısı, güçlü bir biçimde kullandığı kentsel mekanı ne kadar iyi bildiğine ve ne kadar kolay algıladığına bağlıdır. Kentsel açık yeşil alanların algılanabilir, okunaklı ve kolay anlaşılır olması güvenlik hissini artırır. Böylece onlar, nerede olduğunu, ne yöne gideceğini, olumsuz bir davranışla maruz kaldığında alanı nasıl terk edeceğini ve yardıma ihtiyacı olduğunda nasıl alacağını bilirler (Cavanagh, 1998). Kentsel parklarının okunabilirliğini arttırmak için yapılması gerekenler aşağıda sıralanmıştır (Aydemir, 2004):

- Mekanı ilk kez kullananlar için kolay anlaşılabilir olmalı,
- Giriş ve çıkış parkın içinden ve dışından kolay konumlanabilmeli,
- Odak noktaları kolay görülebilir olmalı,
- İşaretler kullanıcıyı ilgi noktalarına/alanlarına yönlendirmelidir.

İnsanlar önünü, çevresini ve diğer kişileri görebiliyorsa güvenlik algısı büyük ölçüde artar. Büyüklüğü ne olursa olsun, güvenlik çevreden başlar; eğer çevre davet edici (çekici) ve etkinlikler yoldan seçilebiliyorsa; insanların parkı kullanım tercihi artar. Kentsel parkların canlı ve yaşanabilir algılanması için mekansal düzenlemede dikkat edilmesi gereken konular şunlardır (Aydemir, 2004):

- Park çevresi yola açık olmalı ve hiç değilse bir etkinlik alanı yoldan görülebilmeli,
- Giriş okunabilir olmalı,
- Çeşitli etkinlik alanları (spor sahaları, oyun alanları, vb.) birbirinden görünebilmelidir.

Kadınlar için güvenlik, erkeklerden daha farklı ve genellikle daha fazla bir anlam taşır. Erkeklerin karşılaşılabilecekleri güvenlik tehditlerine ek olarak, kadınlar hemen hemen yaşamın her alanında türlü cinsel şiddet biçimlerinin tehdidi altında yaşarlar. Aynı kentsel parkı kullanan kadınlar ile erkekler, özellikle belli saatten sonra, çok farklı duygular yaşarlar. Kadınlara doğrudan olmasa da dolaylı olarak yasaklanmış ya da girişi belli kurallara bağlanmış ortak mekanlar bulunmaktadır. Örneğin; bazı parklar belli bir saatten sonra kadınlar için girişi olanaklı olmayan yerlerdir. Bazı mekanlarda rahatça dolaşmak

için koruyucu bir erkeğe ihtiyaç duyulmakta ya da belli bir yaşı geçmiş olmak gerekmektedir (Alkan, 2005).

Kentte, bazı durumlarda, kadınların bedensel ve ruhsal bütünlüğünün korunmasına yönelik önlemler yetersiz kalmaktadır. Alt geçitlerin denetimsizliği, aydınlatma elemanlarının yetersizliği, yapılar arasındaki dar geçitler, bakımsız ve tehditkar açık alanlar, ortak kamusal mekanlarda yeterli ve eğitilmiş güvenlik görevlilerinin bulunmaması, karakollarda özel durumlar için eğitilmiş kadın polis bulunmaması, vb. kadınların güvenlik hissetmelerini olumsuz yönde etkileyen durumlardır (Greed, 1994). Güvenlik konusu sadece rekreasyonel aktivitelerin gerçekleştirildiği mekanlarda değil, oraya erişim için kullanılan yollar, ulaşım araçları, vb. içinde dikkate alınmalıdır. Tablo 13’de kadınların kentsel açık yeşil alanlarda-parklarda karşılaştıkları güvenlik sorunları ve çözüm önerileri detaylı biçimde yer almaktadır.

Tablo 13. Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan-park kullanımında karşılaşılan güvenlik konuları (Cavanagh, 1998; URL-16, 2001; Aydemir, 2004; Yılmaz, 2006; URL-7, 2005; URL-5, 2006; URL-8, 2006; URL-9, 2006; URL-10, 2006; Yılmaz, 2010).

	Kadınların Yaşam Kalitesini Yükseltmek İçin Dikkat Edilecek Konular	Öneriler
Kentsel Açık Yeşil Alanlar-Parklar	<ul style="list-style-type: none"> Gözden uzak sokaklar ve yaya yolları Tek tip aktivitenin yoğunluğu Telefon kabini ve tuvaletlerin kullanımı Kamusal alandaki düzensiz, dengesiz ve kaba davranışların delilleri (vandalizm, duvar yazılar, vb.) Kimsesiz hayvanlar 	<ul style="list-style-type: none"> Canlı, uzun yaşayan ve sürdürülebilir mekanlar/aktiviteler düzenlenmelidir. Mekanlar okunabilir ve algılanabilir olmalıdır. Mekanlarda aydınlatmaya dikkat edilmelidir. Mekan organizasyonu hareket kolaylığını yükseltecek şekilde tasarlanmalıdır. Mekan organizasyonunda çıkmaz sokak, kıvrımlı yollar, sağır cepheler ve keskin köşeler yapılmamalıdır. Acil bir durumda yardım isteme olanakları düzenlenme ve kolay erişimi sağlanmalıdır. İşaretler ve bilgi veren tabelalar açık ve anlaşılır olmalıdır. Yalıtılmışlık hissinin azaltılması için haberleşme araçları görünür ve kolay erişilebilir yerlerde düzenlenmelidir. Duvar yazıları ve vandalizm önlenmelidir. Park ve yakın çevresindeki terk edilmiş veya boş arsaların denetimi için önlem alınmalıdır. Kamusal tuvaletler ve telefon kabinlerinin konumlarına dikkat edilmelidir. Kimsesiz sokak hayvanları toplanıp, bakım ünitelerine barındırılmalıdır. Peyzajda bitkilendirmenin görüş mesafesini daraltacak ve engelleyecek biçimde düzenlenmemesine dikkat edilmelidir. Kamusal mekanlar güvenlik elemanları, kamera, vb. ile gözetim ve denetim altında tutulmalıdır. Parkların, çevre yapılardan informel denetim sağlanacak düzenlemeler yapılmalıdır.
Ulaşım	<ul style="list-style-type: none"> Özel otomobil dışındaki diğer tüm ulaşım araçlarını kullanmak (özellikle akşam saatlerinde) Özellikle gece geç saatlerde otopark kullanmak, Alt geçitlerin تنها oluşu Hızlı trafik akışı 	<ul style="list-style-type: none"> Toplu taşımada ve duraklarda denetim ve gözetim artırılmalıdır. Toplu taşıma duraklarında aydınlatmalı ve denetim altında tutulmalıdır. Otoparklarda girişe yakın yerler sadece kadınların kullanımına sunulmalıdır. Alt geçitler aydınlatılmalı ve uygun yerlerde bu mekanlar farklı aktiviteler ile desteklenmelidir. Yaya güvenliği sağlanmalıdır.

Trabzon kentinde yapılan bir çalışmada, kadınların ciddi güvenlik sorunu yaşamamakla birlikte, konut yakın çevresini merkezden daha güvenli buldukları tespit

edilmiştir. Kent genelinde kadınların büyük çoğunluğunun okunabilirlik ve algılanabilirlik sorunu taşıyan mekanlarda (çıkılmaz sokak, dar ve kıvrımlı alanlar) korku hissine kapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, kötü ve bakımsız çevre (vandalizmin izlerini taşıyan, vb.) ve bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması da güvenlik açısından eleştirilen bir diğer konudur. Ayrıca, kadınlar özellikle kamusal alanlarda araç trafiğinden de rahatsız olduklarını belirtmişlerdir (Yılmaz, 2006). Fakat bu sorunlar doğru plan ve tasarım kararları ile çözülebilecek problemlerdir.

Trabzon kentine yapılan bir başka çalışmada ise; güvenlik olgusunun mahalle ölçeğinde değerlendirilmiştir. Kentin gelişmişlik düzeyi düşük ve kent merkezine uzak mahallelerinde, kadınların kendini güvende hissetmeme oranının daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kadınların, eve dönüş saatlerini belirleyen en önemli nedenin, havanın kararması olduğu tespit edilmiştir. Kadınların, hava kararmadan önce eve dönmeyi güvenlik nedeniyle daha uygun gördüğü belirlenmiştir (Kansız ve Acuner, 2009).

1.9.2. Erişebilirlik

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkisine bağlı etmenlerden biri de erişebilirliktir. Ergin (1991), kentsel parkın kullanım değerini etkileyen ve kullanım sıklığını belirleyen en önemli etmenlerden birinin kolay erişilebilirlik olduğunu belirtmektedir (Aydemir vd., 1993). Parkların kullanımını etkileyen erişebilirlik konusu salt mekansal konularla ilgili olmayıp, ekonomik konuları da içermektedir (Yılmaz, 2010). Kadınların istihdam oranındaki sınırlılık, erkeklere oranla düşük ücretli işlerde çalışması, hane halkı gelir düzeyine ek olarak bireysel yoksunluk olgusu, vb. olanaklara ekonomik açıdan erişim problemleri yarattığı görülmektedir (Alkan, 2005; URL-5, 2006). Ayrıca hem kadınlar hem de erkekler açısından gelir düzeyi düşük ailelerde erişebilirlik daha fazla önem kazandığı görülmektedir (Gedikli, 1998). Bu nedenle, mekan kullanımında ücretlendirme ve mekanlara erişim (özel araç yerine toplu taşıma) konuları bu bağlamda gözden geçirilmelidir.

Kadınlar açısından sadece otomobille ulaşımı sağlanan kentsel açık yeşil alanların erişilebilir olmadığı bilinmektedir. Bunların yerine, kadınlar daha merkezi ve konut yakın çevresindeki parkları tercih etmektedirler (Alkan, 2005). Toplumun genelinde, park türleri arasında en sık kullanılanların, konut alanlarında yer alan, yaya olarak erişilebilir mesafesi

içindeki komşuluk ünitesi parkı ve mahalle parkı olduğu görülmektedir. Aydemir (1991) tarafından Trabzon'da yapılan bir çalışmada; yaya olarak erişilebilen parkların kentlinin yarısı tarafından haftada en az bir kez ziyaret edildiği tespit edilmiştir. Bu oran; yaya erişme mesafesi dışında kalan (toplu taşıma gidilen) parklarda dörtte biri düşmektedir. Benzer biçimde Tompson (2002)'da, İsveç'te yapılan bir çalışmada halkın çoğunluğunun parka yaya olarak erişmek istediklerini ve evlerine/işlerine 3-5 dakika uzaklıkta olan parkları düzenli olarak kullanabildiklerini belirtmektedir (Aydemir, 2004).

Trabzon'da yapılan diğer bir çalışmada ise; erkeklerin kent merkezinde ve eteklerdeki mekanları daha yoğun kullandıkları; yaşlılar ve ev hanımlarının ise konut yakın çevresinde erişebilirlik mesafesindeki parkaları kullandıkları tespit edilmiştir. Ayrıca tüm toplum kesimleri açısından özel araç sahipliği arttıkça rekreasyonel kullanım amaçlı kent dışındaki mekanlara gitme oranı artış eğilimi göstermektedir (Gedikli, 1998).

Doğu Karadeniz Bölgesi için yapılan bir çalışmada, kadınların büyük çoğunluğunun eşlerinin ya da çocuklarının kendilerine ihtiyaçları olabileceği gerekçesiyle evden uzaklaşmayı istemedikleri saptanmıştır. Çeşitli kıyı kentlerinde yaşayan kadınların üçte biri parka gitmek yerine evinin bahçesinde, kapının önünde açık alan gereksinimini karşılamayı tercih ettikleri görülmüştür. Aynı çalışmanın sonuçlarına göre, konut alanlarında nüfusun yarısı tarafından kabul edilebilir donatı erişebilirlik sınırları Tablo 14'de yer almaktadır (Aydemir vd., 1993).

Tablo 14. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde rekreatif amaçlı donatıların erişebilirlik mesafeleri (Aydemir vd., 1993).

Rekreatif Donatılar		Mesafe
Çocuk Oyun Alanı	0-5 yaş grubu	1-2 dk yaya uzaklığı
	6-11 yaş grubu	3-4 dk yaya uzaklık
	12-15 yaş grubu	5-6 ve 7-10 dk (yerleşmelere göre değişmekte)
Spor alanları		10 dk yaya uzaklığı (-5 dk tercih ediliyor)
Park		6-10 dk yaya uzaklı

Kadınlar özel araç kullanımına erişimi, erkeklere oranla daha sınırlı olduğu için, kentsel parkların erişebilirliği başlığı altında incelenmesi gereken diğer bir konu da alternatif ulaşım olanaklarıdır. Kadınlar açısından en uygun ulaşım türleri yaya ve toplu taşımadır. Bisiklet kullanımı, toplumsal cinsiyet açısından uygun bir araç değildir. Çünkü

kadınlar küçük çocukları ile birlikte hareket etmek zorunda kaldığında, bisiklet güvenli bir ulaşım aracı olmamaktadır (Greed, 2003).

Kadınların kentsel parklara erişimini kolaylaştırmak için yaya yolları, kaldırımlar ve yaya geçitlerinde dikkat edilmesi gereken konular Tablo 15’de detaylı olarak aktarılmaktadır. Mekanlara erişimde toplu taşımayı tercih edenler için en önemli konulardan biri sefer sıklığı ve sayısıdır. Ayrıca toplu taşıma araçlarının duraklarının konuta ve parka uzaklığı, aydınlatılması, engeli, yaşlı ve çocukların kullanımına uygunluğuna dikkat edilmesi gerekmektedir (Greed, 2003; Yılmaz, 2006). Özel araç kullanan bayanlar için gece geç saatlerde otopark kullanmak da güvenlik açısından sorun yarattığı için, erişebilirliği sınırlandırdığı düşünülmektedir (Cavanagh, 1998).

Tablo 15. Toplumsal cinsiyet açısından yaya yolları, kaldırımlar ve geçitlerde erişimle ilgili konular (Giritlioğlu, 1991; Greed, 2003; Aydemir, 2004; URL-7, 2005; Yılmaz, 2006; URL-5, 2006; URL-8, 2006; Yılmaz, 2010).

	Kadınların Yaşam Kalitesini Yükseltmek İçin Dikkat Edilecek Konular
Yaya yollarının yapımında dikkat edilmesi gerekenler	<p>Kullanım açısından;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dik ve keskin köşeli olmamalıdır. • Farklı yüzeyler arasında geçişlerde merdiven yerine rampa uygulanmalıdır. • Zemin kaplama malzemesi su tutmayan, sert, düz, oymasız, kaydırmaz bir malzeme seçilmelidir. Kaldırım kenar taşı traşlı ve dar açılı olmalıdır. • Yol kaplaması çeşitlenerek kullanıcıyı yönlendirici olmalıdır. <p>Konfor açısından;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Belli aralıklarla dinlenme ve olumsuz hava koşullarından korunmak için saçaklar ve oturma yerleri düzenlenmelidir. • Yeterli aydınlatma sağlanmalıdır. • Erişilmesi gereken yerlere en kısa yoldan erişim sağlanmalıdır. • Yaya alanları ile toplu taşıma durakları arasında bağlantı iyi kurgulanmalı, erişim en yüksek düzeyde olmalıdır. <p>Güvenlik açısından;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yaya ve taşıt birbirinden ayrılmalı ve mümkün oldukça birbiriyle kesişmemelidir. • Duran ve hareketli yaya güvenlik açısından ayrılmalıdır.
Yaya kaldırımlarının yapımında dikkat edilmesi gerekenler	<p>Kullanım açısından;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yaya yollarında ilgili maddeler kaldırımlar için de geçerlidir. • Yaya kaldırımları en az 135 cm olmalıdır. İkiz bebeği ile hareket etmek isteyen kadınlar dikkate alındığında bu mesafemin en az 2 m olması gerekmektedir. <p>Yaya sağlığı bakımından;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yayaların, özellikle bebek ve çocukların ve hamilelerin egzoz gazından etkilenmemesi için gerekli önlemler alınmalıdır (Egzoz gazı denetlemesi, yol-kaldırım arasında tampon bölgelerin oluşturulması, vb.) • Yayalar rahatsız edici gürültüden kurtarılmalıdır. Özellikle yaşlılar ve hasta kişiler ani durumlarda farklı tepkiler verebilmektedir (Yol-kaldırım arasında tampon bölge oluşturulması, vb.) <p>Diğer;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sürücü kurslarında dikkatsiz yayalar için daha dikkatli olunması, araçların gereksiz yere klakson çalması, vb. konular eğitim programlarına dahil edilmelidir.
Yaya geçitleri yapımında dikkat edilmesi gerekenler	<p>Kullanım açısından;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yayalar sık aralıklarla düzey değiştirmek zorunda bırakılamaz. Zemin kotu kullanımı yayalara aittir. Eğer üst veya alt geçit kullanılacaksa yürüyen merdivin ile erişilen alt ya da üst geçit yapılmalıdır. Hemzemin geçitlerde çocuk ve engelli arabaları için basılınca yanar sinyalizasyonlar bulundurulmalıdır. • Sinyal süreleri çocuklar, engelliler, vb. için gerekli yürüme zamanına göre hesaplanmalıdır.

Kentsel açık yeşil alan kullanımını etkileyen etmenlerden erişebilirlik açısından genel bir değerlendirme yapıldığında; kadınların ev içi ve aile bireylerini bakım sorumluluklarından ötürü konut yakın çevresindeki komşuluk birimi ve mahalle parkını kullandıkları görülmektedir. Kadınların özel araca erişimi sınırlı olduğu için seyahatlerinde toplu taşımayı kullanmakta veya yaya olarak erişimi tercih ettikleri bilinmektedir.

Bireylerin boş zaman etkinlik taleplerini etkileyen faktörler, kadınları ve erkekleri farklı düzeyde etkilemektedir. Tablo 16'de belirtilen faktörlerin kadınları ve erkekleri hangi konuda nasıl etkilediği detaylı olarak aktarılmıştır. Genel bir değerlendirme yapıldığında belirtilen faktörlerin kadınları daha fazla etkilediği görülmektedir. Özellikle bireysel ve toplumsal faktörler kadınları, erkeklere oranla daha fazla etkilemektedir. Çünkü toplumsal cinsiyetin kadınlara yüklediği sorumluluklar erkeklerinkinden daha fazladır. Bu da kamusal mekan kullanımına yansımaktadır.

Tablo 16. Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerin değerlendirilmesi

Etmenler	Alt Başlıklar	Kadınları Etkileme Düzeyi ve İlgili Konular	Erkekleri Etkileme Düzeyi ve İlgili Konular
Bireysel ve Toplumsal Etmenler	Demografik yapı	<ul style="list-style-type: none"> ● Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların rekreatif olanakları kullanımını kısıtlandırmaktadır. ● Kadınlar pasif etkinliklere katılmayı tercih ederler. ● Yaş arttıkça aktif rekreasyonel olanaklara katılım düzeyi düşmekte, pasif olanaklara katılım artmaktadır. ● Kadınların eğitim olanaklarına erişiminin kısıtlı olması, rekreasyonel talepleri üzerinde negatif etki yapar. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Erkekler aktif etkinliklere katılmayı tercih ederler. ● Yaş arttıkça aktif rekreasyonel olanaklara katılım düzeyi düşmekte, pasif olanaklara katılım artmaktadır. ● Erkekler kadınlara oranla eğitim olanaklarına erişimi yüksek olması, rekreasyonel talepleri üzerinde pozitif etki yapar.
	Ekonomik Durum	<ul style="list-style-type: none"> ● Kadınlar, iş olanaklarına erişimi ve meslekleri erkeklerle oranla sınırlıdır. Ayrıca, genellikle ücretsiz ya da erkeklerle oranla daha düşük ücretli bireylerdir. ● Ailenin gelirlerinden eşlerine oranla daha az payı kendi istekleri doğrultusunda kullanım hakkına sahiptirler. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Toplumda orta ve alt gelir grubuna sahip bireylerin rekreasyon kullanımına ayırdıkları ücret sınırlı olmaktadır.
	Toplumsal değerler	<ul style="list-style-type: none"> ● Kadınlar toplumsal cinsiyetin onlara yüksekliği sorumlulukları nedeni ile gelenek ve alışkanlıklara karşı erkeklere oranla daha duyarlıdırlar. ● Aile içerisinde genellikle erkeklerin karar verici konumda olması, kadınların önceliklerini bazı durumlarda ikinci plana itilmesine neden olmaktadır. ● Bazı toplumlarda, dini inanışlara bağlı olarak, kadınların kamusal mekan kullanımının kısıtlandığı uygulamalara da rastlanmaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Toplumda üst sosyal statüdeki bireylerin rekreasyonel aktivitelere katılım oranı alt statüdeki bireylere oranla daha fazladır.
	Boş zamanın niteliği	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kadınlar, ev içi hizmetler ve diğer aile bireylerini bakım sorumluluklarından ötürü rekreasyon kullanım amaçlı boş zaman süreleri sınırlıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Çalışma, uyuma, yemek-yeme, vb. zorunlu ihtiyaçları dışındaki tüm zamanlarını kendi istekleri doğrultusunda kullanabildikleri görülmektedir.
	Hareketlilik	<ul style="list-style-type: none"> ● Kadınların ihtiyaçlarına ve önceliklerine göre düzenlenmiş rekreatif alanlar kısıtlıdır. ● Kadınların önceliklerinin, çocuklarının talepleri tarafından bastırıldığı görülmektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> ■ Rekreatif olanaklar gerekli çeşitliliği sağlaması gerekmektedir. Özellikle spor aktiviteleri sadece futbol ile özdeşleştirilmesi yanlış bir tutumdur.

● Etkiler ■ Kısmen Etkiler ○ Etkilemez

Tablo 16'nın devamı

<p>Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenler</p>	<p>Alanın kaliteleri</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Rekreatif alanın fiziksel düzenlemesinden kaynaklı olarak güvenlik ve erişebilirlik sorunları kadınları, erkeklere oranla daha çok ilgilendirmektedir. ● Kadınlar ağırlıklı olarak konut yakın çevresini kullandıkları için, buradaki rekreasyonel olanakların sayısı ve türü ağırlıklı olarak kadınların ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir. ● Kamusal mekanlardaki donatılardan özellikle tuvaletler ve çocuk bakım mekanlarının eksikliği kadınların mekan kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. ● Fiziksel mekan düzenlemesindeki detaylar kadınlar tarafından eleştirilmektedir (kaplama malzemesi, vb.). ● Mahremiyet konusu kadınları erkeklere oranla daha fazla etkilemektedir. 	<p>○</p>	
<p>Bireysel ve Toplumsal İle Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenler</p>	<p>Güvenlik</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Kadınlar, erkeklere oranla suça karşı daha hassas bireyler oldukları için, bu etmen rekreatif alanları kullanımlarını önemli ölçüde etkilemektedir. ● Kadınlar, sadece fiziksel şiddete maruz kalmak değil, psikolojik olarak şiddetin izlerini taşıyan mekanları kullanırken de rahatsızlık oldukları bilinmektedir. ● Gece geç saatlerde ve aydınlatmanın yetersiz olduğu mekanları kullanmak kadınlar açısından güvenlik sorunu yaratabilir. Ayrıca, okunamayan, algılanamayan ve çıkmaz sokakla biten mekan kullanımı da güvenlik açısından sorun oluşturmaktadır. 	<p>■</p>	<p>*Gece geç saatlerde ve aydınlatmanın yetersiz olduğu mekanları kullanmak erkekler için de güvenlik sorunu yaratabilir. Ayrıca, okunamayan, algılanamayan ve çıkmaz sokakla biten mekan kullanımı da güvenlik açısından sorun oluşturmaktadır.</p>
	<p>Erişebilirlik</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Kadınlar, çocukları ve diğer aile bireyleri ile seyahat ettikleri için erişebilirlikleri sınırlıdır. ● Onlar, araba sahipliği erkeklere oranla çok az olduğu için seyahatlerinde toplu taşımayı ya da yürümeyi tercih ederler. ● Rekreasyonel alanların erişiminde toplu taşıma güzergahı ve durakların niteliği ve konumu kadınların erişebilirliği açısından önemlidir. ● Yaya yolları ve kaldırımların güzergahları, boyutları ve kaplama malzemesi ve kadınların mekan kullanımını etkilemektedir. 	<p>■</p>	<p>*Erkekler, mekanların erişebilirliği açısından sorunla karşılaşabilirler. Kadınlara oranla, bireysel erişebilirlik düzeyleri yüksektir.</p>

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma 8 aşama olarak planlanmıştır.

1. Aşama: Konu ile ilgili ulusal ve uluslararası kaynakların taranarak ön anket formunun belirlenmesi,
2. Aşama: Çalışma alanının belirlenmesi,
3. Aşama: Ön anket formunun, çalışma alanında karşılıklı görüşme tekniği ile pilot uygulama yaparak; çalışmada kullanılacak anket formunun oluşturulması,
4. Aşama: Belirlenen çalışma alanında, rastlantısal yöntemle, seçilen denekler ile anket çalışmasının yapılması,
5. Aşama: Trabzon kentinde ve çalışma alanında mevcut kentsel açık yeşil alanlar - parklar ile ilgili değerlendirmelerin ve mekansal analizlerin yapılması,
6. Aşama: Anket soruşturması sonucunda analizlerde kullanılacak olan veri paketinin oluşturulması,
7. Aşama: Elde edilen verilerin frekans dağılımı, ki-kare bağımsızlık testi ve çapraz tablo istatistiksel analizleri ile değerlendirilerek yorumlanması, bulguların ortaya konması, irdelemelerin yapılması,
8. Aşama: Sonuçlar ve önerilerdir.

2.2. Çalışma Alanı

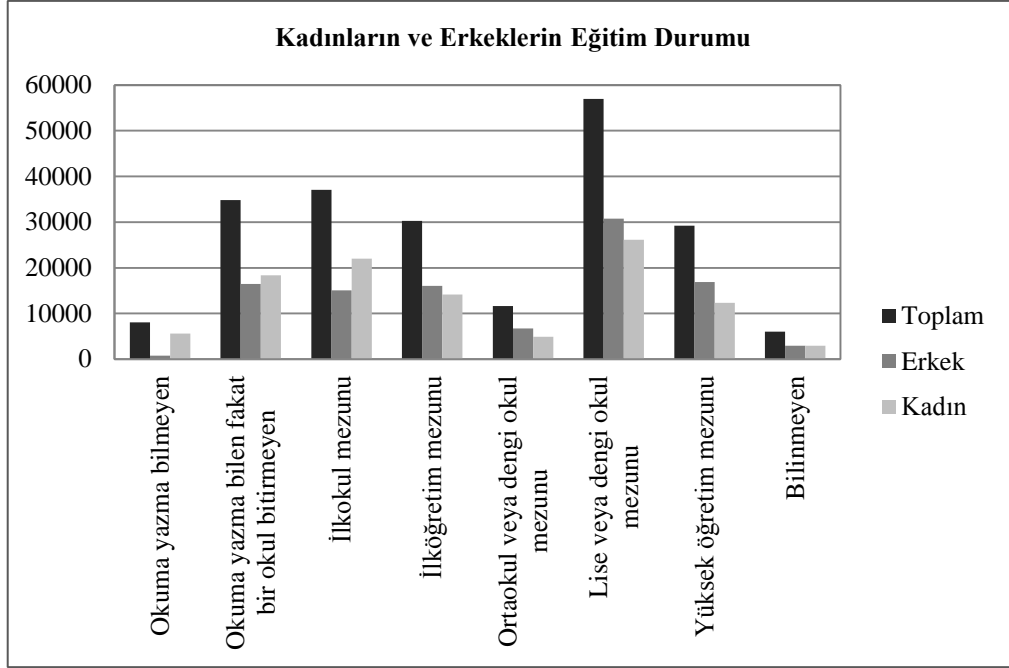
Çalışma alanı olarak seçilen Trabzon kentinde 43 mahalle bulunmaktadır. Kentin güney batısında bulunan Bengisu, Yeşilova ve Uğurlu Mahalleleri 2010 yılına kadar merkeze bağlı köyler iken, bu tarihten itibaren kentin belediye sınırları için dahil edilmişlerdir. Ayrıca bu mahalleler, günümüz itibari ile kırsal nitelik göstermektedirler. Trabzon kentinin doğusundaki son mahalle olan Çimenli Mahallesi de kentten kopuk olmasından ötürü, kırsal nitelik göstermektedir. Bu nedenle çalışma alanı olarak Trabzon kentindeki Bengisu, Yeşilova, Uğurlu ve Çimenli Mahalleleri çalışma alanı dışında tutularak, çalışılacak alan 39 mahalle içinden seçilmiştir (Şekil 10).

Şekil 10. Trabzon kenti mahalleleri

Trabzon ilinde 1927–2000 yılları arasında erkek nüfus büyüklüğü kadın nüfustan daha az olmuştur. İlk kez 2000 yılında kadın erkek nüfus sayısı eşitlenmiştir (Aydemir vd., 1993). 2010 yılında kentte yaşayan kadın nüfus sayısı 117.817 erkek nüfus sayısı 116.246 ve kentin toplam nüfus sayısı 234.063 olarak hesaplanmıştır.

31.12.2010 tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına bağlı olarak Trabzon kentinde yaşayan kadın ve erkeklerin eğitim durumuna bakıldığında, özellikle okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunları arasında cinsiyet açısından ciddi bir fark olduğu görülmektedir (Şekil 11). Okuma yazma bilmeyen ve ilkokul mezunu kadın sayısı, aynı eğitim düzeyindeki erkek sayısından oldukça fazladır. Ancak, lise ve yükseköğrenim veya dengi bir okuldan mezun olan erkek sayısı da, aynı düzeyde eğitim almış kadın sayısına oranla daha fazladır. Şekil 11’de de görüldüğü üzere, erkeklerin eğitim düzeyi kadınlara oranla daha yüksektir.

Şekil 11. 2010 yılı nüfus sayımına bağlı olarak Trabzon kentinde yaşayan kadın ve erkeklerin eğitim durumu (TÜİK, 2011).

31.12.2010 tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nde istihdam verileri bulunmamaktadır (TÜİK, 2011). Ülke genelinde detaylı istihdam verilerine, en son 2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarından ulaşılmaktadır. Buna bağlı olarak 2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre; Trabzon kentinde yaşayan kadın ve erkek nüfusun istihdam profilinde büyük farklılıklar bulunmaktadır. Genel nüfus içerisinde kadınların %25'i ücretsiz ev içinde çalışırken, bu oran erkeklerde %9'a düşmektedir. Trabzon kent genelinde erkeklerin %34'ü ücret karşılığı bir işte çalışırken; kadınların sadece %9'u istihdam edilmektedir. 2000 yılı nüfus sayımı verilerine göre kadınların %85'i istihdam alanında kendine yer bulamazken, sadece %13 çalışmaktadır. Ayrıca kadınların %5'de işsizdir (DİE, 2000).

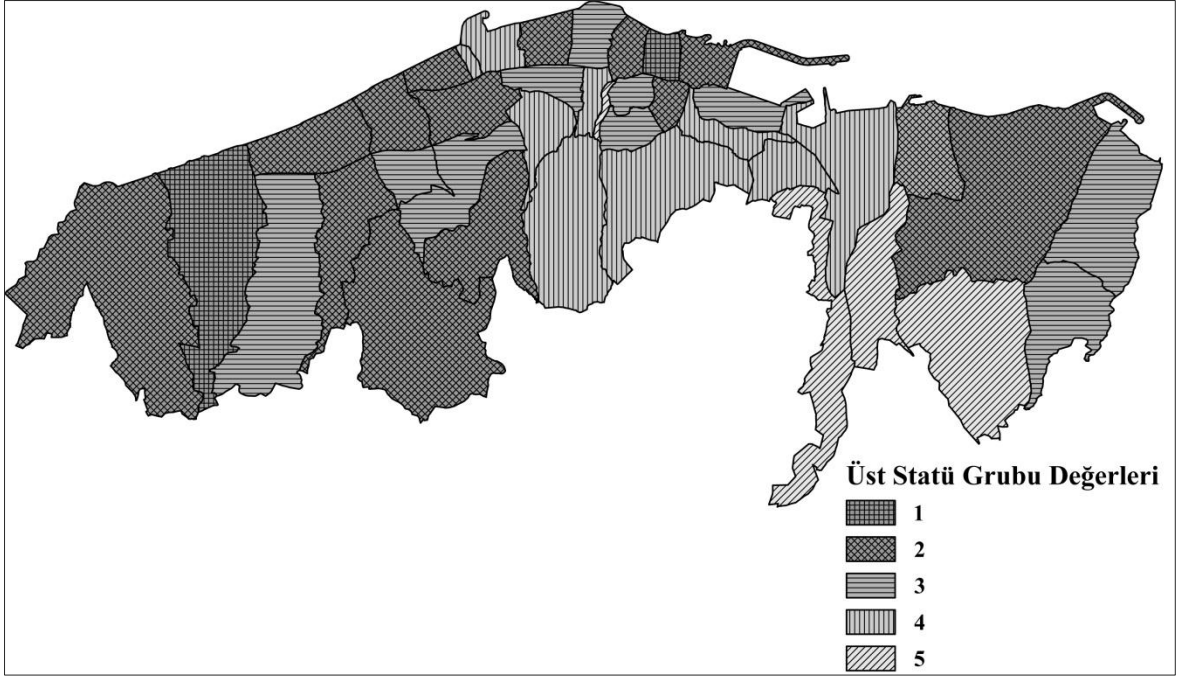
Kentsel Sosyal Alan Analizi: Trabzon Örneği (Sinan, 2005) başlıklı çalışmada, Trabzon kentindeki 39 mahallenin belirli faktörlere göre sosyal dokusu ortaya konulmuştur. Mahallelerdeki üst statü gruplarının belirlendiği bölüm, bu çalışma kapsamında kullanılmıştır. Çünkü Trabzon kentinde mahalle bazında ekonomik ve istihdama ilişkin en kapsamlı veriler 2000 yılındaki nüfus sayımında mevcuttur. Kentsel Sosyal Alan Analizi araştırması nüfus sayımı verileri kadar kapsamlı olmamasına rağmen, 2005 yılında Trabzon'da mahalle düzeyinde, ekonomik ve istihdam alanlarına ilişkin genel

bir fikir vermektedir. Bu nedenle tez çalışması kapsamında verilerin bir bölümünün kullanılması uygun görülmüştür. Üst statü gruplarının belirlenmesinde iki grup değişken kullanılmıştır (Tablo 17). Birinci gruptaki değişkenler üst statü grubunu pozitif yönde, ikinci gruptaki değişkenler negatif yönde yükleme yapmaktadır. Her iki gruptaki değişkenler; meslek, eğitim durumu, istihdam alanı, konut durumu ve niteliği, özel araç sahipliliği, vb. konularda üst statü gruplarını belirlemeye çalışmaktadır (Tablo 17).

Tablo 17. Üst statü grubuna pozitif ve negatif yükleme yapan değişkenler (Sinan, 2005).

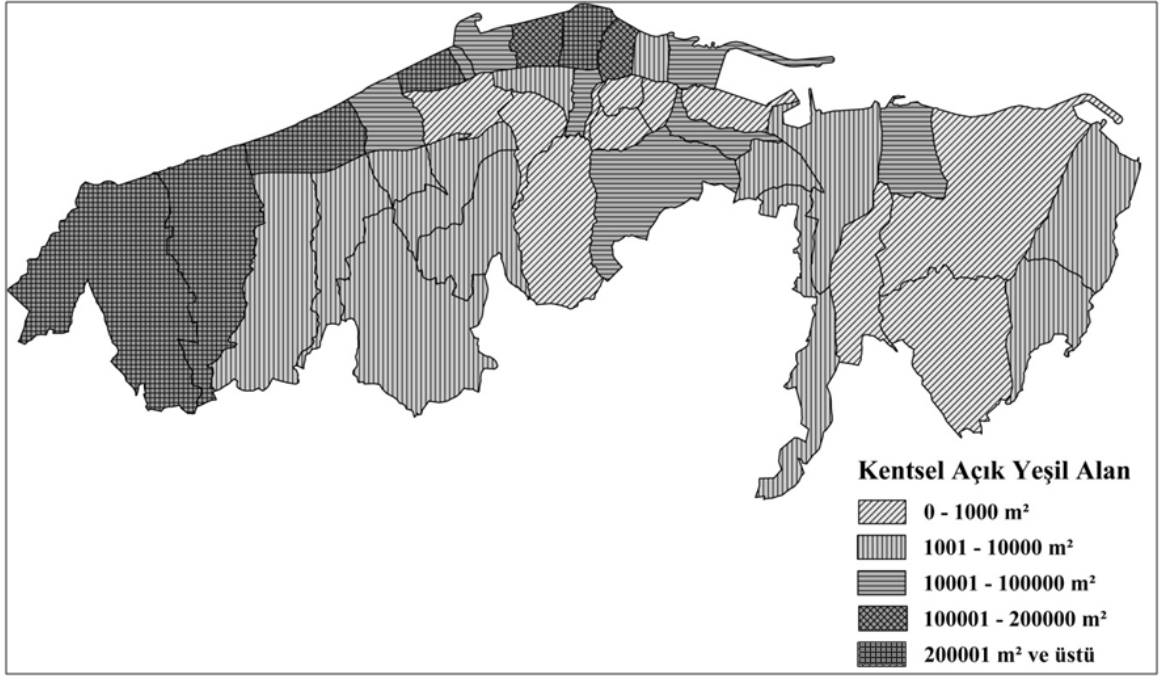
Pozitif Yüklenen Değişkenler	Negatif Yüklenen Değişkenler
<ul style="list-style-type: none"> • İlim ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili diğer meslekler, • Yüksek öğretim mezunu nüfus, • Lise mezunu nüfus, • Merkezi kalorifer ile ısınan konutların oranı, • Bulaşık makinesi bulunan hanelerin oranı, • 20-54 yaş grubu, • Meslek lisesi mezunu nüfus, • Aylık ortalama geliri 1001-2000 YTL arasında olan konutların oranı, • Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri, • İdari personel vb. çalışanlar, • Özel aracı bulunan hanelerin oranı, • Aylık 250 YTL'den fazla kira veren konutların oranı, 	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım, hayvancılık, ormancılık ve arıcılık işlerinde çalışanlar, • Barınma yoğunluğu (konutta yaşayan kişi sayısı/konuttaki oda sayısı), • 0-14 yaş grubu, • Soba ile ısınan konutların oranı, • Temel eğitim nüfusu oranı (ilköğretim/ortaokul/ortaokul dengi meslek okulu/ilköğretim), • Tarım dışı üretim faaliyetlerinde çalışanlar ve ulaştırma makineleri kullananlar, • Müstakil konutta oturan hanelerin oranı, • Okuma yazma bilmeyen nüfus,

Üst statü grubu değişkenlerinin Trabzon kenti mahallelerine dağılımı incelendiğinde kent merkezindeki Kemer kaya ve batıda 2 Nolu Beşirli Mahallelerinin en yüksek değerlerle yüklendiği görülmüştür. Bununla birlikte kentin genellikle batı kesimindeki mahalleler ikinci en yüksek statü grubundaki faktörler bakımından bir kümelenme göstermiştir. Kentin doğusundaki Üniversite ve Kalkınma Mahalleleri ise, etraflarındaki yerleşmelere göre daha yüksek statü grubu değerine sahiptir. Kentin en düşük üst statü grubu değeri gösteren mahalleri ise, Kaymaklı, 1 ve 2 Nolu Bostancı ve Zafer Mahalleleridir (Şekil 12) (Sinan, 2005).

Şekil 12. Trabzon kenti mahallerinin üst statü grubu değişkenlerine göre dağılımı (Sinan, 2005).

Trabzon kentindeki toplam aktif yeşil alan büyüklüklerine bakıldığında kentin özellikle batısındaki sahil kesimindeki mahallerin en fazla park alanına sahip olduğu Şekil 13’de görülmektedir. Toplam aktif yeşil alana göre bir sıralama yapıldığında Yeni Mahalle ilk sırada yer alırken, 1 Nolu Beşirli ve Pazarkapı Mahalleri onu takip etmektedir. Bunun nedeni Karadeniz Sahil Yolu yapıldıktan sonra, dolgu alanındaki boşlukların büyük bir bölümünün kentsel açık yeşil alan olarak düzenlenmesidir. Kentin en düşük aktif yeşil alana sahip yerleşmeleri ise, kentin farklı bölgelerine dağılmıştır. Bunlar içerisinde kentin eski yerleşmelerinde olan İnönü ve 1 Nolu Erdoğdu Mahallelerinin yanı sıra, yeni yerleşim alanları olan 1 ve 2 Nolu Bostanlı Mahalleri de bulunmaktadır. Kent merkezinde yer alıp, perakende ticaretin ve hizmet sektörlerinin (banka, vb.) yoğun olduğu Cumhuriyet ve Gazipaşa Mahallelerinde ise kentsel açık yeşil alan bulunmamaktadır (Şekil 13).

Şekil 13. Trabzon kenti mahallerindeki toplam aktif yeşil alan büyüklükleri (Emiroğlu vd., 2010, TÜİK, 2011'den yararlanılarak oluşturulmuştur).

Trabzon Belediyesi Park ve Bahçe İşleri Müdürlüğü tarafından 2010 yılında yapılan yeşil alan envanteri çalışmasının verilerine bağlı olarak Emiroğlu vd., 2010), mahalle düzeyinde kentsel açık yeşil alanların -parkların türleri ve büyüklükleri Tablo 18'de detaylı olarak yer almaktadır. Mahallelerin büyük bir bölümünde çocuk oyun alanı, sadece 1 Nolu Beşirli ve Aydınlikevler Mahallelerinde mahalle park bulunmaktadır. Yerleşmelerin %41'de semt parkı bulunmamaktadır. Özellikle 100. Yıl (Kalkınma Mahallesi), Ali Şükrü Bey, Muzaffer Kuru, Ahmet Rasim Karanis (Boztepe Parkı - Boztepe Mahallesi), Atapark (Gülbahar Hatun Mahallesi), Türk-Macar Dostluk Parkı (Ganita ve Yakın Çevresi, İskenderpaşa Mahallesi), Meydan Parkı (Atatürk Alanı - İskenderpaşa Mahallesi), Fatih Parkı (Aşıklar Parkı - Esentepe Mahallesi) semt parkları ve Zağnos Vadisi (Ortahisar Mahallesi) kent parkı tüm kent sakinlerine hizmet sunmaktadır.

Trabzon merkezdeki mahallelerinin sadece %33'nde kent parkı bulunmaktadır. Bunların da çoğunluğu, kentin batı bölgesinde sahil boyunca yer almaktadır (Şekil 13). Sahil Rekreasyon alanı olarak isimlendirilen bu parklar Karadeniz Sahil Yolu yapıldıktan sonra, mevcut yol ile arasında kalan dolgu alanının rekreasyon amaçlı kullanımı sonucu elde edilmiştir.

Tablo 18. Trabzon kentindeki mahallerdeki kadın ve erkek nüfusu, kentsel açık yeşil alanların-parkların türü ve büyüklükleri (Emiroğlu vd., 2010 ve TÜİK, 2011'den yararlanılarak oluşturulmuştur).

Mahalle Adı	Kadın	Erkek	Toplam Nüfus	Çocuk Oyun Alanı (m ²)	Mahalle Parkı (m ²)	Semt Parkı (m ²)	Kent Parkı(m ²)	Toplam Aktif Yeşil Alan (m ²)	Kişi Başına Aktif Yeşil Alan(m ² /kişi)
Aydınlıkevler	5447	5308	10755	2716,9	2962,79	0	0	5680	0,53
Bahçecik	4498	4945	9443	428,55	0	0	0	429	0,05
Boztepe	5989	6025	12014	10603,44	0	19436	0	30.039	2,50
1 Nolu Beşirli	4062	4034	8096	2236,38	483,4	128266,8	145425,93	276412,51	34,14
2 Nolu Beşirli	6981	6854	13835	2042,67	0	0	204639,95	206682,62	14,94
1 Nolu Bostancı	424	453	877	0	0	214,65	0	215	0,24
2 Nolu Bostancı	1100	1121	2221	893,22	0	0	0	893	0,40
Cumhuriyet	2343	2256	4599	0	0	0	0	0	0,00
Çarşı	946	907	1853	0	0	57265,93	84704,84	141970,77	76,62
Çömlekçi	1029	1011	2040	674,46	0	0	0	674	0,33
Değirmendere	2009	2056	4065	1350,5	0	3070,33	0	4420,83	1,09
Esentepe	2041	2022	4063	0	0	15505,26	0	15.505	3,82
1 Nolu Erdoğan	5236	5166	10402	572,52	0	0	0	573	0,06
2 Nolu Erdoğan	6731	6518	13249	4234,21	0	1458,06	0	5.692	0,43
3 Nolu Erdoğan	6516	6345	12861	314,63	0	5855,92	0	6.171	0,48
Fatih	5531	5336	10867	1005,35	0	253,21	80896,13	82154,69	7,56
Gazipaşa	2337	2219	4556	0	0	0	0	0	0,00
Gülbahar Hatun	1653	1567	3220	0	0	8992,18	0	8.992	2,79

Tablo 18'in devamı

Hızırbey	1645	1547	3192	0	0	0	179642,2	179642,2	56,28
İnönü	6710	6325	13035	373,33	0	551,67	0	925	0,07
İskender Paşa	1142	1109	2251	0	0	11069,84	71930,2	83000,04	36,87
Kalkınma	2537	2642	5179	194,02	0	61107,37	0	61.302	11,84
Kanuni	376	401	777	0	0	1273,57	0	1.274	1,64
Karşıyaka	3579	3467	7046	1526,1	0	8370,84	0	9896,94	1,40
Kaymaklı	2724	2837	5561	3944,2	0	0	0	3.944	0,71
Kemer kaya	1088	1016	2104	0	0		55522,04	55522,04	26,39
Konaklar	1596	1844	3440	250,92	0	923,09	0	1.174	0,34
Kurtuluş	642	612	1254	0	0	0	12267,34	12267,34	9,78
Ortahisar	901	866	1767	0	0	2815,21	45000	47.815	27,06
Pazarkapı	1181	1189	2370	213,75	0	0	242612,87	242826,62	102,46
Sanayi	1090	1308	2398	2789,57	0	0	0	2.790	1,16
Soğuksu	3927	3916	7843	189,56	0	8632,97	0	8822,53	1,12
Toklu	5133	5103	10236	1418,79	0	17127,5	186278,01	204824,3	20,01
Üniversite	4418	4074	8492	0	0	662,55	0	662,55	0,08
Yalı	1958	1912	3870	0	0	7494,98	73436	80930,98	20,91
Yenicuma	4193	4093	8286	155,84	0	0	0	156	0,02
Yeşiltepe	4215	4046	8261	572,58	0	1512,87	0	2.085	0,25
Yeni Mahalle	1143	1034	2177	0	0	212939,63	73982,8	286922,43	131,80
Zafer	608	614	1222	671,72	0	0	0	672	0,55

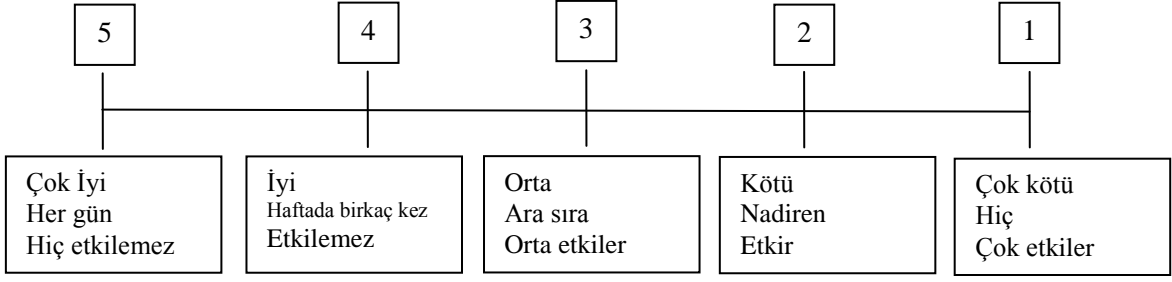
2.3. Anket Formunun Oluşturulması

Anket araştırmalarında kullanılan soru tipleri, çalışmanın kuramsal bölümünde yer alan bilgilere de dayalı olarak demografik, olgusal ve yargısal olmak üzere üç temel başlık altında incelenebilir. Demografik sorular, cevaplayıcıların özellikleri ve geçmişleriyle (yaş, cinsiyet, unvan, vb.) ilgili bilgi toplamak amacıyla kullanılır. Olgusal sorular ile cevaplayıcıların davranış ya da tecrübeleri (Geçen yıl kaç gün tatil yaptınız ya da çocuklarınızı parka gönderir misiniz?) ile ilgili bilgi istenir. Yargısal sorular ise cevaplayıcıların, tutumları, algıları, inançları ve fikirleri (Konutunuzun yakın çevresindeki parkın herkes için erişilebilir olduğunu düşünüyor musunuz?) ile ilgilidir (Baş, 2006).

Demografik, olgusal ve yargısal soru tipleri dikkate alınarak hazırlanan anket formu üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, bireysel ve toplumsal etmenlere yönelik sorular yer almaktadır. Bu bölümdeki demografik yapı ve ekonomik durum alt başlıklarındaki sorular demografik soru tiplerini içerirken; boş zamanının niteliği, hareketlilik ve toplumsal değerler olgusal ve yargısal soru tiplerinden oluşmaktadır. İkinci bölümde, rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenlere yönelik sorular olgusal ve yargısal soru tiplerinden oluşmaktadır. nc bölümde ise; bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler hem olgusal hem de yargısal soru tiplerini barındırmaktadır (EK 1).

Soru gruplarının yanıtlanmaları, biçimsel olarak hem açık uçlu hem de kapalı uçludur. Kapalı uçlu sorular amaçlarına göre sınıflayıcı ve lekleyici sistemleştirmeler kullanılarak hazırlanmıştır.

Sınıflayıcı sistemleştirme yoluyla, bir sorunun birbirinden bağımsız yanıt seçenekleri arasından birkaçının seçilmesine olanak tanınırken, yanıt seçenekleri arasında bir derecelenme ilişkisi kurulmamaktadır. Böylece eşdeğer seçenekler bulunur ve belli bir özelliğin salt mevcudiyeti sınıflandırılmış olur. Ölçekleyici sistemleştirme ile ise; tutum ve davranışların sıklık, derinlik ve yoğunluk açısından incelenmesi mümkün olur. Bunun sonucunda daha hassas ve güvenilir yanıtlar ortaya konulabilir (Güven, 2001). Bu tip sistemleştirme demografik sorularda değil de; olgusal ve yargısal soruların seçeneklerinde kullanılır. Toplum biliminde sıklıkla kullanılan Likert lği, Şekil 14'de gösterildiği gibi 5 kademeli olarak kullanılmıştır.

Şekil 14. Anket çalışmasında kullanılan beşli Likert ölçeği

2.3.1. Anket Formunun Bölümleri

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanımını etkileyen etmenlerin belirlenmesine yönelik oluşturulan model bağlamında anket formunda bulunan sorular, modelin içerdiği üç temel etmeni açıklayacak nitelikte hazırlanmıştır (EK-1). Üç temel etmen ve bunları açıklamaya yönelik soru grupları aşağıda belirtilmiştir:

1. Bireysel ve Toplumsal Etmenler: Ankete katılan deneklerin; demografik yapıları, ekonomik durumları, boş zamanlarının niteliği, hareketlilikleri ve toplumsal değerlerinin belirlenmesi, amacıyla hazırlanan sorular aşağıdaki başlıklardan oluşmaktadır:

Demografik Yapı

- Cinsiyet,
- Yaş,
- Medeni durum,
- Eğitim düzeyi,
- Meslek,
- Aile yapısı,
- Çocuk Sayısı,

Ekonomik Durum

- Ailenin geliri,
- Araba sahipliliği,
- Konut sahipliliği,
- Konut durumu,
- Mahallede kalış süresi,

Toplumsal Değerler

- Aile reisinin belirlenmesi,
- Ev işleri ve çocuk/akraba bakımı ile ilgili görevleri yapmakla yükümlü olan kişilerin belirlenmesi,
- Çocukların bakımı ile ilgili kişi ve kurumların belirlenmesi,
- Kentsel açık ve yeşil alanlarda-parklarda diğer kişi veya gruplarla görüşme,
- Kentsel açık ve yeşil alanlarda-parklarda diğer kişi veya gruplarla görüşme nedenleri,
- Bireylerin kişisel, toplumsal, ekonomik, mekansal, güvenlik ve erişebilirlik ile ilgili konuların mekan kullanımına etki düzeyinin belirlenmesi,

Boş Zamanın Niteliği

- Boş zamanın olduğu günler ve günün saatleri,
- Ailece boş zaman kullanım kararını belirleyen kişi,
- Boş zaman kullanım kararını etkileyen etmenler,
- Kışın ve yazın boş zamanda yapılan etkinlikler,
- Kışın ve yazın boş zamanda yapılmak istenilen etkinlikler,

Hareketlilik

- Spor yapılıp yapılmadığı,
- Yapılan spor türleri ve yerleri,
- Yapılmak istenilen spor türleri ve yerleri,
- Spor yapılmıyor ise bunun gerekçeleri,
- Bireye uygun mekanların yetersizliğinin kentsel açık yeşil alan kullanımına etkisi,
- Bireye uygun spor alanı olmamasının, spor yapmamaya etkisi,
- Ev içi ve bakım sorumluluklarının kentsel açık yeşil alan kullanımına etkisi,
- Farklı yaş grupları için ayrı mekanların düzenlenmesinde memnuniyet düzeyi,
- Ebeveynlerin çocuklarını parka gönderirken duyduğu endişeler (farklı yaş grubu, ekonomik ve toplumsal statüdeki çocukların aynı mekan kullanması),
- Engelli bireyler için gerekli düzenlemelerin varlığının sorgulanması ve memnuniyet düzeyi,

- Farklı yaş grubundaki çocukların aynı alanda oynamasının memnuniyet düzeyine etkilerinin belirlenmesidir.

2. Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenler: Komşuluk birimi, mahalle, semt ve kent parklarının kullanımı, bakımı, mekansal düzenlemeler ve donatıların kalitelerinin bireylerin tercihi üzerine etkileri; ayrıca Trabzon kentine özel olarak kırsal ile ilişkilerin kentsel açık yeşil alan kullanımına etkilerin belirlenmesi amacıyla hazırlanan sorular aşağıdaki başlıklardan oluşmaktadır:

- Köye gidip gitmeme,
- Köye en çok hangi zamanlarda gidildiği,
- Köye gidiş amaçları,
- Konut bahçesinin varlığı ve kullanım amaçları,
- İmkanlar uygun olsa, kentsel açık yeşil alanda – parkta komşular ve aile bireyleri ile kullanma durumunun sorgulanması; eğer kullanılmaz ise bunun nedenleri,
- Komşular ile görüşme yerleri,
- Kentte ve mahalledeki komşuluk birimi, mahalle, semt ve kent parklarını kullanım sıklıkları,
- En sık kullanılan parkta yapılan etkinlikler,
- Mahalledeki komşuluk birimi, mahalle, semt ve kent parklarında sunulan aktivitelere ilişkin memnuniyet düzeyi,
- Mahalledeki komşuluk birimi, mahalle, semt ve kent parklarındaki mekansal düzenlemeler ve kullanıma ilişkin durumların park kullanımına etkileri,
- Trabzon kent genelindeki kentsel açık yeşil alanlardaki -parklardaki kullanım, bakım, mekansal düzenlemeler ve donatılara ilişkin memnuniyet düzeyleri,
- Trabzon kent genelinde en çok beğenilen ve şikayetçi olunan kentsel açık yeşil alanlardan ilk üçünün sıralanması,
- Konut yakın çevresinde çocuk parkının olup olmadığı,
- Konut yakın çevresindeki çocuk parkına çocuğun ulaşımı,
- Çocukların, kış ve yaz mevsiminde parkları kullanım sıklığı,
- Ebeveynlerin çocukları parka gönderirken en fazla endişe duyduğu konular,
- Farklı yaş grubundaki çocukların (3–6, 7–11, 12–15 yaş) oynadıkları alanlar,

- Farklı yaş grubundaki çocukların (3–6, 7–11, 12–15 yaş) imkanlara bağlı olarak oyun oynayabileceği alanlar,
- Farklı yaş grubundaki çocukların (3–6, 7–11, 12–15 yaş) oyun yerlerinin erişim mesafesine göre kullanım tercihleri,
- Farklı yaş grubundaki çocuklar (3–6, 7–11, 12–15 yaş) açısından oyun yerlerinde güvenlik, mekansal düzenlemeler, donatılar ve kullanılan malzemelerden duyulan şikayetler,

3. Bireysel ve Toplumsal ile Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenler: Bireylerin kentsel açık yeşil alanlarda–parklarda karşılaştıkları güvenlik sorunları ve mekana erişimde kullandıkları ulaşım türlerin değerlendirilmesi amacıyla hazırlanan anket soruları aşağıdaki başlıklardan oluşmaktadır:

Güvenlik

- Komşuluk birimi, mahalle, semt ve kent parklarında yaşanan fiziksel ve sözlü taciz, hırsızlık, kaybolma, kaçırılma, vb. olayların belirlenmesi,
- Komşuluk birimi, mahalle, semt ve kent parklarında kullanım, bakım ve mekansal organizasyon sonucu oluşan güvenlik sorunlarının mekan kullanımı üzerindeki etkilerinin incelenmesi,

Erişebilirlik

- Araba kullanımı,
- Trabzon’da ve mahalledeki kentsel açık yeşil alanlara - parklara erişimde en çok kullanılan ulaşım türünün belirlenmesi,
- Cadde, sokak, yaya yolları ve yaya mekanlarındaki düzenleme, organizasyon ve donatıların değerlendirilmesi,
- Toplu taşıma olanaklarının (sefer sayısı, bilet fiyatı ve durak alanlarının) değerlendirilmesi.

2.4. Örneklemin Belirlenmesi

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan–park kullanım taleplerini etkileyen etmenlerin belirlenmesi amacıyla hazırlanan anket çalışmasının, Trabzon kentini temsil edecek şekilde birkaç mahallede yapılması hedeflenmiştir. Mahallelerin seçimi için

üç yöntem denenmiş, fakat ilk iki yöntem ile istatistiki olarak anlamlı bir seçim yapılamamıştır. Üçüncü yöntem ile 1 Nolu Beşirli Mahallesi örneklem olarak tespit edilmiştir. Örneklemin belirlenmesi için kullanılan üç yönteme ilişkin bilgiler aşağıda sıralanmıştır:

- Mahalle seçimin yönelik ilk yöntemde SPSS for Windows (Statistical Package for Social Science) istatistiksel analiz programı kullanılmış ve Kümeleme Analizi (Ke-Means Cluster) yapılmıştır. Kümeleme (gruplandırma) işlemi için, mahallelerdeki kadın ve erkek nüfusu, mahallenin üst statü grubu, kişi başına toplam aktif yeşil alan miktarı, mahalledeki park türleri ve mahalledeki her parkın alansal büyüklüğü kriterleri kullanılmıştır. Fakat Kümeleme Analizi (Ke-Means Cluster) sonucunda, sadece kişi başına aktif yeşil alan büyüklüğü istatistiki açıdan anlamlı bir kümeleme kriteri olarak belirlenmiştir. Diğer tüm değişkenler Trabzon kentindeki mahalleleri gruplandırmak için istatistiki açıdan anlamlı kriterler olarak değerlendirilmemiştir. Kümeleme tekniği kullanılarak yapılan sınıflandırma sonucunda, her bir grup içerisindeki mahalle sayılarında dengesizlikler görülmüştür. Örneğin; 30 mahalle bir grup, başka bir grupta 1 veya 2 mahallede gruplandırılmıştır.
- İstatistik konusunda uzman kişiler ile birlikte yapılan değerlendirmeler sonucunda, Kümeleme Analizi kullanılarak mahallelerin istatistiki olarak anlamlı biçimde gruplandırılmayacağı sonucuna varılmıştır. Bunun en önemli nedenlerinden biri, Tablo 18'de de görüldüğü gibi kentteki mahallelerde parkların türlerinin çoğunun olmamasıdır (0 değerinin fazlalığı). Ayrıca mevcut parkların da mahallere göre alansal büyüklükleri arasında ciddi farklılıklar bulunmasıdır. Üst statü grubundaki verilerin diğer veriler ile uyumlu olmaması da istatistik olarak anlamlı bir ilişki çıkmamasında önemli bir diğer etmendir. Nüfus ve parklara ilişkin veriler sayılarak ve ölçülerek elde edilmiştir. Fakat üst statü grubundaki veriler kategorik (5 grup) olarak tabloda yer almaktadır. Trabzon kentinde mahalle düzeyinde sosyo-ekonomik yapıya ilişkin başka bir veri olmadığı için, üst statü grubu verileri kullanılmıştır. Ancak, bu durum da istatistik olarak anlamlı değildir.
- Trabzon kenti mahallerini gruplandırmak için kullanılan ikinci yöntem ise; çalışma alanı içerisinde doğudan batıya (2 Nolu Beşirli – Çimenli Mahalleleri) ve

kuzeyden güneye (İskender Paşa - Soğuksu Mahalleleri) iki farklı koordinatta örnekleme yapılmıştır. Bu yöntemde; araştırmanın içeriğine bağlı olarak tespit edilen belli aralıklarda hem yatayda, hem de düşeyde gridler çizilmektedir. Grid aralıklarının belirlenmesindeki en önemli konulardan biri; seçim yapılacak yerleşmenin özellikleri, çalışmanın içeriğine bağlı olarak birtakım ön kabullerin yapılmasına olanak sağlamasıdır. Grid aralıkları belirlendikten sonra, çizim yapılır ve gridlerin çakıştığı yerlerde, köşe noktasına denk gelen yerleşmeler örneklem olarak seçilmektedir (Sümerkan, 1990). Tez çalışması kapsamında kentsel açık yeşil alanlar – parklar ve mahallelerin sosyo-ekonomik durumları gridlerin belirlenmesinde dikkate alınmıştır. Fakat Trabzon’da, kentsel açık yeşil alanlar – parklar hem niteliksel hem de niceliksel olarak belli bir organizasyon içinde düzenlenmediği için, sistematikleştirmek mümkün olmamıştır. Kentin kuzey batısında, sahil kesimindeki mahallelerdeki aktif yeşil alan miktarı, kuzeydoğu sahilindeki ve güneydeki mahallerden fazla olduğu için grid aralığı belirlenememiştir. Ayrıca sosyo-ekonomik yapı açısından da mahallelerin kente dağılımında bir düzen oluşturulmadığı için, kabul yapmak mümkün olmamıştır. Sonuç olarak, Trabzon kentinin özellikleri dikkate alındığında, tez çalışması kapsamında grid sistem kullanılarak örneklem seçimi işleminin yapılamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

- Yukarıda belirtilen iki yöntem de uygun olmadığı için; üçüncü bir yöntemle başvurulmuştur. Burada, toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen etmenlerin belirlenmesi amacıyla hazırlanan anket çalışmasında; hem kadın erkek nüfusun sosyo-ekonomik yapısı, hem de mahallelerdeki kentsel açık yeşil alanların-parkların türü ve büyüklüklerinin bu çalışma kapsamında en önemli kriterler olduğu kabul edilmiştir. İstatistik konusunda uzman kişiler ile yapılan görüşmeler sonucunda Trabzon kentindeki mahalleri gruplandırmak için kişi başına aktif yeşil alan büyüklüğünün kümeleme analizlerinde anlamlı bir değişken olarak belirlenmesine rağmen, çalışmanın içeriği açısından tek başına yeterli bir kriter olamayacağı sonucuna varılmıştır. Ayrıca elde edilen verilere bağlı olarak yapılacak gruplandırmalarda, örneklem hatasının yapılması da söz konusudur. Tüm bu değerlendirmeler sonucunda,

istatistik uzmanı Prof. Dr. Hakkı Yavuz¹ile birlikte, her iki yöntemde tartışılarak tek mahalle ölçeğinde çalışılmasına karar verilmiştir.

- Bir yada birkaç mahallede çalışmanın avantajları ve dezavantajları vardır. Bir mahallede çalışmanın en büyük avantajlardan biri; derinlemesine bir araştırma yapılmasına olanak sağlamasıdır. Bu çalışma kapsamında tek mahalle ölçeğinde çalışılarak, kadınların ve erkeklerin kişisel talepleri, şikayetleri ve eğilimleri daha net biçimde belirlenebilecektir. Ancak, tek mahalle ölçeğinde çalışılarak elde edilen sonuçların, sadece bir pilot çalışma olarak değerlendirilebileceği, Trabzon kentinin tamamını temsil edemeyeceği de bu yöntemin en büyük dezavantajıdır.

Yapılan değerlendirmeler sonucunda 1 Nolu Beşirli Mahallesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Çünkü Trabzon kentinde dört kademe parkın (komşuluk birimi, mahalle, semt ve kent parkı) tamamının bulunduğu tek mahalle olması en önemli etmendir. Ayrıca, mahalle nüfusu, kentteki diğer mahallelerin nüfuslarına benzerlik göstermektedir ve kadın - erkek nüfusu oranı %50'dir. Bu hem kadın hem de erkek deneklerin eşit düzeyde olması açısından önemlidir. Sosyo-ekonomik duruma bakıldığında, 2. grupta üst statü grubu içinde yer almaktadır, bu kriter açısından da kentin ortalama değerlerine yakındır.

Trabzon kent genelinde kişi başına aktif yeşil alan miktarının en fazla olduğu yer Yeni Mahalle'dir (131,8 m²/kişi). Bunu Pazarkapı, Çarşı, Hızırbey ve İskender Paşa Mahalleleri izlemektedir. Kent genelinde sahil boyunca dolgu sonucu elde edilen alanların yeşil alan olarak kullanılması, buradaki mahallerin kentsel açık yeşil alan miktarını arttırmaktadır. Fakat bu mahallelerin tümünde kent parklarının fazla olması ve diğer park türlerinden bazılarının bulunmaması dikkat çekmektedir (Tablo 18). Sıralamada, belirtilen mahalleri, kişi başına aktif yeşil alanı 34,4 m²/kişi ile 1 Nolu Beşirli Mahallesi izlemektedir. Bu mahallede, nitelik açısından yetersizlikleri olmakla birlikte; dört park türünden en az bir örnek bulunmaktadır. Sadece çocuk parklarından iki tane mevcuttur. Kentte kişi başına aktif yeşil alanın en az olduğu yer Yeni Cuma Mahallesi'dir (0,02 m²/kişi). Cumhuriyet ve Gazipaşa Mahallelerinde yeşil alan bulunmamaktadır (Tablo 18).

Trabzon kentinde, 13835 nüfusu ile 2 Nolu Beşirli Mahallesi en kalabalık yerleşmedir. Kanuni mahallesinde ise sadece 777 kişi yaşamaktadır. Mahalleler nüfusları bakımından büyükten küçüğe doğru sıralandığında, 1 Nolu Beşirli Mahallesi 8096 kişi ile

¹ Prof. Dr. Hakkı Yavuz, KTÜ, Mayıs, 2011

14. sırada yer almaktadır (TÜİK, 2011). Kentte kadın erkek nüfusu oranı %50'dir ve seçilen mahallede de bu oran aynıdır. Burada, kadın nüfusu (4062) ile erkek nüfusu (4034) arasındaki fark sadece 28 kişidir (TÜİK, 2011). Tüm bu değerlendirmeler ışığında 1 Nolu Beşirli Mahallesi'nin örneklem alanı olarak ele alınmasına karar verilmiştir.

2.5. Örneklem Büyüklüğü

Var olan evrenden onu en iyi temsil edebilecek bir parça seçme işlemi örnekleme olarak tanımlanmaktadır. Örneklem, herhangi bir evrenden belirli bir yolla seçilmiş daha küçük sayıdaki obje ve bireylerin oluşturduğu gruptur. Örneklem seçimi için rastlantısal, sistematik, küme ve tabakalama yöntemleri kullanılabilir (Kaptan, 1993). Tez çalışması kapsamında kullanılan örnekleme yöntemi tabakalı ve rastlantısal örnekleme yöntemidir. Tez çalışması kapsamında tabakalı örneklemin belirlenmesinde kentsel açık yeşil alanların – parkların türleri ve büyüklüğü, mahalle nüfusu ve üst statü grubu düzeyi temel alınmıştır.

Örneklem büyüklüğünü hesaplamada aşağıdaki formül kullanılmıştır (Baş, 2006).

N: Evren büyüklüğü (8096 – TÜİK, 2011)

Z: Güvenilirlik düzeyi (%95 güvenilirlik=1,96)

P: Olayın gerçekleşme olasılığı (0,5)

Q: Olayın gerçekleşmeme olasılığı (1–0,5=0,5)

D: Kabul edilen hata payı (%5 hata payı=0,05)

N: Örneklem sayısı

$$n = \frac{Z^2 \times N \times P \times Q}{[(N-1) \times D^2] + (Z^2 \times P \times Q)} = 367$$

Tez çalışması kapsamında belirlenen hedef kitleyi (N=8096) temsil etmek üzere %95 güvenilirlik düzeyi ve %5 hata payı ile örneklem büyüklüğü; 367 kişi olarak hesaplanmıştır. 1 Nolu Beşirli Mahallesi'nde kadın nüfusu (4062) ve erkek nüfusu (4034) birbirine yakın olduğu için örneklem büyüklüğü ikiye bölünmüştür. Mahalle sakinlerinden 18 yaşından büyük, 184 kadın ve 183 erkek ile anket çalışması yapılmıştır.

2.6. Anketin Uygulanması

Araştırmalar için gerekli veriler posta anketi, telefon anketi ve karşılıklı görüşme tekniklerinden herhangi biri kullanılarak elde edilebilir. Bununla birlikte araştırma şartları ve istenilen verilerinin türü, aynı anda birden fazla yöntemi bir arada kullanmayı gerektirebilir (Baş, 2006). Bu araştırma kapsamında oluşturulan anket formunun uygulanması için yapılan araştırmalar sonucunda avantajları ve dezavantajları değerlendirilerek karşılıklı görüşme yönteminin çalışma için daha uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

Karşılıklı görüşme yönteminde ihtiyaç duyulan veriler, eğitimli anketörlerin cevaplandırıcılar ile yaptıkları doğrudan görüşmelerle elde edilir. Bu yöntemin diğer yöntemlere göre sağladığı avantajlar ve dezavantajlar Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19. Karşılıklı görüşmenin avantajları ve dezavantajları (Baş, 2006).

Avantajlar	Dezavantajlar
<ul style="list-style-type: none"> • Görsel yardımcı malzemeler kullanılarak sorular daha kolay anlaşılır hale getirilebilir. • Cevaplayıcının belli bir ürün hakkındaki görüşleri, ürünü incelemesi ya da kullanması sağlanarak alınabilir. • Anketör cevaplayıcının anlayamayacağı noktaları açıklayabilir. • Anketin önemi anlatılarak ve gizlilik konusunda güvence verilerek cevaplama oranı yükseltilebilir. • Bazı durumlarda cevaplayıcılara ulaşmak diğer yöntemlere göre daha kolaydır. Örneğin; insanların bir film hakkındaki görüşlerini sinema çıkışlarında almak onlara telefonla ulaşmaya çalışmaktan daha kolay olacaktır. • Telefon anketlerine göre daha uzun görüşme yapma imkanı sağlar. • Çerçeve oluşturmanın güç ve maliyetli olduğu durumlarda ankete katılacak kişiler şehir planları kullanılarak tesadüfî olarak belirlenebilir. • Araştırmacının soruların cevaplama süreci üzerindeki kontrolü en üst düzeydedir. • Diğer yöntemlerin kullanılması halinde cevaplayıcının sıkıcı bularak yarım bırakabileceği, ayrıntılı talimat gerektiren ya da çok sayıda seçenek içeren karmaşık ve uzun anketler karşılıklı görüşme yöntemi kullanılarak uygulanabilir. • Soru formları anketörler tarafından doldurulduğundan özellikle posta anketinde karşılaşılan eksik ya da yarım bırakılmış soru formlarından kaynaklan sorunlar yaşanmaz. • Evsiz insanlar gibi, özel gruplardan karşılıklı görüşme yöntemi dışındaki yöntemlerle bilgi toplamak mümkün değildir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Anketörler sağladıkları çok sayıda yarara rağmen, anket sonuçlarının taraflı olmasına yol açabilirler. Örneğin, bir anketör bazı cevap seçeneklerini farkında olmadan vurgulu okuyabilir ya da hareket ve mimikleri ile cevaplayıcıyı yönlendirebilir. Böyle bir durum tüm anketin güvenilirliğini olumsuz etkileyecektir. • Cevaplayıcı başına görüşme maliyeti, geniş coğrafi alanları kapsayan anketlerde çok daha yüksektir. • Özellikle personel ve ulaşım harcamalarından dolayı en maliyetli yöntem olduğu söylenebilir. • Cevaplayıcı üzerindeki sosyal etkinin en üst düzeyde olduğu anket türüdür. • Cevaplayıcılar, anketörün doğru olduğunu düşündüğü, genel kabul gören seçeneklere yönelme eğilimindedirler. • Sonuçların alınması uzun zaman alır. Özellikle kapı kapı dolaşmak zorunda olan bir anketör 2 saat içinde en fazla 1–2 kişi ile görüşebilir. Fakat aynı sürede 10–30 telefon görüşmesi yapılabilir. • Uygulama sırasında ortaya çıkan problemlerin çözümü son derece güçtür. • Maliyetleri kısma eğiliminin anket sonuçlarına hata cinsinden yansması kaçınılmazdır. Örneğin, örneklem büyüklüğünü küçültmek örnekleme hatasına, belirlenen kişilerden farklı kişiler görüşme yapmak (yedek cevaplayıcı belirlemek) kapsam hatasına, tecrübesiz anketör kullanmak ölçüm hatasına yol açacaktır. • Anket için iki yabancı bir araya gelmesi hem anketör hem de cevaplayıcı açısından bir takım riskler içermektedir. • Cevaplayıcıyı evinde bulmak ya da anket için boş zamanının yakalamak son derece güç olabilir. • Cevaplayıcının randevu saatinde başka bir işinin çıkması, randevuya sadık kalmaması, vb. durumlar maliyetleri yükselterek anket süresini sekteye uğratabilir.

2.7. Anket Formuna Ait Verilerin Analizleri

Anketlerin tamamlanmasından sonra ankete katılanların verdiği cevaplar anket formlarında kodlanıp bilgisayarda oluşturulan veri dosyalarına kaydedilerek veri seti oluşturulmuştur. Bilgisayar ortamına aktarılmış veriler, SPSS for Windows (Statistical Package for Social Sciences) istatistiksel analiz programı ile analiz edilmiştir/ değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Çalışma kapsamında bulgular bölümü iki ana başlık altında ele alınmıştır. Bunlardan ilki, kentsel açık yeşil alanlara ilişkin bulgular ve değerlendirmeler iken; ikincisi ise, anket formuna ilişkin verilerin değerlendirilmesidir.

3.1. Kentsel Açık Yeşil Alanlara İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler

Çalışma alanında kentsel açık yeşil alanlarının analiz edilmesindeki temel amaç, mevcutta sunulan hizmetlerin, mekanların ve donatıların insanların kullanım düzeyleri ve talepleri üzerindeki etkisinin saptanmasıdır. Ayrıca, Trabzon'da kentli tarafından yoğun kullanılan bazı semt ve kent parkları da sundukları hizmetler ve mekan kaliteleri açısından incelenmiştir. Sonuç olarak, kimlik kartlarındaki bilgiler ile anket çalışmasındaki rekreasyon alanı kalitelerine ilişkin sorularda elde edilen bulgular karşılaştırılarak, kadınların ve erkeklerin kullanım talepleri üzerindeki etkileri ortaya konulmuştur.

3.1.1. Eyüboğlu Parkı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler

Eyüboğlu Parkı, 1 Nolu Beşirli Mahallesi'ndeki komşuluk birimi parklarından biridir. Toplam 2068,07 m² olan parkta, 0,5 m²/kişi kullanım alanı bulunmaktadır. Park dar bir parsel üzerinde kurulmuştur ve oluşturulan mekanlar farklı kotlara yerleştirilmiştir.

Eyüboğlu Parkı'nda dinlenme ve çocuk oyun olanakları sunulmaktadır. Dinlenme mekanları yeterli düzeyde; çocuk oyun mekanlarının ise kısmen yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, parkın lineer olarak arazide konumlanmasından ötürü, dinlenme ve çocuk oyun mekanları küçük gruplar halinde organize edilmiştir. Eyüboğlu Parkı'nda yeşil elemanlar, çöp sepeti, oturma elemanları, iklimden korunaklı elemanlar ve güvenlik elemanları yeterli düzeyde bulunmaktadır. Aydınlatma elemanları ve merdivenlerin parkta bulunmasına rağmen, kısmen yeterli düzeyde oldukları söylenebilir (Tablo 20).

Eyüboğlu Parkı'nda, farklı yaş grubundaki çocuklar ve engelliler için oyun alanları, spor faaliyetleri için gerekli mekanlar bulunmamaktadır. Ayrıca alan, doğaya yakın olma konusunda da yetersizdir. Parkta yeme içme mekanları, erkek, kadın ve çocuk tuvaletleri,

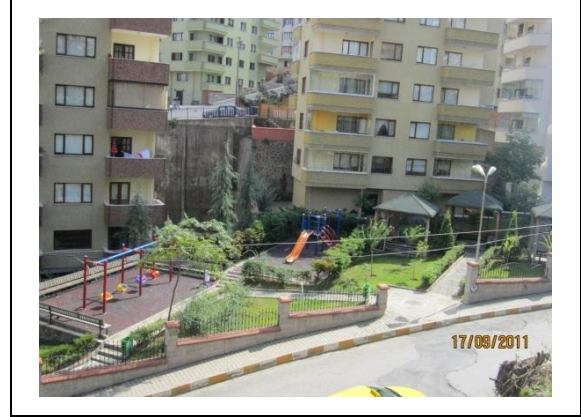
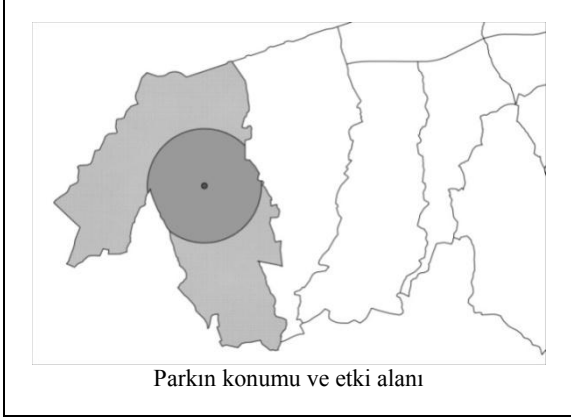
çocuk bakım mekanları, telefon kabini, rampalar, tanıtıcı ve yönlendirici elemanlar bulunmamaktadır. Ayrıca parkta, çocuk oyun alanı boyutları ve oyun aracı sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Buna ek olarak çocuk oyun aracı malzemeleri ve boyutları ile zemin döşemesinin de amaca uygunluk konusunda problemlerinin olduğu tespit edilmiştir. Parkta, metalden ve plastikten üretilmiş, bir kaç salıncak ve kaydırak düzenlenmiştir. Çocuk oyun alanlarının zemini ise, betondan yapılmıştır (Tablo 20).

Parka erişim konusu değerlendirildiğinde; özel araç, toplu taşıma ve yaya erişimde problemler yaşandığı söylenebilir. Park, mahalle içerisinde güney yerleşmelere bağlantı sağlayan önemli bir yol üzerinde lineer olarak konumlanmış olmasına rağmen, yakın çevresinde özel araçlar için otopark ve toplu taşıma için durak bulunmamaktadır (Tablo 20).

Genel bir değerlendirme yapıldığında, parkta sunulan hizmetler ve mekanların oldukça sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Erişilebilirliğin ise, sadece yaya ile mümkün olduğu görülmektedir. Ancak, parkta bulunması gereken donatıların bazılarının yetersiz olmasına rağmen, büyük çoğunluğunun mevcut olduğu tespit edilmiştir. Çocuk oyun alanlarının boyutları ve malzemeleri konusunda sorunların varlığı dikkat çekmektedir.

Tablo 20. Eyüboğlu Parkı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu

Adı	Eyüboğlu Parkı
Türü	Komşuluk birimi parkı
Alanı	2068,07 m ²
Kişi Başına Kullanım Alanı	0,5 m ² /kişi

Hizmetler ve Değerlendirilmesi		
Dinlenme	●	■
Çocuk oyun alanları	●	■
Farlı yaş grupları için alanlar	○	
Engelli çocuklar için alanlar	○	
Spor faaliyetleri	○	
Doğaya yakın olma	●	■

Mekanlar ve Değerlendirilmesi		
Yeme-içme mekanları	○	
Dinlenme mekanları	●	■
Erkek tuvaleti	○	
Kadın tuvaleti	○	
Çocuk tuvaleti	○	
Çocuk bakım mekanı	○	

Donatılar ve Değerlendirilmesi		
Yeşil elemanlar	●	■
Çöp sepeti	●	■
Telefon kabini	○	
Oturma elemanları	●	■
İklimden korunma elemanları	●	■
Aydınlatma elemanları	●	■
Güvenlik elemanları (korkuluk, vb.)	●	■
Tanıttıcı ve yönlendirici elemanlar	○	
Merdivenler	●	■
Rampalar	○	

Erişilebilirlik ve Değerlendirilmesi		
Yaya erişim	●	■
Özel araçla erişim		
*Otopark	○	
Toplu taşıma ile erişim		
*Durak sayısı	○	
*Durakların konumu	○	

Lejant		
○ Yok	● Var	
□ Yetersiz	■ Kısmen Yeterli	■ Yeterli

3.1.2. Çınaraltı Parkı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler

Çınaraltı Parkı, 1 Nolu Beşirli Mahallesi'ndeki komşuluk birimi parklarından biridir. Toplam 150 m² olan parkta, 0,03 m²/kişi kullanım alanı bulunmaktadır. Park, mahallenin güneybatı kesimindeki konut birimleri içerisinde düzenlenmiştir. Mahallenin bu bölgesi, kot farkından dolayı mekansal açıdan diğer yerleşmelerden kopuktur. Parkın bulunduğu alanın kuzey ve doğusunda yüksek şevler bulunmaktadır.

Çınaraltı Parkı'nda dinlenme ve çocuk oyun olanakları sunulmaktadır. Parkta, iklimden korunaklı elemanlar, merdivenler, çöp sepeti, aydınlatma, oturma ve güvenlik (korkuluk, vb.) elemanlarının bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak burada bulunan mekanlar ve donatıların kısmen yeterli ya da yetersiz düzeyde olduğu görülmektedir. Sadece güvenlik elemanlarının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir (Tablo 21).

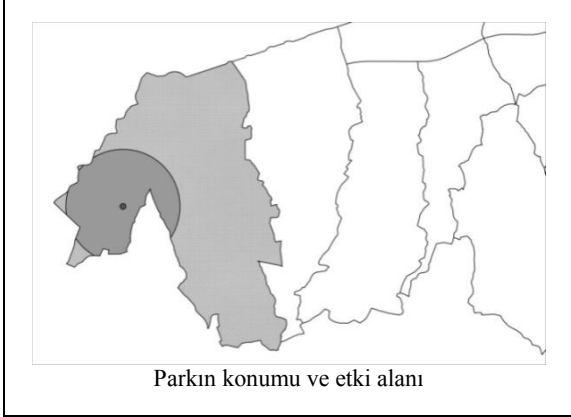
Parkta, farklı yaş grubundaki çocuklar ve engelliler için oyun alanları ve spor faaliyetleri bulunmamaktadır. Ayrıca, çocuk oyun alanı boyutları ve oyun aracı sayısının yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak çocuk oyun aracı malzemeleri ve boyutlarının da amaca uygunluk konusunda problemleri bulunmaktadır. Parkta metalden üretilmiş, bir kaç salıncak, kaydırak ve tahterevalli düzenlenmiştir ve yetişkinlerin spor yapabilmesi için bazı aletler yerleştirilmiştir. Ancak, park alanının tüm bu donatılar için oldukça küçük olduğu söylenebilir. Çocuk oyun alanlarının zemini topraktır.

Çınaraltı Parkı'na erişim değerlendirildiğinde, özel araç ve toplu taşımada erişimin olmadığı; yaya ulaşımın ise yetersiz olduğu tespit edilmiştir (Tablo 21). Park alanı kuzey ve doğusunda yüksek şevler, güneyinde ise istinat duvarları ile sınırlandırılmıştır. Kuzey ve doğuda yaya erişimi için merdivenler düzenlenmiştir. Parkın batı sınırına yaklaşık 50m mesafede otopark ile biten taşıt yolu bulunmaktadır. Buradan parka erişimi sağlayan yaya yolu yapılmıştır. Parkın yakın çevresinde toplu taşıma olanakları bulunmamaktadır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, parkta sunulan hizmetler ve mekanların oldukça sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle engelliler için herhangi bir düzenlemenin yapılmaması dikkat çekmektedir. Parkta donatıların büyük çoğunluğunun bulunduğu, fakat genel olarak yetersiz ya da kısmen yeterli oldukları görülmektedir. Ayrıca, alanın zemininin toprak olmasının kullanımda sorun yaratacağı düşünülmektedir.

Tablo 21. Çınaraltı Parkı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu

Adı	Çınaraltı Parkı
Türü	Komşuluk birimi parkı
Alanı	150 m ²
Kişi Başına Kullanım Alanı	0,03m ² /kişi

Hizmetler ve Değerlendirilmesi		
Dinlenme	●	□
Çocuk oyun alanları	●	□
Farlı yaş grupları için alanlar	○	
Engelli çocuklar için alanlar	○	
Spor faaliyetleri	○	
Doğaya yakın olma	○	

Mekanlar ve Değerlendirilmesi		
Yeme-içme mekanları	○	
Dinlenme mekanları	●	■
Erkek tuvaleti	○	
Kadın tuvaleti	○	
Çocuk tuvaleti	○	
Çocuk bakım mekanı	○	

Donatılar ve Değerlendirilmesi		
Yeşil elemanlar	○	
Çöp sepeti	●	■
Telefon kabini	○	
Oturma elemanları	●	■
İklimden korunma elemanları	●	□
Aydınlatma elemanları	●	□
Güvenlik elemanları (korkuluk, vb.)	●	■
Tanıttıcı ve yönlendirici elemanlar	○	
Merdivenler	●	□
Rampalar	○	

Erişilebilirlik ve Değerlendirilmesi		
Yaya erişim	●	■
Özel araçla erişim		
*Otopark	○	
Toplu taşıma ile erişim		
*Durak sayısı	○	
*Durakların konumu	○	

Lejant		
○ Yok	● Var	
□ Yetersiz	■ Kısmen Yeterli	■ Yeterli

3.1.3. Şelale Parkı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler

Şelale Parkı, 1 Nolu Beşirli Mahallesi'ndeki tek mahalle parkıdır. Toplam 483 m² olan parkta, 0,05 m²/kişi kullanım alanı bulunmaktadır. Park, mahalle içerisinde ana taşıt yoluna komşu, konut altı ticaretin yoğun olduğu bir bölgede yapılmıştır. Eğimin fazla olduğu (yaklaşım %30) alanda oluşturulan park, farklı kotlara oturan teraslardan oluşmaktadır. Ayrıca parkta yapay bir şelalede bulunmaktadır.

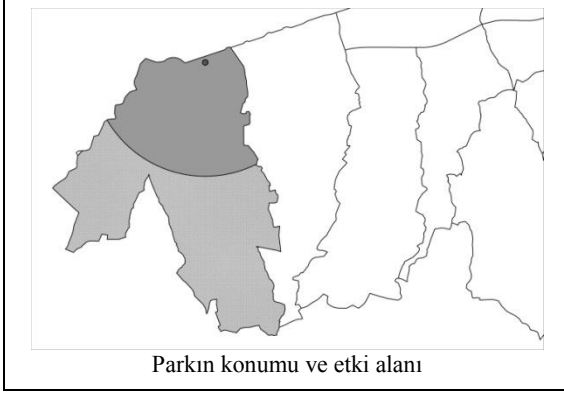
Şelale Parkı'nda yeşil elemanlar arasında, dinlenme alanları düzenlenmiştir. Parkta, merdivenler, aydınlatma ve güvenlik elemanları bulunmaktadır. Alana hem yaya hem de toplu taşıma ile erişimin mümkün olduğu görülmektedir. Park içerisinde, yaya erişim açısından, kotlar arası geçişler sadece merdiven ile sağlanmaktadır. Alanın yakın çevresinde yeterli sayıda toplu taşıma durağı bulunmaktadır (Tablo 22).

Şelale Parkı'nda, çocuk oyun alanı, spor faaliyetleri, kültürel etkinlikler, piknik, vb. hizmetler sunulmamıştır. Ayrıca, mahalle parkında olması gereken mekanların hiçbirinin olmaması dikkat çekmektedir. Dinlenme alanları bulunan parkta oturma elemanlarının yetersiz olduğu görülmektedir (Tablo 22).

Sonuç olarak, Şelale Parkı'nda sunulan hizmetlerin ve mekanların büyük bölümünün olmadığı ve bulunanların ise kısmen yeterli olduğu söylenebilir. Donatılar değerlendirildiğinde ise mevcut olanların kısmen yeterli oldukları görülmektedir. Özellikle eğimden dolayı arazide farklı kotlarda düzenlenen oturma mekanları arasında bir bütünlük bulunmaması ve buralarda iklimden korunma elemanlarının eksikliğinin mekan kalitesi açısından sorunlar yarattığı düşünülmektedir. Ayrıca, park içinde erişimin sağlandığı merdiven kenarındaki korkuluklarda güvenlik açısından yeterli önlemlerin alınmadığı (parmaklıklar arasında boşlukların boyutları) görülmektedir. Buna paralel olarak, farklı kotlardaki mekanlarda korkuluk, vb. bulunmadığı için, güvenlik önlemlerinin de yetersiz olduğu söylenebilir. Engelli ve yaşlı kullanıcılar için herhangi bir önlem alınmaması da, parkın önemli eksikliklerinden biridir. Trabzon Belediyesi tarafından park olarak tanımlanan bu alanın; yukarıda belirtilen gerekçelerden ötürü park olarak değerlendirilemeyeceği düşünülmektedir.

Tablo 22. Şelale Parkı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu

Adı	Şelale Parkı
Türü	Mahalle parkı
Alanı	483,40 m ²
Kişi Başına Kullanım Alanı	0,05m ² /kişi

Hizmetler ve Değerlendirilmesi		
Dinlenme	●	■
Çocuk oyun alanları	○	
Spor faaliyetleri	○	
Kültürel etkinlikler	○	
Piknik	○	
Doğaya yakın olma	●	■
Amatör doğa araştırma ve gözleme	○	

Mekanlar ve Değerlendirilmesi		
Yeme-içme mekanları	○	
Dinlenme mekanları	●	
İbadet mekanı	○	
Erkek tuvaleti	○	
Kadın tuvaleti	○	
Çocuk tuvaleti	○	
Çocuk bakım mekanı	○	

Donatılar ve Değerlendirilmesi		
Yeşil elemanlar	●	■
Çöp sepeti	○	
Telefon kabini	○	
Oturma elemanları	●	□
İklimden korunma elemanları	○	
Aydınlatma elemanları	●	■
Güvenlik elemanları (korkuluk, vb.)	●	■
Tanıtıcı ve yönlendirici elemanlar	○	
Merdivenler	●	■
Rampalar	○	

Erişilebilirlik ve Değerlendirilmesi		
Yaya erişim	●	■
Özel araçla erişim		
*Otopark	○	
Toplu taşıma ile erişim		
*Durak sayısı	●	■
*Durakların konumu	●	■

Lejant		
○ Yok	● Var	
□ Yetersiz	■ Kısımlen Yeterli	■ Yeterli

3.1.4. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler

Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı, 1 Nolu Beşirli Mahallesi'ndeki semt parkıdır. Toplam 12266,8 m²olan parkta, 1,5 m²/kişi kullanım alanı bulunmaktadır. Park, mevcut Devlet Sahil Yoluna paralel bitişik nizam yapılaşmanın olduğu konut alanlarının kuzeyinde, Karadeniz Sahil Yolu'nun yapımı sonucunda elde edilen dolgu alan üzerinde bulunmaktadır. Alanın kuzey yönünde yer alan transit yola komşudur ve buna paralel olarak konumlanmıştır.

Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nda dinlenme, çocuk oyun alanları, spor faaliyetleri ve piknik olanakları sunulmaktadır ve genel olarak yeterli oldukları görülmektedir. Parktaki donatılar değerlendirildiğinde, yeşil elemanları, çöp sepetleri, oturma ve aydınlatma elemanlarının yeterli oldukları tespit edilmiştir. Alanın büyük bir bölümü çimle kaplıdır ve ağaçlandırılmıştır (Tablo 23).

Parkta, henüz yapım aşamasında olan kadın ve erkek tuvaletlerinin tamamlandığında, kullanıcıların ihtiyaçlarına yeterli düzeyde hizmet edebileceği söylenebilir. Ancak, yeme, içme mekanları da yapım aşamasında olmasına rağmen, tamamlandığında parkın kapasitesine göre yetersiz kalacağı düşünülmektedir. İbadet mekanları, çocuk tuvaletleri ve çocuk bakım mekanları mevcutta olmamakla birlikte, yapım çalışmaları da bulunmamaktadır (Tablo 23).

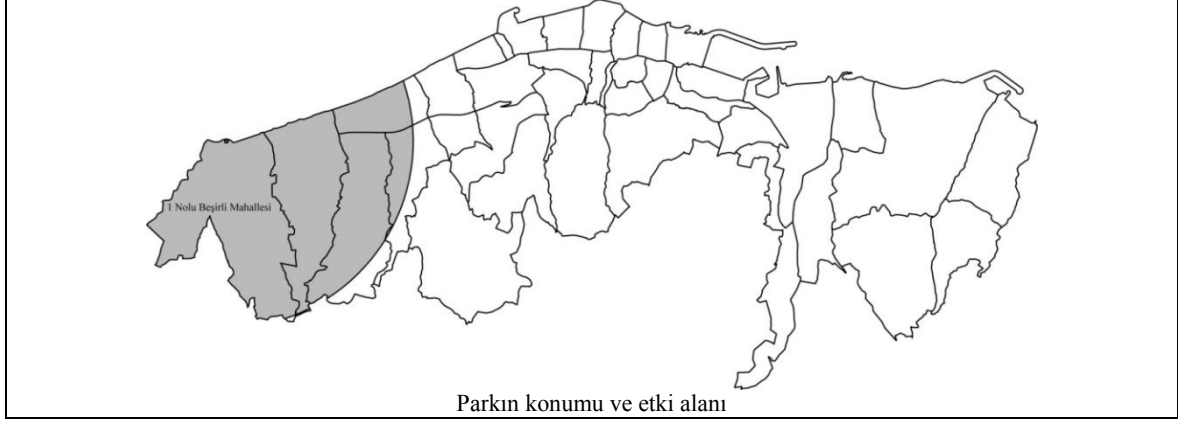
Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nda, güvenlik ve iklimden korunma elemanlarının olmamasının, konfor koşullarını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Özellikle, parkın kuzey bölümünün transit yola komşu olması ve orada herhangi bir güvenlik önleminin alınmaması, küçük çocuklar için sorun oluşturacağı düşünülmektedir. Parkta farklı yaş grupları ve engelli çocuklar için herhangi bir düzenleme yapılmadığı da gözlenmiştir. Çocuk oyun alanında metal ve plastikten yapılmış oyun araçları bulunmaktadır. Oyun mekanının zemini kauçuk malzemedden kaplanmıştır. Parkta yetişkinler için de spor aletlerine yer verilmiştir (Tablo 23).

Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'na yaya ve özel araçla erişim sağlanmaktadır. Gerekli düzenlemeler yapılmadığı için yaya erişimin yetersiz düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ancak, özel araçla erişim için otopark alanı yapılmıştır (Tablo 23). Alanın güneyindeki yolun toplu taşıma araçlarının güzergahında olması nedeni ile toplu taşıma ile parka erişimin dolaylı olarak sağlanabileceği düşünülmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, semt parkında sunulması gereken hizmetlerin büyük çoğunluğunun burada olduğu söylenebilir. Ancak mevcut hizmetlerin ve mekanların yeterlilik düzeylerinin düşük oluğu görölmektedir. Parkın en büyük dezavantajı şehirlerarası transit bir yola paralel olmasından ötürü; güvenlik, gürültü ve hava kirliliği konusunda gerekli önlemlerin yeterli düzeyde alınmamasıdır. Konut bölgelerine yakın olan parka yaya erişiminin yeterli düzeyde olmaması da dikkat çekmektedir.

Tablo 23. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu

Adı	Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı
Türü	Semt parkı
Alanı	12266,8 m ²
Kişi Başına Kullanım Alanı	1,5 m ² /kişi

Hizmetler ve Değerlendirilmesi		
Dinlenme	●	■
Çocuk oyun alanları	●	■
Spor faaliyetleri	●	■
Kültürel etkinlikler	○	
Piknik	●	■
Doğaya yakın olma	●	■
Amatör doğa araştırma ve gözleme	○	

Mekanlar ve Değerlendirilmesi		
Yeme-içme mekanları	●	■
Dinlenme mekanları	●	□
İbadet mekanı	○	
Erkek tuvaleti	●	■
Kadın tuvaleti	●	■
Çocuk tuvaleti	○	
Çocuk bakım mekanı	○	

Donatılar ve Değerlendirilmesi		
Yeşil elemanlar	●	■
Çöp sepeti	●	■
Telefon kabini	○	
Oturma elemanları	●	■
İklimden korunma elemanları	○	
Aydınlatma elemanları	●	■
Güvenlik elemanları (korkuluk, vb.)	○	
Tanıttıcı ve yönlendirici elemanlar	○	
Merdivenler	○	
Rampalar	○	

Erişilebilirlik ve Değerlendirilmesi		
Yaya erişim	●	□
Özel araçla erişim		
*Otopark	●	■
Toplu taşıma ile erişim		
*Durak sayısı	○	
*Durakların konumu	○	

Lejant		
○ Yok	● Var	
□ Yetersiz	■ Kısmen Yeterli	■ Yeterli

3.1.5. Sahil Rekreasyon Alanı'na İlişkin Bulgular ve Değerlendirmeler

Sahil Rekreasyon Alanı, 1 Nolu Beşirli Mahallesi'ndeki tek kent parkıdır. Toplam 145425,93 m² olan parkta, 1,6 m²/kişi kullanım alanı bulunmaktadır. Park, Karadeniz Sahil Yolu yapıldıktan sonra mevcut yapılar ile deniz arasında kalan boş alanların kentsel yeşil alan olarak kullanımı sonucunda elde edilmiştir. Sahil Rekreasyon Alanı'nın ortasından Karadeniz Sahil Yolu geçmektedir. Kısaca park alanı şehirlerarası transit yol ile ikiye bölünmüştür. Denize ve sahil yoluna paralel olarak konumlanan park, mahallenin kuzey sınırını oluşturmaktadır.

Sahil Rekreasyon Alanı'nda dinlenme ve spor faaliyetleri için alanlar düzenlenmiştir. Spor türleri içerisinde sadece yürüme ve aletle çalışma için gerekli alanlar mevcuttur. Parkta bulunması gereken mekanlar incelendiğinde, sadece dinlenme mekanlarının var olduğu, fakat bunların da yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 24).

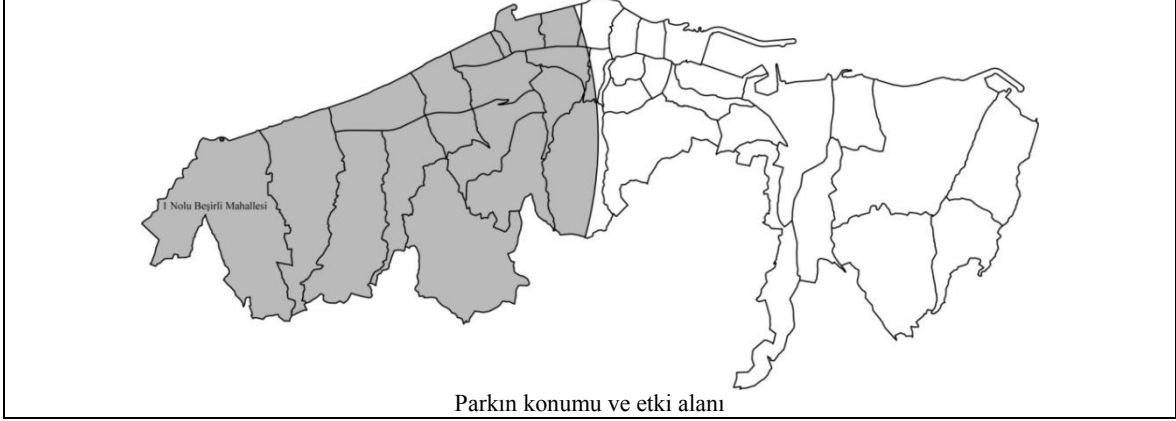
Parktaki donatılar incelendiğinde; çöp sepeti ve aydınlatma elemanlarının yeterli; yeşil elemanların, güvenlik önemlerinin ve merdivenlerin ise yetersiz olduğu görülmektedir. Özellikle güvenlik elemanlarının yetersiz olmasının çok ciddi sorunlara sebep olacağı düşünülmektedir. Çünkü park, şehirlerarası transit bir yol ile ikiye bölünmüştür ve parkın kuzey bölümü denize komşudur. Parkın herhangi bir yerinde korkuluk, vb. güvenlik elemanı bulunmamaktadır. Oturma elemanlarının var olduğu, fakat kısmen yeterli olduğu görülmektedir (Tablo 24). Çünkü kot farkı nedeni ile basamakların üzerleri ahşapla kaplanıp, oturaklar elde edilmiştir. Ancak, basamakların oturma işlevi için yüksek olduğu, insanların arkalarını yaslayacakları herhangi bir düzenlemenin yapılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca oturma elemanları sahil yoluna yönlendirildiği için, deniz tarafına bakacak şekilde kullanımları mümkün değildir (Tablo 24).

Ortasından şehirlerarası transit yolgeçen parkta toplu taşıma ile erişim olanakları bulunmamaktadır. Özel araçlarla erişim için otopark bulunmaktadır. Otoparklar parkın güneyinde düzenlenmiştir. Parkın diğer tarafında (kuzey kısmı) otopark bulunmamaktadır. Yaya erişimin sağlanabildiği parkta, bir tane alt geçit bulunmaktadır (Tablo 24). Ayrıca, parkta indirme-bindirme yapılabilecek bir alan düzenlenmemiştir. Bu nedenle, mevcut otoparkın parkın yarısına hizmet ettiği söylenebilir. Park içerisinde hareketlilik olanakları da sınırlıdır. Park içerisindeki hizmetleri kullanmak için şehirlerarası transit yolun karşısına geçmek gerekmektedir.

Sonuç olarak, Sahil Rekreasyon Alanı'nın kentsel parkta bulunması gereken hizmetler, mekanlar ve donatılar konusunda kısmen yeterli olduğu görülmektedir. Park içerisinde transit bir yolun bulunması da, kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca burayı kullananlar gürültüye ve egzoz gazına maruz kalmaktadır. Mevcut koşullar dikkate alındığında, buranın da kentsel park olarak değerlendirilmesinin doğru olmadığı düşünülmektedir.

Tablo 24. Sahil Rekreasyon Alanı kimlik kartı ve değerlendirme tablosu

Adı	Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı
Türü	Kent parkı
Alanı	12266,8 m ²
Kişi Başına Kullanım Alanı	1,5 m ² /kişi

Hizmetler ve Değerlendirilmesi		
Dinlenme	●	□
Çocuk oyun alanları	○	□
Spor faaliyetleri	●	■
Kültürel etkinlikler	○	□
Piknik	○	□
Doğaya yakın olma	●	■
Amatör doğa araştırma ve gözleme	○	□

Mekanlar ve Değerlendirilmesi		
Yeme-içme mekanları	○	□
Dinlenme mekanları	●	□
İbadet mekanı	○	□
Erkek tuvaleti	○	□
Kadın tuvaleti	○	□
Çocuk tuvaleti	○	□
Çocuk bakım mekanı	○	□

Donatılar ve Değerlendirilmesi		
Yeşil elemanlar	●	□
Çöp sepeti	●	■
Telefon kabini	○	□
Oturma elemanları	●	■
İklimden korunma elemanları	○	□
Aydınlatma elemanları	●	■
Güvenlik elemanları (korkuluk, vb.)	●	□
Tanıttıcı ve yönlendirici elemanlar	○	□
Merdivenler	●	□
Rampalar	○	□

Erişilebilirlik ve Değerlendirilmesi		
Yaya erişim	●	■
Özel araçla erişim	○	□
*Otopark	●	■
Toplu taşıma ile erişim	○	□
*Durak sayısı	○	□
*Durakların konumu	○	□

Lejant		
○ Yok	● Var	
□ Yetersiz	■ Kısmen Yeterli	■ Yeterli

1 Nolu Beşirli Mahallesi'nde bulunan parklara ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında, hiçbirinin tam anlamıyla buldukları park sınıfının özelliklerini taşımadığını söylemek yanlış olmaz. Eyüboğlu Parkı ve Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nın sundukları hizmetler ve mekan kaliteleri açısından diğer parklardan daha iyi olduğu düşünülmektedir. Özellikle Sahil Rekreasyon Alanı ve Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nda güvenlik elemanlarının yetersiz oluşunun, ciddi problemlere neden olabileceği düşünülmektedir. Belirtilen beş parkta tuvaletlerin, çocuk bakım mekanlarının bulunmaması dikkat çekmektedir. Ayrıca, engelli insanların kullanımı için gerekli düzenlemelerin yapılmadığı da görülmektedir. Alanlara özel araç ve toplu taşıma ile erişim konusunda ciddi eksiklikler bulunmaktadır. Sadece Sahil Rekreasyon Alanı ve Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı için düzenlenmiş otopark; Şelale Parkı'na yakın toplu taşıma durağı bulunmaktadır. Yeterlilik düzeyi sorgulanmakla birlikte tüm parklara yaya erişimin mümkün olduğu görülmektedir.

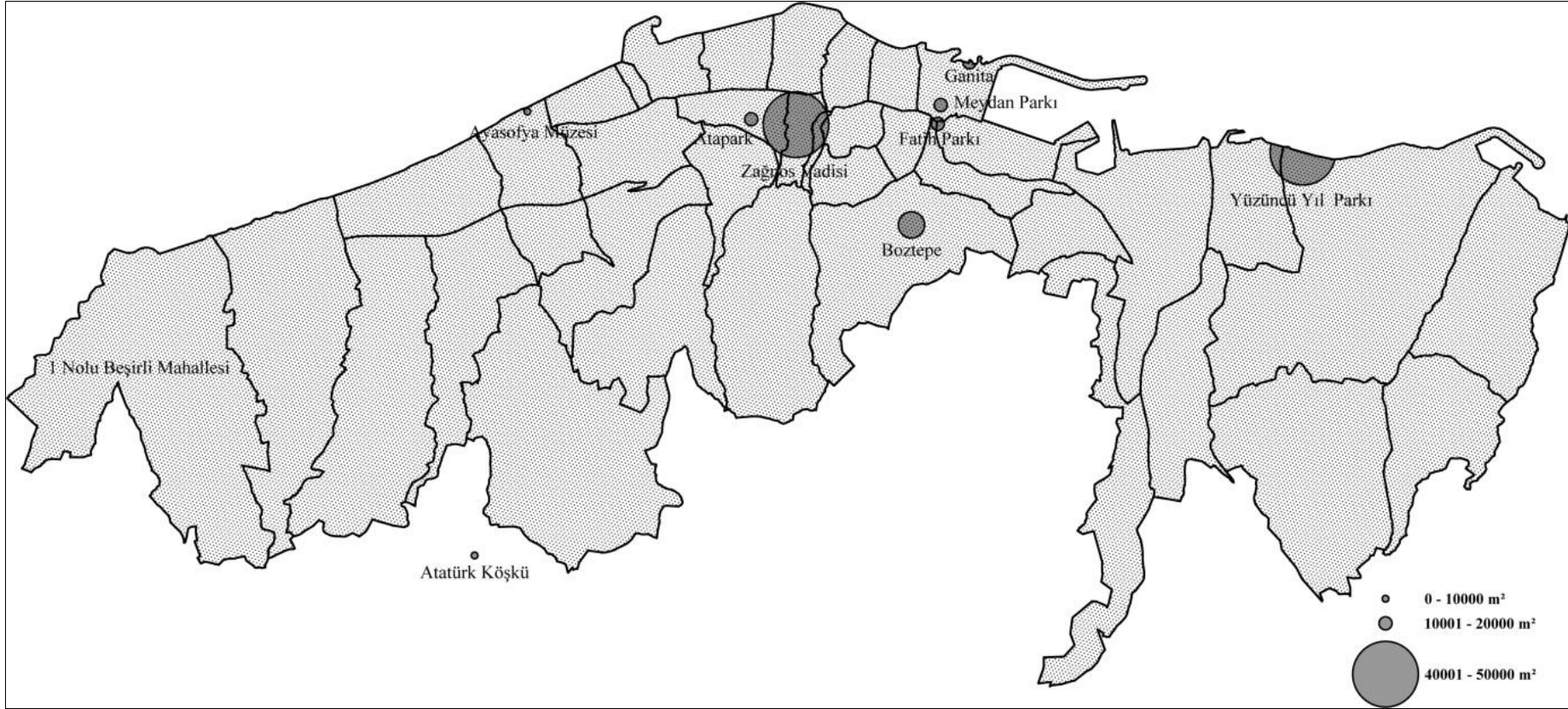
3.1.6. Trabzon'daki Kentsel Açık Yeşil Alanlar

Trabzon kentinde bulunan, 100. Yıl, Ali Şükrü Bey, Muzaffer Kuru, Ahmet Rasim Karanis, Atapark, Türk-Macar Dostluk (Ganita ve Yakın Çevresi), Meydan (Atatürk Alanı) ve Fatih Semt Parkları (Aşıklar Parkı) ve Zağnos Vadisi kent parkı halkın tamamına hizmet sunmaktadır (Şekil 25).

Tablo 25. Trabzon'daki bazı kentsel açık yeşil alanlar ve sunulan hizmetler

Kentsel Açık Yeşil Alanlar	Dinlenme	Çocuk oyun alanı	Spor faaliyeti	Kültürel etkinlikler	Piknik	Doğaya yakın olma	Doğa araştırma ve gözleme
100. Yıl Parkı	●	●	○	○	●	●	○
Boztepe Parkı	●	○	○	○	●	●	○
Atapark	●	●	○	●	○	●	○
Ganita ve Yakın Çevresi	●	●	○	○	○	●	○
Meydan Parkı	●	○	○	●	○	○	○
Fatih Parkı	●	●	○	○	○	●	○
Zağnos Vadisi	●	○	○	●	●	●	○

○Yok●Var

Şekil 15.Trabzon'daki bazı kentsel açık yeşil alanların konumları

100. Yıl Semt Parkı, Kalkınma Mahallesi'nin kuzeyinde Karadeniz Sahil Yolu'nun kenarında bulunmaktadır ve 50570,27m²alana sahiptir. Parkta dinlenme, çocuk oyun alanları ve piknik yapmaya yönelik olanaklar sunulmaktadır (Tablo 25). Dolgu alanı yapılmadan önce deniz kenarında olan park, günümüzde Devlet Sahil Yolu ile Karadeniz Sahil Yolu arasına sıkışıp kalmıştır. Deniz rüzgarına açık olan parkta, kötü hava koşullarından korunaklı mekanların sayısı sınırlıdır. Ayrıca iki yol arasında bulunmasından ötürü, gürültü kirliliği de mevcuttur. Parktaki yeşil elemanın yoğun olması nedeni ile, iklim koşullarının uygun olduğu günlerde kentlilerin piknik yapmak için tercih ettikleri alanlardan biridir. Yaya erişiminin zor olduğu alana, özel araçla erişim daha fazla tercih edilmektedir. Toplu taşıma duraklarının park alanına uzaklığı, yaklaşık 50m'dir.

Ali Şükrü Bey, Muzaffer Kuru ve Ahmet Rasim Karanis Semt Parkları, Boztepe Mahallesi'nde bulunmaktadır. Sırasıyla 3940, 6167, 9329m² ve toplamda 15890 m² kullanım alanına sahiplerdir. Bu üç park da benzer özellikler gösterdiği ve mekânsal olarak birbirlerine yakın oldukları için kentli tarafından Boztepe Parkı olarak bilinmektedirler. Burada dinlenme ve piknik olanakları mevcuttur (Tablo 25). Kent merkezinde en yüksek noktalarından birinde bulunan bu parkta, manzara çok güzeldir. Ayrıca ağaçların yoğunluğu nedeniyle doğa ile iç içe olma imkanı da sağlamaktadır. Parkta çok sayıda çay bahçesi bulunmaktadır. İlimden korunaklı alanlarının yetersiz olduğu park, özellikle yaz mevsiminde ve kışın havanın uygun olduğu günlerde kent sakinleri tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Alana, genellikle özel araç ve toplu taşıma ile erişim sağlanmaktadır.

Atapark Semt ve Çocuk Parkı, Gülbahar Hatun Mahallesi'nde bulunmaktadır ve 7832 m²alana sahiptir. Dinlenme, çocuk oyun alanı ve kültürel etkinliklere olanak sağlamaktadır (Tablo 25). Ayrıca parkta büyük bir havuz ve onun etrafında çay bahçesi bulunmaktadır. Kentin eski yerleşme alanlarından birinde bulunan park içerisinde asırlık çam ve çınar ağaçları bulunmaktadır. Atapark, üç tarafından kentin önemli taşıt yolları ile sınırlandırılmıştır. Yaya ve toplu taşıma ile erişimin yüksek olduğu parkta, özel araçla erişim için otopark bulunmamaktadır. İlimden korunaklı alanların sınırlı olduğu parkın, dört mevsim kent sakinleri tarafından yoğun bir şekilde kullanılması da dikkat çekmektedir. Bunun nedenleri arasında, kentin yönetim merkezinin içinde olması ve konut alanlarına yakınlığından ötürü erişiminin kolay olmasının etkili olduğu düşünülmektedir.

Türk-Macar Dostluk Parkı, İskenderpaşa Mahallesi'nde bulunmaktadır ve 5638 m²alana sahiptir. Park'ta bulunan Ganita Çay Bahçesi kentli tarafından yoğun olarak

kullanıldığı için, Ganita ve yakın çevresi olarak adlandırılmaktadır. Dinlenme ve çocuk oyun alanları mevcuttur (Tablo 25). Deniz kenarında bulunan parkın, güneyinden Karadeniz Sahil Yolu geçmektedir. Konumu nedeni ile manzaralı olmasına rağmen; kötü hava koşullarından korunaklı alanları sınırlıdır. Ayrıca Karadeniz Sahil Yolu'na komşu olmasından ötürü gürültü kirliliği vardır. Yeşil elamanların sınırlı olduğu parkta, yeterli düzeyde olmamakla birlikte, doğa ile iç içe olma imkanı bulunduğu söylenebilir. Ganita, özellikle yaz mevsiminde ve hava koşullarının uygun olduğu her dönem özellikle gençler tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır. Kent merkezine yakın olan parka, yaya ve toplu taşıma ile erişim sağlanmaktadır. Fakat özel araçla erişim için yeterli sayıda otopark bulunmamaktadır.

Atatürk Semt Parkı, İskenderpaşa Mahallesi'nde bulunmaktadır ve 5431 m² alana sahiptir. Burası, kent merkezindeki önemli kentsel açık yeşil alanlardan biridir. Kent sakinleri tarafından Meydan Parkı olarak bilinmektedir. Parkta, dinleme ve kültürel aktivite gerçekleştirilebilecek olanak sunulmaktadır (Tablo 25). Kentin ticaret ve hizmet sektörünün yoğun olduğu bir bölgede bulunması neden ile park özellikle gündüz saatlerinde yoğun olarak kullanılmaktadır. Park içerisinde her mevsim hizmet veren çay bahçesi bulunmaktadır. Ayrıca burası, resmi bayramlarda tören alanı olarak da kullanılmaktadır. Yeşil elemanlar bakımından zengin olan parkta, kent içerisinde doğa ile iç içe olma olanağı bulunmaktadır. Trabzon merkezdeki iki önemli yaya sokağı (Uzun Sokak ve Kunduracılar Caddesi) buraya açılmaktadır. Ayrıca park, kentin önemli taşıt yollarının (Tanjant Yolu, Maraş Caddesi ve Gazipaşa Caddesi) da kesişim noktasındadır. Konumu nedeni ile yaya, özel araç ve toplu taşıma ile kolay erişim sağlanmaktadır.

Fatih Semt ve Çocuk Parkı, Esentepe Mahallesi'nde bulunmaktadır ve 8772 m²alana sahiptir. Kent merkezinde bulunan parkta, dinlenme ve çocuk oyun alanı bulunmaktadır (Tablo 25). Kent sakinleri tarafından Aşıklar Parkı olarak da bilinmektedir. Park içerisinde her mevsim hizmet veren bir çay bahçesi bulunmaktadır. Yeşil eleman bakımından zengin olan parkın üç tarafı taşıt yolu ile çevrilmiştir. Yaya ve toplu taşıma ile erişimin sağlanabileceği parkta, özel araç ile kullanmayı tercih edenler için otopark ve indirme-bindirme alanı bulunmamaktadır.

Zağnos Vadisi, Ortahisar Mahallesi'nde bulunmaktadır ve 45000 m² alana sahiptir. Kent merkezine yakın bir bölgede bulunan Zağnos Vadisi, yıpranan kentsel dokunun dönüşümü sonucu elde edilen alanın, kentsel açık yeşil alan olarak planlanması ile elde edilmiştir. Parkta, dinlenme, kültürel aktiviteler ve piknik yapmak için gerekli olanaklar

sunulmaktadır. Özellikle yılın bazı dönemlerinde burada çok çeşitli kültürel aktiviteler organize edilmektedir. Zeminin büyük bölümünün çim olduğu alanda, yapay bir gölet de bulunmaktadır. Alana her üç ulaşım türü ile erişimde kısıtlar bulunmaktadır. Eğimli bir vadi yatağı olması nedeni ile yaya yollarında çok fazla merdiven düzenlenmiştir. Parka yakın yerlerde toplu taşıma durakları bulunmamaktadır. Ayrıca özel araçla parka erişmek için gerekli yollar henüz düzenlenmediği gibi, mevcutta buraya hizmet eden otopark da bulunmamaktadır.

Yukarıda belirtilen parkların dışında Trabzon kentinde Ayasofya Müzesi ve Atatürk Köşkü'nün bahçeleri de boş zaman değerlendirmek amacı ile kullanılan kentsel açık yeşil alanlardır (Şekil 15). Ayasofya Müzesi'nin bahçesinde bir çay bahçesi bulunmaktadır ve her mevsim hizmet sunmaktadır. Ayasofya Müzesi'ne yaya, toplu taşıma ve özel araçla erişim imkanı bulunmaktadır. Atatürk Köşkü'nün bahçesinde de dört mevsim çalışan bir çay bahçesi mevcuttur. Ayrıca bu bölgedeki koruluk alanda piknik yapma imkanı da vardır. Kentin eteklerinde bulunan bu mekana yaya erişim mümkün değildir. Toplu taşıma ve özel araçla erişim sağlanmaktadır.

Burada aktarılan semt ve kent parklarına ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında, hiçbirinin tam anlamıyla buldukları park sınıfının özelliklerini taşımadığını söylemek yanlış olmaz. Sundukları hizmetler ve mekan kaliteleri açısından kısıtlılıklarının bulunduğu görülmektedir. Ancak kent ve yakın çevresinde kolay erişilebilir olmaları nedeni ile kent sakinleri tarafından her mevsim iklim koşullarının uygun olduğu dönemlerde yoğun olarak kullanıldıkları gözlemlenmiştir. Belirtilen parklarda, farklı yoğunlukta yeşil elemanın bulunmasından ötürü, doğa ile iç içe olma imkanı da sağlandığı için, kentli tarafında tercih edildikleri düşünülmektedir. 100. Yıl Parkı ve Zağnos Vadisi dışındaki tüm parklarda dört mevsim hizmet veren çay bahçesi bulunmaktadır ve buraları kullanmak için belli bir ücret ödemek gerekmektedir. Bu durumun, özellikle kadınlar ve ücretsiz bireylerin mekanlara erişiminde tehdit oluşturacağının altını çizmek gerekmektedir. Ayrıca, parkların hiçbirinde engelli kişilerin kullanımı için gerekli önlemlerin alınmadığı da tespit edilmiştir.

3.2. Anket Formuna İlişkin Verilerin Değerlendirmesi

Anket formuna ilişkin veriler, toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerin belirlenmesine yönelik geliştirilen model doğrultusunda, bireysel ve toplumsal etmenler, rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenler ve bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler başlığı altında frekans değerleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Konulara bağlı olarak, bazı sorularda kadınlar ve erkekler için ayrı, bazı sorularda ise deneklerin tamamı dikkate alınarak frekans değerleri hesaplanmıştır.

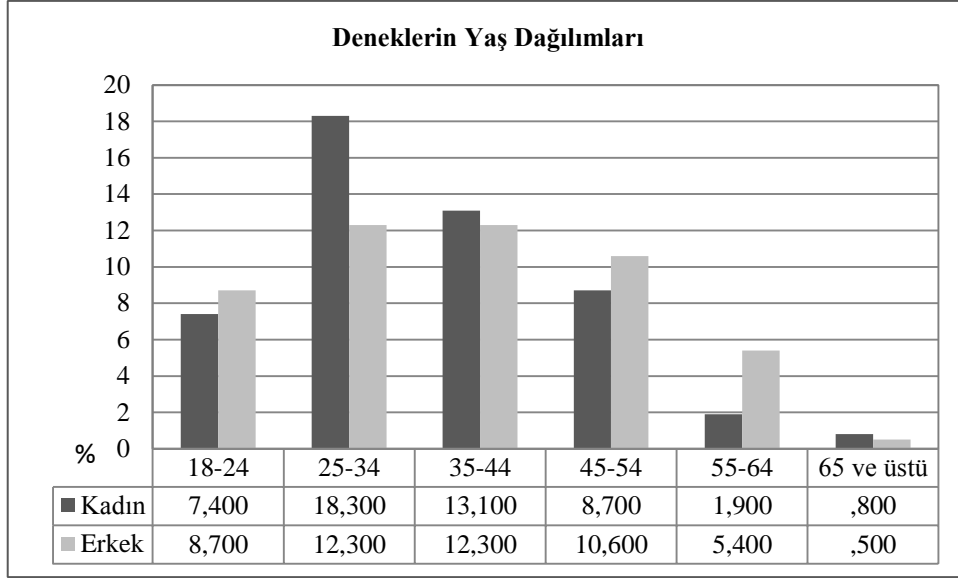
3.2.1. Bireysel ve Toplumsal Etmenlere İlişkin Bulgular

Bu bölüm demografik yapı, ekonomik durum, toplumsal değerler, boş zamanın niteliği ve hareketlilik konularına ilişkin soruların incelenmesinden oluşmaktadır.

- Demografik Yapı

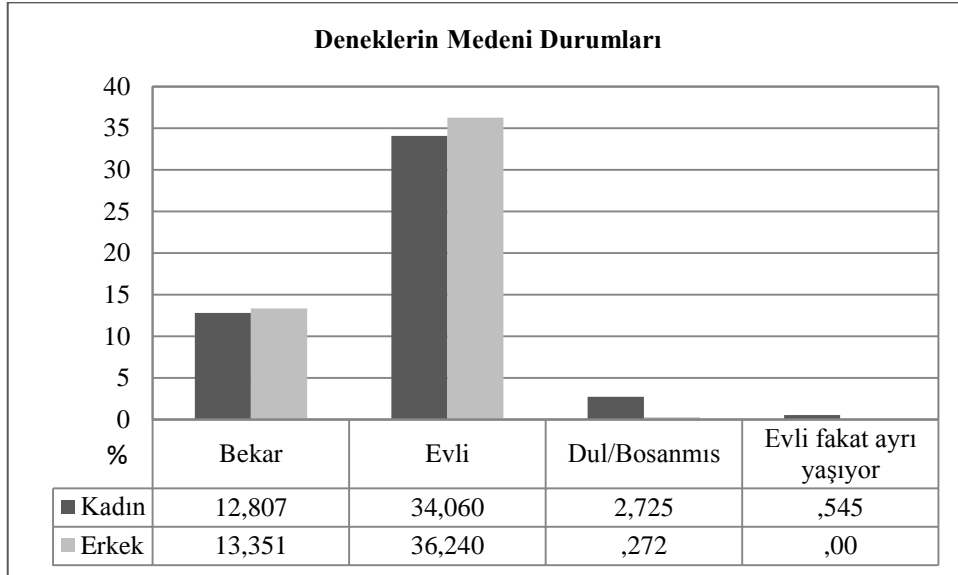
Çalışma kapsamında Trabzon kentinde 1 Nolu Beşirli Mahallesi'nde yaşayan 18 yaş üstü toplam 367 kişi ile görüşülmüştür. Mahalledeki kadın ve erkek nüfus oranı eşit olduğu için, 187 kadın ve 186 erkek ile anket yapılmıştır.

Deneklerin yaş dağılımının bakıldığında kadınlarda en yüksek 25-34 yaş arasında %18,3 oranıyla 67 kişi, 35-44 yaş arasında %13,1 oranıyla 48 kişi ve 45-54 yaş arasında %8,7 oranıyla 32 kişi bulunmaktadır. Erkeklerde ise, 25-34 yaş ve 35-44 yaş arasında %12,3 oranıyla 45 kişi ve 45-54 yaş arasında %10,6 oranıyla 38 kişi bulunmaktadır. Kadınlarda 65 ve üstü yaş aralığında %0,8 oranıyla 3 kişi, erkeklerde ise aynı yaş aralığında %0,5 oranıyla iki kişi vardır. Buradan hareketle, deneklerin çoğunun 25-34 yaş grubu arasında olduğu söylenebilir (Şekil 16).

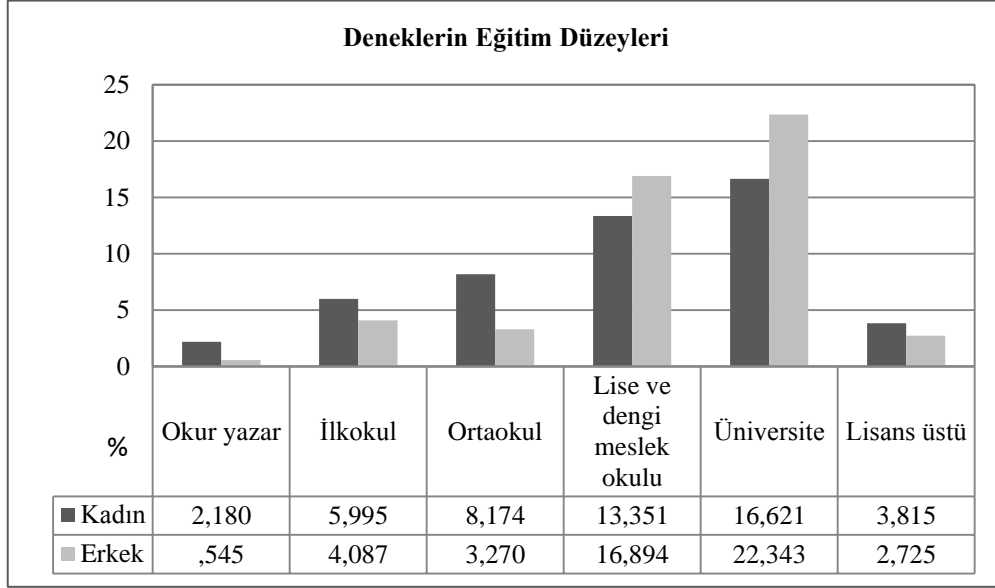
Şekil 16. Deneklerin yaş dağılımları

Deneklerin büyük bölümünün (kadınlar %34,1 ve erkekler %36,2) evli olduğu tespit edilmiştir. Bekar olan bireylerin oranı %26,2'dir (kadınlar %12,8 ve erkekler %13,4). Evli fakat eşinden ayrı yaşayan erkek denek bulunmazken, kadın denek oranı sadece %0,5'dir (Şekil 17).

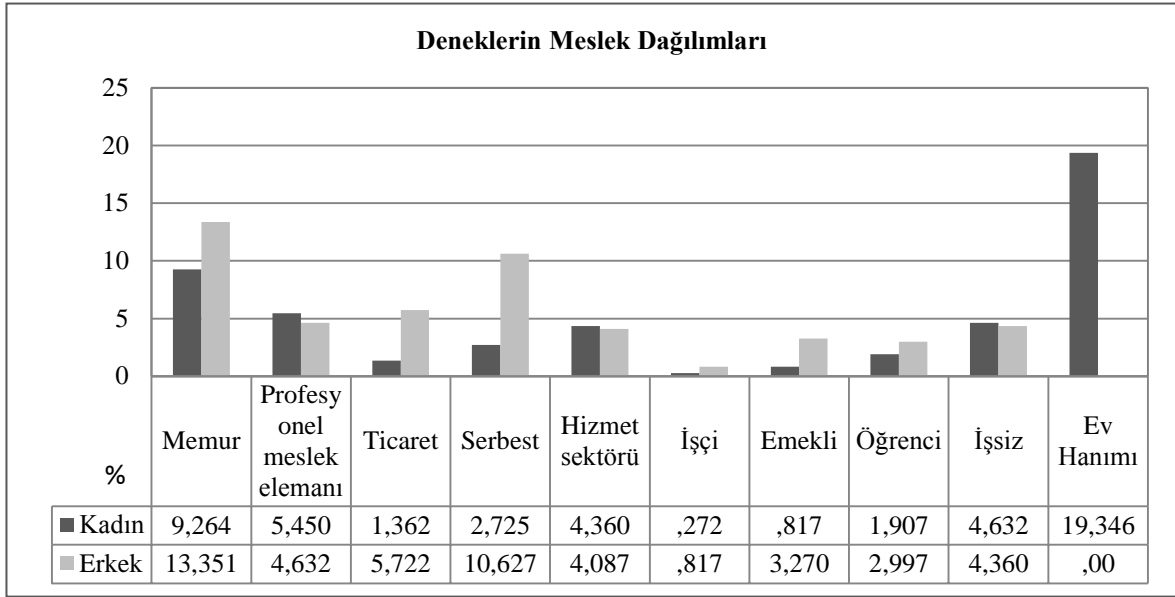
Şekil 17. Deneklerin medeni durumları

Eğitim düzeyleri incelendiğinde, niversite mezunlarının (kadınlar %16,6 ve erkekler %22,3) en fazla orana (%39) sahip olduğu görülmektedir. Bunu lise ve dengi meslek okulu mezunu (kadınlar %13,4 ve erkekler %16,9) kişiler takip etmektedir. Okuryazar olan kadın denek oranı %2,2 iken, bu oran erkeklerde %0,5'e düşmektedir. Ayrıca, okuryazar olmayan birey bulunmamaktadır (şekil 18).

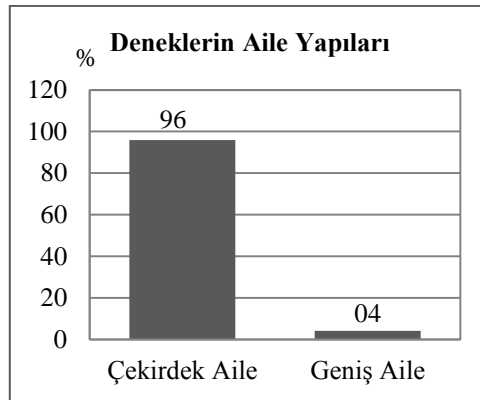
şekil 18. Deneklerin eğitim düzeyleri

Deneklerin mesleklerini belirlemeye yönelik sorulara elde edilen sonuçlara göre, kadınlar arasında ilk sırada ev hanımlığı (%9,3), ikinci sırada memuriyet (%9,3) ve üçüncü sırada profesyonel meslek elemanlığı (%5,4) bulunmaktadır. Erkekler arasındaki sıralamada ise, ilk sırada %13,4 oranıyla memuriyet yer almaktadır. Bunu %10,6 oranıyla serbest ve %4,6 oranıyla profesyonel meslek elemanlığı takip etmektedir (şekil 19). Ev hanımlarının tamamı kadınlardan oluşurken, serbest meslekte çalışanların büyük çoğunluğu erkeklerdir. Hizmet sektöründe çalışan ve işsiz olan kadın ve erkek denek oranı birbirine yakındır.

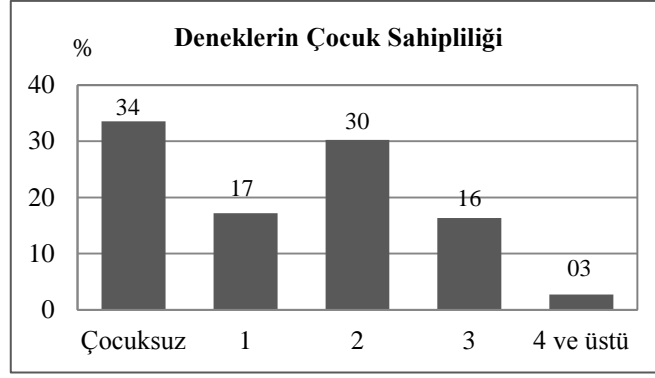

Şekil 19. Deneklerin meslek dağılımları

Deneklerin %95'i çekirdek aileye sahiptir. Geniş aileye mensup olanların oranı ise sadece %4,1'dir (Şekil 20). Çocuk sahipliği incelendiğinde, deneklerin büyük çoğunluğu çocuksuz (%33,5) kişiler, ikinci sırada %30,2 oranı ile iki çocuklu denekler bulunmaktadır (Şekil 21).

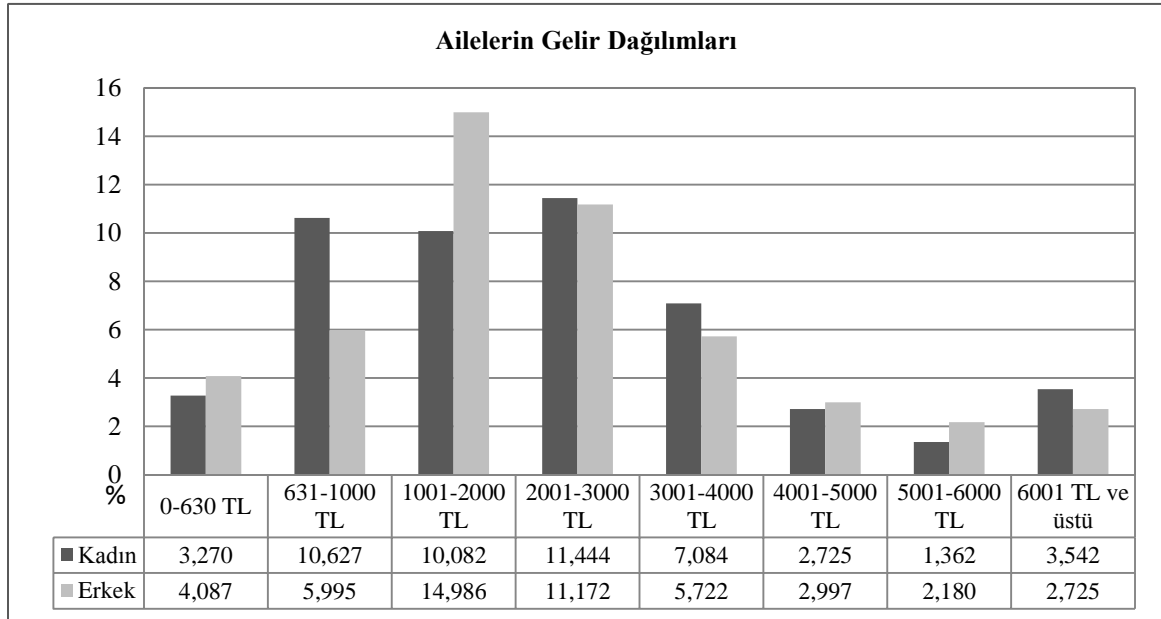
Şekil 20. Deneklerin aile yapıları

Şekil 21. Deneklerin çocuk sahipliliği

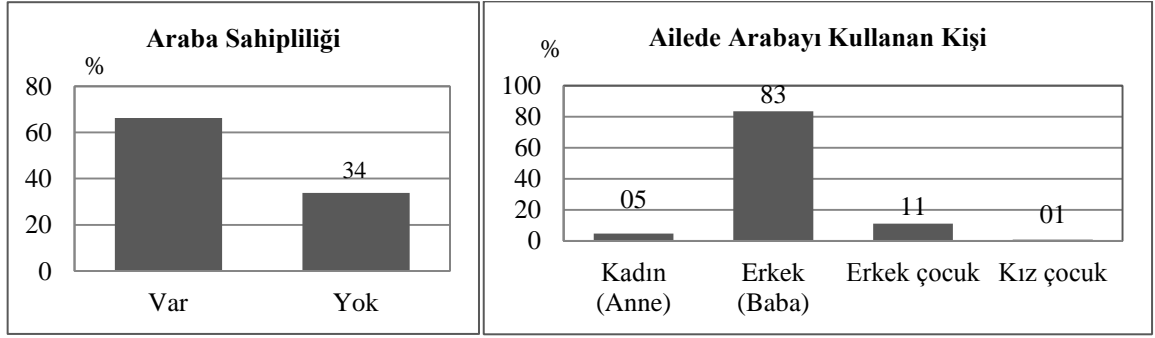
- Ekonomik Durum

Ailelerin gelir dağılımlarına ilişkin frekans değerlerine bakıldığında, kadınlarda ilk sırada %11,4 oranı ile 2001-3000 TL ve ikinci sırada %10,1 oranı ile 1001-2000 TL gelire sahip ailelerin olduğu saptanmıştır. Erkeklerde ise, ilk sırada %15 oranı ile 1001-2000 TL ve ikinci sırada %11,2 oranı ile 2001-1000 TL gelire sahip ailelerin olduğu tespit edilmiştir. 0-630 TL arasında gelire sahip (asgari ücret ve altı) aile oranı %7,4 iken (kadınlar %3,3 ve erkekler %4,1), 6001TL ve üstü gelire sahip aile oranı ise %6,3 olarak (kadınlar %3,5 ve erkekler %2,7) belirlenmiştir (Şekil 22). Görüşme yapılan kişilerin yarısından fazlasının orta düzeyde gelir grubunda olduğu görülmektedir.

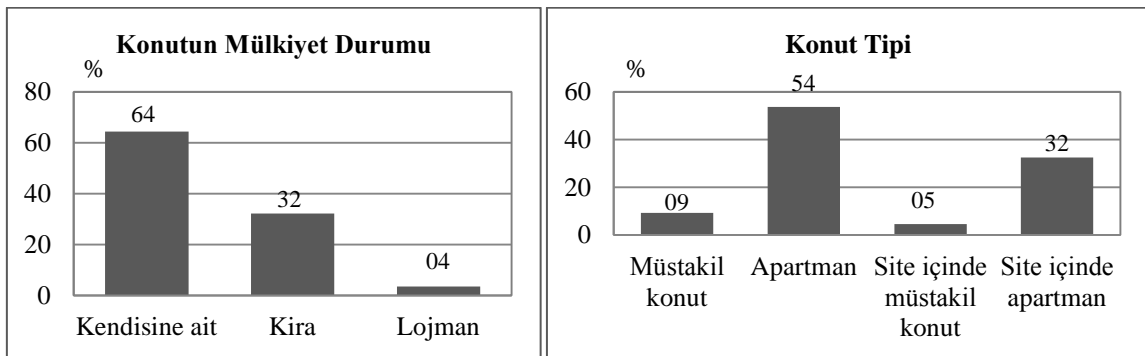
Şekil 22. Ailelerin gelir dağılımları

Ailelerinin %66,2'si araba sahibidir. Anket sonuçlarına göre aile içerisinde arabayı kullanan bireylerin ilk sırasında %83,4 oranı ile erkek (baba), ikinci sırasında ise %11,1 oranıyla erkek çocukların olduğu saptanmıştır. Anne ve kız çocuklarının araba kullanım oranları (sırasıyla %4,7 ve %0,8) düşüktür (Şekil 23).

Şekil 23. Ailelerin araba sahipliliği ve kullanan kişiler

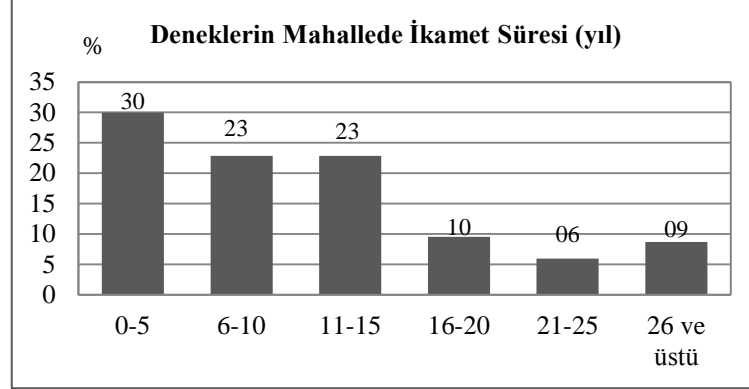
Ailenin konutunun mülkiyet durumunu belirlemeye ilişkin sorulan sorudan elde edilen sonuçlara göre, konut sahibi olan denek oranı %64,3 oranı birinci sıradadır. Bunun %32,2 ile kiracı olanlar izlemektedir. Lojmanda ikamet eden denek oranı ise sadece %3,5'dir. Deneklerin yaşadıkları konut tiplerinin frekans dağılımları incelendiğinde, %53,7 oranında apartman dairesi olduğu belirlenmiştir. Bunu %32,4 oranı ile site içinde apartman izlemektedir. Müstakil ve site içinde müstakil konutta yaşayan denek oranları birbirine yakındır (sırasıyla %9,3 ve %4,6) (Şekil 24).

Şekil 24. Konut mülkiyet durumu ve tipleri

Deneklerin mahallede ikamet sürelerine ilişkin frekans değerleri incelendiğinde ile sırada %30 oranıyla 0-5 yıl, ikinci sırada %22,9 oranıyla 6-10 ve 11-15 yılları olduğu

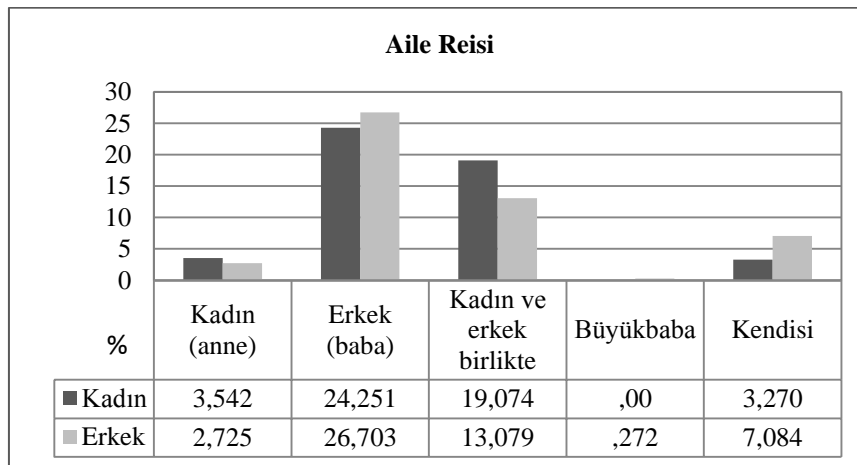
saptanmıştır. Mahallede 21-25 yıl arasında kalış süresinin oranı %6'dır (Şekil 25). Mahallede kalış süresinin ağırlıklı olarak 0-15 yıl arasında olduğu görülmektedir.

Şekil 25. Deneklerin mahallede ikamet süresi

- Toplumsal Değerler

Aile reisini belirlemeye yönelik sorudan elde edilen sonuçlara göre, deneklerin %51'i erkeği (baba) aile reisi (kadınlar %24,3 ve erkekler %26,7) olarak görmektedirler. Kadın ve erkeği birlikte reis olarak görenlerin oranı %32,2'dir (kadınlar %19,1 ve erkekler %13,1). Deneklerin sadece %6,3'ü kadını (anne) aile reisi (kadınlar %3,5 ve erkekler %2,7) olarak gördüğünü belirtmiştir. Büyükbaba çok az denek tarafından aile reisi olarak görülürken, büyükannenin sıralamada yer almadığı görülmektedir (Şekil 26).

Şekil 26. Aile reisi tanımlaması

Ev işlerini yapmakla yükümlü olan kişiler incelendiğinde, yemek pişirme, temizlik, vb. işlerin %86,4 oranıyla kadınlar tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Çocuk, yaşlı, vb. bakım (%46,6) ve evin günlük alışverişinin yapılmasının da (%35,6) kadınların sorumluluğunda olduğu saptanmıştır. Erkeklerin fatura, taksit, vb. ödeme işlemlerini (%67,3) ve evin tadilat işlerini yapmakla (%67,1) yükümlü olduğu belirlenmiştir. Eşlerin birlikte yaptıkları işlerin başında evin büyük alışverişinin yapılması gelmekte (%49), bunu evin günlük alışverişinin(%26,7) yapılması takip etmektedir. Ailece birlikte yapılan işler arasında %10,9 oranıyla çocuk, yaşlı, vb. bakım sorumluluğu ilk sırada yer almaktadır (Tablo 26) . Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse ev içinde (özel alanda) yapılan işlerin kadınların sorumluluğunda olduğu, ev dışında (kamusal alanda) yapılan işlerin ise erkeklerin sorumluluğunda olduğu ya da eşlerin birlikte yaptıkları söylenebilir.

Tablo 26. Ev işlerini yapmakla yükümlü kişiler

İşler	Kadın		Erkek		Eşler birlikte		Çocuklarla birlikte		Ailece birlikte		Yardımcı		Yanıt vermeyen	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Ev işleri (yemek pişirme, temizlik, çamaşır, vb.)	317	86,4	2	0,5	25	6,8	8	2,2	8	2,2	7	1,9	-	-
Çocuk, yaşlı, vb. bakım	171	46,6	7	1,9	62	16,9	10	2,7	40	10,9	14	3,8	63	17,2
Çocukları okula götürüp-getirme*	58	15,8	40	10,9	36	9,8	8	2,2	11	3	6	1,6	152	41,4
Evin günlük alışverişinin yapılması	132	35,6	98	26,7	98	26,7	11	3	28	7,6	-	-	-	-
Büyük alışverişin yapılması	52	14,2	61	16,6	180	49,0	19	5,2	55	15	-	-	-	-
Fatura, taksit, vb. ödeme işleri	44	12	247	67,3	43	11,7	13	3,5	17	4,6	3	0,8	-	-
Evin tadilat işleri ile ilgilenmek	15	4,1	246	67,1	44	12	13	3,5	17	4,6	32	8,7	-	-
Tarla ve bahçe işleri ile ilgilenmek	44	12	48	13,1	58	15,8	9	2,5	30	8,2	12	3,3	166	45,2

*Servis ile okula giden çocuk sayısı 56'dır (%15,3).

Deneklerin kentsel açık yeşil alanda-parkta buldukları süre içerisinde çevrelerindeki kişi, grup ve ailelerle görüşme durumları incelendiğinde, kadınların %24,5 oranında görüştikleri, erkeklerin ise %21,8 oranıyla kısmen görüştikleri sonucuna ulaşılmıştır. Hayır cevabı verenlerin oranı ise sadece %15,3'dür (kadınlar %5,2 ve erkekler %10,1)(Tablo 27).

Parkta diğ er kişi, grup ve ailelerle g örüş me nedenleri analiz edildiğ inde, bu soruya %69,3 oranında cevap verildiğ i g örülmektedir. Bu cevaplar arasında değ erlendirme yapıldığ ında, hem kadınların hem de erkeklerin belirttiğ i nedenler arasında benzerlik g örülmektedir. Karş ılıklı yardımlaş ma (kadınlar %10,8 ve erkekler %11,8), ç evredekilerle yakınlaş ma (kadınlar %11,2 ve erkekler %10,8) ve toplumsal alış kanlıklar (kadınlar ve erkekler %10,8) ilk sıralarda yer almaktadır. Yalnızlık (kadınlar %0,6 ve erkekler %1,2) etraftakilerle g örüş me nedenleri arasında en son sırada bulunmaktadır (Tablo 27).

Tablo 27. Parkta kişi, grup ve aileler ile g örüş me durumu ve nedeni

Parkta Kişi, Grup ve Aileler ile G örüş me Durumu	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Evet	90	24,5	66	18,0
Kısmen	75	20,4	80	21,8
Hayır	19	5,2	37	10,1
Parkta G örüş me Nedeni				
Karş ılıklı yardımlaş ma	55	10,8	60	11,8
Toplumsal alış kanlıklar	55	10,8	55	10,8
Ç evredekilerle yakınlaş ma	57	11,2	55	10,8
Değ iş iklik isteğ i	11	2,2	20	3,9
G üvenlik içinde olma isteğ i	6	1,2	6	1,2
Ç ocukların kaynaş ması ve arkadaş lığ ı	28	5,5	35	6,9
Yalnızlık	3	0,6	6	1,2
Rastlantısal	26	5,1	30	5,9

Bireylerin park kullanımını etkileyen etmenler incelendiğ inde, kadınların ve erkeklerin etkilenme düzeylerinin çoğ unlukla benzer, bazılarında ise farklı olduğ u tespit edilmiştir. Cinsiyetler açısından farklılık gösteren konular analiz edildiğ inde, kadınların eş in izin vermemesi konusunda %15,8 oranıyla etkilendikleri, erkeklerin ise %17,2 oranıyla etkilenmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Toplumsal baskı ve ç ekinme konusunda kadınların etkilendikleri (%14,7), erkeklerin ise etkilenmedikleri (%18,3) g örülmektedir. Ç ocuk, yaş lı, vb. bakım sorumluluğ unun %20,4 oranıyla kadınları etkilediğ i, %14,4 oranıyla erkekleri etkilemediğ i tespit edilmiştir. Kadınların %20,7 oranıyla ev iş lerine harcanan zamandan etlendikleri, erkeklerin ise belirtilen konudan %15,8 oranıyla etkilenmediğ i g örülmektedir (Tablo 28).

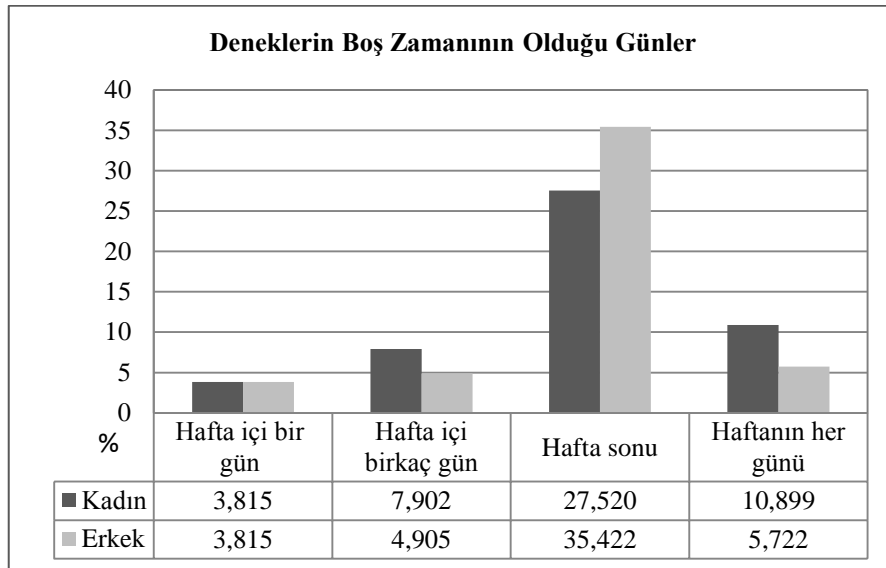
Tablo 28. Deneklerin park kullanımını etkileyen etmenler

Etmenler	Hiç etkilemez		Etkilemez		Orta etkiler		Etkiler		Çok etkiler		Yanıt vermeyen													
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek													
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%												
Eşin izin vermemesi	47	12,8	63	17,2	27	7,4	47	12,8	25	6,8	26	7,1	58	15,8	16	4,4	4	1,1	3	0,8	23	6,3	28	7,6
Ailenin (anne, baba, ağabey, abla, vb.) izin vermemesi	46	12,5	57	15,5	34	9,3	33	9,0	19	5,2	25	6,8	42	11,4	20	5,4	5	1,4	7	1,9	38	10,4	41	11,2
Toplumsal baskı ve çekince	48	13,1	67	18,3	46	12,5	67	18,3	28	7,6	31	8,4	54	14,7	15	4,1	6	1,6	2	0,5	2	0,5	1	0,3
Parkta bulunduğunuz süre içinde yakınınızdakilerin görsel yada işitsel olarak verdikleri rahatsızlıklar	7	1,9	20	5,4	15	4,1	25	6,8	39	10,6	52	14,2	83	22,6	61	16,6	39	10,6	21	5,7	1	0,3	4	1,1
Sağlık sorunları nedeniyle evden hiç çıkamama ya da bir refakatçiye ihtiyaç duyma	22	6,0	47	12,8	19	5,2	21	5,7	16	4,4	16	4,4	45	12,3	38	10,4	30	8,2	16	4,4	52	14,2	45	12,3
Çocuk, yaşlı, vb. bakım sorumluluğu	15	4,1	53	14,4	20	5,4	34	9,3	26	7,1	24	6,5	75	20,4	42	11,4	13	3,5	9	2,5	35	9,5	21	5,7
Ev işlerine harcanan zaman	14	3,8	52	14,2	20	5,4	58	15,8	54	14,7	29	7,9	76	20,7	34	9,3	19	5,2	4	1,1	1	0,3	6	1,6
Ekonomik durum	22	6,0	33	9,0	33	9,0	35	9,5	44	12,0	48	13,1	50	13,6	47	12,8	30	8,2	14	3,8	5	1,4	6	1,6
Kendimize uygun mekanların yetersizliği	7	1,9	13	3,5	18	4,9	16	4,4	27	7,4	38	10,4	90	24,5	82	22,3	40	10,9	33	9,0	2	0,5	1	0,3
Mekanların uzak oluşu	11	3,0	16	4,4	17	4,6	26	7,1	30	8,2	36	9,8	81	22,1	76	20,7	36	9,8	28	7,6	9	2,5	1	0,3
Yeterli sayıda otobüs ve dolmuş seferinin olmaması	14	3,8	31	8,4	25	6,8	46	12,5	36	9,8	32	8,7	77	21,0	49	13,4	24	6,5	19	5,2	8	2,2	6	1,6
Güvenlik sorunları	5	1,4	18	4,9	14	3,8	27	7,4	25	6,8	41	11,2	84	22,9	62	16,9	50	13,6	29	7,9	6	1,6	6	1,6

Cinsiyetler açısından etkileme düzeyleri benzerlik gösteren konular analiz edildiğinde, kendine uygun mekanların yetersizliği (kadınlar %24,5 ve erkekler %22,3), mekanların uzak oluşu (kadınlar %22,1 ve erkekler %20,7) ve güvenlik konuları (kadınlar 22,9 ve erkekler %16,9) öne çıkmaktadır. Parkta bulunduğu süre içinde yakındakilerin görsel ya da işitsel olarak verdikleri rahatsızlıklar, yeterli sayıda otobüs ve dolmuş seferinin olmaması ve sağlık sorunları nedeniyle evden hiç çıkamama ya da bir refakatçiye ihtiyaç duyma konularında kadınların etkilenme düzeylerinin, erkeklerin etkilenme düzeylerinden daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 28). Genel bir değerlendirme yapıldığında, bireylerin park kullanımını etkileyen toplumsal, ev içi ve bakım sorumluluğuna ilişkin konuların, kadınları etkileme düzeyinin erkekleri etkileme düzeyinden daha fazla olduğu söylenebilir. Ancak, kendine uygun mekanların yetersizliği, mekanların uzak oluşu, vb. rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenlerin, hem kadınları hem de erkekleri etkileme düzeyleri benzerdir.

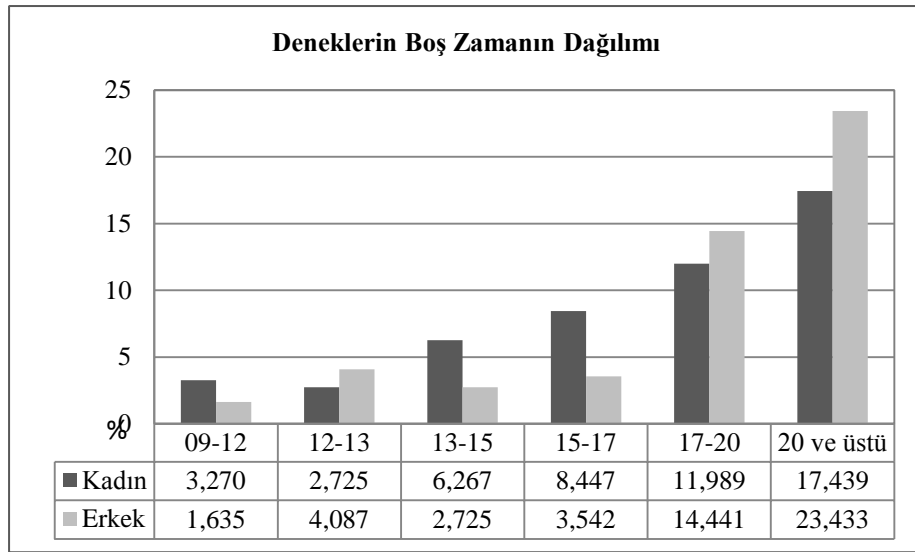
- Boş Zamanın Niteliği

Kadınların ve erkeklerin boş zamanlarının olduğu günler olarak sırasıyla hafta sonu (sırasıyla %27,5, %35,4), haftanın her günü (sırasıyla %10,9, %5,7) ve hafta içi birkaç gün (%3,8) tespit edilmiştir (Şekil 27). Bireylerin büyük çoğunluğunun hafta sonu boş zamanının olduğu, ancak hafta içi ise boş zamanlarının sınırlı olduğu söylenebilir.

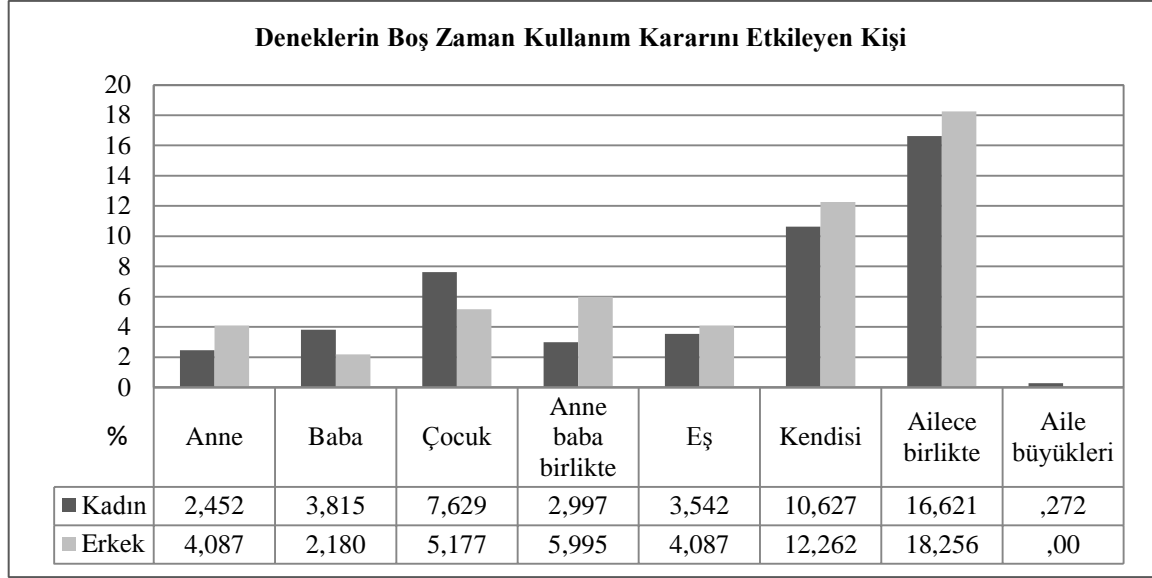
Şekil 27. Deneklerin boş zamanlarının olduğu günler

Kişilerin boş saatlerinin dağılımı incelendiğinde, hem kadınların hem de erkeklerin en fazla boş saatinin akşam 20:00 ve üstünde olduğu (sırasıyla %17,4 ve %23,4) tespit edilmiştir. Bunu 17:00 – 20:00 saatleri arasında boş zamanın oluşu izlemektedir (kadınlar %12 ve erkekler %14,4) (Şekil 28). Genel bir değerlendirme yapıldığında, kadınların sabah saatlerinde az olmakla birlikte, günün her saatinde boş zamanlarının olduğu söylenebilir. Erkeklerin ise mesai saatleri dışında ve özellikle akşam saatlerinde boş zamanlarının fazla oluşu dikkat çekmektedir.

Şekil 28. Deneklerin boş saatlerinin dağılımı

Bireylerin boş zaman kullanım kararını etkileyen kişiyi belirlemeye yönelik soruya, deneklerin %34,9'u ailece birlikte cevabı vermişlerdir (kadınlar %16,6 ve erkekler %18,3). Bunu %22,9 oranı ile kendisi (kadınlar %10,6 ve erkekler %12,3) ve %12,8 oranı ile çocuk (kadınlar %7,6 ve erkekler %5,2) izlemektedir. Kadınlar %3 oranıyla anne ve babanın boş zaman kullanım kararına etkisi olduğunu belirtirken, bu oran erkeklerde %6'ya çıkmaktadır. Ayrıca kadınlar %0,3 oranıyla aile büyükleri ile karar alırken, erkeklerin kararlarında bu kişilerin etkili olmadığı görülmektedir (Şekil 29).

Şekil 29. Boş zaman kullanım kararını etkileyen kişi

Boş zaman kullanım kararını etkileyen etmenler, önem derecesine göre 1., 2. ve 3. etmen grubu olarak toplanmıştır. Deneklerin tamamı ilk etmen grubuna, %73,3'ü ikinci gruba ve %65,1'i üçüncü gruba cevap vermiştir. Kadınların ve erkeklerin 1. etmen grubunda aile bireyleri ilk sırada yer almaktadır (sırasıyla %41,4 ve %38,1). Her iki cinsiyet açısından 2. etmen grubunda arkadaş en başta bulunmaktadır (sırasıyla %13,6 ve %12,5). 3. Etmen grubunda ise, kadınlar için %8,7 oranıyla kitle iletişim araçları ilk sırada yer alırken, erkeklerde ise %6,5 oranları ile akraba ve deneyim ve tecrübe en başta gelmektedir (Tablo 29). Genel bir değerlendirme yapıldığında, her iki cinsiyet açısından boş zaman kullanım kararını etkileyen etmenlerin başında aile bireyleri, ikinci sırada arkadaşlar yer almaktadır.

Tablo 29. Boş zaman kullanım kararını etkileyen etmenler

Deneklerin boş zaman kullanım kararını etkileyen etmenler	1. Etmen				2. Etmen				3. Etmen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Aile bireyleri	152	41,4	140	38,1	14	3,8	15	4,1	6	1,6	9	2,5
Akraba	2	0,5	0	0,0	43	11,7	22	6,0	29	7,9	24	6,5
Kitle iletişim araçları	6	1,6	4	1,1	21	5,7	13	3,5	32	8,7	21	5,7
Arkadaş	11	3,0	26	7,1	50	13,6	46	12,5	44	12,0	25	6,8
Deneyim ve tecrübe	12	3,3	12	3,3	24	6,5	21	5,7	22	6,0	24	6,5
Diğer	1	0,3	1	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0	3	0,8
Yanıt vermeyen	0	0,0	0	0,0	32	8,7	66	18,0	51	13,9	77	21,0

Deneklerin kış mevsiminde boş zamanlarında yaptıkları etkinlikleri belirlemek amacıyla yöneltilen sorudan elde edilen sonuçlara göre, kadınların ve erkeklerin yaptıkları etkinliklerde benzerlik saptanmıştır (Tablo 30). Kadınların kış mevsiminde yaptıkları etkinlikler TV izlemek, radyo-müzik dinlemek (%5,7), akraba ve dostları ziyaret etmek (%5,3), alışveriş merkezlerini gezmek (%4,5), kitap, gazete, vb. okumak (%4,4) ve şehir merkezini gezmek (%4) şeklinde sıralanmaktadır. Erkeklerde ise, ilk sırada TV izlemek, radyo-müzik dinlemek (%5,2), ikinci sırada maça gitmek veya izlemek (%4,5) ve üçüncü sırada akraba ve dostları ziyaret etmek (%4,1) ve kitap, gazete, vb. okumak (%4,1) yer almaktadır (Tablo 30).

Kadınların ve erkeklerin, yaz mevsiminde boş zamanlarında yaptıkları etkinliklerde farklılıklar saptanmıştır (Tablo 30). Kadınların yaz mevsiminde genellikle, sırasıyla köye/yaylaya gitmek (%5,4), çay bahçesi, park vb. gitmek (%4,8), alışveriş merkezlerini gezmek (%4,7), akraba ve dostları ziyaret etmek (%4,7), TV izlemek, radyo-müzik dinlemek (%4,2), havuza ve denize gitmek (%4,1) aktiviteleri ile boş zamanlarını değerlendirdikleri görülmektedir. Erkeklerin ise, çoğunlukla köye/yaylaya gitmek (%5,5), çay bahçesi, park vb. gitmek (%4,8), havuza ve denize gitmek (%4,3) ve TV izlemek, radyo-müzik dinlemek (%4) etkinliklerini tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 30). Cinsiyetler açısından en büyük farklılıklar, kadınların şehir merkezi ve alışveriş merkezini gezmelerinde, erkeklerin ise maça gitmek veya izlemelerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 30. Kadınların ve erkeklerin kış ve yaz mevsimlerinde boş zamanlarında yaptıkları etkinlikler

Aktiviteler	Kış				Yaz			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Hiçbir şey yapmadan dinlenmek	69	2,8	46	1,9	58	2,3	44	1,8
TV izlemek, radyo-müzik dinlemek	140	5,7	127	5,2	104	4,2	99	4,0
Kitap, gazete, vb. okumak	109	4,4	101	4,1	63	2,5	59	2,4
Müzik ile uğraşmak	18	0,7	18	0,7	13	0,5	15	0,6
Spor yapmak	31	1,3	59	2,4	54	2,2	87	3,5
Fotoğrafçılık, resim, vb. ile uğraşmak	7	0,3	23	0,9	10	0,4	28	1,1
Ev-bahçe süs bitkileri ile uğraşmak	31	1,3	25	1,0	54	2,2	43	1,7
Kazanç amacı gütmeyen her türlü el becerisi işleri yapmak	66	2,7	25	1,0	48	1,9	20	0,8
Çocuklar ile ilgilenmek	97	3,9	79	3,2	87	3,5	64	2,6
Sosyal yardım amaçlı yerleri ziyaret etmek (çocuk yuvası, vb.)	17	0,7	11	0,4	9	0,4	9	0,4
Akraba ve dostları ziyaret etmek	131	5,3	101	4,1	118	4,7	90	3,6
Maça gitmek veya izlemek	36	1,5	111	4,5	16	0,6	54	2,2
Kıraathaneye gitmek	4	0,2	44	1,8	2	0,1	39	1,6
Kafe, restoran, vb. gitmek	65	2,6	45	1,8	62	2,5	50	2,0
Kağıt, tavla, vb. oynamak	19	0,8	37	1,5	13	0,5	34	1,4
Tiyatro, sinema, sergi, vb. gitmek	70	2,8	59	2,4	32	1,3	38	1,5
Şehir merkezini gezmek	98	4,0	92	3,7	124	5,0	100	4,0
Alışveriş merkezlerini gezmek	111	4,5	88	3,6	118	4,7	84	3,4
Gece kulübü, disko, vb. eğlence mekanlarına gitmek	10	0,4	11	0,4	13	0,5	18	0,7
Çay bahçesi, park vb. gitmek	33	1,3	48	2,0	120	4,8	120	4,8
Köye/yaylaya gitmek	44	1,8	69	2,8	135	5,4	137	5,5
Havuza ve denize gitmek	9	0,4	24	1,0	103	4,1	108	4,3

Kış ve yaz mevsiminde boş zamanlarda yapılan etkinlikler kent planlama ve kentsel tasarım süreçleriyle ilişkilendirilmek için, kentsel donatılarda dikkate alınarak yedi grupta toplanmıştır. Bunlar, kamusal donatı gerektirmeyen sosyal içerikli etkinlikler, kamusal donatı gerektirmeyen kültürel içerikli etkinlikler, ticari ve sosyal donatı gerektiren sosyal içerikli etkinlikler, kamusal donatı gerektiren kültürel etkinlikler, açık alan düzenlemesi gerektiren sosyal etkinlikler, kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri ve diğer etkinlikler

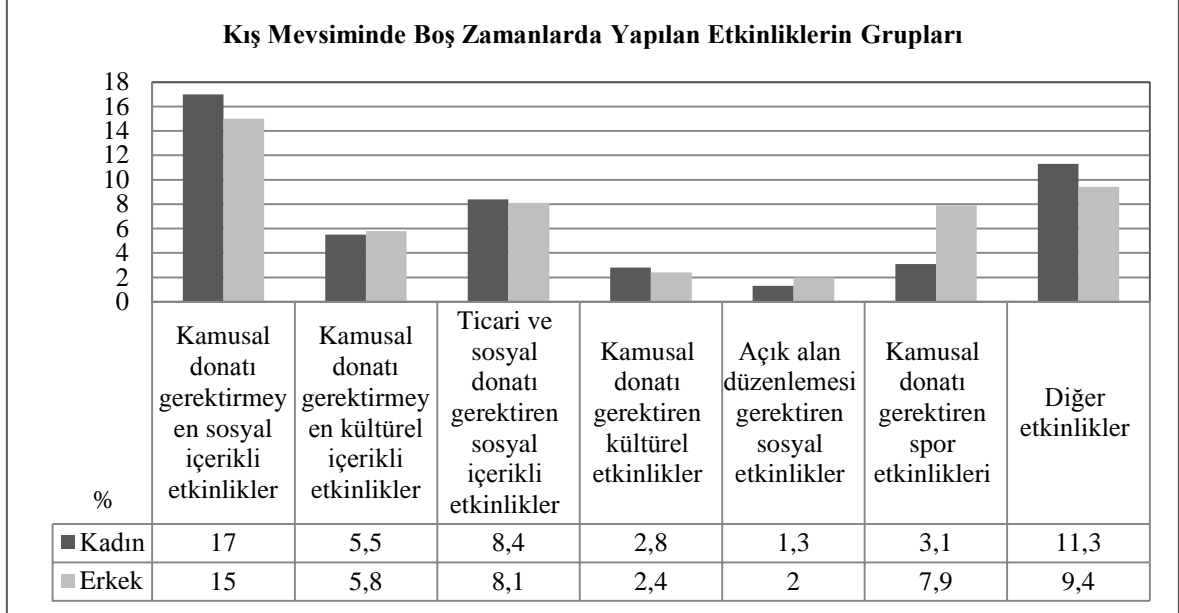
şeklinde sıralanmaktadır. Tablo 31’de yukarıda belirtilen gruplar içerisindeki etkinlikler yer almaktadır.

Tablo 31. Kış ve yaz mevsiminde yapılan etkinliklerin kentsel donatılar açısından gruplandırılması (Aydemir vd., 1993’den yararlanılarak oluşturulmuştur.).

Gruplar	Etkinlikler
Kamusal donatı gerektirmeyen sosyal içerikli etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • TV izlemek • Radyo dinlemek • Bağ ve bahçe işleri ile ilgilenmek • Çocuklar ile ilgilenmek • Akra ve dostları ziyaret etmek • Kağıt, tavl, vb. oynamak
Kamusal donatı gerektirmeyen kültürel içerikli etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Kitap, gazete, vb. okumak • Müzik ile uğraşmak • Fotoğrafçılık, resim, vb. ile uğraşmak
Ticari ve sosyal donatı gerektiren sosyal içerikli etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Kafe, restoran ve kuraathaneye gitmek • Alışveriş merkezine gitmek ve/veya gezmek • Gece kulübü, disko, vb. eğlence mekanlarına gitmek, • Sosyal yardım amaçlı yerleri ziyaret etmek (çocuk yuvası, huzurevi, vb.)
Kamusal donatı gerektiren kültürel etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Tiyatro, sinema, sergi, vb. gitmek
Açık alan düzenleme gerektiren sosyal etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel açık yeşil alan-parka gitmek • Çay bahçesi, vb. gitmek
Kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Spor yapmak • Maça gitmek • Denize ve havuza gitmek
Diğer etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Dinlenmek • Kazanç amacı gütmeyen her türlü el beceri işleri yapmak • Şehir merkezini gezmek • Köye/yaylaya gitmek

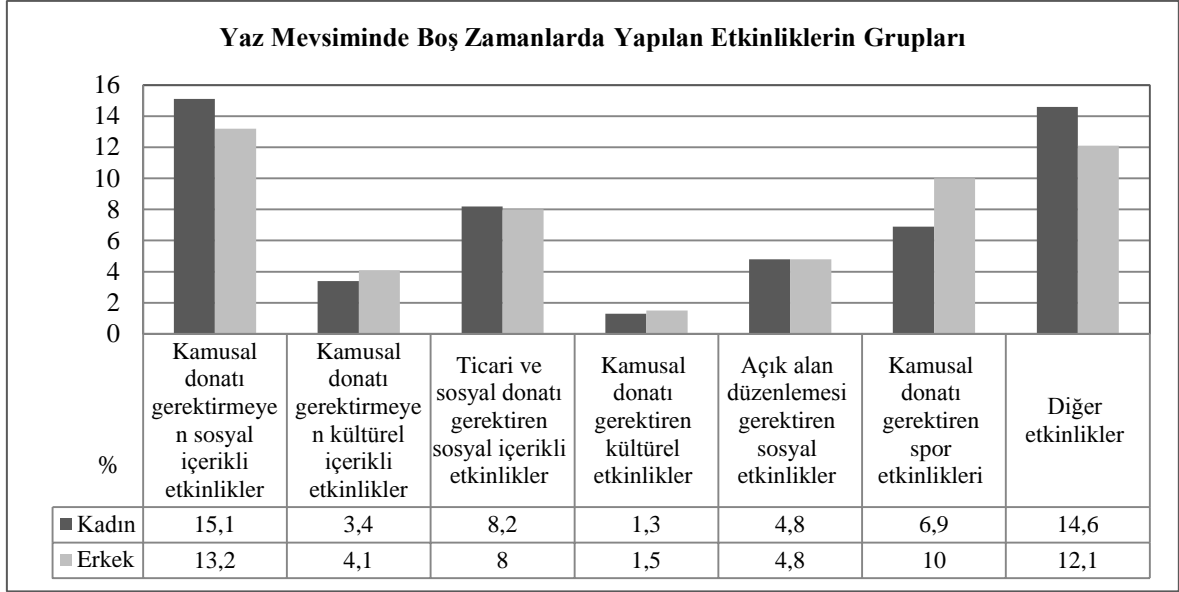
Kadınların ve erkeklerin kış mevsiminde yaptıkları etkinlikler kentsel donatılar açısından gruplandırıldığında, kısmen benzerlik gösterdikleri söylenebilir (Şekil 30). Her iki cinsiyet açısından, kamusal donatı gerektirmeyen sosyal içerikli etkinlikler (TV izlemek, radyo dinlemek, vb.) ve ticari ve sosyal donatı gerektiren sosyal içerikli etkinlikler (restorana gitmek, alışveriş merkezine gitmek, vb.) en fazla yapılan etkinlik gruplarıdır. Açık alan düzenlemesi gerektiren sosyal içerikli etkinliklerin (parka gitmek, vb.) ise en az yapılan aktivitelerdir. Ancak, kadınlar ve erkekler arasında, kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri (spor yapmak, maça gitmek, vb.) açısından belirgin bir farklılık saptanmıştır. Burada erkeklerin (%7,9), kadınlara (%3,1) oranla daha fazla spor yaptığı, maça, denize ve havuza gittiği belirlenmiştir (Şekil 30). Diğer etkinlik

gruplarına(dinlenmek, el beceri işleri, vb.) ise kadınların, erkeklere oranla daha fazla katıldığı görülmektedir.

Şekil 30. Kadınların ve erkeklerin kış mevsiminde yaptıkları etkinliklerin grupları

Kadınların ve erkeklerin yaz mevsiminde yaptıkları etkinlikler kentsel donatılar açısından gruplandırıldığında kısmen benzerlik gösterdikleri söylenebilir (Şekil 31). Her iki cinsiyet açısından, kamusal donatı gerektirmeyen sosyal içerikli etkinlikler (TV izlemek, radyo dinlemek, vb.) ve ticari ve sosyal donatı gerektiren sosyal içerikli etkinlikler (restorana gitmek, alışveriş merkezine gitmek, vb.) en fazla yapılan aktivite gruplarıdır. Kamusal donatı gerektiren kültürel etkinliklerin (kitap okumak, müzik ile uğraşmak, vb.) ise en az yapılan aktiviteler olduğu görülmektedir. Açık alan düzenlemesi gerektiren sosyal içerikli etkinliklerin de (parka gitmek, vb.) az yapılan etkinlikler arasındadır. Ayrıca, kadınlar ve erkekler arasında, kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri (spor yapmak, maça gitmek, vb.) açısından belirgin bir farklılık saptanmıştır. Burada erkeklerin (%10), kadınlara (%6,9) oranla daha fazla spor yaptığı, maça, denize ve havuza gittiği belirlenmiştir (Şekil 31). Buna ek olarak, kadınların diğer etkinlik gruplarına (dinlenmek, el beceri işleri, vb.), erkeklere oranla daha fazla katılmaktadır.

Şekil 31. Kadınların ve erkeklerin yaz mevsiminde yaptıkları etkinliklerin grupları

Kadınların ve erkeklerin kış ve yaz mevsimlerinde, boş zamanlarında yapmak istedikleri etkinlikleri belirlemek amacıyla sorulan soruya, deneklerin yaklaşık %70'i cevap vermiştir (Tablo 32). Hem kış hem de yaz mevsiminde yapılmak istenen etkinlikler içerisinde spor yapmak ve/veya ilgilenmek ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca erkekler kış mevsiminde ikinci sırada gezmek istediklerini belirtmişlerdir. Kadınların yaz mevsiminde yapmak istedikleri etkinlikler arasında sırasıyla spor yapmak ve/veya ilgilenmek (%4,3), gezmek (%2,9), denize (%2,5), parka (%2,3) ve köye/yaylaya gitmek (%2,1) öne çıkmaktadır. Erkeklerin yaz mevsiminde yapmak istedikleri etkinlikler incelendiğinde, sırasıyla spor yapmak ve/veya ilgilenmek (%4,6), köye/yaylaya (%3,7) ve denize gitmek (%3,3) ile gezmenin (%3,2) diğer aktivitelere oranla daha fazla tercih edildiği görülmektedir (Tablo 32).

Tablo 32. Kadınların ve erkeklerin kış ve yaz mevsimlerinde boş zamanlarında yapmak istedikleri etkinlikler

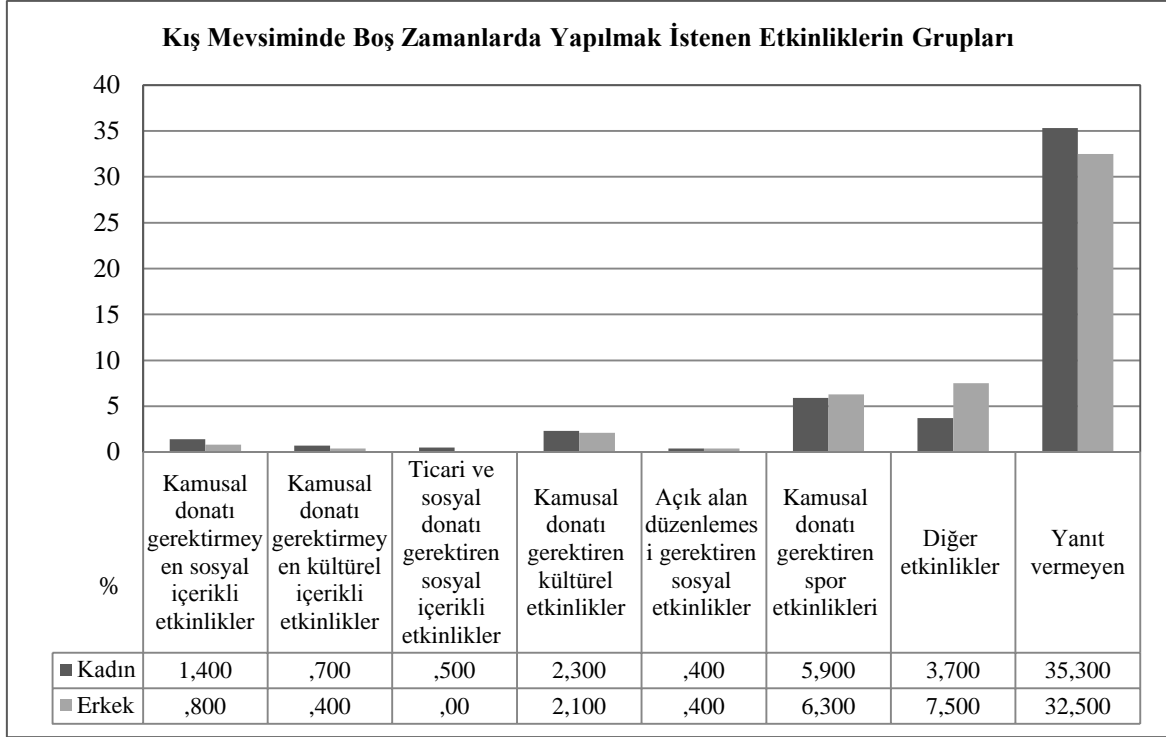
Etkinlikler	Kış				Yaz			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Dinlenmek	7	0,6	12	1,1	3	0,3	5	0,5
TV izlemek ve müzik dinlemek	12	1,1	7	0,6	3	0,3	1	0,1
Kitap okumak	8	0,7	3	0,3	2	0,2	1	0,1
Spor yapmak ve/veya ilgilenmek	65	5,9	70	6,3	47	4,3	51	4,6
Fotoğrafçılık ile ilgilenmek	0	0,0	1	0,1	0	0,0	1	0,1
Kazanç amacı gütmeyen her türlü el becerisi işleri yapmak	9	0,8	0	0,0	1	0,1	0	0,0
Tiyatro ve sinemaya gitmek	16	1,5	15	1,4	6	0,5	1	0,1
Alışveriş yapmak	5	0,5	0	0,0	4	0,4	0	0,0
Köye/yaylaya gitmek	6	0,5	11	1,0	23	2,1	41	3,7
Bağ ve bahçe işleri ile ilgilenmek	3	0,3	2	0,2	7	0,6	7	0,6
Gezmek	13	1,2	36	3,3	32	2,9	35	3,2
Parka gitmek	4	0,4	4	0,4	25	2,3	9	0,8
Sosyo-kültürel aktivitelere katılmak	9	0,8	8	0,7	1	0,1	3	0,3
Doğa ile içe içe olmak	3	0,3	14	1,3	10	0,9	18	1,6
Denize gitmek	0	0,0	0	0,0	27	2,5	36	3,3
Diğer (akraba ve dost ziyaretleri, çocuklarla ilgilenmek, bilgisayar oynamak, araba kullanmak, düğüne gitmek)	3	0,3	10	0,9	4	0,4	5	0,5
Yanıt vermeyen	389	35,3	358	32,5	357	32,4	335	30,4

Kış ve yaz mevsiminde boş zamanlarda yapılmak istenen etkinlikler kent planlama ve kentsel tasarım süreçleriyle ilişkilendirmek için kentsel donatılar da dikkate alınarak yedi grupta toplanmıştır. Bunlar, kamusal donatı gerektirmeyen sosyal içerikli etkinlikler, kamusal donatı gerektirmeyen kültürel içerikli etkinlikler, ticari ve sosyal donatı gerektiren sosyal içerikli etkinlikler, kamusal donatı gerektiren kültürel etkinlikler, açık alan düzenlemesi gerektiren sosyal etkinlikler, kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri ve diğer etkinlikler şeklinde sıralanmaktadır. Tablo 33’de yukarıda belirtilen gruplar içerisindeki etkinlikler yer almaktadır.

Tablo 33. Kış ve yaz mevsiminde yapılmak istenen etkinliklerin kentsel donatılar açısından gruplandırılması

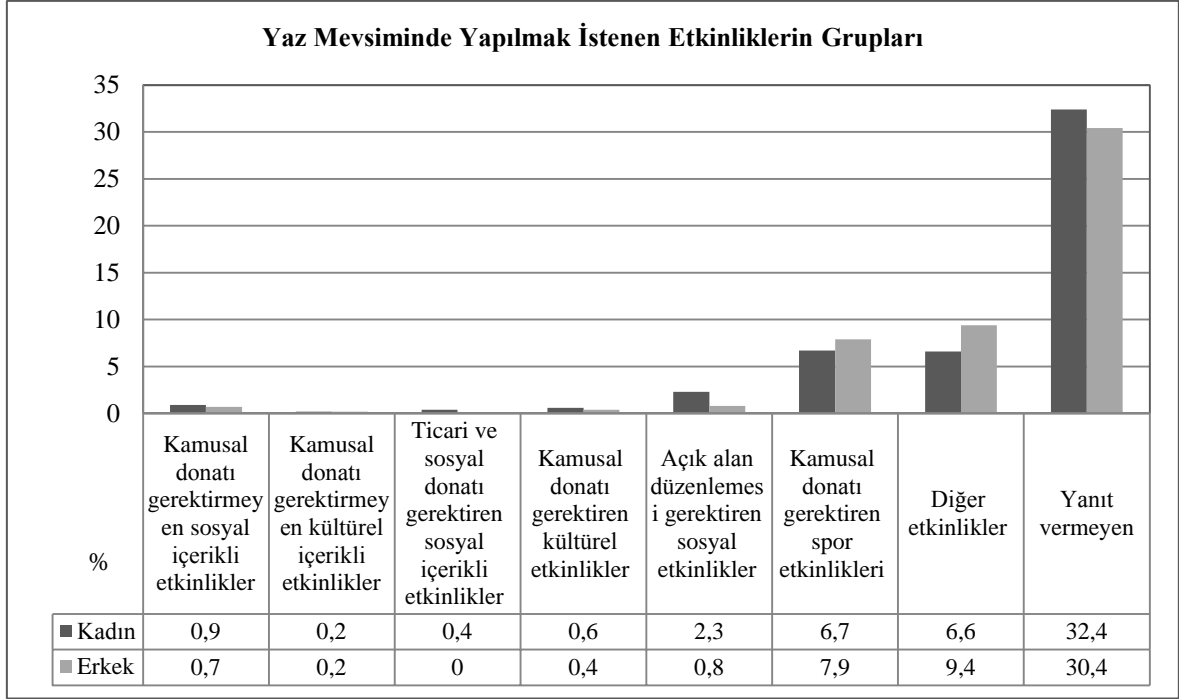
Gruplar	Etkinlikler
Kamusal donatı gerektirmeyen sosyal içerikli etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • TV izlemek • Müzik dinlemek • Bağ ve bahçe işleri ile ilgilenmek • Çocuklar ile ilgilenmek • Akraba ve dostları ziyaret etmek
Kamusal donatı gerektirmeyen kültürel içerikli etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Kitap, gazete, vb. okumak • Fotoğrafçılık ile ilgilenmek
Ticari ve sosyal donatı gerektiren sosyal içerikli etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Alışveriş yapmak
Kamusal donatı gerektiren kültürel etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Tiyatro ve sinema gitmek • Kültürel aktivitelere katılmak
Açık alan düzenlemesi gerektiren sosyal etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Kentsel açık yeşil alan-parka gitmek
Kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri	<ul style="list-style-type: none"> • Spor yapmak ve/veya ilgilenmek • Denize gitmek
Diğer etkinlikler	<ul style="list-style-type: none"> • Dinlenmek • Kazanç amacı gütmeyen her türlü el beceri işleri yapmak • Gezmek • Doğa ile iç içe olmak • Köye/yaylaya gitmek • Araba ile gezmek

Kadınların ve erkeklerin kış mevsiminde yapmak istedikleri etkinliklerin kentsel donatılar açısından gruplandırıldığında kısmen benzerlik gösterdikleri söylenebilir (Şekil 32). Her iki cinsiyet açısından, kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri (spor yapmak, maça gitmek, vb.) en fazla tercih edilen etkinlik grubudur. Bunu diğer etkinlikler (dinlenmek, gezmek, köye/yaylaya gitmek, vb.) takip etmektedir. Kentsel açık yeşil alan-park kullanımını da içeren açık alan düzenlemesi gerektiren sosyal etkinlikler ise en alt sırada yer almaktadır (Şekil 32).

Şekil 32. Kadınların ve erkeklerin kış mevsiminde yapmak istedikleri etkinliklerin grupları

Kadınların yaz mevsiminde yapmak istediği etkinlikler incelendiğinde, kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri (spor yapmak, maça gitmek, vb.) ilk sırada, diğer etkinlikler (dinlenmek, el beceri işleri, vb.) ikinci ve kentsel açık yeşil alan-park kullanımını içeren açık alan düzenlemesi gerektiren sosyal etkinlikler üçüncü sırada yer almaktadır. Erkeklerin yaz mevsiminde yapmak istedikleri etkinlik gruplarında diğer etkinlikler (dinlenmek, gezmek, köye/yaylaya gitmek, vb.) öne çıkmaktadır. Bunu kamusal donatı gerektiren spor etkinlikleri izlemektedir (Şekil 33).

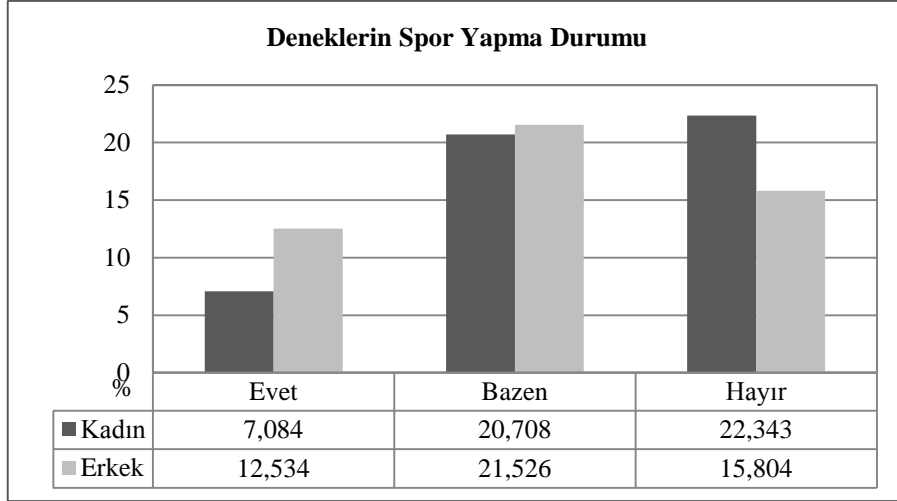

Şekil 33. Kadınların ve erkeklerin yaz mevsiminde yapmak istedikleri etkinliklerin grupları

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, kış ve yaz mevsiminde yapılan ve yapılmak istenen etkinlik grupları arasında belirgin farklılıklar görülmektedir. Kadınların ve erkeklerin kamusal donatı gerektirmeyen sosyal ve kültürel içerikli etkinlikler ve ticari ve sosyal donatı gerektiren sosyal içerikli etkinliklere diğer aktivitelere oranla daha fazla katıldıkları görülmektedir. Ancak, yapılmak istenen aktivitelerde bunları tercih etmedikleri görülmektedir. Ayrıca, kadınların kamusal donatı gerektiren spor etkinliklerine katılım oranları düşük olmasına rağmen, yapılmak istenen etkinlikler içerisinde bu tür aktivitelere daha fazla katılmak istediklerini belirtmişlerdir.

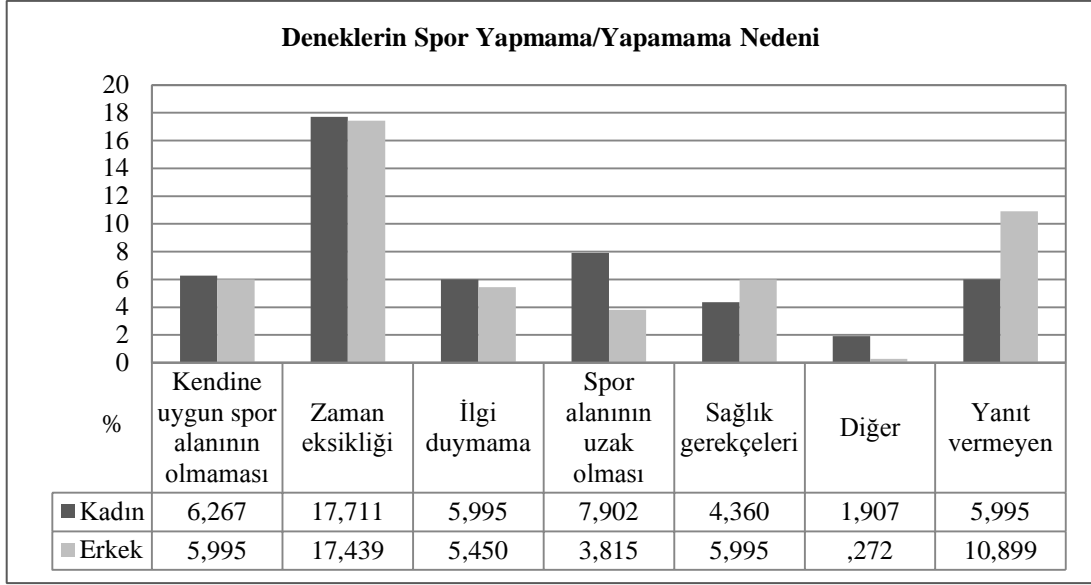
- Hareketlilik

Deneklerin spor yapma durumunu belirlemek amacıyla yöneltilen soruya, kadınlar %22,3 oranıyla hayır, erkekler ise %21,5 oranıyla bazen cevabı vermiştir (Şekil 34).

Şekil 34. Deneklerin spor yapma durumu

Spor yapmama/yapamama nedenlerinin incelendiğinde, ilgili soruya deneklerin %83,1'i cevap vermiştir. Hem kadınlar hem de erkekler açısından, zaman eksikliği (sırasıyla %17,7 ve %17,4) spor yapmama/yapamamanın ilk nedeni olarak ortaya çıkmaktadır. Bunu kendine uygun spor alanının olmaması (kadınlar %6,3 ve erkekler %6) ve ilgi duymama (kadınlar %6 ve erkekler %5,4) izlemektedir. Diğer seçeneği, hava koşullarının uygun olmaması, sürekli yağmur yağması, vb. nedenleri kapsamaktadır ve her iki cinsiyet açısından en alt sırada yer almaktadır. Kadınlar açısından spor alanının uzak olması da (%7,9) önemli bir nedendir (Şekil 35). Genel bir değerlendirme yapılırsa, her iki cinsiyet açısından kişisel nedenlerin, fiziksel mekan kalitelerine bağlı gerekçelerin önünde olduğu görülmektedir.

Şekil 35. Spor yapmama/yapamama nedeni

Kadınların ve erkeklerin yaptıkları spor türlerini belirlemeye yönelik sorudan elde edilen cevaplara göre, kadınların yaptıkları spor türleri içerisinde yürüme ve koşu %23,9 oranıyla ilk sırada yer almaktadır. Bunu aerobik, aletle çalışma, vb. (%7,7) ve yüzme (%4,7) takip etmektedir. Erkeklerin yaptığı spor türlerinin başında yürüyüş ve koşu (%20,4) bulunmaktadır, bunu, %19,2 oranıyla futbol ve yüzme (%6,2) izlemektedir (Tablo 34). Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, kadınların yaptıkları spor türleri için herhangi bir saha ya da salon düzenlemesi gerekmediği görülmektedir. Ancak, bu durum erkeklerin yaptığı spor türleri için geçerli değildir. Fakat her iki cinsin de en fazla yaptığı spor türü olan yürüme ve koşu, saha ve salon sporları arasında bulunmamaktadır.

Kadınların ve erkeklerin spor yaptığı yerler irdelendiğinde, kadınların sırasıyla mahalle (%23), uygun tesis ve alan (%8) ve konut yakın çevresini (%6,2) tercih ettikleri tespit edilmiştir. Erkeklerin spor yaptıkları yere ilişkin bir sıralama yapıldığında, uygun tesis ve alan %27,1 oranı ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu, mahalle (%20,6) ve doğa (%4,1) takip etmektedir (Tablo 34). Kısaca, kadınların spor yapmak için, erkeklere oranla konut yakın çevresi ve mahallerini daha fazla tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 34. Kadınların ve erkeklerin yaptıkları spor türü ve yeri

Yapılan Spor Türü	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Futbol	1	0,3	65	19,2
Basketbol	0	0,0	8	2,4
Voleybol, hentbol	2	0,6	3	0,9
Tenis	2	0,6	6	1,8
Atletizm	5	1,5	2	0,6
Yüzme	16	4,7	21	6,2
Balık tutma, avlanma	0	0,0	6	1,8
Aerobik, aletle çalışma, plates, vb.	26	7,7	10	2,9
Yürüyüş ve koşu	81	23,9	69	20,4
Diğer (dağcılık, kampçılık, satranç, bisiklet, rafting, kürek sporu, golf, paten, binicilik, boks, yamaç paraşütü, karate, kayak)	6	1,8	10	2,9
Spor Yapılan Yer				
Konut yakın çevresi	21	6,2	3	0,9
Mahalle	79	23,3	70	20,6
Kent	0	0,0	4	1,2
Park	1	0,3	1	0,3
Uygun tesis ve alan	27	8,0	92	27,1
Doğa	9	2,7	14	4,1
Yurt içi	1	0,3	7	2,1
Yurt dışı	0	0,0	2	0,6
Diğer (herhangi bir yer, fark etmez, açık alan)	1	0,3	7	2,1

Kadınların ve erkeklerin yapmak istedikleri spor türleri açısından yapılan incelemede, kadınların en fazla yüzmeyi (%17) tercih ettikleri, ikinci olarak aerobik, aletle çalışma, vb. (%6,7) ile üçüncü olarak voleybol, hentbol (%5,6) gibi spor türlerini tercih ettikleri görülmüştür. Erkeklerin yapmak istediği spor türleri sırasıyla yüzme, dalma (%11,7), futbol (%10,2) ve diğer spor türleri olarak sıralanmaktadır (Tablo 35).

Kadınların ve erkeklerin spor yapmak istediği yerler incelendiğinde, öncelikle uygun tesislerin ve alanların (sırasıyla %22,1 ve %20,9) tercih edildiği söylenebilir. Bunu, her iki cinsiyet için mahalle ve doğa takip etmektedir (Tablo 35).

Tablo 35. Kadınların ve erkeklerin yapmak istedikleri spor türü ve yeri

Yapılmak İstenen Spor Türü	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Futbol	1	0,3	35	10,2
Basketbol	3	0,9	10	2,9
Voleybol, hentbol	19	5,6	6	1,8
Tenis	14	4,1	12	3,5
Atletizm	5	1,5	5	1,5
Yüzme, dalma	58	17,0	40	11,7
Dağcılık, kampçılık	1	0,3	4	1,2
Balık tutma, avlanma	0	0,0	7	2,0
Aerobik, aletle çalışma, plates, vb.	23	6,7	11	3,2
Yürüyüş ve koşu	17	5,0	14	4,1
Kayak	6	1,8	11	3,2
Diğer (karate, atıcılık, motor, bisiklet, kürek sporu, paten, binicilik)	12	3,5	28	8,2
Spor Yapılmak İstenen Yer				
Konut yakın çevresi	20	5,9	8	2,4
Mahalle	25	7,4	22	6,5
Kent	1	0,3	6	1,8
Park	5	1,5	0	0,0
Uygun tesis ve alan	75	22,1	71	20,9
Doğal alan	21	6,2	28	8,3
Yurt içi	8	2,4	16	4,7
Yurt dışı	1	0,3	16	4,7
Diğer (herhangi bir yer, açık alan)	3	0,9	13	3,8

Sonuç olarak, erkeklerin yaptıkları spor türleri ile yapmak istedikleri spor türleri benzerlik göstermektedir. Ancak, kadınların yaptıkları ve yapmak istedikleri spor türleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Buna ek olarak, erkeklerin spor yaptığı ve yapmak istediği yerler de benzerlik göstermektedir. Fakat kadınların genellikle konut yakın çevresi ve mahallelerinde spor yaparken, uygun tesis ve alanlarda spor yapmak istedikleri görülmektedir.

3.2.2. Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenlere İlişkin Bulgular

Bu bölüm rekreasyon alanı kalitelerine ve 3-12 yaş çocuk oyun mekanlarına ilişkin soruların incelenmesinden oluşmaktadır.

Deneklerin konut yakın çevrelerinde, mahallelerinde ve kent genelindeki parkları kullanım sıklıkları incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin belirtilen parkların çoğunluğunda kullanım sıklıklarının benzerlik gösterdiği söylenebilir. Mahallede bulunan Eyüboğlu, Çınaraltı (kadınlar %29,4 ve erkekler %23,7) ve Şelale (kadınlar %29,4 ve erkekler %23,7) Parkları kadınlar ve erkekler tarafından hiç kullanılmayan alanların ilk sırasında bulunmaktadır. Bunu Fatih (kadınlar %25,6 ve erkekler %19,9), Türk-Macar Dostluk (kadınlar %18,8 ve erkekler %14,4), 100. Yıl (kadınlar %17,4 ve erkekler %15,8) Parkları ve Ayasofya Müzesi (kadınlar %14,4 ve erkekler %12,5) takip etmektedir. Nadiren gidilen kentsel açık yeşil alanlar arasında Atatürk Köşkü (kadınlar %16,1 ve erkekler %14,7) ve Zağnos Vadisi (kadınlar %15,8 ve erkekler %12,8) öne çıkmaktadır. Ara sıra gidilen parkların kullanım sıklıkları incelendiğinde, Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı (kadınlar %23,4 ve erkekler %18,3), Sahil Rekreasyon Alanı (kadınlar %4,7 ve erkekler %16,1) ve Boztepe Parkları'nın (kadınlar %19,3 ve erkekler %14,7) diğer mekanlara oranla daha fazla tercih edildiği tespit edilmiştir (Tablo 36). Kadınların ve erkeklerin konut yakın çevresi, mahalle ve kent genelindeki parkları kullanım sıklıkları açısından farklılık gösteren mekanlar irdelendiğinde, Atapark ve Meydan Parkı öne çıkmıştır. Atapark, kadınlar tarafından %14,4 oranıyla hiç kullanılmazken, erkekler tarafından %12,5 oranıyla ara sıra kullanılmaktadır. Benzer biçimde, Meydan Parkı kadınlar tarafından %14,7 oranıyla hiç kullanılmazken, erkekler tarafından %16,3 oranıyla ara sıra kullanıldığı tespit edilmiştir (Tablo 36). Genel bir değerlendirme yapılırsa, konut yakın çevresindeki parkların deneklerin yarısı tarafından kullanılmadığı, mahallede bulunan semt ve kent parklarının ise ara sıra kullanıldığı görülmektedir.

Tablo 36. Park kullanım sıklığı

Park	Hiç Gitmem				Nadiren				Ara Sıra				Haftada Birkaç Kez				Haftanın Her Günü				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı	88	24	75	20,4	37	10,1	47	12,8	37	10,1	20	5,4	2	0,5	4	1,1	0	0	2	0,5	20	5,4	35	9,5
Şelale Parkı	108	29,4	87	23,7	36	9,8	37	10,1	11	3	11	3	3	0,8	3	0,8	0	0	0	0	26	7,1	45	12,3
Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	16	4,4	25	6,8	44	12	47	12,8	86	23,4	67	18,3	29	7,9	24	6,5	2	0,5	2	0,5	7	1,9	18	4,9
Sahil Rekreasyon Alanı	48	13,1	29	7,9	44	12	49	13,4	54	14,7	59	16,1	17	4,6	21	5,7	1	0,3	3	0,8	20	5,4	22	6
100. Parkı	64	17,4	58	15,8	40	10,9	44	12	31	8,4	27	7,4	6	1,6	1	0,3	0	0	0	0	43	11,7	53	14,4
Boztepe Parkı	36	9,8	26	7,1	37	10,1	52	14,2	71	19,3	54	14,7	12	3,3	8	2,2	0	0	2	0,5	28	7,6	41	11,2
Meydan Parkı	54	14,7	23	6,3	38	10,4	26	7,1	32	8,7	60	16,3	11	3	28	7,6	5	1,4	3	0,8	44	12	43	11,7
Fatih Parkı	94	25,6	73	19,9	14	3,8	25	6,8	14	3,8	26	7,1	2	0,5	3	0,8	1	0,3	0	0	59	16,1	56	15,3
Türk-Macar Dostluk Parkı	69	18,8	53	14,4	30	8,2	33	9	30	8,2	30	8,2	5	1,4	6	1,6	0	0	0	0	50	13,6	61	16,6
Zağnos Vadisi	52	14,2	39	10,6	58	15,8	47	12,8	35	9,5	37	10,1	6	1,6	10	2,7	1	0,3	3	0,8	32	8,7	47	12,8
Atapark	53	14,4	33	9	33	9	35	9,5	43	11,7	46	12,5	8	2,2	15	4,1	3	0,8	8	2,2	44	12	46	12,5
Atatürk Köşkü	39	10,6	32	8,7	59	16,1	54	14,7	42	11,4	44	12	3	0,8	6	1,6	0	0	0	0	41	11,2	47	12,8
Ayasofya Müzesi	53	14,4	46	12,5	42	11,4	44	12	42	11,4	30	8,2	5	1,4	7	1,9	0	0	1	0,3	42	11,4	55	15

En sık kullanılan parkta yapılan etkinlikler analiz edildiğinde, deneklerin %75,9'u ilgili soruyu cevaplandırmıştır. Bunlar incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin yaptıkları aktivitelerin benzerlik göstermektedir. Her iki cinsiyet açısından dinlenme %22,6 oranıyla (kadınlar %10,2 ve erkekler %12,4) ilk sırada yer almaktadır. Bunu, %14,4 oranıyla arkadaş ve akrabalar ile görüşme (kadınlar %7,8 ve erkekler %6,6) ve %13,7 oranıyla çocukları gezdirme, oynatma, vb. (kadınlar %7,4 ve erkekler %6,3) etkinlikleri izlemektedir (Tablo 37). Amatör doğa araştırma ve gözleme, kültürel etkinliklere katılma amacıyla parka gidenlerin oranının çok az olduğu görülmektedir.

Tablo 37. En sık kullanılan parkta yapılan etkinlikler

En Sık Kullanılan Parkta Yapılan Etkinlikler	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Dinlenme	112	10,2	137	12,4
Kitap okuma, müzik dinleme	13	1,2	11	1,0
Spor yapma	35	3,2	32	2,9
Arkadaş ve akrabalar ile görüşme	86	7,8	73	6,6
Çocukları gezdirme, oynatma, vb.	82	7,4	69	6,3
Piknik yapma	54	4,9	26	2,4
Doğaya yakın olma	42	3,8	41	3,7
Amatör doğa araştırma ve gözleme	2	0,2	4	0,4
Kültürel etkinlikler (konser, gösteri, vb.)	13	1,2	4	0,4
Yanıt vermeyen	113	10,3	152	13,8

Deneklerin %65,7'si her türlü olanaklar ve ortam uygun olması koşuluyla, konutunun yakınındaki kentsel açık yeşil alanı-parkı komşuları ve aileleri ile birlikte kullanabileceklerini ifade etmişlerdir (kadınlar %34,6 ve erkekler %31,1) (Tablo 38). Parkları kullanan ve ara sıra kullanan kişi oranlarına bakıldığında, uygun ortamın sağlanması durumunda deneklerin büyük çoğunluğunun parkları kullanmak istedikleri söylenebilir. Uygun ortamın sağlandığı koşullarda dahi parkı kullanmayanlara, bunun nedenleri sorulduğunda, erkeklerin ilk sırada zamanlarının yetersizliğini (%2,7) belirttikleri görülmektedir. Kadınların ise, uygun ortamın sağlandığı koşullarda park kullanmama oranları çok düşük olduğu için gerekçeleri değerlendirilmemiştir.

Tablo 38. Parklarda uygun ortamın sağlanması koşuluyla kullanım durumu ve kullanmama nedenleri

Parklarda Uygun Ortamın Sağlanması Koşuluyla Kullanım Durumu	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Kullanırım	127	34,6	114	31,1
Ara sıra	49	13,4	52	14,2
Kullanmam	8	2,2	17	4,6
Parklarda Uygun Ortamın Sağlandığı Koşullarda Kullanmama Nedenleri				
Köye giderim	0	0,0	2	0,5
İnsanlar arasında iletişim kopukluğu	0	0,0	5	1,4
Güvenlik endişesi	2	0,5	4	1,1
Konut yakın çevresini tercih ederim	2	0,5	0	0,0
Zaman eksikliği	0	0,0	10	2,7
Yanıt vermeyen	180	49,0	162	44,1

Mahallede bulunan parklardaki aktivitelerin memnuniyet durumunun belirlenmesine ilişkin soru, dört park özelinde ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları'ndaki aktivitelerin memnuniyetlerinin değerlendirildiği soruya deneklerin yaklaşık %60'i cevap vermiştir. Hem kadınların ve hem de erkeklerin belirtilen konulardaki memnuniyet durumlarının benzer olduğu tespit edilmiştir. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları'nda, kadınlar ve erkekler tarafından memnun olarak değerlendirilen aktiviteler arasında, çocuk oyun alanları (kadınlar %15 ve erkekler %13,1) ve dinlenme (kadınlar %11,4 ve erkekler %12,3) öne çıkmaktadır. Aynı parklardaki kültürel etkinlikler (kadınlar %18,5 ve erkekler %15), spor faaliyetleri (kadınlar %17,7 ve erkekler %14,7) ve piknik (kadınlar %16,9 ve erkekler %13,6) olanakları memnun değil olarak değerlendirilmiştir (Tablo 39). Kısaca, ilgili soruya cevap veren deneklerin, bu parklardan memnun olmadıkları sonucuna varılmıştır.

Tablo 39. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları aktivite memnuniyet durumu

Aktiviteler	Memnun Değil				Memnun				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dinlenme	37	10,1	34	9,3	42	11,4	45	12,3	105	28,6	104	28,3
Çocuk oyun alanları	23	6,3	29	7,9	55	15,0	48	13,1	106	28,9	106	28,9
Spor faaliyetleri	65	17,7	54	14,7	10	2,7	16	4,4	109	29,7	113	30,8
Kültürel etkinlikler	68	18,5	55	15,0	5	1,4	8	2,2	111	30,2	120	32,7
Piknik	62	16,9	50	13,6	13	3,5	18	4,9	109	29,7	115	31,3
Doğaya yakın olma	47	12,8	44	12,0	28	7,6	24	6,5	109	29,7	115	31,3
Amatör doğ a araştırma	54	14,7	54	14,7	12	3,3	11	3,0	118	32,2	118	32,2

Şelale Parkı'ndaki aktivitelere ilişkin memnuniyetin değerlendirildiği soruya deneklerin yaklaşık %30'u cevap vermiştir. Hem kadınların ve hem de erkeklerin belirtilen konulardaki memnuniyet durumlarının benzer olduğu tespit edilmiştir. Şelale Parkı'nda kadınlar ve erkekler tarafından memnun değil olarak değerlendirilen aktiviteler arasında ilk sırada kültürel etkinlikler (kadınlar %10,4 ve erkekler %10,1) yer almaktadır. Bunu, piknik (kadınlar ve erkekler %9,3), amatör doğa araştırma ve gözleme (kadınlar %9 ve erkekler %9,5) takip etmektedir (Tablo 40). Bu parktaki aktivitelerin çoğunluğu denekler tarafından memnun değil olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 40. Şelale Parkı aktivite memnuniyet durumu

Aktiviteler	Memnun Değil				Memnun				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dinlenme	17	4,6	20	5,4	31	8,4	30	8,2	136	37,1	133	36,2
Çocuk oyun alanları	26	7,1	27	7,4	22	6,0	23	6,3	136	37,1	133	36,2
Spor faaliyetleri	30	8,2	31	8,4	14	3,8	12	3,3	140	38,1	140	38,1
Kültürel etkinlikler	38	10,4	37	10,1	6	1,6	6	1,6	140	38,1	140	38,1
Piknik	34	9,3	34	9,3	13	3,5	13	3,5	137	37,3	136	37,1
Doğaya yakın olma	26	7,1	26	7,1	19	5,2	19	5,2	139	37,9	138	37,6
Amatör doğa araştırma	33	9,0	35	9,5	7	1,9	9	2,5	144	39,2	139	37,9

Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'ndaki aktivitelerden memnuniyetlerin değerlendirildiği soruya deneklerin yaklaşık %75'i cevap vermiştir. Hem kadınların ve hem de erkeklerin belirtilen konulardaki memnuniyet durumlarının benzer olduğu tespit

edilmiştir. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nda, kadınlar ve erkekler tarafından memnun olarak değerlendirilen aktiviteler arasında dinlenme (kadınlar %35,7 ve erkekler %31,1) ilk sırada yer almaktadır. Bunu spor faaliyetleri (kadınlar %32,7 ve erkekler %26,2) ve çocuk oyun alanları (kadınlar %27,8 ve erkekler %27) takip etmektedir (Tablo 41). Burada kadınların aktivitelerden memnuniyet düzeylerinin, erkeklere oranla daha fazla olması dikkat çekmektedir. Özellikle kadınların spor faaliyetlerinden memnuniyet düzeyi, erkeklerin memnuniyet düzeyinden oldukça fazladır. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nda her iki cinsiyet açısından memnun değil olarak değerlendirilen aktiviteler, kültürel etkinlikler (kadınlar %30 ve erkekler %22,9), piknik (kadınlar %31,6 ve erkekler %19,6), amatör doğa araştırma ve gözleme (kadınlar %26,2 ve erkekler %21,3) olarak sıralanmaktadır (Tablo 41).

Tablo 41. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı aktivite memnuniyet durumu

Aktiviteler	Memnun Değil				Memnun				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dinlenme	27	7,4	24	6,5	131	35,7	114	31,1	26	7,1	45	12,3
Çocuk oyun alanları	46	12,5	31	8,4	102	27,8	99	27,0	36	9,8	53	14,4
Spor faaliyetleri	33	9,0	32	8,7	120	32,7	96	26,2	31	8,4	55	15,0
Kültürel etkinlikler	110	30,0	84	22,9	25	6,8	32	8,7	49	13,4	67	18,3
Piknik	116	31,6	72	19,6	27	7,4	47	12,8	41	11,2	64	17,4
Doğaya yakın olma	59	16,1	55	15,0	85	23,2	65	17,7	40	10,9	63	17,2
Amatör doğa araştırma	96	26,2	78	21,3	32	8,7	35	9,5	56	15,3	70	19,1

Sahil Rekreasyon Alanı'ndaki aktivitelerin memnuniyetlerinin değerlendirildiği soruya deneklerin yaklaşık %80'i cevap vermiştir. Hem kadınların ve hem de erkeklerin belirtilen konulardaki memnuniyet durumlarının benzer olduğu tespit edilmiştir. Sahil Rekreasyon Alanı'nda kadınlar ve erkekler tarafından memnun olarak değerlendirilen aktiviteler arasında spor faaliyetleri (kadınlar %24,3 ve erkekler %42,8) ilk sırada yer almaktadır. Bunu dinlenme (kadınlar %25,9 ve erkekler %36) ve çocuk oyun alanları (kadınlar %19,3 ve erkekler %16,1) takip etmektedir (Tablo 42). Burada erkeklerin spor faaliyetleri ve dinlenme olanaklarından memnuniyet düzeylerinin kadınlara oranla daha fazla olması dikkat çekmektedir. Özellikle erkeklerin spor faaliyetlerinden memnuniyet

düzeıı, kadınların memnuniyet düzeyinin yaklaşık iki katıdır. Sahil Rekreasyon Alanı'nda her iki cinsiyet açısından memnun değil olarak değerlendirilen aktiviteler, kültürel etkinlikler (kadınlar %20,7 ve erkekler %22,6), piknik (kadınlar ve erkekler%20,7), amatör doğa araştırma ve gözleme (kadınlar %18,5 ve erkekler %19,9) olarak sıralanmaktadır (Tablo 42). Kadınların ve erkeklerin sadece doğaya yakın olma aktivitesine ilişkin farklı memnuniyet düzeyleri tespit edilmiştir. Doğaya yakın olma konusunda, kadınların %18,5 oranıyla memnun olmadıkları, erkeklerin ise %24,8 oranıyla memnun olduklarını görülmektedir (Tablo 42).

Tablo 42. Sahil Rekreasyon Alanı aktivite memnuniyet durumu

Aktiviteler	Memnun Değil				Memnun				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Dinlenme	24	6,5	30	8,2	95	25,9	132	36,0	65	17,7	45	12,3
Çocuk oyun alanları	40	10,9	46	12,5	71	19,3	59	16,1	73	19,9	60	16,3
Spor faaliyetleri	24	6,5	32	8,7	89	24,3	157	42,8	71	19,3	59	16,1
Kültürel etkinlikler	76	20,7	83	22,6	24	6,5	39	10,6	84	22,9	63	17,2
Piknik	76	20,7	76	20,7	22	6,0	18	4,9	86	23,4	64	17,4
Doğaya yakın olma	53	14,4	54	14,7	47	12,8	91	24,8	84	22,9	62	16,9
Amatör doğa araştırma	68	18,5	73	19,9	23	6,3	64	17,4	93	25,3	69	18,8

Sonuç olarak, parklardaki aktivitelerden memnuniyet durumları değerlendirildiğinde, en genel anlamda Eyüboğlu, Çınaraltı, Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkları ve Sahil Rekreasyon Alanı'nın benzerlik göstermektedir. Denekler, bu parklarda kültürel etkinlikler, piknik, doğaya yakın olma ve amatör doğa araştırma ve gözleme olanaklarından memnun olmadıklarını belirtmişlerdir. Memnun olunan konuların başında, dinlenme aktivitesi yer almaktadır.

Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları'nda belirtilen konuların deneklerin kullarımlarını etkileme durumuna ilişki soruya deneklerin yaklaşık yarısı cevap vermiştir (Tablo 43). Bunun nedeninin, deneklerin yaklaşık yarısının belirtilen parkı kullanmaması bağlamında, burası hakkında yorum yapmamaları olduğu düşünülmektedir (Tablo 36). Bu parkta kadınlar ve erkekler mekan kullanımını etkileyen etmenlerden benzer biçimde etkilenmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler açısından Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı

Parkları'nın kullanımı olumsuz yönde etkileyen etmenlerin başında çevrenin bakımsız ve pis olması (kadınlar %20,4 ve erkekler %18,3) bulunmaktadır. Bunu, park donatılarının yetersizliği (kadınlar %20,7 ve erkekler %17,7), mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersiz olması (kadınlar %19,9 ve erkekler %17,2) ve sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı (kadınlar %19,9 ve erkekler %17,2) izlemektedir. Her iki cinsiyet açısından mekan kullanımını etkilemeyen etmenler ise, günün belli saatlerinde, haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu (kadınlar %14,2 ve erkekler %13,9) ve mekanlarda tek tip aktivitenin olmasıdır (kadınlar %11,2 ve erkekler %10,9). Kadınlar ve erkekler arasında bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması konusunun mekan kullanımını etkileme biçiminde farklılık tespit edilmiştir. Kadınların belirtilen konudan %12,3 oranında etkilendiği sonucuna ulaşılırken, erkeklerde ise %12 oranıyla etkilemez verilen en yüksek cevap olmuştur (Tablo 43). Her iki cinsiyet açısından Tablo 43'de belirtilen konuların park kullanımını etkileme oranın, etkilememe oranından fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 43. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler

Konular	Etkiler				Etkilemez				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu	56	15,3	36	9,8	26	7,1	42	11,4	102	27,8	105	28,6
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu	30	8,2	27	7,4	52	14,2	51	13,9	102	27,8	105	28,6
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması	39	10,6	37	10,1	41	11,2	40	10,9	104	28,3	106	28,9
Çevrenin bakımsız ve pis olması	75	20,4	67	18,3	4	1,1	9	2,5	105	28,6	107	29,2
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı	73	19,9	59	16,1	9	2,5	20	5,4	102	27,8	104	28,3
Mekanların net olarak algılanamaması	58	15,8	55	15,0	18	4,9	23	6,3	108	29,4	105	28,6
Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması	45	12,3	35	9,5	37	10,1	44	12,0	102	27,8	104	28,3
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği	73	19,9	63	17,2	9	2,5	15	4,1	102	27,8	105	28,6
Mekanı tanıtıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği	49	13,4	46	12,5	30	8,2	32	8,7	105	28,6	105	28,6
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği	68	18,5	53	14,4	14	3,8	26	7,1	102	27,8	104	28,3
Park donanımlarının yetersizliği (çöp, oturma yerleri, wc, vb.)	76	20,7	65	17,7	6	1,6	12	3,3	102	27,8	106	28,9

Şelale Parkı kullanımını etkileyen etmenler irdelendiğinde, deneklerin yaklaşık %30'nun ilgili soruları yanıtladığı görülmektedir (Tablo 44). Çünkü deneklerin yarısından fazlasının bu parka hiç gitmediği saptanmıştır (Tablo 36). Bu parkta kadınlar ve erkekler mekan kullanımını etkileyen etmenlerden benzer biçimde etkilenmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler açısından Şelale Parkı'nın kullanımı olumsuz yönde etkileyen etmenlerin başında sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı (kadınlar %13,1 ve erkekler %12,5) bulunmaktadır. Bunu, çevrenin bakımsız, pis olması (kadınlar %13,1 ve erkekler %12) ve park donatılarının yetersizliği (kadınlar ve erkekler %12,8) izlemektedir. Her iki cinsiyet açısından, mekan kullanımını ortak olarak etkilemeyen etmen bulunmamaktadır. Kadınlar ve erkekler arasında günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu ve bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması konularının mekan kullanımını etkileme biçiminde farklılık tespit edilmiştir. Kadınların belirtilen konulardan etkilendiği, erkeklerin ise etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 44). Her iki cinsiyet açısından Tablo 44'de belirtilen konuların park kullanımını etkileme oranının, etkilememe oranından fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 44. Şelale Parkı kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler

Konular	Etkiler				Etkilemez				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu	36	9,8	29	7,9	16	4,4	27	7,4	132	36,0	127	34,6
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu	31	8,4	20	5,4	21	5,7	37	10,1	132	36,0	126	34,3
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması	26	7,1	30	8,2	26	7,1	28	7,6	132	36,0	125	34,1
Çevrenin bakımsız ve pis olması	48	13,1	44	12,0	2	0,5	11	3,0	134	36,5	128	34,9
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı	48	13,1	46	12,5	4	1,1	11	3,0	132	36,0	126	34,3
Mekanların net olarak algılanamaması	31	8,4	38	10,4	15	4,1	19	5,2	138	37,6	126	34,3
Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması	31	8,4	22	6,0	18	4,9	36	9,8	135	36,8	125	34,1
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği	43	11,7	42	11,4	9	2,5	16	4,4	132	36,0	125	34,1
Mekanı tanıtıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği	29	7,9	32	8,7	21	5,7	26	7,1	134	36,5	125	34,1
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği	36	9,8	44	12,0	14	3,8	13	3,5	134	36,5	126	34,3
Park donanımlarının yetersizliği (çöp, oturma yerleri, wc, vb.)	47	12,8	47	12,8	5	1,4	11	3,0	132	36,0	125	34,1

Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı kullanımını etkileyen etmenler analiz edildiğinde, deneklerin yaklaşık %80'nin ilgili soruyu cevaplandığı tespit edilmiştir (Tablo 45). Bu parkta kadınlar ve erkekler mekan kullanımını etkileyen etmenlerden benzer biçimde etkilenmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler açısından Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nın kullanımı olumsuz yönde etkileyen etmenlerin başında çevrenin bakımsız ve pis olması (kadınlar %41,1 ve erkekler %31,6) bulunmaktadır. Bunu, sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı (kadınlar %40,1 ve erkekler %25,6), park donatılarının yetersizliği (kadınlar %39,2 ve erkekler %30,8) ve mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersiz olması (kadınlar %39,2 ve erkekler %29,4) izlemektedir. Her iki cinsiyet açısından, mekan kullanımını ortak olarak etkilemeyen etmen bulunmamaktadır. Kadınlar ve erkekler arasında bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması, günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu ve mekanlarda tek tip aktivitenin olması konularının mekan kullanımını etkileme biçiminde farklılık tespit edilmiştir. Kadınların belirtilen konulardan etkilendiği, erkeklerin ise etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 45). Her iki cinsiyet açısından Tablo 45'de belirtilen konuların park kullanımını etkileme oranının, etkilememe oranından fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca kadınların belirtilen konulardan etkilenme oranının, erkeklerin etkilenme oranlarından fazla oluşu da dikkat çekmektedir.

Tablo 45. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler

Konular	Etkiler				Etkilemez				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu	95	25,9	71	19,3	64	17,4	69	18,8	25	6,8	43	11,7
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu	89	24,3	45	12,3	70	19,1	96	26,2	25	6,8	42	11,4
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması	85	23,2	58	15,8	71	19,3	81	22,1	28	7,6	44	12,0
Çevrenin bakımsız ve pis olması	151	41,1	116	31,6	6	1,6	24	6,5	27	7,4	43	11,7
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı	147	40,1	94	25,6	12	3,3	48	13,1	25	6,8	41	11,2
Mekanların net olarak algılanamaması	121	33,0	84	22,9	31	8,4	57	15,5	32	8,7	42	11,4
Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması	115	31,3	64	17,4	41	11,2	78	21,3	28	7,6	41	11,2
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği	144	39,2	108	29,4	15	4,1	34	9,3	25	6,8	41	11,2
Mekanı tanıtıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği	96	26,2	74	20,2	61	16,6	64	17,4	27	7,4	45	12,3
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği	124	33,8	91	24,8	34	9,3	50	13,6	26	7,1	42	11,4
Park donanımlarının yetersizliği (çöp, oturma yerleri, wc, vb.)	144	39,2	113	30,8	14	3,8	29	7,9	26	7,1	41	11,2

Sahil Rekreasyon Alanı kullanımını etkileyen etmenler analiz edildiğinde, deneklerin yaklaşık %70'nin ilgili soruyu cevaplandırmıştır (Tablo 46). Bu parkta kadınlar ve erkekler mekan kullanımını etkileyen etmenlerden benzer biçimde etkilenmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler açısından Sahil Rekreasyon Alanı'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin başında çevrenin bakımsız ve pis olması (kadınlar %30,8 ve erkekler %30,5) bulunmaktadır. Bunu, park donatılarının yetersizliği (kadınlar %29,2 ve erkekler %30,2), mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersiz olması (kadınlar %29,4 ve erkekler %28,9) ve sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı (kadınlar %28,3 ve erkekler %25,1) takip etmektedir. Her iki cinsiyet açısından, mekan kullanımını ortak olarak etkilemeyen etmen bulunmamaktadır. Kadınlar ve erkekler arasında bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması, günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu ve mekanlarda tek tip aktivitenin olması konularının mekan

kullanımını etkileme biçiminde farklılık tespit edilmiştir. Kadınların belirtilen konulardan etkilendiği, erkeklerin ise etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 46). Her iki cinsiyet açısından Tablo 46’da belirtilen konuların park kullanımını etkileme oranın, etkilememe oranından fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca kadınların belirtilen konulardan etkilenme oranın, erkeklerin etkilenme oranlarından fazla oluşu da dikkat çekmektedir.

Tablo 46. Sahil Rekreasyon Alanı kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler

Konular	Etkiler				Etkilemez				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu	74	20,2	68	18,5	44	12,0	63	17,2	66	18,0	52	14,2
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu	67	18,3	40	10,9	50	13,6	92	25,1	67	18,3	51	13,9
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması	57	15,5	59	16,1	61	16,6	73	19,9	66	18,0	51	13,9
Çevrenin bakımsız ve pis olması	113	30,8	112	30,5	3	0,8	17	4,6	68	18,5	56	15,2
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı	104	28,3	92	25,1	14	3,8	9	2,5	66	18,0	50	13,6
Mekanların net olarak algılanamaması	87	23,7	78	21,3	27	7,4	54	14,7	70	19,1	51	13,9
Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması	80	21,8	65	17,7	38	10,4	68	18,5	66	18,0	50	13,6
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği	108	29,4	106	28,9	10	2,7	27	7,4	66	18,0	50	13,6
Mekanı tanıttıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği	74	20,2	73	19,9	42	11,4	58	15,8	68	18,5	52	14,2
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği	92	25,1	90	24,5	24	6,5	43	11,7	68	18,5	50	13,6
Park donanımlarının yetersizliği (çöp, oturma yerleri, wc, vb.)	107	29,2	111	30,2	8	2,2	21	5,7	69	18,8	51	13,9

Genel bir değerlendirme yapıldığında, belirtilen durumların mahalledeki parkların kullanımını etkileme konusunda benzerlik gösterdikleri söylenebilir. Hem kadınlar hem de erkekler açısından, çevrenin pis ve bakımsız olması, park alanlarındaki donatıların yetersizliği, sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı ve gece aydınlatma elemanlarının yetersizliği kentsel açık yeşil alan kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenler arasında öne çıkmaktadır. Cinsiyetlere ilişkin etkileme türü bakımından farklılık bulunan konular,

günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu, mekanlarda tek tip aktivitenin olması ve bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması şeklinde sıralanmaktadır. Belirtilen konular kadınların park kullanımını olumsuz yönde etkilerken, erkeklerin kullanımını etkilememektedir. Sonuç olarak yukarıda belirtilen konuların tamamına yakınının her iki cinsiyet açısından park kullanımını olumsuz yönde etkilediği söylenebilir.

Kent genelindeki parklardaki donatılar, işletme ve mekan organizasyonu konuları değerlendirildiğinde hem kadınların hem de erkeklerin benzer memnuniyet düzeylerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her iki cinsiyet açısından memnuniyetsizlik ifadesi taşıyan konuların başında çocuk tuvaletleri (kadınlar %37,1 ve erkekler %33) ve çocuk bakım mekanları (kadınlar %35,1 ve erkekler %33,5) yer almaktadır. Bunu, farklı yaş grupları için ayrı mekanların düzenlenmesi (kadınlar %29,4 ve erkekler %27,5) takip etmektedir. Her iki cinsiyet açısından kısmen memnun olarak değerlendirilen konular arasında açık ve kapalı yeme-içme mekanlarının varlığı (kadınlar %28,6 ve erkekler %26,2), bitkilendirme (kadınlar %25,6 ve erkekler %24,5)ve mekanların algılanabilir olması (kadınlar %27,2 ve erkekler %21,3) öne çıkmaktadır (Tablo 47). Hem kadınlar hem de erkekler açısından, Tablo 47'de belirtilen konular hakkında memnun değerlendirmesi yapanların oranı oldukça düşüktür. Kaldırım ve basamakların yüksekliği ve düzeni ile ibadet yerleri konularında kadınların ve erkeklerin memnuniyet değerlendirmelerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Kadınlar belirtilen konular için memnun değil, erkekler ise kısmen memnun değerlendirmesi yapmışlardır (Tablo 47). Sonuç olarak, deneklerin belirtilen konuları memnun bulma oranlarının, memnun değil ve kısmen memnun olarak değerlendirme oranlarından daha düşük olduğu söylenebilir. Buna ek olarak, genellikle kadınların memnun olmama oranının, erkeklerden daha fazla olduğu da dikkat çekmektedir.

Tablo 47. Kentsel açık yeşil alanlarda-parklarda karşılaşılan durumların değerlendirilmesi

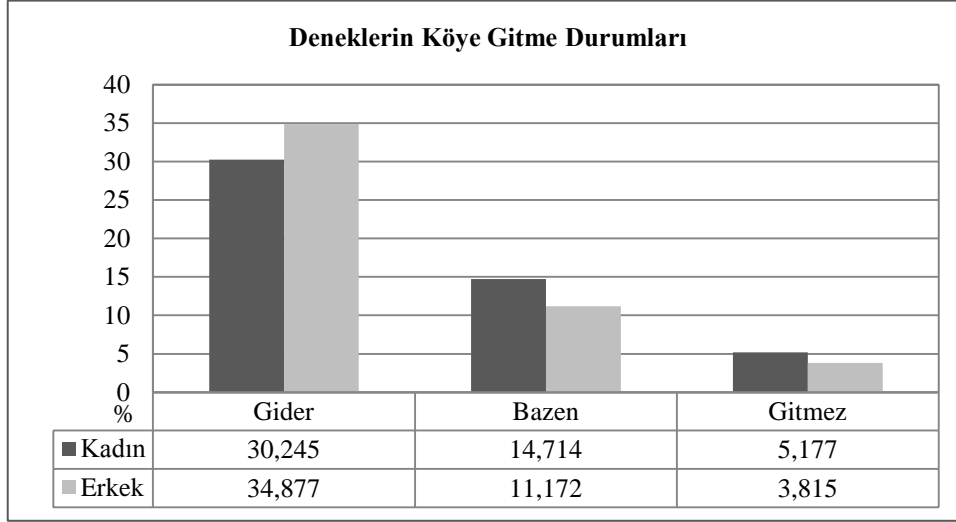
Konular	Memnun değil				Kısmen Memnun				Memnun				Cevapsız			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Açık ve kapalı yeme-içme mekanlarının varlığı	54	14,7	57	15,5	105	28,6	96	26,2	25	6,8	30	8,2	0	0,0	0	0,0
İklimden korunaklı mekanlar	77	21,0	75	20,4	81	22,1	84	22,9	23	6,3	20	5,4	3	0,8	4	1,1
Farklı yaş grupları için ayrı mekanların düzenlenmesi	108	29,4	101	27,5	58	15,8	61	16,6	15	4,1	18	4,9	3	0,8	3	0,8
Mekanların algılanabilir olması	30	8,2	45	12,3	100	27,2	78	21,3	44	12,0	55	15,0	10	2,7	5	1,4
Sürprizli mekanlar (çıkamaz sokaklar, vb.)	57	15,5	65	17,7	82	22,3	56	15,3	32	8,7	41	11,2	13	3,5	21	5,7
Mekanların erişilebilir olması	44	12,0	36	9,8	92	25,1	76	20,7	46	12,5	65	17,7	1	0,3	6	1,6
Bitkilendirme	42	11,4	33	9,0	94	25,6	90	24,5	45	12,3	56	15,3	3	0,8	4	1,1
Mekanların temizliği ve bakımı	66	18,0	42	11,4	79	21,5	89	24,3	34	9,3	49	13,4	5	1,4	3	0,8
Otoparkların sayısı ve düzenlemesi	72	19,6	81	22,1	65	17,7	64	17,4	21	5,7	28	7,6	26	7,1	10	2,7
Kaldırım ve basamakların yüksekliği ve düzeni	81	22,1	59	16,1	73	19,9	88	24,0	27	7,4	32	8,7	3	0,8	4	1,1
Kaldırımların genişliği	71	19,3	51	13,9	83	22,6	94	25,6	24	6,5	34	9,3	6	1,6	4	1,1
Zemin malzemesi (kapaklar, taş çeşidi, vb.)	73	19,9	57	15,5	86	23,4	87	23,7	20	5,4	32	8,7	5	1,4	7	1,9
İbadet yerleri	89	24,3	68	18,5	62	16,9	73	19,9	26	7,1	31	8,4	7	1,9	11	3,0
Kadın ve erkek için ayrı tuvalet	104	28,3	76	20,7	44	12,0	58	15,8	35	9,5	47	12,8	1	0,3	2	0,5
Çocuk tuvaleti	136	37,1	121	33,0	31	8,4	37	10,1	7	1,9	19	5,2	10	2,7	6	1,6
Çocuk bakım mekanı	129	35,1	123	33,5	34	9,3	35	9,5	7	1,9	15	4,1	14	3,8	10	2,7

Deneklerin, Trabzon kentinde en çok beğendikleri ve şikayet ettikleri parklardan ilk üç tanesinin belirlenmesine yönelik soruyu cevaplandırma oranı düşüktür. Bu nedenle sadece 1. tercihler dikkate alınarak değerlendirme yapılmıştır (Tablo 48). Kadınlar ve erkekler açısından beğenilen parkların sıralamasında farklılıklar tespit edilmiştir. Kadınların beğendikleri parklar arasında birinci sırada Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı (%7,1), ikinci sırada Zağnos Vadisi (%6) ve üçüncü sırada Boztepe(%5,7) bulunmaktadır. Erkeklerin beğendikleri parkların yüzde değerleri aynı olmakla birlikte (%6,5) Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı, Meydan Parkı ve Atapark şeklinde sıralanmaktadır (Tablo 48). Şelale Parkı deneklerin tamamı tarafında beğenilmemektedir. Şikayet edilen parklar incelendiğinde, kadınlar ve erkekler arasında farklılıklar gözlemlenmiştir. Kadınlar Meydan Parkı'ndan(%5,4) şikayetçi olurken, erkekler ise 100. Yıl Parkı'nı (%3,8) beğenmediklerini belirtmişlerdir (Tablo 48). Bazı denekler, kent genelindeki belli parkları kentsel açık yeşil alan olarak görmedikleri, bu bağlamda park kapsamında değerlendiremeyeceklerini belirtmişlerdir. Ancak, Tablo 48'deki parkların beğenilme oranları, şikayet oranlarından yüksek olmasına rağmen, genel bir değerlendirme yapmak için yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir. Deneklerin ilgili soruyu cevaplandırma oranının düşük olmasının, bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 48. Trabzon kentinde beğenilen ve şikayet edilen parklar

Parklar	Beğenilen Parklar												Şikayet Edilen Parklar											
	1.Sıra				2.Sıra				3.Sıra				1.Sıra				2.Sıra				3.Sıra			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı	3	0,8	2	0,5	3	0,8	1	0,3	2	0,5	2	0,5	9	2,5	8	2,2	2	0,5	2	0,5	3	0,8	0	0,0
Şelale Parkı	0	0,0	1	0,3	2	0,5	2	0,5	0	0,0	0	0,0	6	1,6	1	0,3	3	0,8	1	0,3	5	1,4	4	1,1
Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	26	7,1	24	6,5	7	1,9	7	1,9	3	0,8	2	0,5	0	0,0	3	0,8	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Sahil Rekreasyon Alanı	10	2,7	10	2,7	8	2,2	8	2,2	4	1,1	8	2,2	3	0,8	5	1,4	3	0,8	2	0,5	0	0,0	1	0,3
100. Yıl Parkı	11	3,0	9	2,5	5	1,4	9	2,5	7	1,9	5	1,4	12	3,3	14	3,8	4	1,1	6	1,6	0	0,0	3	0,8
Boztepe	21	5,7	14	3,8	14	3,8	16	4,4	8	2,2	10	2,7	4	1,1	3	0,8	5	1,4	6	1,6	4	1,1	0	0,0
Meydan Parkı	8	2,2	24	6,5	7	1,9	18	4,9	8	2,2	9	2,5	20	5,4	12	3,3	11	3,0	3	0,8	0	0,0	2	0,5
Fatih Parkı	3	0,8	10	2,7	3	0,8	1	0,3	1	0,3	5	1,4	10	2,7	13	3,5	4	1,1	5	1,4	2	0,5	3	0,8
Türk-Macar Dostluk Parkı	3	0,8	2	0,5	5	1,4	4	1,1	4	1,1	5	1,4	3	0,8	7	1,9	1	0,3	5	1,4	0	0,0	4	1,1
Zağnos Vadisi	22	6,0	9	2,5	11	3,0	7	1,9	5	1,4	4	1,1	6	1,6	4	1,1	1	0,3	2	0,5	2	0,5	0	0,0
Atapark	13	3,5	24	6,5	12	3,3	14	3,8	7	1,9	8	2,2	2	0,5	6	1,6	2	0,5	2	0,5	1	0,3	0	0,0
Atatürk Köşkü	8	2,2	3	0,8	12	3,3	5	1,4	3	0,8	2	0,5	0	0,0	0	0,0	2	0,5	2	0,5	0	0,0	0	0,0
Ayasofya Müzesi	10	2,7	0	0,0	5	1,4	4	1,1	4	1,1	5	1,4	0	0,0	1	0,3	0	0,0	1	0,3	2	0,5	0	0,0
Diğer	3	0,8	1	0,3	1	0,3	1	0,3	3	0,8	2	0,5	4	1,1	5	1,4	0	0,0	1	0,3	0	0,0	1	0,3
Yanıt vermeyen	43	11,7	50	13,6	89	24,3	86	23,4	125	34,1	116	31,6	105	28,6	101	27,5	146	39,8	145	39,5	165	45,0	165	45,0

Köye gider misiniz şeklinde yöneltilen sorudan elde edilen bulgulara göre, deneklerin %65,1 oranıyla köye gittikleri (kadınlar %30,2 ve erkekler %34,9) tespit edilmiştir. Gitmeyen oranı ise sadece %9'dur (kadınlar %5,2 ve erkekler %3,8) (Şekil 36). Giden ve bazen giden oranlarının toplamına bağlı olarak, deneklerin büyük çoğunluğunun köye gittiği söylenebilir.

Şekil 36. Deneklerin köye gitme durumları

Köye gidiş zamanları analiz edildiğinde, deneklerin %39'u bu soruya cevap vermiştir. Cevap verenler arasında, hafta sonu tatillerinde köye gidenlerin oranı %37 değeriyile (kadınlar %17,9 ve erkekler %19,1) ilk sırada gelmektedir. Yaz tatilinde köye gitme %34 oranıyla (kadınlar ve erkekler %17) ikinci sıradadır (Tablo 49).

Köye gidiş amacı incelendiğinde, deneklerin %42,9'u ilgili soruya cevap vermiştir. Bunlar kendi aralarında değerlendirildiğinde, hem kadınlar hem de erkekler için birinci sırada ziyaret amaçlı (sırasıyla %16,1 ve %18,2) köye gitme yer almaktadır. Bunu, eğlence ve dinlenme amaçlı köye gidenlerin oranı (kadınlar %16,1 ve erkekler %18,2) izlemektedir (Tablo 49). Tarım amaçlı köye gidenlerin oranını (kadınlar %9,1 ve erkekler %11,2) ise, diğer gerekçelere göre oldukça azdır.

Tablo 49. Köye gidiş zamanı ve amacı

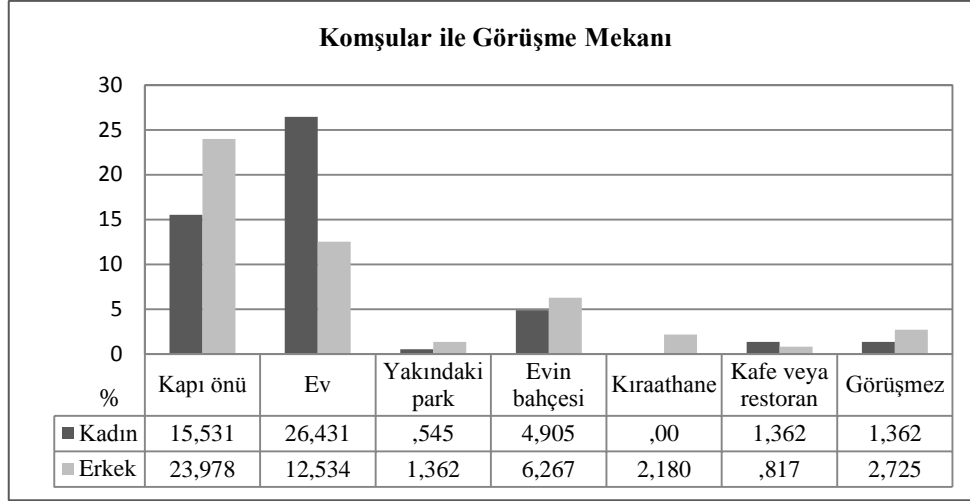
Köye Gidiş Zamanı	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Her gün	2,0	0,5	9	2,1
Yaz tatilinde	73,0	17,0	73	17,0
Hafta sonu tatillerinde	77,0	17,9	82	19,1
Resmi ve bayram tatillerinde	57,0	13,3	56	13,1
Köye Gidiş Amacı				
Tarım amaçlı	43,0	9,1	53	11,2
Eğlence ve dinlenme amaçlı	76,0	16,1	86	18,2
Ziyaret amaçlı	112,0	23,7	102	21,6

Deneklerin %52,3'nün bahçeli konuta sahip olduğu tespit edilmiştir, aynı zamanda kadınların ve erkeklerin kullanım türlerinin benzerlik gösterdiği saptanmıştır. Konut bahçelerinin oturma ve dinlenme amaçlı kullanımı %50,3 oranıyla (kadınlar %23 ve erkekler %27,3) ilk sırada yer alırken, bunu %34,4 oranıyla (kadınlar %21,5 ve erkekler %12,9) otopark olarak kullanım takip etmiştir (Tablo 50). Konutunuzun uygun büyüklükte bahçesi olsaydı, burayı ne amaçla kullanırdınız sorusuna, deneklerin 87,6'sı cevap vermiştir. Hem kadınların hem de erkeklerin konut bahçesi olması durumunda kullanım türü tercihleri benzerlik göstermektedir. Tercihler içerisinde ilk sırada %27 oranıyla (kadınlar %14,8 ve erkekler %12,2) oturma, sohbet ve eğlence amaçlı kullanım bulunmaktadır. Bunu, çocuğun oyun oynaması (kadınlar %10,6 ve erkekler %9,2) izlemektedir (Tablo 50). Genel bir değerlendirme yapılırsa, bireylerin çocuğun oyun oynaması, spor, dinlenme, vb. kentsel açık yeşil alanda yaptıkları/yapmak istedikleri aktiviteleri, konutlarının bahçelerinde de yapmak istedikleri görülmektedir.

Tablo 50. Konut bahçesinin varlığı ve kullanım türü

Konut Bahçesi	Kadın		Erkek	
	N	%	N	%
Var	95	25,9	97	26,4
Yok	89	24,3	86	23,4
Konut Bahçesi Kullanım Türü				
Oturma, dinlenme	48	23,0	57	27,3
Bahçe ile uğraşma	6	2,9	11	5,3
Yeme-içme	0	0,0	2	1,0
Otopark	45	21,5	27	12,9
Çocuk oyun alanı	6	2,9	4	1,9
Komşularla bir arada olma	1	0,5	2	1,0
Konut Bahçesi Olması Durumunda Kullanım Türü				
Bahçe ile ilgilenme	75	7,8	84	8,7
Oturma, sohbet, eğlence	143	14,8	118	12,2
Çocuğun oyun oynaması	102	10,6	89	9,2
Müzik dinleme, kitap okuma, vb. hobiler	41	4,2	29	3,0
Spor yapma	57	5,9	70	7,3
Dinlenme	83	8,6	74	7,7

Komşularla görüşme mekanının frekans dağılımına bakıldığında, cinsiyetler açısından farklılıklara rastlanmıştır. Kadınların komşuları ile görüşme mekanının ilk sırasında %26,4 oranıyla ev yer almaktadır. Bunu, %15,5 oranıyla kapı önü izlemektedir. Evin bahçesinde komşuları ile görüşen kadın denek oranı sadece %4,9'dur. Erkeklerin komşuları ile görüşme mekanları incelendiğinde, birinci sırada kapı önü (%24), ikinci sırada ev (%12,5) ve üçüncü sırada evin bahçesi (%6,3) bulunmaktadır (Şekil 37). Her iki cinsiyet açısından park, kiraathane, restoran, vb. kamusal alanlarda komşuları ile görüşenlerin oranının çok az olduğu söylenebilir.

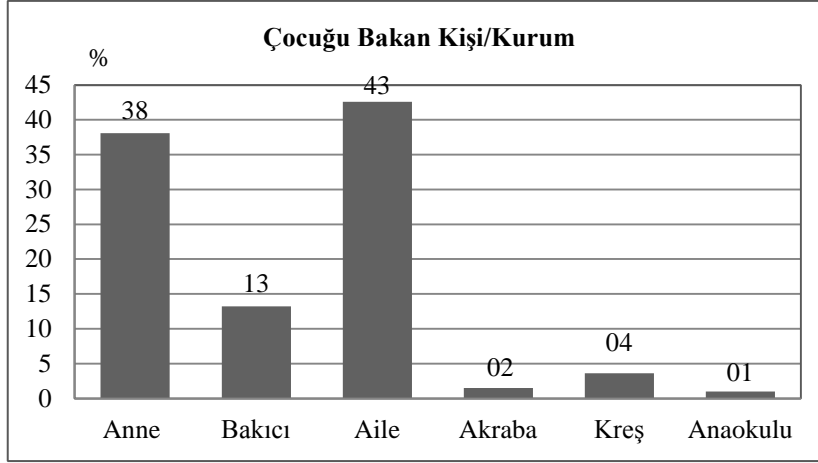

Şekil 37. Komşularla görüşme mekanı

3.2.2.1. Farklı Yaş Grubu Çocukların Oyun Mekanlarına İlişkin Bulgular

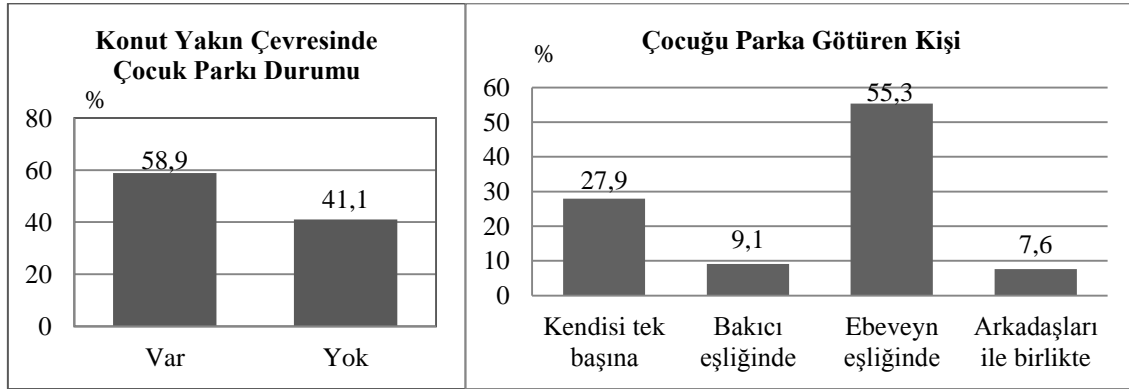
Bu bölümdeki değerlendirmeler, sadece 3-12 yaş grubunda çocuğu bulunan kişilerin (197 kişi - denklemin %53,6'ü) verdiği cevaplar üzerinden yapılmıştır. Çünkü, bu yaş aralığındaki çocuklar, oyun mekanlarını kullanabilmektedirler. Çocuk oyun mekanlarının incelenmesinde, hem kadınlar hem de erkekler için ortak değerlendirmeler yapılmıştır. Tez çalışmasının içeriğine bağlı olarak irdeleme başlığında, cinsiyetler açısından bazı konular detaylı olarak sorgulanmıştır.

Çocuğa bakan kişinin belirlenmesine yönelik soruya, deneklerin %42,6'sı aile cevabını vermiştir. Bunu %38,1 oranıyla anne takip etmektedir. Bakıcıya çocuğunu baktıranların oranın ise sadece %13,2 olduğu görülmektedir (Şekil 38). Kreş ve anaokuluna çocuğunu gönderen aile sayısının ise oldukça sınırlıdır.

Şekil 38. Çocuğa bakan kişi/kurum

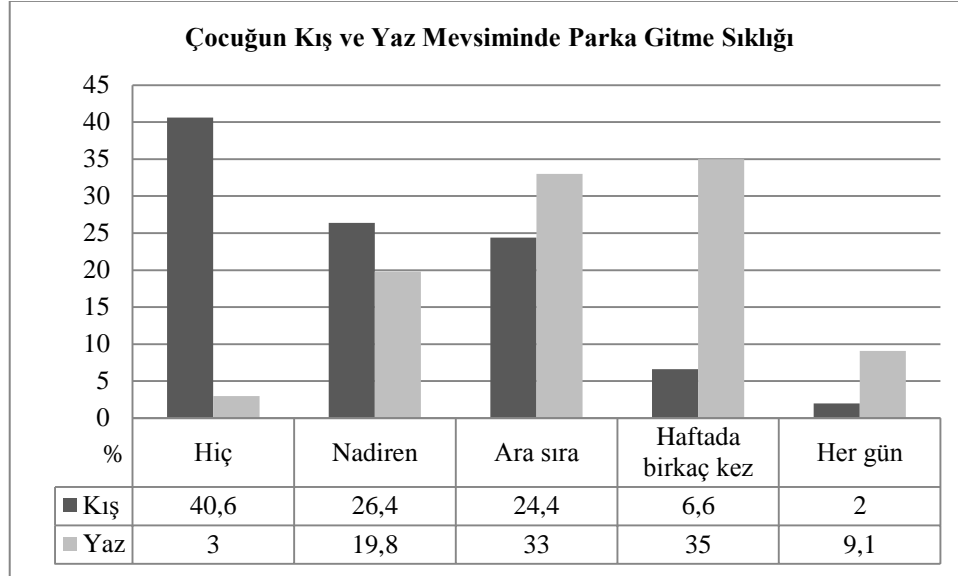
Konut yakın çevresinde çocuk parkı bulunan deneklerin oranının %58,9 olduğu tespit edilmiştir. Konutun yakın çevresinde çocuk parkı bulunan ya da bulunmayan deneklere, çocuklarını parka kimin götürdüğünü belirlemek amacıyla yöneltilen soruya, %55,3 oranıyla ebeveyn eşliğinde cevabı verilmiştir. Bunu kendisi tek başına gider (%27,9) yanıtı takip etmektedir (Şekil 39).

Şekil 39. Konut yakın çevresinde çocuk parkı durumu ve çocuğu parka götüreren kişi

Çocukların kış ve yaz mevsimlerinde parka gitme sıklıkları analiz edildiğinde, kışın hiç gitmeyenlerin %40,6 oranıyla ilk sırada olduğu tespit edilmiştir. Bunu nadiren (%26,4) ve ara sıra (24,4) gidenler takip etmektedir. Kış mevsiminde çocuğu parka her gün giden denek sayısı sadece %2'dir. Yaz mevsiminde haftada birkaç kez parka gidenler (%35) ve ara sıra gidenlerin (%33) oranı dikkat çekmektedir. Yazın çocuğu parka hiç gitmeyenlerin

oranı %3'dür (Şekil 40). Deneklerin çocuklarının yaz mevsiminde daha sık parka gittikleri söylenebilir.

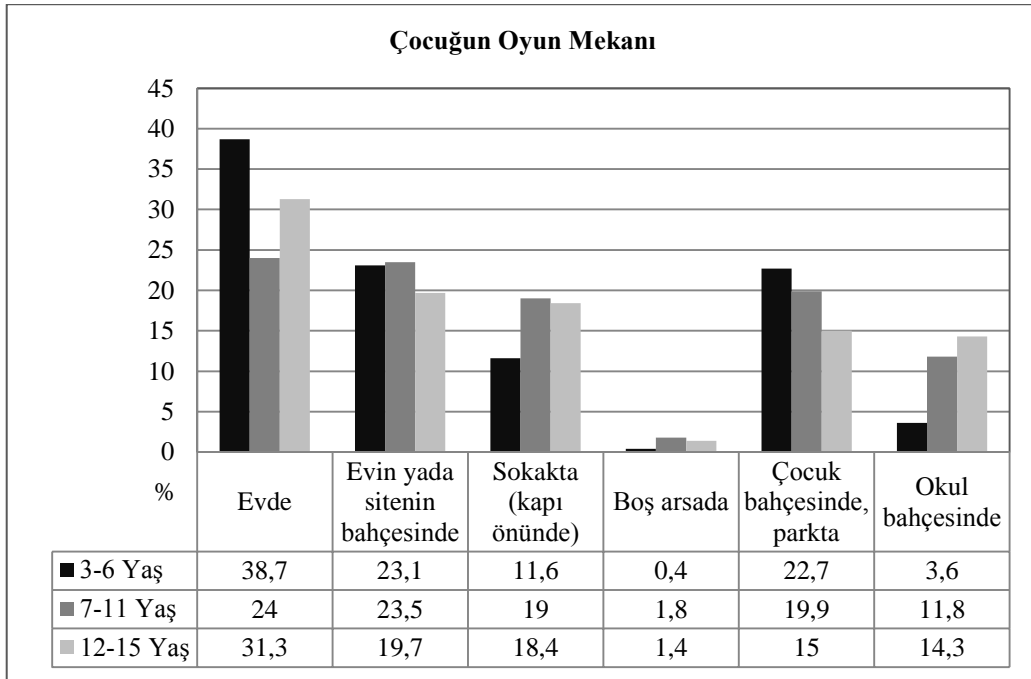
Şekil 40. Çocuğun kış ve yaz mevsiminde parka gitme sıklığı

Ebeveynlerin çocuk parklarına ilişkin endişelerinden ilk üçünü sıralamaları istendiğinde, birinci sırada %72,1 oranıyla güvenlik sorunu, ikinci sırada, parkın eve uzak olması (%28,9) ve üçüncü sırada çocuğun oyun esnasında zarar görmesi (%25,6) bulunmaktadır (Tablo 51).

Tablo 51. Ebeveynlerin çocuk parklarına ilişkin endişe konuları

Konular	1.Sıra		2. Sıra		3.Sıra	
	N	%	N	%	N	%
Güvenlik sorunu	142	72,1	14	7,1	5	2,5
Parkın eve uzak olması	26	13,2	57	28,9	3	1,5
Parkın engelliler için erişilebilir olmaması	2	1,0	6	3,0	2	1,0
Mekanı kullanan çocukların farklı gelir ve statü grubundan olması	3	1,5	12	6,1	11	5,6
Farklı yaş gruplarının bir arada olması	6	3,0	31	15,7	24	12,2
Çocuğun oyun esnasında zarar görmesi	15	7,6	47	23,9	51	25,9
Çocuklar için yeterli oyun aracının olmaması	2	1,0	14	7,1	39	19,8
Çocuğun kirlenmesi	1	0,5	1	0,5	12	6,1
Yanıt vermeyen	0	0,0	15	7,6	50	25,4

Farklı yaş gruplarındaki çocukların oyun mekanları incelendiğinde, tüm yaş grupları çocukların evi oyun mekanı olarak kullanımı ilk sırada yer almaktadır. Bunu evin yada sitenin bahçesi takip etmektedir. 3-6 ve 7-11 yaş gurupları için üçüncü sırada çocuk bahçesi ve park bulunmaktadır. 12-15 yaş grubu için sokak (kapı önü) üçüncü sırada gelmektedir (Şekil 41). Buna göre, çocuk oyun alanı olarak park kullanımının düşük olduğu söylenebilir.

Şekil 41. Farklı yaş gruplarındaki çocukların oyun mekanları

Farklı yaş gruplarındaki çocuklarımızın oyun mekanı tercihlerinizden ilk üçünü sıralayınız sorusuna, deneklerin her yaş grubu için benzer sıralamalar yaptığı görülmüştür. Üç yaş grubu için birinci tercihlerin ilk sırasında evin ya da sitenin bahçesi bulunmaktadır. 3-6 yaş grubu için evin ya da sitenin bahçesinin tercih edilme oranı %68,2 ile en başta gelmektedir. Çocuk bahçesi, her üç yaş grubu için ikinci sırada en çok tercih edilen oyun mekanıdır. Üçüncü sırada tercih edilen mekanların başında, kendi oyunlarını kurabilecekleri boş arsa ya da yeşil alan bulunmaktadır. 3-6 yaş grubu için birinci tercih içerisinde sokak bulunmazken, ikinci tercih içerisindeki oranı sadece %3,7'dir. Ancak diğer yaş gruplarında ilk sıradaki tercihler içerisinde sokağın oyun mekanı olarak tercih edildiği görülmektedir, özellikle 12-15 yaş grubunda ikinci tercih içerisinde sokağın oranının %16,4 olması dikkat çekmektedir (Tablo 52).

Tablo 52. Farklı yaş gruplarındaki çocukların oyun mekanı tercihleri

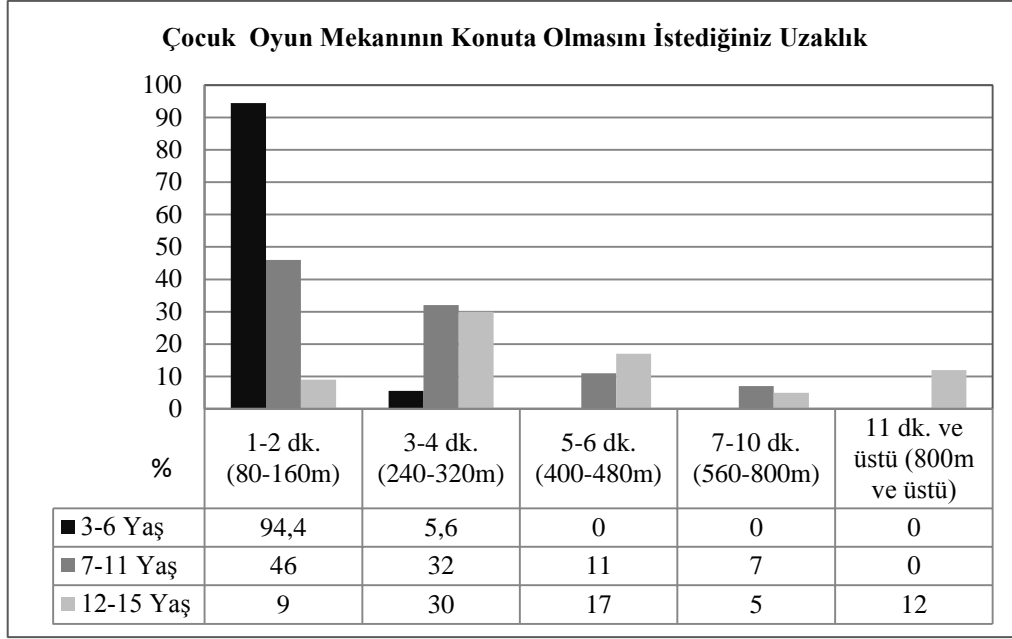
Mekanlar		1. Tercih		2.Tercih		3.Tercih	
		N	%	N	%	N	%
3-6 Yaş	Evin yada sitenin bahçesinde	73	68,2	20	18,7	5	4,7
	Sokakta (kapı önünde)	0	0,0	4	3,7	5	4,7
	Çocuk bahçesinde	23	21,5	58	54,2	10	9,3
	Kendi oyunlarını kurabilecekleri boş arsada ya da yeşil alanda	11	10,3	6	5,6	36	33,6
	Yanıt vermeyen	0	0,0	19	17,8	51	47,7
7-11 Yaş	Evin yada sitenin bahçesinde	51	53,1	16	16,7	8	8,3
	Sokakta (kapı önünde)	2	2,1	8	8,3	8	8,3
	Çocuk bahçesinde	27	28,1	39	40,6	11	11,5
	Kendi oyunlarını kurabilecekleri boş arsada ya da yeşil alanda	16	16,7	14	14,6	29	30,2
	Yanıt vermeyen	0	0,0	19	19,8	40	41,7
12-15 Yaş	Evin yada sitenin bahçesinde	44	60,3	10	13,7	4	5,5
	Sokakta (kapı önünde)	1	1,4	12	16,4	4	5,5
	Çocuk bahçesinde	15	20,5	15	20,5	5	6,8
	Kendi oyunlarını kurabilecekleri boş arsada ya da yeşil alanda	13	17,8	10	13,7	13	17,8
	Yanıt vermeyen	0	0,0	26	35,6	47	64,4

Çocukların oyun mekanlarına ilişkin ailelerin şikayetleri analiz edildiğinde, yaş grupları farklı olmasına rağmen, sorunların benzer olduğu görülmektedir. Parkların çocuklar için güvenli olmaması sorunu, 3-6 yaş grubu için %12,1 oranıyla ilk sıradaki bulunmaktadır. Bunu 11,8 oranı ile ebeveynler için oturakların olmaması/yetersiz olması ve %11,5 oranı ile yeterli oyun araçlarının olmaması takip etmektedir. 7-11 yaş grubu ile 12-15 yaş grubu çocukların oyun mekanlarından şikayetlerin ilk üç sırasının aynı olduğu görülmektedir. Yeşilin azlığı ilk sırada, çocuklar için mekanların güvenli olmaması ikinci sırada ve yeterli oyun araç gerecinin olmaması üçüncü sırada yer almaktadır (Tablo 53). Oyun alanının boyutlarının yetersiz olması ve farklı yaş gruplarının bir arada bulunması gibi sorunların her üç yaş grubu için önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 53. Farklı yaş grubundaki çocukların oyun mekanlarından şikayetler

Konular	3-6 Yaş		7-11 Yaş		12-15 Yaş	
	N	%	N	%	N	%
Yeşilin azlığı	71	10,7	69	13,4	51	13,6
Çocuklar için güvenli değil	80	12,1	65	12,6	43	11,4
Engelli çocuklar için gerekli düzenlemelerin yetersizliği	28	4,2	23	4,5	24	6,4
Oyun alanının boyutlarının yetersiz olması	71	10,7	43	8,3	37	9,8
Yeterli oyun araçlarının olmaması	76	11,5	62	12,0	41	10,9
Oyun araçlarının çocukların boyutlarına uygun olmaması	50	7,6	32	6,2	25	6,6
Oyun araçlarının malzemeleri	38	5,7	41	8,0	23	6,1
Farklı yaş gruplarının bir arada olması	71	10,7	53	10,3	35	9,3
Zemin döşemesinin uygun olmaması	52	7,9	44	8,5	34	9,0
Ebeveynler için oturakların olmaması/yetersiz oluşu	78	11,8	51	9,9	36	9,6
Hijyenik olmaması ve hastalık kapma endişesi	46	7,0	32	6,2	27	7,2

Çocuk oyun alanları konutlarınızdan ne kadar uzakta olursa çocuğunuzun kendi başına gitmesine izin verirsiniz sorusuna, deneklerin tamamına yakını (%94,4) 3-6 yaş grubu için 1-2 dakika yürüme mesafesindeki (80-160m) mekanları tercih etmiştir. 7-11 yaş grubu için 1-2 dakika yürüme mesafesi %46 oranıyla ilk sırada yer almaktadır. Bunu %32 oranıyla 3-4 dakika yürüme mesafesindeki (240-320m) alanlar takip etmektedir. 12-15 yaş grubundaki çocuklar için 3-4 dakika yürüme mesafesi en başta bulunmaktadır (Şekil 42). 1-2 dakika yürüme mesafesindeki oyun mekanlarının her üç yaş grubundan da en çok tercih edilen alanlar olduğu görülmektedir. 5-6 dakika yürüme mesafesindeki alanların 7-11 yaş ve 12-15 yaş grubundaki çocuklar için tercih edildiği söylenebilir.

Şekil 42. Farklı yaş grupları için çocuk oyun mekanının konuta olmasını istediğiniz uzaklık

3.2.3. Bireysel ve Toplumsal ile Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenlere İlişkin Bulgular

Bu bölüm güvenlik ve erişebilirlik konularına ilişkin soruların incelenmesinden oluşmaktadır.

- Güvenlik

Siz ya da yakın çevrenizden biri, mahallenizdeki parklara belirtilen olumsuz olaylarla karşılaştı mı şeklindeki soruyu, denekler sınırlı sayıda cevaplandırmıştır. Kadınların ve erkeklerin mahallelerinde en çok karşılaştıkları güvenlik olayının sözlü taciz ve laf atma olduğu söylenebilir. Ayrıca erkeklerin Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı ve Sahil Rekreasyon Alanı'nda darp olayı ile karşılaştıkları tespit edilmiştir (Tablo 54). Genel bir değerlendirme yapılırsa, deneklerin tamamına yakın bir bölümünün mahalle parkalarında bu tür olaylarla karşılaşmadığı için, konu hakkında yorum yapılmadıklarını ve bu nedenle ilgili soruyu cevaplandırmadıklarını hatırlatmak gerekir. Tablo 54'de belirtilen olumsuz olaylarla karşılaşma oranlarının çok düşük olduğu görülmektedir. Ancak, komşuluk birimi parklarındaki güvenlik olayı oranının, semt ve kent parklarındaki güvenlik olayı oranlarından düşük olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 54. Kadınların ve erkeklerin mahalledeki parklarda karşılaştıkları güvenlik olayları

Olaylar	Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı				Şelale Parkı				Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı				Sahil Rekreasyon Alanı			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Hırsızlık	5	0,7	3	0,4	2	0,3	3	0,4	5	0,8	6	0,9	3	0,5	5	0,8
Darp	2	0,3	4	0,6	1	0,1	2	0,3	5	0,8	10	1,6	2	0,3	9	1,4
Sözlü taciz	7	1,0	7	1,0	7	1,0	7	1,0	30	4,7	22	3,4	27	4,1	22	3,4
Fiziksel taciz	2	0,3	0	0,0	2	0,3	0	0,0	3	0,5	4	0,6	4	0,6	4	0,6
Kaybolma	2	0,3	2	0,3	1	0,1	1	0,1	2	0,3	3	0,5	3	0,5	4	0,6
Kaçırılma	3	0,4	2	0,3	0	0,0	1	0,1	2	0,3	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Cevapsız	347	49,9	348	50,1	355	50,2	352	49,8	321	50,0	321	50,0	329	50,5	322	49,5

- Erişebilirlik

Kentsel açık yeşil alanlara-parklara erişimde en sık kullanılan ulaşım türünün belirlenmesine yönelik soruya deneklerin cevaplandırma düzeyi değişmekle birlikte, bu sorunun yaklaşık %50 oranı ile cevaplandırıldığı görülmüştür. Bunun nedeninin, kişiler tarafından belli parkların diğerlerine oranla daha yoğun kullanımı olduğu düşünülmektedir. Kadınların ve erkeklerin parklara erişimde kullandıkları ulaşım türleri benzerlik göstermektedir. Eyüboğlu, Çınaraltı, Şelale, Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı ile Sahil Rekreasyon Alanı'na erişimde hem kadınlar hem de erkekler yaya ulaşımı tercih etmektedirler. Deneklerin, 100. Yıl Parkı, Boztepe, Atatürk Köşkü ve Ayasofya Müzesi'ne özel araçla erişim oranı, diğer ulaşım türlerine göre daha fazladır. Hem kadınlar hem de erkekler tarafından dolmuş aracılığı ile erişim sağlanan kentsel açık yeşil alanlar ise, Meydan, Fatih, Türk-Macar Dostluk Parkı ve Atapark'tır. Zağnos Vadisi'ne erişimde, kadınlar ve erkekler arasında ulaşım tercihi farklılıkları bulunmaktadır. Belirtilen parka kadınlar dolmuş ile erişim sağlarken, erkekler özel araç kullanmaktadır. Kadınların taksit kullanım oranı oldukça düşüktür. Erkeklerin ise taksit kullanmamaktadır (Tablo 55). Genel bir değerlendirme yapıldığında, deneklerin konut yakın çevresi ve mahallelerinde bulunan parklara yaya olarak gittikleri görülmektedir. Kent merkezinde bulunan parklara dolmuş ile gittikleri söylenebilir. Kent eteklerinde bulunan kentsel açık yeşil alanlara erişimde özel araçlarını kullandıkları dikkat çekmektedir. Trabzon kentinde toplu taşıma olanaklarının denekler tarafından çok az kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca kent genelinde taksit kullanımının yaygın olmamasına bağlı olarak deneklerin taksit kullanımlarının da çok sınırlı olduğunu saptanmıştır.

Tablo 55. Parklara erişimde kullanılan ulaşım türleri

Parklar	Yaya				Özel araç				Otobüs				Dolmuş				Taksi				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Çocuk Parkı	70	19,1	73	19,9	9	2,5	19	5,2	2	0,5	0	0,0	13	3,5	9	2,5	0	0,0	0	0	90	24,5	82	22,3
Şelale Parkı	41	11,2	46	12,5	9	2,5	21	5,7	2	0,5	2	0,5	13	3,5	5	1,4	0	0,0	0	0	119	32,4	109	29,7
Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	127	34,6	110	30,0	30	8,2	33	9,0	4	1,1	4	1,1	7	1,9	5	1,4	0	0,0	0	0	16	4,4	31	8,4
Sahil Rekreasyon Alanı	78	21,3	102	27,8	32	8,7	34	9,3	2	0,5	1	0,3	16	4,4	7	1,9	0	0,0	0	0	56	15,3	39	10,6
100. Yıl Parkı	5	1,4	3	0,8	57	15,5	58	15,8	7	1,9	4	1,1	36	9,8	34	9,3	1	0,3	0	0	78	21,3	84	22,9
Boztepe	5	1,4	8	2,2	64	17,4	75	20,4	5	1,4	4	1,1	54	14,7	39	10,6	3	0,8	0	0	53	14,4	57	15,5
Meydan Parkı	12	3,3	24	6,5	24	6,5	38	10,4	17	4,6	11	3,0	57	15,5	60	16,3	1	0,3	0	0	73	19,9	50	13,6
Fatih Parkı	6	1,6	15	4,1	15	4,1	26	7,1	9	2,5	4	1,1	33	9,0	36	9,8	1	0,3	0	0	120	32,7	102	27,8
Türk-Macar Dostluk Parkı	12	3,3	11	3,0	23	6,3	33	9,0	4	1,1	2	0,5	40	10,9	32	8,7	2	0,5	0	0	103	28,1	105	28,6
Zağnos Vadisi	12	3,3	23	6,3	33	9,0	37	10,1	16	4,4	5	1,4	53	14,4	32	8,7	1	0,3	0	0	69	18,8	86	23,4
Atapark	14	3,8	27	7,4	29	7,9	37	10,1	17	4,6	9	2,5	47	12,8	42	11,4	1	0,3	0	0	76	20,7	68	18,5
Atatürk Köşkü	3	0,8	5	1,4	67	18,3	66	18,0	15	4,1	13	3,5	39	10,6	26	7,1	0	0,0	0	0	60	16,3	73	19,9
Ayasofya Müzesi	7	1,9	15	4,1	55	15,0	57	15,5	5	1,4	7	1,9	40	10,9	19	5,2	1	0,3	0	0	76	20,7	75	20,4

Yaya yolları ve kaldırımların değerlendirildiği soru analiz edildiğinde, kadınların ve erkeklerin belirtilen konuların çoğunluğu hakkında benzer görüşler belirttikleri tespit edilmiştir. Cadde ve sokakların temizliği, güvenliği, yaya yolları ve kaldırımların genişliği, zemin düzenlemesi (taş çeşidi, vb.), yüksekliği, yaya geçitleri, alt-üst geçitler ve bunların aydınlatılması konularında deneklerin yarıya yakını orta düzeyde değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Cinsiyetler açısından farklılık bulunan konular arasında, kaldırım ve yaya yollarının engelli ve bebek araçlarına uygunluğu (taş çeşidi, kanalizasyon kapaklar, vb.) öne çıkmaktadır. Belirtilen konu, kadınlar tarafından %20,2 oranıyla çok kötü, erkekler tarafından ise %15 oranıyla orta düzeyde görülmektedir. Cadde ve sokakların aydınlatılması ve trafik ışıkları (sırasıyla %22,6 ve %20,2) kadınlar tarafından orta düzeyde, erkekler tarafından iyi (sırasıyla %21,3 ve %23,2) bulunmuştur. Sadece cadde ve sokakların düzeni (anlaşılabilir olması) konusu kadınlar tarafından %21,5 oranıyla iyi, erkekler tarafından %22,1 orta düzeyde değerlendirilmiştir (Tablo 56). Yaya yolları ve kaldırımların planlanması ve tasarımına ilişkin aşağıda belirtilen konuların büyük çoğunluğunu, denekler tarafından orta düzeyde değerlendirildiği görülmektedir. Konular hakkında çok iyi tanımı yapan deneklerin oranının %5'in altında olması önemli bir bulgudur.

Tablo 56. Parklara erişimde kullanılan yaya yolları ve kaldırımların değerlendirilmesi

Konular	Çok kötü				Kötü				Orta				İyi				Çok iyi				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Cadde ve sokakların aydınlatılması	5	1,4	5	1,4	23	6,3	14	3,8	83	22,6	68	18,5	63	17,2	78	21,3	7	1,9	10	2,7	3	0,8	8	2,2
Cadde ve sokakların temizliği	9	2,5	7	1,9	35	9,5	24	6,5	73	19,9	69	18,8	57	15,5	69	18,8	6	1,6	7	1,9	4	1,1	7	1,9
Cadde ve sokakların düzeni (anlaşılabilir olması)	9	2,5	10	2,7	35	9,5	24	6,5	68	18,5	81	22,1	79	21,5	31	8,4	6	1,6	8	2,2	7	1,9	9	2,5
Cadde ve sokakların güvenliği	11	3,0	12	3,3	22	6,0	20	5,4	75	20,4	66	18,0	65	17,7	65	17,7	3	0,8	9	2,5	8	2,2	11	3,0
Yaya yolları ve kaldırımların genişliği	13	3,5	18	4,9	31	8,4	36	9,8	72	19,6	65	17,7	58	15,8	51	13,9	6	1,6	3	0,8	4	1,1	10	2,7
Yaya yolları ve kaldırımların zemininin düzenlemesi (taş çeşidi, vb.)	17	4,6	16	4,4	52	14,2	47	12,8	63	17,2	70	19,1	37	10,1	36	9,8	7	1,9	5	1,4	8	2,2	9	2,5
Kaldırım ve basamakların yüksekliği	25	6,8	15	4,1	43	11,7	41	11,2	54	14,7	70	19,1	49	13,4	40	10,9	5	1,4	6	1,6	8	2,2	11	3,0
Kaldırım ve yaya yollarının engelli ve bebek araçlarına uygunluğu (taş çeşidi, kanalizasyon kapaklar, vb.)	74	20,2	41	11,2	35	9,5	50	13,6	43	11,7	55	15,0	24	6,5	24	6,5	4	1,1	3	0,8	4	1,1	10	2,7
Trafik ışıkları	7	1,9	7	1,9	19	5,2	10	2,7	74	20,2	68	18,5	71	19,3	85	23,2	9	2,5	6	1,6	4	1,1	7	1,9
Yaya geçitleri	9	2,5	13	3,5	24	6,5	18	4,9	77	21,0	73	19,9	62	16,9	64	17,4	8	2,2	6	1,6	4	1,1	9	2,5
Alt ve üst geçitler	23	6,3	21	5,7	50	13,6	39	10,6	61	16,6	75	20,4	36	9,8	36	9,8	7	1,9	5	1,4	7	1,9	7	1,9
Alt ve üst geçitlerin aydınlatılması	48	13,1	33	9,0	43	11,7	54	14,7	52	14,2	57	15,5	27	7,4	29	7,9	4	1,1	2	0,5	10	2,7	8	2,2

Parklara erişimde toplu taşıma olanakları incelendiğinde, deneklerin yaklaşık %65'i ilgili soruyu cevaplandırmıştır. Otobüsün, parklara erişim için çok fazla tercih edilmemesinin burada etkili olduğu düşünülmektedir (Tablo 55). Kadınların ve erkeklerin toplu taşıma olanaklarını değerlendirme düzeyleri benzerlik göstermektedir. Tablo 57'de belirtilen konuların tamamının orta düzeydeki frekans değerlerinin, diğer frekans düzeylerden daha fazla olduğu görülmektedir. Hem kadınlar hem de erkekler için orta düzeyde değerlendirilen konular arasında durakların aydınlatılması ilk sırada (sırasıyla %17,4 ve %14,4) yer almaktadır (Tablo 57). Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, toplu taşıma olanaklarını çok kötü, kötü, iyi ve çok iyi değerlendiren denek oranının sınırlı olduğu söylenebilir. Çok kötü bulunan konuların başında durakların engelli, yaşlı ve çocukların kullanımı konusu belirtilmiştir. İyi olarak değerlendirilen konular içerisinde durakların aydınlatılması öne çıkmaktadır. Kısaca toplu taşıma olanaklarından orta düzeyde memnuniyet olduğu saptanmıştır.

Tablo 57. Parklara erişimde kullanılan toplu taşıma olanaklarının değerlendirilmesi

Konular	Çok kötü				Kötü				Orta				İyi				Çok iyi				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sefer sıklığı ve sayısı	13	3,5	13	3,5	22	6,0	14	3,8	51	13,9	51	13,9	37	10,1	34	9,3	4	1,1	5	1,4	57	15,5	66	18,0
Durakların eve ve parka yakınlığı	14	3,8	14	3,8	25	6,8	22	6,0	41	11,2	44	12,0	40	10,9	32	8,7	7	1,9	6	1,6	57	15,5	65	17,7
Durakların aydınlatılması	3	0,8	4	1,1	14	3,8	9	2,5	64	17,4	53	14,4	44	12,0	45	12,3	2	0,5	4	1,1	57	15,5	68	18,5
Durakların işlevine uygunluğu	8	2,2	10	2,7	22	6,0	21	5,7	56	15,3	45	12,3	35	9,5	37	10,1	4	1,1	1	0,3	59	16,1	69	18,8
Durakları engelli, yaşlı ve çocukların kullanımı	27	7,4	24	6,5	37	10,1	39	10,6	47	12,8	36	9,8	11	3,0	16	4,4	2	0,5	1	0,3	60	16,3	67	18,3
Bilet fiyatları	7	1,9	10	2,7	38	10,4	19	5,2	60	16,3	50	13,6	15	4,1	33	9,0	3	0,8	2	0,5	61	16,6	69	18,8

4. İRDELEME

Tez çalışması kapsamında anket sonuçlarına bağlı olarak, deneklerin demografik yapıları, ekonomik durumları, toplumsal değerleri, boş zamanlarının niteliği ve hareketlilik gibi bireysel ve toplumsal özellikleri; rekreasyon alanı kullanım sıklıkları, mevcut olanaklardan memnuniyet düzeyleri, çocuk oyun mekanına ilişkin şikayetleri ve beklentileri, vb. rekreasyon alanı kaliteleri; mekanlardaki güvenlik ve erişebilirlik konularında tespitler yapılarak, bu konulara ilişkin geniş açıklamalara Bulgular bölümünde yer verilmiştir. Çalışmanın irdeleme kısmında ise, elde edilen verilerin daha önce belirlenen üç etmen (bireysel ve toplumsal, rekreasyon alanı kaliteleri ve bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler) çerçevesinde ki-kare bağımsızlık testi ile birbirleri arasındaki ilişkiler belirlenmiştir. Ayrıca aritmetik ortalama ve standart sapma değerine bağlı olarak da memnuniyet ve tercih düzeyleri irdelenmiştir.

4.1. Ki-kare Bağımsızlık Testi Sonuçlarının İrdelemesi

Bireysel ve toplumsal, rekreasyon alanı kaliteleri ve bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenlerin hem kendi içlerinde hem de birbirleri arasında etkileşimde bulunarak, rekreasyonel talepleri etkilediği düşünülmektedir. Bu amaçla, çalışmanın bulgular bölümünde söz konusu etmenlerin barındırdıkları verilerin değerlendirmesine yer verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde ise, bu etmenlerin hem kendi içlerindeki verilerle hem de diğer boyutların barındırdıkları verilerle ilişkili oldukları varsayımından yola çıkılmıştır. Bu konuda, gerekli irdelemeler Ki-kare Bağımsızlık Testi ve Çapraz Tablo Analizleri ile yapılmıştır. Ki-kare Analizi sonucunda bazı değişkenler arasındaki ilişki istatistiksel olarak yorumlanamaz olduğunda gerekli görülen satır ve sütunlarda birleştirilmeler yapılmıştır ve test yeniden uygulanmıştır. Analiz sonucu, aralarında $p \leq 0.050$ düzeyinde anlamlı ilişki bulunan değişkenler tablolara aktararak yorumlanmıştır. Aralarında ilişki bulunan değişkenlerde, bu ilişkinin neden kaynaklandığı ise çapraz tablolardaki düzeltilmiş sapma gözlemlerinden değerlendirilmiştir. Çapraz tablolardaki % değerleri, her bir etmenin cinsiyetler açısından

ilişkinin göstermektedir. Dolayısıyla aynı tablo içerisinde % değerleri toplandığında 100'den büyük rakamlar elde edilmiştir.

4.1.1. Bireysel ve Toplumsal Etmenlere Ait İrdelemeler

Bireysel ve toplumsal etmenlerine ait değişkenler kendi aralarında ve diğer etmenler ile analiz edilerek, aralarında ilişki bulunan değişkenlere ait bulgular tablolara aktarılmıştır. Deneklerin cinsiyet ve demografik özellikleri arasındaki $p \leq 0.050$ düzeyinde anlamlı ilişki bulunan değişkenler ve anlam düzeyleri Tablo 58'de belirtilmiştir.

Tablo 58. Cinsiyet ve demografik özelliklere ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	X ²	df	Sig.
Cinsiyet	Yaş	29,021	5	,000
	Medeni durum	38,202	3	,000
	Eğitim düzeyi	41,069	5	,000
	Meslek	337,852	9	,000
	Ailenin gelir dağılımı	30,843	7	,000

Deneklerin cinsiyetleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p=,000$). Bu ilişki, kadınların 25-34 (%54,3), erkeklerin 55-64 (%73,1) ve 45-54 yaş gruplarındaki (%61,7) denek sayısının genel durum içindeki oranından kaynaklanmaktadır (Tablo 59).

Cinsiyet ile medeni durum arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p=,000$). Bu ilişki, erkeklerin evli (%58,7), kadınların dul/boşanmış (%92,3), evli ama ayrı yaşıyor (%100) ve bekar (%2,1) olanların sayısının genel durum içindeki oranından kaynaklanmaktadır (Tablo 59).

Cinsiyet ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki ($p=,000$), kadınların okuryazar (%88) ve ortaokul (%64,1), erkeklerin ise lise ve dengi meslek okulu (%59,6) ile üniversite (%58,8) mezunu olma durumundan etkilenmiştir (Tablo 59).

Cinsiyet ile meslek arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p=,000$). Bu ilişki kadınların ev hanımı (%100) ve erkeklerin serbest (%79,6), emekli (%80), ticaret (%80,8), öğrenci (%61,1), memur (%59), işçi (%75), işsiz (%45,7) ve hizmet sektöründe (%48,4)

bulunmalarından kaynaklanmaktadır (Tablo 59). Kısaca bu ilişki, erkeklerin istihdam alanında olması ve kadınların istihdam alanında olmaması ile açıklanabilir.

Cinsiyet ile ailenin gelir dağılımı arasındaki anlamlı bir ilişki bulunması ($p=,000$), kadınların ailelerinin gelirinin 631-1000TL (%57,8), erkeklerin ailelerinin gelirinin 1001-2000TL (%63) ve 5001-6000TL (%74,2) arasında yoğunlaşmasıyla açıklanabilir (Tablo 59).

Cinsiyet ile eğitim düzeyi ve meslek arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Ancak, üniversite mezunu kadın denek oranı yüksek olmasına rağmen, istihdam edilen kadın oranının az olması dikkat çekmektedir. Ayrıca istihdam alanında olmayan kadınların, kendilerini işsiz yerine ev hanımı olarak tanımlaması da diğer önemli bir konudur.

Tablo 59. Cinsiyet ve demografik özelliklere ait çapraz tablo sonuçları

Veri grupları		Kadın		Erkek	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Yaş	18-24	47,5	,4	52,5	-,4
	25-34	54,3	3,1	45,7	-3,1
	35-44	49,1	1,0	50,9	-1
	45-54	38,3	-2,5	61,7	2,5
	55-64	26,9	-3,9	73,1	3,9
	65 ve üstü	63,2	1,5	36,8	-1,5
Medeni durum	Bekar	51,0	2,1	49,0	-2,1
	Evli	41,3	-4,1	58,7	4,1
	Dul/Boşanmış	92,3	4,8	7,7	-4,8
	Evli ama ayrı yaşıyor	100,0	2,7	,0	-2,7
Eğitim düzeyi	Okuryazar	88,0	4,3	12,0	-4,3
	İlkokul	49,5	,8	50,5	-,8
	Ortaokul	64,1	4,2	35,9	-4,2
	Lise ve dengi meslek okulu	40,4	-2,5	59,6	2,5
	Üniversite	41,2	-2,2	58,8	2,2
	Lisans üstü	44,9	-,2	55,1	,2
Meslek	Memur	41,0	-4,0	59,0	4,0
	Profesyonel meslek elemanı	54,1	-1,4	45,9	1,4
	Ticaret	19,2	-7,9	80,8	7,9
	Serbest	20,4	-12,6	79,6	12,6
	Hizmet sektörü	51,6	-2,7	48,4	2,7
	İşçi	25,0	-3,7	75,0	3,7
	Emekli	20,0	-9,1	80,0	9,1
	Öğrenci	38,9	-5,9	61,1	5,9
	İşsiz	54,3	-3,0	45,7	3,0
	Ev hanımı	100,0	26,0	0	-26,0
Ailenin gelir dağılımı	0-630 TL	35,7	-1,6	64,3	1,6
	631-1000TL	57,8	3,7	42,2	-3,7
	1001-2000TL	37,0	-3,5	63,0	3,5
	2001-3000TL	48,0	,6	52,0	-,6
	3001-4000TL	50,8	1,2	49,2	-1,2
	4001-5000TL	41,5	-,6	58,5	,6
	5001-6000TL	25,8	-2,3	74,2	2,3
	6001TL ve üstü	55,8	1,5	44,2	-1,5

Deneklerin cinsiyetleri ve demografik yapıları aralarında $p \leq 0.050$ düzeyinde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Fakat park kullanım düzeyleri ile cinsiyet ve demografik özellikler arasında istatistiki olarak anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Deneklerin mahallede ve kent

genelindeki parkları kullanım düzeylerinin düşük olmasının, bu durum üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Aile reisinin kim olduğu ile cinsiyet ve medeni durum arasında $p \leq 0,050$ düzeyinde anlamlı ilişki saptanan veri gruplarına ait test sonuçları Tablo 60'da belirtilmiştir.

Tablo 60. Aile reisinin kim olduğu ve demografik özelliklere ait ki-kare sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	X ²	df	Sig.
Aile reisinin kim olduğu	Cinsiyet	11,081	4	,026
	Medeni durum	78,185	12	,000

Aile reisinin kim olduğu ve cinsiyet arasındaki ilişki ($p=,026$), kadınların kadın ve erkeği birlikte (%38), erkeklerin ise sadece kendilerini (%14,2) aile reisi olarak görmesi ile açıklanabilir (Tablo 61).

Aile reisinin kim olduğu ve medeni durum arasındaki ilişki ($p=,026$), bekarların kadın (anne) ve erkeği (baba) ayrı ayrı, evlilerin kadın ve erkeği birlikte (%39,1) ve dul/boşanmışların kendilerini (%63,6) aile reisi olarak görmesi ile ilişkilidir (Tablo 61).

Tablo 61. Aile reisinin kim olduğu ve demografik özelliklere ait çapraz tablo sonuçları

Veri grupları	Veri grupları	Kadın (Anne)		Erkek (Baba)		Kadın erkek birlikte		Büyükbaba		Kendisi	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Cinsiyet	Kadın	7,1	0,6	48,4	-1	38	2,4	0	-1	6,5	-2,4
	Erkek	5,5	-0,6	53,6	1	26,2	-2,4	0,5	1	14,2	2,4
Medeni durum	Bekar	12,5	2,9	63,5	2,9	16,7	-3,8	10	1,7	6,3	-1,5
	Evli	3,1	-3,9	48,4	-1,5	39,1	4,4	0	-1,5	9,3	-1
	Dul/Boşanmış	18,2	1,7	9,1	-2,8	9,1	-1,7	0	-0,2	63,6	5,9
	Evli ama ayrı yaşıyor	50	2,6	0	-1,4	0	-1	0	0	50	1,8

Cinsiyet ile boş zamanın olduğu gün, saat ve kullanım kararını etkileyen kişi arasında $p \leq 0.050$ düzeyinde anlamlı ilişki saptanan veri gruplarına ait test sonuçları Tablo 62'de belirtilmiştir.

Tablo 62.Cinsiyet ve boş zamana ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	X ²	df	Sig.
Cinsiyet	Boş zamanın olduğu günler	36,961	3	,000
	Boş saatlerin dağılımı	69,632	5	,000
	Boş zaman kullanım kararını etkileyen kişi	41,136	7	,000

Cinsiyet ile boş zamanın olduğu günler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p=,000$). Bu ilişki, kadınların haftanın her günü (%65,7) ve hafta içi birkaç gün (%62,6), erkeklerin ise hafta sonu (%54,8) ve hafta içi bir gün (%57,8) boş zamanlarının olması ile açıklanabilir (Tablo 63).

Cinsiyet ve boş saatlerin gün içindeki dağılımı arasındaki ilişkinin ($p=,000$), kadınların 15:⁰¹-17:⁰⁰ (%72,7)ve 13:⁰¹-15:⁰⁰ (69,1) ile erkeklerin 20:⁰¹ ve üstü (%55,2), 17:⁰¹-20:⁰⁰ (%55,6) ve 12:⁰¹-13:⁰⁰ (%2,1)saatleri arasında boş zamanlarının bulunmasından kaynaklanmaktadır (Tablo 63). Erkeklerin genellikle çalışma saatleri dışında ve öğle mesai arasında boş zamanlarının olduğu görülmektedir.

Cinsiyet ile boş zaman kullanım kararını etkileyen kişi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p=,000$). Buna göre, kadınların boş zaman kullanım kararını etkileyenler aile büyükleri (%100) ve ailece birlikte (%53,9) olurken, erkeklerin ise anne ve babaları (%66,7) ve kendileri (%53,6) olmuştur (Tablo 63).

Kadınların büyük çoğunluğu ev hanımı olduğu için, genellikle hafta içi ve gün içerisinde farklı zaman dilimlerinde boş zamanları bulunmaktadır. Erkeklerin ise, istihdam alanında olmalarından dolayı, genellikle hafta sonu ve mesai saatleri dışında boş zamanları mevcuttur. Erkekler açısından boş zaman kullanım kararını etkileyen kişilerin sadece kadın (anne) ve erkek (baba) olduğu görülmektedir. Kadınlar açısından boş zaman kullanım kararını etkileyen kişiler ise aile bireyleridir (anne, baba, çocuk). Buradan da hareketle, kadınların boş zaman kullanım kararı üzerinde, eşlerin yanı sıra çocukların da etkili olduğu söylenebilir. Benzer bir durumun erkekler için geçerli olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca erkeklerin kendilerini aile reisi olarak tanımlaması, boş zaman kullanım kararlarında onlara özgürlük sağladığı düşünülmektedir. Kadınların ise, kadın ve erkeği birlikte aile reisi olarak tanımlamalarının, boş zaman kullanım kararlarında eşlerini ve çocuklarını dikkate alarak karar vermelerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 63. Cinsiyet ve boş zamana ait çapraz tablo sonuçları

Veri grupları	Veri grupları	Kadın		Erkek	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Boş zamanın olduğu günler	Hafta içi bir gün	42,2	-2,0	57,8	2,0
	Hafta içi birkaç gün	62,6	4,1	37,4	-4,1
	Hafta sonu	45,2	-6,1	54,8	6,1
	Haftanın her günü	65,7	5,7	34,3	-5,7
Boş saatlerin dağılımı	09: ⁰⁰ -12: ⁰⁰	57,5	1,3	42,5	-1,3
	12: ⁰¹ -13: ⁰⁰	42,0	-2,1	58,0	2,1
	13: ⁰¹ -15: ⁰⁰	69,1	4,8	30,9	-4,8
	15: ⁰¹ -17: ⁰⁰	72,7	7,3	27,3	-7,3
	17: ⁰¹ – 20: ⁰⁰	44,4	-3,2	55,6	3,2
	20: ⁰¹ ve üstü	44,8	-4,1	55,2	4,1
Boş zaman kullanım kararını etkileyen kişi	Anne	37,5	-1,3	62,5	1,3
	Baba	63,6	1,8	36,4	-1,8
	Çocuk/çocuklar	59,6	2,2	40,4	-2,2
	Anne baba birlikte	33,3	-4,1	66,7	4,1
	Eş	46,4	-1,0	53,6	1,0
	Kendisi	46,4	-2,2	53,6	2,2
	Ailece birlikte	53,9	2,8	46,1	-2,8
	Aile büyükleri(büyükbaba, vb.)	100	2,8	0	-2,8

Kadınların ve erkeklerin kış ve yaz mevsiminde yaptıkları ve yapmak istedikleri boş zaman etkinlikleri arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Her iki cinsiyet açısından kamusal donatı gerektirmeyen sosyal (TV izlemek, müzik dinlemek, akraba ve dostları ziyaret etmek, vb.) ve kültürel içerikli etkinlikler (kitap, gazete okumak, vb.) ve ticari ve sosyal donatı gerektiren sosyal içerikli etkinliklere (alışveriş yapmak, kafe, restoran, kiraathaneye gitmek, vb.) diğer aktivitelere oranla daha fazla katıldıkları görülmektedir. Ancak, yapılmak istenen aktivitelere bunları tercih etmedikleri görülmektedir. Ayrıca kadınlar, kamusal donatı gerektiren spor etkinliklerine katılım oranları düşük olmasına rağmen, yapılmak istenen etkinlikler içerisinde bu tür aktivitelere daha fazla katılmak istediklerini belirtmişlerdir (bkz. 3.2.1. Bireysel ve Toplumsal Etmenlere İlişkin Bulgular).

Her iki cinsiyet açısından, boş zaman değerlendirmek amacıyla parka gidenlerin oranı oldukça düşüktür. Kış mevsimi ile kıyaslandığında, yaz mevsiminde parka gidenlerin oranında az da olsa artış görülmektedir. Yapılmak istenen aktiviteler arasında da kentsel açık yeşil alanlara gitmek isteyen denek oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Her iki mevsimde kentsel açık yeşil alan kullanmak isteyen deneklerin oranının, mevcutta parkları kullanan deneklerin oranından daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, kentte

ve mahallede bulunan kentsel açık yeşil alanların hem nicelik hem de nitelik açısından yetersiz oluşu ve başka alternatiflerin olmaması nedeniyle, deneklerin zorunlu olarak buraları kullanmaları ile açıklanabilir. Ancak yapılmak istenen aktiviteler arasında da buraları kullanmak istemedikleri görülmektedir (4.1.2. Rekreasyon Alanı Kalitelerine Ait İrdelermeler bölümünde mevcut kentsel açık yeşil alanların durumu daha detaylı olarak analiz edilmiştir).

Deneklerin spor yapma durumu ve demografik özellikleri arasında $p \leq 0,050$ düzeyinde anlamlı ilişki saptanan veri gruplarına ait test sonuçları Tablo 64'de belirtilmiştir.

Tablo 64. Deneklerin spor yapma durumu ve demografik özelliklerine ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	X ²	df	Sig.
Spor yapma durumu	Cinsiyet	9,349	1	,002
	Eğitim düzeyi	28,335	5	,000
	Meslek	21,932	9	,009
	Gelir dağılımları	18,586	7	,010

Spor yapma durumu ile cinsiyet arasındaki ilişki ($p=,000$), kadınların (%61,7) spor yapmaması, erkeklerin ise spor yapması (%51,9) ile açıklanabilir (Tablo 65).

Spor yapma durumu ve eğitim düzeyi arasındaki ilişki irdelendiğinde, bu ilişkinin ($p=,000$), okuryazar (%94,7) ve ortaokul mezunu (%74,6) deneklerin spor yapmaması, üniversite mezunu deneklerin ise spor yapmasından (%52,1) kaynaklandığı belirlenmiştir (Tablo 65).

Spor yapma durumu ile meslek arasındaki ilişki ($p=,000$), ev hanımlarının (%71) spor yapmaması, memur (%56,6) olan deneklerin spor yapması ile açıklanabilir (Tablo 65).

Spor yapma durumu ile ailenin geliri arasındaki ilişki ($p=,000$), 631-1000TL (%72,9) arasında geliri olan deneklerin spor yapmaması ile açıklanabilir (Tablo 65).

Tablo 65. Deneklerin spor yapma durumu ve demografik özelliklerine ait çapraz tablo sonuçları

Veri grupları	Veri grupları	Yapıyor		Yapmıyor	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Cinsiyet	Kadın	38,3	-3,1	61,7	3,1
	Erkek	51,9	3,1	48,1	-3,1
Eğitim düzeyi	Okuryazar	5,3	-3,5	94,7	3,5
	İlkokul	42,3	-,4	57,7	,4
	Ortaokul	25,4	-3,4	74,6	3,4
	Lise ve dengi meslek lisesi	48	,9	52	-,9
	Üniversite	52,1	2,6	47,9	-2,6
	Lisans üstü	54,8	1,2	45,2	-1,2
Meslek	Memur	56,6	2,8	43,4	-2,8
	Profesyonel meslek elemanı	42,3	-,4	57,7	,4
	Ticaret	48,6	,5	51,4	-,5
	Serbest meslek	53,1	1,4	46,9	-1,4
	Hizmet sektörü	34,8	-1,4	65,2	1,4
	İşçi	33,3	-,6	66,7	,6
	Emekli	50	,5	50	-,5
	Öğrenci	50	,5	50	-,5
	İşsiz	48,9	,6	51,1	-,6
	Ev hanımı	29	-3,7	71	3,7
Ailenin gelir dağılımı	0-630TL	42,1	-,3	57,9	,3
	631-1000TL	27,1	-3,9	72,9	3,9
	1001--2000TL	52,1	1,8	47,9	-1,8
	2001-3000TL	45,6	,2	54,4	-,2
	3001-4000TL	46,9	,4	53,1	-,4
	4001-5000TL	61,5	1,8	38,5	-1,8
	5001-6000TL	52,9	,7	47,1	-,7
	6001TL ve üstü	48,4	,4	51,6	-,4

Deneklerin spor yapmama/yapamama nedenleri ve demografik özellikleri arasında $p \leq 0,050$ düzeyinde anlamlı ilişki saptanan veri gruplarına ait test sonuçları Tablo 66'de verilmiştir.

Tablo 66. Deneklerin spor yapmama/yapamama nedenleri ve demografik özelliklerine ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	X ²	df	Sig.
Spor yapmama / yapamama nedeni	Cinsiyet	46,659	5	,000
	Yaş	326,645	25	,000
	Eğitim düzeyi	232,979	25	,000
	Gelir dağılımları	140,091	35	,000

Spor yapmama/yapamama nedeni ile cinsiyet arasındaki ilişki ($p=,000$), erkeklerin sağlık gerekçeleri (%28,8), kadınların ise spor alanının uzak olması (%25,4) ve diğer gerekçeleri (%9,2) belirtmeleri ile açıklanabilir (Tablo 67).

Spor yapmama/yapamama nedeni ile yaş arasındaki ilişki ($p=,000$), 25-34 yaş grubunun (%47,6) zaman eksikliği, 18-24 yaş grubunun spor alanının uzak olması, 35-44 yaş grubunun diğer gerekçeleri, 45-54, 55-64 ve 65 üstü yaş grubunun sağlık gerekçelerini göstermelerinden kaynaklanmaktadır (Tablo 67).

Spor yapmama/yapamama nedeni ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki ($p=,000$), okuryazar (%51,7) ve ilkokul (%26,5) mezunu olan deneklerin ilgi duymaması, ortaokul mezunlarının sağlık gerekçeleri (%43,7), lise ve dengi meslek lisesinden mezunlarının (%25,4) spor alanının uzak oluşunda şikayeti ve üniversite mezunlarının (%47) zaman eksikliklerinden şikayet etmesi ile açıklanabilir (Tablo 67).

Spor yapmama/yapamama nedeni ile ailenin gelir düzeyi arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki ($p=,000$) bulunmuştur. Buna göre aylık geliri 2001-3000TL olan deneklerin spor yapmama/yapamamalarına gerekçe olarak ilgi duymamayı (23,6), 3001-4000TL gelire sahip deneklerin ise kendine uygun spor alanının olmamasını (%11,4) ve 6001TL ve üstü gelire sahip deneklerin zaman eksikliğini (%56,4) gösterdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır (Tablo 67).

Tablo 67. Deneklerin spor yapmama/yapamama nedenleri ve demografik özelliklerine ait çapraz tablo sonuçları

Veri grupları	Veri grupları	Kendine uygun spor alanının olmaması		Zaman eksikliği		İlgi duymama		Spor alanının uzak oluşu		Sağlık gerekçeleri		Diğer	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Cinsiyet	Kadın	5	-0,5	28,4	-1,6	14,4	-0,5	25,4	3,8	17,5	-3,9	9,2	4,7
	Erkek	5,8	0,5	33,5	1,6	15,7	0,5	14,7	-3,8	28,8	3,9	1,6	-4,7
Yaş	18-24	5,5	0,1	23,6	-1,9	18,9	1,3	47,2	8,1	0	-6,6	4,7	-0,5
	25-34	6,9	1,2	47,6	6,5	13	-1	19	-0,6	10,8	-5	2,6	-2,4
	35-44	4,1	-0,9	29,4	-0,5	13,8	-0,6	20,2	-0,1	16,1	-2,7	16,5	8
	45-54	5,7	0,2	27,7	-0,9	13,2	-0,7	12,6	-2,7	40,9	6,1	0	-3,5
	55-64	3,5	-0,8	9,3	-4,5	24,4	2,6	4,7	-3,8	58,1	8,3	0	-2,4
	65 ve üstü	5,6	0	11,1	-1,8	0	-1,8	0	-2,2	83,3	6,2	0	-1,1
Eğitim düzeyi	Okuryazar	0	-1,3	13,8	-2	51,7	5,6	0	-2,8	34,5	1,6	0	-1,4
	İlkokul	6,9	0,7	13,7	-4	26,5	3,5	19,6	-0,2	9,8	-3,3	23,5	8,3
	Ortaokul	4	-0,8	27	-1	4,8	-3,5	15,9	-1,4	43,7	6,1	4,8	-0,5
	Lise ve dengi meslek lisesi	4,2	-1	25,4	-2,4	13,8	-0,7	25,4	2,5	24,7	1	6,4	0,6
	Üniversite	7,3	1,6	47	6,6	14,6	-0,2	21,1	0,3	10,1	-5,6	0	-4,6
	Lisans üstü	5,8	1	34,6	0,6	5,8	-1,9	15,4	-0,9	38,5	2,8	0	-1,8
Ailenin gelir dağılımı	0-630TL	5,9	0,2	26,5	-0,8	13,2	-0,4	23,5	0,6	22,1	-0,1	8,8	1,1
	631-1000TL	6,5	0,7	27,5	-1	11,8	-1,2	31,4	3,7	22,9	0,1	0	-3,4
	1001--2000TL	4,2	-0,9	27	-1,4	15,3	0,2	22,3	0,8	25,6	1,2	5,6	-0,1
	2001-3000TL	1,9	-2,7	27,8	-1,1	23,6	4,1	16,7	-1,6	16,2	-2,6	13,9	6
	3001-4000TL	11,4	2,5	40,5	2	11,4	-0,9	5,1	-3,6	31,6	2	0	-2,3
	4001-5000TL	6,3	0,3	37,5	1	0	-3	25	0,8	31,3	1,5	0	-1,8
	5001-6000TL	14,3	1,8	38,1	0,7	28,6	1,8	19	-0,2	0	-2,5	0	-1,1
	6001TL ve üstü	7,7	0,7	56,4	3,6	0	-2,7	10,3	-1,6	25,6	0,5	0	-1,6

Kadınlar, erkeklere oranla daha az spor yapmaktadır. Spor yapmama/yapamama gerekçeleri arasında spor alanlarının uzak olması, ilgi duymama, sağlık gerekçeleri, vb. kişisel nedenler öne geçmektedir. Spor alanının uzak olması ve kendine uygun spor alanının olmaması gibi mekansal konular, hem kadınlar hem de erkekler açısından spor yapamama nedenleri arasında bulunmaktadır.

Kadınların ve erkeklerin yaptıkları spor türleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kadınların yaptığı spor türleri arasında yürüme-koşu ilk sırada yer almaktadır. Bunu aerobik ve aletle çalışma takip etmektedir. Erkeklerin yaptığı spor türlerinin başında yürüme, koşu ve futbol bulunmaktadır. Ancak, yapılmak istenen spor türleri analiz

edildiğinde, hem kadınların hem de erkeklerin yüzme ve dalmayı tercih ettikleri görülmektedir (bkz. 3.2.1. Bireysel ve Toplumsal Etmenlere İlişkin Bulgular). Mahallede ve kent genelinde spor olanaklarının sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Ağırlıklı olarak futbol ve basketbol sahaları ile yürüyüş alanlarının bulunduğu yerleşmede, açık ve kapalı birer tane yüzme havuzu bulunmaktadır. Sonuç olarak, mevcut olanaklarını kısıtlılığı nedeniyle yapılan ve yapılmak istenen spor türleri arasında farklılık olduğu düşünülmektedir.

Deneklerin spor yaptıkları yerler incelendiğinde, kadınların konut yakın çevresi ve mahallelerini diğer alanlara oranla daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir. Erkeklerin ise uygun tesis ve doğal alanlarda spor yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Spor yapılmak istenen yerler incelendiğinde, her iki cinsiyet açısından uygun tesis ve alanlar ilk sırada yer almaktadır. Bunu doğal alanlar takip etmektedir (bkz. 3.2.1. Bireysel ve Toplumsal Etmenlere İlişkin Bulgular). Erkekler açısından spor yapılan ve yapılmak istenen yer arasında farklılık bulunmamaktadır. Ancak, bu durum kadınlar için geçerli değildir. Kadınlar mevcutta konut yakın çevresini ve mahalledeki olanakları kullanmaktadırlar. Ancak, bu alanlarda ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılayamadıkları için uygun tesis ve doğal alanları kullanmak istemektedirler.

4.1.2. Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenlere Ait İrdelemeler

Rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenlere ait değişkenler kendi aralarında ve diğer etmenlerle analiz edilerek, aralarında ilişki bulunan etmenlere dair bilgiler tablolara aktarılmıştır.

Deneklerin uygun ortam sağlandığı durumda kentsel açık yeşil alanları kullanma durumu ile cinsiyet, çocuk sahipliliği ve araba sahipliliği aralarında $p \leq 0.050$ düzeyinde anlamlı ilişki bulunan değişkenler ve anlam düzeyleri Tablo 68'de belirtilmiştir.

Tablo 68. Uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanma durumu ve cinsiyet, çocuk sahipliliği ve araba sahipliliğine ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	X ²	df	Sig.
Uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanma durumu	Cinsiyet	fisher		,015/,007
	Çocuk durumu	fisher		,010/,005
	Araba sahipliliği	fisher		,039/,027

Uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanma durumu ile cinsiyet arasındaki ilişki ($p=,015/007$), kadınların kullanım (%51,5), erkeklerin kullanmam (%48,5) cevabı ile açıklanabilir (Tablo 69).

Uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanma durumu ile ailelerin çocuk sahipliliği arasında anlamlı bir ilişki ($p=,010/005$) bulunmaktadır. Bu ilişki çocuklu ailelerin park kullanma (%67,8), çocuksuz ailelerin ise kullanmama talebi (%52) ile açıklanabilir (Tablo 69).

Uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanma durumu ile ailelerin araba sahipliliği arasındaki ilişki saptanmıştır ($p=,039/027$). Bu ilişki, arabası bulunan deneklerin kullanma (%63,3), arabası olmayan kişilerin kullanmama (%48) talebinden kaynaklanmaktadır (Tablo 69).

Tablo 69. Uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanma durumu ve cinsiyet, çocuk sahipliliği ve araba sahipliliğine ait çapraz tablo sonuçları

Veri grupları		Kullanırım		Kullanmam	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Cinsiyet	Kadın	51,5	2,6	48,5	-2,6
	Erkek	32	-2,6	68	2,6
Çocuk durumu	Çocuklu	67,8	2,8	32,2	-2,8
	Çocuksuz	48	-2,8	52	2,8
Araba sahipliliği	Var	63,3	2,1	32,7	-2,1
	Yok	52	-2,1	48	2,1

İnsanlar için temel gereksinimlerden biri olan dinlenme ve beden eğitimi gereksinimi ile rekreasyon alanlarının kullanımı arasında sıkı bir ilişki vardır. Kentsel açık yeşil alanlarda bu tür gereksinimlerin giderildiği yerlerden birisi olması nedeniyle önem kazanmaktadır. Mevcut durumda kentte ve mahallede kentsel açık yeşil alanların nicelik ve nitelikleri yetersiz olduğu için, hem kadınların hem de erkeklerin buraları kullanım düzeyleri çok düşüktür. Ayrıca, bu mekanlarda sunulan hizmetler ve donatılara ilişkin memnuniyet düzeyleri de azdır (bkz 4.2.2. Memnuniyet Sorularına Ait İrdelemeler). Ancak, uygun ortamın sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alanları kullanma talebinin yüksek çıkması (kadınlar %48, erkekler 45,3 ve toplam % 93,3) dikkat çekmektedir. Özellikle çocuklu ailelerin park kullanma talebinin, çocuksuz ailelere oranla yüksek oluşu, bireylerin kentsel açık yeşil alan kullanım talebinde çocuğun önemli bir etken olduğunu

ortaya çıkarmaktadır. Araba sahibi olan deneklerin, kentsel açık yeşil alan kullanım talebinin fazla olması erişebilirlik konusunun önemini altını çizmektedir.

Deneklerin köye gitme durumları ve cinsiyetleri arasında $p \leq 0,050$ düzeyinde anlamlı ilişki saptanmıştır (Tablo 70). Bu ilişki, erkeklerin köye gitmesi (%52,8) ve kadınların ise bazen gitmesi (%58,8) ile açıklanabilir (Tablo 71).

Tablo 70. Deneklerin köye gitme durumları ve cinsiyetlerine ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grubu	X ²	df	Sig.
Köye gitme durumu	Cinsiyet	11,478	2	,003

Tablo 71. Deneklerin köye gitme durumları ve cinsiyetlerine ait çapraz tablo sonuçları

Veri grubu	Veri grubu	Kadın		Erkek	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Köye gitme durumu	Evet	47,2	-3,3	52,8	3,3
	Hayır	66,7	1,1	33,3	-1,1
	Bazen	58,8	3,1	41,2	-3,1

Kadınların ve erkeklerin köye gidiş zamanı incelendiğinde, her iki cinsiyet açısından hafta sonu ve yaz tatili ilk sıralarda yer almaktadır. Köye gidiş amaçları analiz edildiğinde ise, her iki cinsiyet açısından ziyaret, eğlence ve dinlenme amaçlı köye giden oranı, diğer gerekçelere göre daha yüksek çıkmıştır (bkz. 3.2.2. Rekreatyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenlere İlişkin Bulgular). Boş zaman değerlendirme aktiviteleri arasında olan akraba, eş dost ziyaretleri, eğlenme ve dinlenme aktiviteleri köye gidiş nedenlerinin başında bulunmaktadır. Kadın deneklerin hafta içi boş zamanları olmasına rağmen, erkek deneklerin hafta sonu boş zamanlarının olmasının, köye gidiş zamanı üzerinde belirleyici olduğu görülmektedir. Kentsel açık yeşil alanlara gitme düzeyinin genel olarak düşük olması ve köye gitme oranının yüksek olması arasında bir ilişki olduğu düşünülmüştür. Ancak, yapılan analizlerde istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Fakat deneklerin boş zamanlarının bir bölümünü köylerde değerlendirmesinin, park kullanım düzeyi üzerinde olumsuz etki yaptığı düşünülmektedir. Çünkü tarım amaçlı köye giden denek oranı oldukça azdır. Eğlenme ve dinlenme amaçlı köye giden denek oranı ise yüksektir (kadınlar %17 ve erkekler %17, toplam %34). Kadınların ve erkeklerin kentsel

açık yeşil alanlardan beklentilerinin bir bölümünü köylerde karşıladıkları için buralara gitme oranının yüksek olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Konut bahçesi ile cinsiyet arasında $p \leq 0,050$ düzeyinde anlamlı ilişki saptanan veri gruplarına ait test sonuçları Tablo 72’de verilmiştir.

Tablo 72. Konut bahçesi ve cinsiyet ile ilgili değişkenlere ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	X ²	df	Sig.
Cinsiyet	Konut bahçesi varlığı	6,293	1	,012
	Konut bahçesi kullanım türü	17,046	3	,001

Konut bahçesinin varlığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p=,012$). Bu ilişki, erkeklerin konut bahçelerinin varlığı (%48,5), kadınların ise konut bahçelerinin olmaması (%58,1) ile açıklanabilir (Tablo 73).

Konut bahçesi kullanım türü ile cinsiyet arasındaki anlamlı ilişkiye göre ($p=,001$), erkeklerin bu mekanları oturma, dinlenme, yeme içme, vb. ve bahçe işleri ile uğraşma amaçlı kullandıkları ve kadınların ise otopark amaçlı kullandıkları ortaya çıkmıştır (Tablo 73). Burada kadın deneklerin sadece kendileri değil, aileleri ile birlikte konut bahçelerini otopark olarak kullandıklarının altını çizmek gerekir.

Tablo 73. Konut bahçesi ve cinsiyet ile ilgili değişkenlere ait çapraz tablo sonuçları

Veri grupları	Veri grupları	Kadın		Erkek	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Konut bahçesi varlığı	Var	51,5	-2,5	48,5	2,5
	Yok	58,1	2,5	41,9	-2,5
Konut bahçesi kullanım türü	Oturma, dinlenme, yeme içme ve komşularla bir arada olma	44,5	-2,8	55,5	2,8
	Bahçe işleri uğraşma	35,3	-2,6	64,7	2,6
	Çocuk oyun alanı	60	,6	40	-,6
	Otopark	62,5	3,4	37,5	-3,4

Kadınlar ve erkekler uygun büyüklükte konut bahçesi olması durumunda, kentsel açık yeşil alanlarda yapılan bazı aktiviteleri buralarda gerçekleştirme istediklerini görülmektedir. Örneğin; oturma, dinlenme, çocukların oyun oynaması, vb. Mevcut

parklardan hem kadınlar hem de erkeklerin görsel ve işitsel olarak rahatsız olduklarını belirtmişlerdir (bkz. 4.2.2. Memnuniyet Sorularına Ait İrdelemeler). Ayrıca her iki cinsiyet açısından çocuk oyun mekanlarına ilişkin endişelerin başında güvenlik sorunu ve parkların eve uzak olması bulunmaktadır (bkz. 4.2.1. Sıralama Sorularına Ait İrdelemeler). Belirtilen gerekçelerin, çoğunluğu apartmanda yaşayan deneklerin, rekreatif amaçlı konut bahçesi kullanım talebinin yüksek olması üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet ve komşular ile görüşme mekanları arasında $p \leq 0,050$ düzeyinde anlamlı ilişki saptanan veri gruplarına ait test sonuçları Tablo 74’de verilmiştir.

Tablo 74. Komşular ile görüşme mekanları ve cinsiyet ile ilgili değişkenlere ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grubu	X ²	df	Sig.
Cinsiyet	Komşular ile görüşme mekanı	69,535	4	,000

Cinsiyet ve komşular ile görüşme mekanları arasındaki ilişki ($p=,000$), kadınların komşuları ile evleri (%67,8) ve erkeklerin kapı önü (%60,7) ve kafe, restoran, kıraathane de (%68,8) görüşmesi ile açıklanabilir. Ayrıca erkeklerin görüşmeme (%66,7) durumunun da bu ilişki üzerinde etkili olduğu görülmektedir (Tablo 75).

Tablo 75. Komşular ile görüşme mekanları ve cinsiyet ile ilgili değişkenlere ait çapraz tablo sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	Kadın		Erkek	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Komşular ile görüşme mekanı	Kapı önü	39,3	-2,5	60,7	2,5
	Evler	67,8	8,1	32,2	-8,1
	Evin bahçesi ve yakındaki park	41,7	-1,9	58,3	1,9
	Kafe, restoran ve kıraathane	31,3	-3,3	68,8	3,3
	Görüşmem	33,3	-3,4	66,7	3,4

Çocuğu parka götüren kişi ile cinsiyet arasında $p \leq 0,050$ düzeyinde anlamlı ilişki tespit edilmiştir (Tablo 76). Bu ilişkinin, kadınların ebeveyn eşliğinde ve erkeklerin arkadaşları ile birlikte çocuklarının parka gittiğini söylemeleri ile açıklanabilir (Tablo 77).

Tablo 76. Çocuğu parka götüren kişiler ve cinsiyete ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grubu	X ²	df	Sig.
Çocuğu parka götüren kişi	Cinsiyet	13,945	4	,007

Tablo 77. Çocuğu parka götüren kişiler ve cinsiyete ait çapraz tablo sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	Kadın		Erkek	
		%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Çocuğu parka götüren kişi	Kendisi tek başına	48,1	,2	51,9	-,2
	Bakıcı eşliğinde	41,2	-,7	58,8	,7
	Ebeveyn eşliğinde	50	2	50	-2
	Arkadaşları ile birlikte	26,7	-3,3	73,3	3,3
	Diğer	66,7	1,6	33,3	-1,6

3-12 yaş grubu arasında çocuğu olan denekler içinde çocuklarına annelerinin (kadınların) veya aile bireylerinin baktığını söyleyen oranı oldukça yüksektir. Buradan hareketle, çocukları parka götüren kişi incelendiğinde kadınların ebeveyn eşliğinde çocuğunun parka gittiğini belirtmesi, kadınların çocukları ile parka gittiği şeklinde yorumlanabilir. Buna paralel olarak kadınların boş zaman kullanım tercihinde, erkeklere oranla, çocuklarını daha fazla dikkate almaları ile de ilişkilidir.

4.1.3. Bireysel ve Toplumsal ile Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenlere Ait İrdelemeler

Bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenlere ait değişkenler kendi aralarında ve diğer etmenler ile analiz edilerek, aralarında ilişki bulunan değişkenlere ait bulgular tablolara aktarılmıştır.

Deneklerin parklara erişimde kullandıkları ulaşım türleri ve cinsiyetleri arasında $p \leq 0.050$ düzeyinde anlamlı ilişki bulunan değişkenler ve anlam düzeyleri Tablo 78'de belirtilmiştir.

Parklara erişimde kullanılan ulaşım türleri ve cinsiyet arasındaki ilişki, kadınların genellikle dolmuşu ve taksiyi, erkeklerin ise özel aracı tercih etmesi ile açıklanabilir (Tablo 79). Ayrıca bu ilişkide kadınların Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkına yaya erişimi

ve erkeklerin Sahil Yolu Rekreasyon Alanı, Fatih Parkı, Zağnos Vadisi ve Atapark'a yaya ulaşımı tercih etmesi de etkilidir (Tablo 79).

Tablo 78. Parklara erişimde kullanılan ulaşım türleri ve cinsiyete ait ki-kare testi sonuçları

Veri grubu	Veri grupları	X ²	df	Sig.
Cinsiyet	Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı	14,656	4	,005
	Şelale Parkı	22,912	4	,000
	Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	14,621	4	,006
	Sahil Rekreasyon Alanı	30,889	4	,000
	100. Yıl Parkı	14,659	5	,012
	Boztepe	15,394	5	,009
	Meydan Parkı	18,702	5	,002
	Fatih Parkı	34,099	5	,000
	Türk-Macar Dostluk Parkı	12,631	5	,027
	Zağnos Vadisi	23,116	5	,000
	Atapark	28,372	5	,000
	Atatürk Köşkü	11,692	4	,020
	Ayasofya Müzesi	14,332	4	,006

Denekler konut yakın çevresi ve mahallelerinde bulunan parklara yaya olarak gitmektedirler. Kent merkezinde bulunan parklara toplu taşıma araçlarının bir türü olan dolmuş ile gittikleri, kent eteklerinde bulunan kentsel açık yeşil alanlara erişimde ise özel araçlarını kullandıkları dikkat çekmektedir. Trabzon kentinde toplu taşıma olanaklarının denekler tarafından çok az kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca kent genelinde taksi kullanımının yaygın olmamasına bağlı olarak deneklerin taksi kullanımlarının da çok sınırlı olduğu saptanmıştır. Ancak, taksi kullanan denekler incelendiğinde, erkeklerin hiç taksi kullanmadığı, kadınların ise çok az kullandığı tespit edilmiştir. Ailesinde özel araç bulunan denekler, bunu genellikle erkek (baba) ya da erkek çocukların kullandıkları belirtmişlerdir. Buna bağlı olarak, kadınların yaya erişimi, dolmuş, taksi ve otobüs kullanma oranlarının, erkeklere oranla daha fazla olduğu söylenebilir.

Tablo 79. Parklara erişimde kullanılan ulaşım türleri ve cinsiyete ait çapraz tablo sonuçları

Veri Grupları	Yaya				Özel Araç				Otobüs				Dolmuş				Taksi				Yanıt Vermeyen			
	Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek		Kadın		Erkek	
	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.	%	Adj. Res.
Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı	50	-1,1	50	1,1	31,7	-2,8	68,3	2,8	100	1,9	0	-1,9	60,8	1,5	39,2	-1,5	-	-	-	-	56,3	1,3	43,7	-1,3
Şelale Parkı	46,9	-1,8	53,1	1,8	31,4	-3,2	68,6	3,2	33,3	-1,4	66,7	1,4	69,7	2,9	30,3	-2,9	-	-	-	-	56,9	1,9	43,1	-1,9
Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	57	2,7	43	-2,7	37,1	-3,2	62,9	3,2	42,1	-,9	57,9	,9	61,9	1,2	38,1	-1,2	-	-	-	-	46	-1	54	1
Sahil Rekreasyon Alanı	46,7	-2,9	53,3	2,9	39,8	-2,7	60,2	2,7	100	1,9	0	-1,9	68,4	2,9	31,6	-2,9	-	-	-	-	67,6	3,4	32,4	-3,4
100. Yıl Parkı	68,6	1,8	31,4	-1,8	46,9	-1,9	53,1	1,9	21,4	-2,4	78,6	2,4	55,6	1	44,4	-1	100	1,3	0	-1,3	55,7	,8	44,3	-,8
Boztepe	52,9	0	47,1	0	46,4	-2,4	53,6	2,4	30,8	-1,6	69,2	1,6	58,3	2,3	41,7	-2,3	100	2,5	0	-2,5	53	0	47	0
Meydan Parkı	43,1	-1,7	56,9	1,7	39,4	-3	60,6	3	53,6	,1	46,4	-,1	56,1	1,5	43,9	-1,5	100	2,1	0	-2,1	62	1,9	38	-1,9
Fatih Parkı	26,2	-3,6	73,8	3,6	35,4	-3,4	64,6	3,4	71,4	1,7	28,6	-1,7	54,3	,5	45,7	-,5	100	2,1	0	-2,1	59,9	2,8	40,1	-2,8
Türk-Macar Dostluk Parkı (Ganita ve Sahil Bölgesi)	44,7	-1	55,3	1	42,2	-2,4	57,8	2,4	61,5	,6	38,5	-,6	57,8	1,9	42,2	-1,9	100	2,1	0	-2,1	52,6	-,1	47,4	,1
Zağnos Vadisi	27,5	-3,8	72,5	3,8	47,9	-1,2	52,1	1,2	65,2	1,2	34,8	-1,2	58,6	2,2	41,4	-2,2	100	2,1	0	-2,1	53,4	,2	46,6	-,2
Atapark	30,9	-3,4	69,1	3,4	39,8	-2,9	60,2	2,9	64,3	1,3	35,7	-1,3	56,4	1,5	43,6	-1,5	100	2,1	0	-2,1	61,1	2,2	38,9	-2,2
Atatürk Köşkü	37,5	-,9	62,5	,9	50,4	-,9	49,6	,9	46	-1,1	54	1,1	62	3,2	38	-3,2	-	-	-	-	42,9	-1,8	57,1	1,8
Ayasofya Müzesi	31,8	-2	68,2	2	49,1	-1,4	50,9	1,4	41,7	-1,4	58,3	1,4	58	2,4	42	-2,4	100	2,1	0	-2,1	-	-	-	-

4.2. Sıralama ve Memnuniyet Sorularına Ait İrdemeler

4.2.1. Sıralama Sorularına Ait İrdemeler

Deneklere yöneltilen sıralama sorularında 1. tercihte vurgulanan cevaplara 3, 2. tercihte vurgulanan cevaplara 2 ve 3.tercihte vurgulananlara da 1 değeri verilerek yanıtların önem düzeyleri saptanmıştır. Kısaca öncelikli olan cevaplara en yüksek değer verilmiştir.

Kadınlar, Trabzon kent genelinde en çok Boztepe Parkı'nı (99) beğendiklerini belirtmişlerdir. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı (95), Zağnos Vadisi (93) ve Atapark (70) diğer beğenilen parklardır. Erkeklerin en çok beğendiği kentsel açık yeşil alan ise, Meydan Parkı'dır (117). Atapark (108), Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı (88), Boztepe Parkı (84) ve Sahil Rekreasyon Alanı (54) da erkekler tarafından beğenilen parklar arasındadır (Tablo 80). Kadınların ve erkeklerin kent genelinde beğendikleri parkların benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ayrıca konut yakın çevresi ve mahallede bulunan parkların, kadınlar ve erkekler tarafından benzer düzeylerde beğenildiği görülmektedir.

Deneklerin mahallerinde en çok beğendikleri kentsel açık yeşil alanın, Beşirli Sahil yolu Semt ve Çocuk Parkı olmasının nedeni, semt parkında bulunması gereken hizmetlerin, mekanların ve donatıların büyük çoğunluğunu barındırmasıdır. Yaya ve özel araç ile erişimin sağlanması, bu mekanın erişebilirliğini arttırmaktadır. Memnuniyet ve Sıralama Sorularına Ait İrdemeler Bölümü'nde mahalledeki parkların hizmetleri, mekanları ve donatılarının memnuniyet düzeyleri detaylı olarak incelenmiştir.

Kent genelinde kadınlar ve erkekler tarafından en çok beğenilen parkların başında Boztepe Parkı bulunmaktadır. Bu parkta sadece dinlenme ve piknik olanağı bulunmaktadır. Deneklerin en çok gittikleri parkta yaptıkları etkinlikler de dinlenme ve akrabalar ile görüşmektir. Bu mekan da belirtilen aktivitelere olanak sağlamaktadır. Ayrıca kent merkezindeki en yüksek noktalardan birinde bulunması nedeniyle manzarası da çok güzeldir. Parkta yaz ve kış mevsiminde hizmet veren çok sayıda çay bahçesi de bulunmaktadır. Özellikle kış mevsiminde, parkta iklimden korunaklı mekanların sayısı sınırlıdır. Bu alana özel araç ve toplu taşıma ile erişim imkanı bulunmasının, kullanım talebi üzerinde olumlu etkisi olduğu düşünülmektedir.

Meydan Parkı ve Atapark erkek denekler tarafından kadınlara oranla daha fazla kullanılmaktadır. Bu nedenle söz konusu parklara ilişkin kadınlara oranla erkeklerin beğeni

düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Her iki parkın ortak özellikleri kentin farklı nitelikteki merkezlerinde bulunmalarıdır. Meydan Parkı ticaret ve hizmet sektörünün yoğun olduğu kent merkezinde, Atapark ise kentin yönetim merkezi olan bölgede yer almaktadır. Erkekler, kadınlara oranla daha fazla istihdam edildikleri için, bu mekanları kullanım düzeyi ile işyerlerinin yakınlığı arasında ilişki olduğu düşünülmektedir. Ayrıca ev ile ilgili iş bölümüne bakıldığında, erkekler kamusal alanda gerçekleştirilen fatura ve taksit ödeme, vb. işleri yaptıkları için belirtilen mekanları kullanma olasılığı artmaktadır. Kadınlar ise genellikle ev içlerinde yapılan çocuk bakımı, yemek yapmak vb. işleri gerçekleştirdikleri için konut yakın çevresindeki mekanları tercih etmektedirler.

Tablo 80. Kadınların ve erkeklerin beğendikleri ve şikayet ettikleri parklara ait önem düzeyi sonuçları

Parklar	Beğenilen parklar		Şikayet edilen parklar	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı	17	10	34	28
Şelale Parkı	4	7	35	9
Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	95	88	0	9
Sahil Rekreasyon Alanı	50	54	15	20
100. Yıl Parkı	50	50	44	57
Boztepe	99	84	16	21
Meydan Parkı	46	117	82	44
Fatih Parkı	16	37	40	52
Türk-Macar Dostluk Parkı	23	19	11	35
Zağnos Vadisi	93	45	22	16
Atapark	70	108	12	22
Atatürk Köşkü	51	21	4	4
Ayasofya Müzesi	44	13	2	5
Diğer	14	7	12	18

Trabzon'da bulunan kentsel açık yeşil alanlar içerisinde, kadınların en çok şikayet ettiği alan Meydan Parkı'dır (88). Erkekler ise, 100. Yıl Parkı'ndan (57) şikayetçi olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 80). Kısaca, kadınların konut yakın çevresindeki ve mahalledeki parklardan, erkeklere oranla daha fazla şikayetçi olduğu görülmektedir.

Meydan Parkı, kadınlara oranla erkekler tarafından daha fazla kullanılmaktadır. Kent merkezinde ticaretin yoğunlaştığı bölgede yer alması nedeniyle, kadınlar tarafından da kullanılmak istenmektedir. Ancak mekanı kullanan erkek oranının, kadın kullanıcı oranından oldukça fazla olmasının, kadınların bu mekanı tercih etmelerine negatif bir etki yaptığı gözlemlenmiştir.

Kadınların, çocuk parklarına ilişkin endişelendiği konular arasında ilk sırada güvenlik sorunu (213) gelmektedir. Bunu, çocuğun oyun esnasında zarar görmesi (105) ve parkların eve uzak olması (85) takip etmektedir. Erkeklerin çocukların parklarına ilişkin endişeleri ise, sırasıyla güvenlik sorunu (246), parkların eve uzak olması (108) ve çocuğun oyun esnasında zarar görmesi (85) şeklinde sıralanmaktadır. Çocuklar için yeterli oyun aracının olmamasından, kadınlar erkeklere oranla daha fazla şikayetçi olmaktadır. Ayrıca, mekanı kullanan çocukların farklı gelir ve statü grubundan olmasından, erkekler kadınlara oranla daha fazla şikayetçi olmaktadır (Tablo 81).

Tablo 81. Kadınların ve erkeklerin çocuk parklarına ilişkin endişelerine ait önem düzeyi sonuçları

Sorunlar	Kadın	Erkek
Güvenlik sorunu	213	246
Parkın eve uzak olması	87	108
Parkın engelliler için erişilebilir olmaması	9	11
Mekanı kullanan çocukların farklı gelir ve statü grubundan olması	10	34
Farklı yaş gruplarının bir arada olması	51	43
Çocuğun oyun esnasında zarar görmesi	105	85
Çocuklar için yeterli oyun aracının olmaması	43	29
Çocuğun kirlenmesi	9	8

Kadınların ve erkeklerin farklı yaş grubundaki çocukların oyun mekanları tercihinde, her üç yaş grubu için ilk sırada evin ya da sitenin bahçesi yer almaktadır. Bunu 3-6 ve 7-11 yaş grupları için çocuk bahçesi takip etmektedir (Tablo 82). Her iki cinsiyet açısından oyun mekanı tercihinde benzerlikler görülmektedir.

Çocuk oyun mekanlarına ilişkin endişelerin başında güvenlik ve parkların eve uzak olması bulunmaktadır. Bu nedenlerle, hem kadınlar hem de erkekler çocuklarının oyun mekanı tercihlerinde evin ya da sitenin bahçesini ilk sırada belirtmişlerdir.

Tablo 82. Kadınların ve erkeklerin farklı yaş gruplarındaki çocukların oyun mekanı tercihlerine ait önem düzeyi sonuçları

Mekanlar		Kadın	Erkek
3-6 Yaş	Evin yada sitenin bahçesinde	126	141
	Sokakta (kapı önünde)	6	31
	Çocuk bahçesinde	105	93
	Kendi oyunlarını kurabilecekleri boş arsada ya da yeşil alanda	33	49
7-11 Yaş	Evin yada sitenin bahçesinde	99	74
	Sokakta (kapı önünde)	18	12
	Çocuk bahçesinde	92	74
	Kendi oyunlarını kurabilecekleri boş arsada ya da yeşil alanda	43	62
12-15 Yaş	Evin yada sitenin bahçesinde	74	82
	Sokakta (kapı önünde)	15	16
	Çocuk bahçesinde	44	36
	Kendi oyunlarını kurabilecekleri boş arsada ya da yeşil alanda	40	32

4.2.2. Memnuniyet Sorularına Ait İrdelemeler

Deneklere yöneltilen memnuniyet sorularına yanıtlara belli puanlar verilerek, tüm yanıtların aritmetik ortalaması ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Böylece her bir durumun memnuniyet düzeyi belirlenmiştir. Sorunun içeriğine bağlı olarak, farklı puanlama sistemi uygulanmıştır (Tablo 83). Ayrıca kadın ve erkek denekler kendi içlerinde ayrı ayrı değerlendirilerek tablolara aktarılmıştır.

Tablo 83. Memnuniyet ile ilgili sorular ve cevapların puanları

Soru	Cevap	Puan
S 30. Kentsel açık yeşil alan-park kullanımında aşağıda belirtilenlerden hangisi sizi ne düzeyde etkiler?	Hiç etkilemez	1
	Etkilemez	2
	Orta etkiler	3
	Etkiler	4
	Çok etkiler	5
S 36. Aşağıda belirtilen parkları hangi sıklıkla kullanırsınız?	Hiç gitmem	1
	Nadiren	2
	Ara sıra	3
	Haftada birkaç kez	4
	Haftanın her günü	5
S 38. Mahallenizdeki parklarda size sunulan aktivitelere ilişkin memnuniyet düzeyiniz nedir?	Memnun değil	1
	Memnun	2
S 39. Aşağıdaki parklarda belirtilen olumsuz durumlar park kullanımınızı etkiler mi, etkilemez mi?	Etkiler	1
	Etkilemez	2
S 42. Kentsel açık yeşil alanlara-parklara erişimde yaya ulaşımının kullanıyorsanız, aşağıdaki konuları değerlendiriniz.	Çok kötü	1
	Kötü	2
	Orta	3
	İyi	4
	Çok iyi	5
S 43. Kentsel açık yeşil alanlara-parklara erişimde taşıt ulaşımının kullanıyorsanız, aşağıdaki konuları değerlendiriniz.	Çok kötü	1
	Kötü	2
	Orta	3
	İyi	4
	Çok iyi	5
S 44. Trabzon kent genelinde kentsel açık yeşil alanları-parkları kullanırken karşılaştığımız aşağıda belirtilen durumları değerlendiriniz.	Memnun değil	1
	Kısmen memnun	2
	Memnun	3

Park kullanımını etkileyen etmenler arasında, toplumsal baskı ve çekinme, çocuk, yaşlı, vb. bakım sorumluluğu ve ev işlerine harcanan zaman kadınları orta düzeyde etkilerken, erkekleri etkilememektedir. Parkta bulunulan süre içinde yakındakilerden görsel ya da işitsel olarak duydukları rahatsızlıklar ve güvenlik sorunları kadınları, erkeklerden daha fazla etkilemektedir. Her iki cinsiyet açısından ekonomik durum, yeterli sayıda otobüs ve dolmuş seferinin olmaması ve mekanların uzak oluşu park kullanımını orta düzeyde etkilemektedir. Ayrıca, bireylerin kendilerine uygun mekanların yetersizliği her iki cinsiyeti de etkilemektedir (Tablo 84). Genel bir değerlendirme yapıldığında, park kullanımını etkileyen etmenlerin kadınları, erkeklerden daha fazla etkilediği görülmektedir.

Özellikle toplumsal konularda, kadınlar ile erkekler arasındaki farkların daha da belirgin olduğu söylenebilir. Ancak, fiziksel içerikli konularda ise kadınların ve erkeklerin etkilenme düzeyleri benzerlik göstermektedir.

Tablo 84. Kadınların ve erkeklerin park kullanımını etkileyen etmenlerin düzeyleri

Etmenler	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Eşin izin vermemesi	184	2,33	1,501	183	1,72	1,234
Ailenin (anne, baba, ağabey, abla, vb.) izin vermemesi	184	1,98	1,533	183	1,71	1,433
Toplumsal baskı ve çekince	184	2,55	1,275	183	1,99	,994
Parkta bulunduğunuz süre içinde yakınınızdakilerin görsel ya da işitsel olarak verdikleri rahatsızlıklar	184	3,70	1,047	183	3,14	1,245
Sağlık sorunları nedeniyle evden hiç çıkamama ya da bir refakatçiye ihtiyaç duyma	184	2,38	1,913	183	2,02	1,721
Çocuk, yaşlı, vb. bakım sorumluluğu	184	2,71	1,663	183	2,22	1,485
Ev işlerine harcanan zaman	184	3,34	1,085	183	2,25	1,209
Ekonomik durum	184	3,10	1,351	183	2,76	1,312
Kendimize uygun mekanların yetersizliği	184	3,72	1,095	183	3,56	1,132
Mekanların uzak oluşu	184	3,47	1,334	183	3,39	1,194
Yeterli sayıda otobüs ve dolmuş seferinin olmaması	184	3,26	1,309	183	2,79	1,368
Güvenlik sorunları	184	3,77	1,197	183	3,21	1,332

Kadınların ve erkeklerin park kullanım sıklık düzeyleri irdelendiğinde, Şelale Parkı'na hem kadınların (1,22) hem de erkeklerin (1,13) hiç gitmedikleri, Sahil Rekreasyon Alanı'na ise her iki grubun (kadın 2,02, erkek 2,20) nadiren gittiği görülmektedir. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'na kadınlar ara sıra (2,65) giderken, erkekler nadiren gitmemektedir (2,33). Eyüboğlu Parkı ve/veya Çınaraltı Parkı'na kadınlar nadiren (1,53) giderken, erkekler hiç gitmemektedir (1,39). Benzer şekilde, Ayasofya Müzesi'ne kadınlar nadiren giderken (1,54), erkekler hiç gitmemektedir (1,40). 100.Yıl Parkı, Fatih Parkı ve Türk Macar Dostluk Parkı'na hem kadınların hem de erkeklerin hiç gitmedikleri görülmektedir (Tablo 86). Yukarıda belirtilen parklar dışında Tablo 85'de bulunan mekanlara kadınlar ve erkeklerin nadiren gitmektedirler.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, konut yakın çevresindeki parklara, kadınların erkeklerden daha yüksek oranda gittikleri tespit edilmiştir. Çünkü, eşin izin vermemesi, ev

içi görevler, çocuk, vb. bakım sorumlulukları, toplumsal baskı ve çekinme, vb. konular kadınların park kullanımını erkeklere oranla daha fazla etkilemektedir.

Mahallede ve kent genelinde bulunan açık yeşil alanlardaki hizmetlerin, mekanların ve donatıların yeterlilik düzeyleri sınırlı olduğu için, denekler tarafından kullanım düzeyleri düşüktür. Ankete katılan kişilerden bazıları, belirtilen kentsel açık yeşil alanların, park kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmişlerdir. Yapılan incelemeler sonucunda, kentte bulunan parklarda gerekli mekanlar, hizmetler ve donatıların tam olarak bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 85. Kadınların ve erkeklerin park kullanım sıklık düzeyi

Parklar	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Eyüboğlu Parkı ve/veya Çınaraltı Parkı	184	1,53	,969	183	1,39	1,053
Şelale Parkı	184	1,22	,823	183	1,13	,908
Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	184	2,65	1,007	183	2,33	1,191
Sahil Rekreasyon Alanı	184	2,02	1,190	183	2,20	1,239
100. Yıl Parkı	184	1,42	1,118	183	1,26	1,052
Boztepe Parkı	184	2,02	1,208	183	1,83	1,259
Meydan Parkı	184	1,60	1,327	183	2,09	1,469
Fatih Parkı	184	,96	,943	183	1,16	1,067
Türk-Macar Dostluk Parkı	184	1,30	1,118	183	1,27	1,182
Zağnos Vadisi	184	1,64	1,107	183	1,63	1,298
Atapark	184	1,60	1,285	183	1,86	1,467
Atatürk Köşkü	184	1,60	1,116	183	1,62	1,198
Ayasofya Müzesi	184	1,54	1,154	183	1,40	1,214

Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi incelendiğinde, hem kadınların hem de erkeklerin parklardaki aktivitelerin tümünden memnun olmadıkları tespit edilmiştir (Tablo 86). Kadınların ve erkeklerin parkta bulunan aktivitelere ait hesaplanan memnuniyet değerleri Tablo 86'dadetaı olarak verilmiştir. Eyüboğlu ve Çınaraltı Parkları'na ilişkin kimlik kartları incelendiğinde, bu parklarda sadece, dinlenme ve çocuk oyun alanları bulunduğu görülmektedir. Her iki parkta da sadece dinlenme mekanları bulunurken, yeme içme mekanları, tuvaletler ve çocuk bakım üniteleri bulunmamaktadır. Çöp sepeti, oturma elemanı, iklimden korunma elemanları, vb. donatıların bulunduğu parklara erişimde, sadece yaya ulaşım yeterli düzeydedir. Genel bir

değerlendirme yapıldığında her iki parkında mekan kalitesinin sınırlı olduğu görülmektedir. Bu nedenlerden ötürü, kullanım düzeyleri düşüktür ve deneklerin memnuniyet düzeyleri de sınırlıdır.

Tablo 86. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi

Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Dinlenme	184	,66	,828	183	,68	,845
Çocuk oyun alanları	184	,72	,896	183	,68	,863
Spor faaliyetleri	184	,46	,599	183	,47	,653
Kültürel etkinlikler	184	,42	,548	183	,39	,572
Piknik	184	,48	,627	183	,47	,670
Doğaya yakın olma	184	,56	,744	183	,50	,718
Amatör doğa araştırma ve gözleme	184	,42	,614	183	,42	,604

Şelale Parkı'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi incelendiğinde, hem kadınların hem de erkeklerin parktaki aktivitelerin tamamından memnun olmadıkları tespit edilmiştir (Tablo 87). Kadınların ve erkeklerin parkta bulunan aktivitelere ait hesaplanan memnuniyet değerleri Tablo 87'de detaylı olarak verilmiştir. Bu parka ilişkin, kimlik kartı incelendiğinde, burada sunulan hizmetlerin, mekanların ve donatıların büyük bölümünün olmadığı ve bulunanların ise kısmen yeterli olduğu görülmektedir. Arazinin eğiminden kaynaklı olarak farklı kotlardaki teraslardan oluşan parkta, mekanlar arasında kopukluklar bulunmaktadır. Ayrıca, engelliler ve yaşlılar için herhangi bir önlemin alınmaması, bu parkın diğer bir dezavantajıdır. Şelale Parkı'nın, mahalle parkı olarak değerlendirilmesinin ne kadar doğru olduğu da tartışılması gereken bir diğer konudur. Sonuç olarak mekan kalitesi düşük olan bu parkın, hem kadınlar hem de erkekler tarafından kullanım düzeyi sınırlıdır.

Tablo 87. Şelale Parkı'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi

Şelale Parkı	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Dinlenme	184	,43	,765	183	,44	,760
Çocuk oyun alanları	184	,38	,691	183	,40	,703
Spor faaliyetleri	184	,32	,608	183	,30	,586
Kültürel etkinlikler	184	,27	,514	183	,27	,513
Piknik	184	,33	,603	183	,33	,604
Doğaya yakın olma	184	,35	,660	183	,35	,661
Amatör doğa araştırma ve gözleme	184	,26	,517	183	,29	,553

Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi analiz edildiğinde, dinlenme etkinliğinden kadınların memnun olduğu, erkeklerin ise memnun olmadığı belirlenmiştir (Tablo 88). Parkta sunulan diğer aktivitelerin ise, hem kadınları hem de erkekleri memnun etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 88'de Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'ndaki aktivitelere ait hesaplanan memnuniyet değerleri yer almaktadır. Bu parka ilişkin kimlik kartlarına bakıldığında, burada sunulan aktivitelerden sadece dinlenme ve çocuk oyun alanlarının yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Parkta sunulan spor faaliyetleri, piknik ve doğaya yakın olma olanaklarının ise kısmen yeterli olduğu, kültürel etkinliklerin ve amatör doğa araştırma ve gözleme aktivitelerinin ise bulunmadığı tespit edilmiştir. Buna paralel olarak deneklerin parkta sunulan aktivitelere ilişkin memnuniyet düzeyleri de düşüktür. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı, mahallede bulunan diğer parklara oranla daha fazla mekan ve donatı barındırmaktadır. Ayrıca, parka hem yaya hem de taşıt ile erişim mümkündür. Sonuç olarak, bu mekan diğer parklara oranla denekler tarafından daha fazla beğenilmektedir ve kullanım düzeyi de daha yüksektir.

Tablo 88. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi

Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Dinlenme	184	1,57	,728	183	1,38	,855
Çocuk oyun alanları	184	1,36	,790	183	1,25	,878
Spor faaliyetleri	184	1,48	,768	183	1,22	,883
Kültürel etkinlikler	184	,87	,622	183	,81	,712
Piknik	184	,92	,605	183	,91	,775
Doğaya yakın olma	184	1,24	,789	183	1,01	,839
Amatör doğa araştırma ve gözleme	184	,87	,681	183	,81	,735

Sahil Rekreasyon Alanı'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi incelendiğinde, hem kadınların hem de erkeklerin parktaki aktivitelerin tamamından memnun olmadıkları tespit edilmiştir (Tablo 89). Kadınların ve erkeklerin parkta bulunan aktivitelere ait hesaplanan memnuniyet değerleri Tablo 89'da detaylı olarak verilmiştir. Mahallede bulunan diğer parklar gibi burada da, hizmetler, donatılar ve mekanlar açısından yetersizlikler bulunmaktadır. Ayrıca bu parkın ortasından Karadeniz Sahil Yolu geçtiği için mekansal olarak kopukluklar bulunmaktadır. Bu nedenlerden ötürü park kullanım düzeyi düşüktür ve burada sunulan aktivitelerden memnuniyet düzeyi de oldukça azdır.

Tablo 89. Sahil Rekreasyon Alanı'ndaki aktivitelerden memnuniyet düzeyi

Sahil Rekreasyon Alanı	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Dinlenme	184	1,16	,921	183	1,34	,849
Çocuk oyun alanları	184	,99	,887	183	1,09	,863
Spor faaliyetleri	184	1,10	,930	183	1,18	,893
Kültürel etkinlikler	184	,67	,695	183	,86	,727
Piknik	184	,65	,684	183	,89	,758
Doğaya yakın olma	184	,80	,822	183	1,03	,841
Amatör doğa araştırma ve gözleme	184	,62	,699	183	,85	,762

Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi incelendiğinde, hem kadınların hem de erkeklerin belirtilen etmenlerin tamamından etkilendikleri tespit edilmiştir (Tablo 90). Kadınların ve erkeklerin belirtilen

olumsuzluklara ait hesaplanan etkileme düzeyi değerleri Tablo 90’da detaylı olarak verilmiştir. Mekanlarda sadece çocuk oyun alanları ve dinlenme mekanları bulunmaktadır. Farklı yaş gruplarına yönelik herhangi bir olanak sunulmamaktadır. Bu nedenle parkların yoğun kullanımının değil, تنها oluşu ve tek tip aktivitenin oluşunun park kullanımını daha fazla etkilediği söylenebilir. Eyüboğlu Parkı, konut grupları içerisinde düzenlendiği için, mahalle sakinleri tarafından sürekli olarak denetlenmektedir. Ancak, gece aydınlatmasının yetersizliğinden ötürü, hava karardıktan sonra özellikle çocuklar ve kadınlar tarafından kullanımının sınırlı olduğu tespit edilmiştir. Çınaraltı Parkı ise, konut gruplarının dışında bulunduğu için, mahalle sakinleri tarafından denetimi kısıtlıdır. Aydınlatma elemanlarının yetersizliğinden ötürü, gece kullanımı çok sınırlıdır. Sonuç olarak Tablo 90’da belirtilen olumsuz durumlar hem kadınları hem de erkekleri benzer düzeyde etkilediği için, parkların kullanım düzeyi de düşüktür.

Tablo 90. Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkları’nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi

Konular	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu	184	,59	,727	183	,66	,830
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu	184	,73	,876	183	,70	,877
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması	184	,66	,821	183	,64	,819
Çevrenin bakımsız ve pis olması	184	,45	,541	183	,46	,591
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı	184	,49	,591	183	,54	,685
Mekanların net olarak algılanamaması	184	,51	,669	183	,55	,708
Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması	184	,65	,796	183	,67	,840
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği	184	,49	,591	183	,51	,645
Mekanı tanıttıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği	184	,59	,755	183	,60	,770
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği	184	,52	,636	183	,57	,729
Park donanımlarını yetersizliği (çöp, wc, vb.)	184	,48	,563	183	,49	,619

Şelale Parkı’nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi irdelendiğinde, kadınların ve erkeklerin belirtilen etmenlerin tamamından etkilendikleri tespit edilmiştir (Tablo 91). Tablo 91’de, deneklerin belirtilen olumsuzlukları değerlendirmelerine ait hesaplanan etkileme düzeyi değerleri yer almaktadır. Bu park,

eğimli bir arazide, farklı kotlara oturacak şekilde düzenlendiği için, mekanlar arasında kopukluklar bulunmaktadır. Ayrıca farklı kotlardaki bitkilendirmeler görüş mesafesini kapattığı için mekanların algılanabilirliği azalmaktadır. Mekanlarda tanıtıcı ve yönlendirici tabelaların bulunmaması, acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği, çevrenin bakımsız oluşu vb. eksiklikler mekanın kalitesini düşürmektedir. Özellikle belirtilen konular, hem kadınlar hem de erkekler açısından mekandaki güvenlik hissi üzerinde negatif etki yapmaktadır. Tablo 91’de belirtilen olumsuz olayların denekleri etkilemesi nedeniyle, kullanım düzeyi düşüktür.

Tablo 91. Şelale Parkı’nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi

Konular	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu	184	,37	,640	183	,45	,739
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu	184	,40	,686	183	,51	,811
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması	184	,42	,728	183	,47	,747
Çevrenin bakımsız ve pis olması	184	,28	,475	183	,36	,594
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı	184	,30	,507	183	,37	,596
Mekanların net olarak algılanamaması	184	,33	,622	183	,42	,673
Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması	184	,36	,655	183	,51	,804
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği	184	,33	,567	183	,40	,647
Mekanı tanıtıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği	184	,39	,684	183	,46	,732
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği	184	,35	,617	183	,38	,617
Park donanımlarını yetersizliği (çöp, wc, vb.)	184	,31	,519	183	,38	,598

Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı’nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi incelendiğinde, hem kadınların hem de erkeklerin belirtilen etmenlerin tamamından etkilendikleri tespit edilmiştir (Tablo 92). Kadınların ve erkeklerin belirtilen olumsuzlukları değerlendirmelerine ait hesaplanan etkileme düzeyi değerleri Tablo 92’de detaylı olarak verilmiştir. Bu parkta dinlenme, çocuk oyun alanları, spor faaliyetleri, piknik ve doğaya yakın olma olanakları sunulmaktadır. Fakat deneklerin, parkta tek tip aktivitenin olmasından dolayı kullanımlarının olumsuz yönde etkilendiğini belirtmeleri şaşırtıcıdır. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı’nın üç tarafında yoğun taşıt trafiği olan

yollar bulunmaktadır. Ancak, parkta bu yollarla ilgili herhangi bir güvenlik önleminin alınmadığı tespit edilmiştir. Diğer parklarda olduğu gibi burada da, tanıtıcı tabelalar, acil durumda yardım isteme olanakları bulunmamaktadır. Bunlar park kullanım düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir. Fakat, denekler bu parkı beğenmektedir ve buranın kullanım düzeyi de yüksektir. Burada tezat bir durum söz konusudur. Parkta eksiklikler ve yetersizlikler bulunmasına rağmen daha yoğun kullanılmaktadır. Çünkü mahalledeki parklar içerisinde en fazla hizmet, mekan ve donatı barındıran tek mekan burasıdır. Hem kadınlar hem de erkekler rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamak için bu parkı tercih etmek zorunda kalmaktadırlar.

Tablo 92. Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi

Konular	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu	184	1,21	,664	183	1,14	,771
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu	184	1,24	,677	183	1,30	,819
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması	184	1,23	,697	183	1,20	,804
Çevrenin bakımsız ve pis olması	184	,89	,409	183	,90	,598
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı	184	,93	,444	183	1,04	,698
Mekanların net olarak algılanamaması	184	,99	,587	183	1,08	,733
Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması	184	1,07	,610	183	1,20	,783
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği	184	,95	,464	183	,96	,641
Mekanı tanıtıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği	184	1,18	,668	183	1,10	,767
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği	184	1,04	,571	183	1,04	,710
Park donanımlarını yetersizliği (çöp, wc, vb.)	184	,93	,463	183	,93	,617

Sahil Rekreasyon Alanı'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi irdelendiğinde, kadınların ve erkeklerin belirtilen etmenlerin tamamından etkilendikleri tespit edilmiştir (Tablo 93). Tablo 93'de, deneklerin belirtilen olumsuzlukları değerlendirmelerine ait hesaplanan etkileme düzeyi değerleri yer almaktadır. Sahil Rekreasyon Alanının ortasından Karadeniz Sahil Yolu geçtiği için, park bütünlüğünden söz etmek mümkün değildir. Buranın kuzey sınırını deniz oluşturmaktadır. Fakat hem deniz hem de yol için herhangi bir güvenlik önlemi alınmamıştır. Bu durum özellikle

çocuklu kullanıcılar için ciddi güvenlik sorunlarına neden olmaktadır. Ayrıca Sahil Rekreasyon Alanı'nın konut grupları ile ilişkisi kopuk olduğu için mahalle sakinleri tarafından denetimi de kısıtlıdır. Yukarıda belirtilen olumsuzluklara rağmen Sahil Rekreasyon Alanı'nın özellikle yaz mevsiminde kullanıldığı gözlemlenmiştir. Özellikle erkek deneklerin parkı kullanım düzeyi, kadınların kullanım düzeyinden daha yüksektir. Çünkü parkın erişebilirlik düzeyi oldukça düşüktür. Kadınlar, çocukları ile birlikte parka gittikleri için erişebilirlik konusu, onlar için bir kat daha önem kazanmaktadır.

Tablo 93. Sahil Rekreasyon Alanı'nın kullanımını olumsuz yönde etkileyen etmenlerin düzeyi

Konular	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu	184	,88	,766	183	1,06	,793
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu	184	,91	,794	183	1,22	,857
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması	184	,97	,833	183	1,12	,817
Çevrenin bakımsız ve pis olması	184	,65	,512	183	,80	,591
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı	184	,72	,597	183	,95	,705
Mekanların net olarak algılanamaması	184	,77	,689	183	1,02	,759
Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması	184	,85	,738	183	1,10	,799
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği	184	,70	,568	183	,87	,638
Mekanı tanıttıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği	184	,86	,762	183	1,03	,777
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği	184	,76	,667	183	,96	,714
Park donanımlarının yetersizliği (çöp, wc, vb.)	184	,67	,557	183	,84	,607

Parklara erişimde kullanılan yaya yolları ve kaldırımların memnuniyet düzeyi incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin belirtilen konularda benzer memnuniyet düzeyleri ifade ettikleri tespit edilmiştir. Kaldırım ve yaya yollarının engelli ve bebek araçlarına uygunluğu (taş çeşidi, kanalizasyon kapaklar, vb.) ve alt/üst geçitlerin aydınlatılması konuları deneklerin tamamı tarafından kötü bulunmuştur (Tablo 94). Tablo 94'de belirtilen diğer konular, kadınlar ve erkekler tarafından orta düzeyde olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 94. Parklara erişimde kullanılan yaya yolları ve kaldırımların memnuniyet düzeyi

Konular	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Cadde ve sokakların aydınlatılması	184	3,19	,918	183	3,27	1,075
Cadde ve sokakların temizliği	184	3,02	1,013	183	3,13	1,071
Cadde ve sokakların düzeni (anlaşılabilir olması)	184	2,98	1,089	183	2,98	1,119
Cadde ve sokakların güvenliği	184	3,02	1,084	183	3,03	1,213
Yaya yolları ve kaldırımların genişliği	184	3,01	1,048	183	2,75	1,172
Yaya yolları ve kaldırımların zemininin düzenlemesi (taş çeşidi, vb.)	184	2,68	1,141	183	2,67	1,120
Kaldırım ve basamakların yüksekliği	184	2,68	1,205	183	2,72	1,170
Kaldırım ve yaya yollarının engelli ve bebek araçlarına uygunluğu (taş çeşidi, kanalizasyon kapaklar, vb.)	184	2,11	1,198	183	2,28	1,160
Trafik ışıkları	184	3,24	,990	183	3,28	1,036
Yaya geçitleri	184	3,13	1,011	183	3,03	1,146
Alt ve üst geçitler	184	2,64	1,156	183	2,69	1,112
Alt ve üst geçitlerin aydınlatılması	184	2,27	1,216	183	2,39	1,118

Parklara erişimde kullanılan toplu taşıma olanakları memnuniyet düzeyi incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin belirtilen konularda benzer memnuniyet düzeyleri ifade ettikleri tespit edilmiştir. Aşağıda belirtilen konuların tamamının kadınlar ve erkekler tarafından kötü olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir (Tablo 95). Deneklerin toplu taşıma olanaklarına ait hesaplanan memnuniyet düzeyi değerleri Tablo 95’de detaylı olarak yer almaktadır. Toplu taşımaya ilişkin belirtilen konuların hem kadınlar hem de erkekler açısından kötü olarak değerlendirilmesi, bu ulaşım türünü tercih etmemelerine neden olmaktadır. Parklara erişimde erkekler için özel araç, kadınlar için dolmuş ve yaya erişimi ilk sırada yer almaktadır. Trabzon’da uygulanan dolmuş sistemi, toplu taşımaya alternatif ulaşım türüdür. Özellikle kadınlar açısından dolmuşun yaygın olarak tercih edilmesindeki en önemli nedenlerin, esnek durak alanlarının olması ve istenilen zamanda hareket etmesidir. Ancak dolmuş ücretlerinin toplu taşıma ücretlerinden fazla olması dezavantajıdır.

Tablo 95. Parklara erişimde kullanılan toplu taşıma olanakları memnuniyet düzeyi

Konular	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Sefer sıklığı ve sayısı	184	2,05	1,612	183	1,94	1,671
Durakların eve ve parka yakınlığı	184	2,08	1,661	183	1,90	1,655
Durakların aydınlatılması	184	2,22	1,619	183	2,08	1,729
Durakların işlevine uygunluğu	184	2,07	1,611	183	1,86	1,631
Durakları engelli, yaşlı ve çocukların kullanımı	184	1,61	1,379	183	1,52	1,406
Bilet fiyatları	184	1,84	1,466	183	1,86	1,628

Kentsel açık yeşil alanlarda-parklardaki mekan kalitelerine ait memnuniyet düzeyleri incelendiğinde, kadınların ve erkeklerin aşağıdaki konularda benzer memnuniyet düzeyleri belirttikleri tespit edilmiştir. Kadınlar ve erkekler çocuk tuvaleti ve bakım mekanlarından memnun olmadıklarını, diğer konularda ise kısmen memnun olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 96). Sadece farklı yaş grupları için ayrı mekanların düzenlenmesi, otoparkların sayısı ve düzenlemesi konularında, kadınlar ve erkekler arasındaki memnuniyet düzeylerinde farklılıkların bulunduğu söylenebilir. Kadınlar farklı yaş grupları için ayrı mekanların düzenlenmesini yetersiz (1,46) bulurken, erkekler kısmen yeterli (1,51) gördüklerini belirtmişlerdir. Otoparkların sayısı ve düzenlemesini erkekler yetersiz (1,44) görürken, kadınlar kısmen yeterli (1,60) olarak değerlendirmişlerdir (Tablo 96). Deneklerin kentsel açık yeşil alanlarda-parklarda karşılaşılan durumları değerlendirmelerine ait hesaplanan memnuniyet düzeyi değerleri Tablo 96’da detaylı olarak yer almaktadır.

Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, deneklerin kullandıkları mekanlar ve olanaklar hakkında gerçek anlamda değerlendirme yaptıkları gözlenmiştir. Örneğin, kentteki açık yeşil alanların büyük bölümünde otopark sayısı sınırlıdır, bazılarında ise bulunmamaktadır. Erkekler, kadınlara oranla daha fazla araba kullandıkları için, otopark sorunu ile karşı karşıya kalma oranları daha fazladır. Bu nedenle belirtilen mekanları yetersiz bulmaktadırlar. Fakat kadınlar otoparkları, erkeklere oranla daha az kullandıkları için, bu mekanları kısmen yeterli bulmaktadırlar. Diğer bir önemli konu da, kadınların çocukları ile birlikte kentsel açık yeşil alanları kullanmalarından kaynaklanmaktadır. Kadınlar, her türlü kentsel açık yeşil alana erkeklere oranla çocukları ile birlikte daha sık gitmelerinden ötürü, farklı yaş grubu için ayrı mekanların düzenlenmesini yetersiz görmektedirler.

Tablo 96. Kentsel açık yeşil alanlarda-parklardaki mekan kalitelerine ait memnuniyet düzeyi

Konular	Kadın			Erkek		
	N	Ort.	Std. Sapma	N	Ort.	Std. Sapma
Açık ve kapalı yeme-içme mekanlarının varlığı	184	1,84	,638	183	1,85	,675
İklimden korunaklı mekanlar	184	1,67	,711	183	1,66	,701
Farklı yaş grupları için ayrı mekanların düzenlenmesi	184	1,46	,668	183	1,51	,694
Mekanların algılanabilir olması	184	1,97	,789	183	2,00	,812
Sürprizli mekanlar (çıkamaz, kıvrımlı sokaklar, vb.)	184	1,72	,833	183	1,64	,956
Mekanların erişebilir olması	184	2,05	,977	183	2,09	,823
Bitkilendirme	184	1,98	,735	183	2,08	,755
Mekanların temizliği ve bakımı	184	1,77	,777	183	2,01	,752
Otoparkların sayısı ve düzenlenmesi	184	1,60	,812	183	1,44	,873
Kaldırım ve basamakların yüksekliği ve düzeni	184	1,67	,741	183	1,81	,742
Kaldırımların genişliği	184	1,68	,740	183	1,86	,732
Zemin malzemesi (kapaklar, taş çeşidi, vb.)	184	1,66	,707	183	1,79	,773
İbadet yerleri	184	1,58	,778	183	1,68	,825
Kadın ve erkek için ayrı tuvalet	184	1,61	,795	183	1,82	,829
Çocuk tuvaleti	184	1,19	,584	183	1,38	,715
Çocuk bakım mekanı	184	1,18	,617	183	1,30	,697

Trabzon'daki kentsel açık yeşil alanların hiçbirinde, parkın niteliğine bağlı olarak sunulması gereken aktivitelerin, mekanların ve donatıların tamamı mevcut değildir. Farklı düzeylerde de olsa tüm kentsel açık yeşil alanlar da belli konularda yetersizlikler bulunmaktadır. Özellikle farklı yaş gruplarındaki kişiler ve engelliler için mekansal açıdan gerekli önlemler alınmamıştır. En temel insani gereksinimlerden olan yeme içme, tuvaletler, çocuk bakım mekanları parkların çoğunluğunda bulunmamaktadır; var olan mekanlar ise yetersizdir. Belirtilen bu nedenlerden ötürü, kentsel açık yeşil alan kullanım düzeyleri çok düşüktür. Özellikle de kış mevsiminde hem kadınlar hem de erkekler açısından park kullanım oranı oldukça düşüktür. Yaz mevsiminde ise park kullanım oranında küçük bir artış görülmektedir. Deneklerin köye gitme oranlarının yüksek olmasının park kullanımı üzerinde olumsuz etki yapmaktadır. Çünkü açık yeşil alan ihtiyaçlarını kentte karşılayamayan insanlar, özellikle dinlenme-eğlenme amaçlı olarak köye/yaya gitmektedirler. Fakat uygun ortamın sağlanması durumunda hem kadınların hem de erkeklerin büyük bir bölümü kentsel açık yeşil alanları kullanmak istediklerini

belirtmişlerdir. Buradan hareketle mekansal düzenlemenin, rekreasyonel talep üzerinde ne kadar etkili olduğu gör÷lmektedir. Kadınlar açısından eşin izin vermemesi, toplumsal baskı ve çekinme konuları da park kullanım düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca kadınlar çocukları ile birlikte parkı kullandıkları için konut yakın çevresi ve mahalledeki parkları diğer mekanlara oranla daha fazla tercih etmektedirler.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Kentsel açık yeşil alan-park kullanım talebi bireysel ve mekansal özelliklere bağlı olarak değişmektedir. Bundan dolayı, konuya ilişkin araştırma ve modeller incelenmiş ve karşılaştırma yapılarak kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlere yönelik bir model geliştirilmiştir. Modelde kullanım talebini etkileyen üç temel etmen bulunmaktadır. Bunlar;

- Bireysel ve toplumsal etmenler
- Rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenler
- Bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler olarak sıralanmaktadır.

Literatür taraması sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda bireysel ve toplumsal etmenlerin kadınların kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileme düzeyinin, erkeklere oranla daha fazla olduğu görülmektedir. (Tablo 16). Alan çalışması sonucuna elde edilen bilgiler doğrultusunda oluşturulan Tablo 97’de de bireysel ve toplumsal etmenlerin kadınların park kullanımını etkileme oranının erkeklerden daha fazla olduğu görülmektedir. Literatür çalışmasında elde edilen bilgilerden farklı olarak, alan çalışması bulgularına göre demografik yapının erkeklerin park kullanımını kısmen etkilediği ortaya çıkmıştır (Tablo 97). Teorik bölümde, rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenlerin kadınların park kullanımını etkilediği, erkeklerin ise etkilemediği bilgisi yer almaktadır (Tablo 16). Ancak, alan çalışmasında rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenlerin hem kadınların hem de erkeklerin park kullanımını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 97). Bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenlerden güvenlik konusunun kadınların park kullanımını etkilediği, erkeklerin ise kısmen etkilediği (Tablo 16) literatür taraması sonucunda ortaya konmuştur. Fakat anket çalışması sonucunda güvenlik konusunun her iki cinsiyetinde park kullanımını etkilediği tespit edilmiştir (Tablo 97). Literatürler sonuçlarına göre erişebilirlik erkekleri ve kadınları kısmen etkilerden alan çalışmasından elde edilen sonuçlara göre ise kadınları etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 97).

Tablo 97. Alan çalışması sonucunda toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerin değerlendirilmesi

Etmenler		Kadınları Etkileme Düzeyi ve İlgili Konular	Erkekleri Etkileme Düzeyi ve İlgili Konular
Bireysel ve Toplumsal Etmenler	Demografik yapı	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk, yaşlı, vb. bakım sorumluluğu ve ev işlerine harcanan zaman konuları kadınların kentsel açık yeşil alan kullanımının olumsuz yönde etkilemektedir. • Kadınların ve erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanım düzeyleri düşüktür. Ancak, uygun ortam sağlanması durumunda hem kadınlar hem de erkekler parkı kullanmak istemektedirler. • Kadınların boş zaman değerlendirmek amacıyla spor aktivitelerine katılım oranı erkeklere göre düşüktür. Ancak, spor aktivitelerine katılmak istediklerini belirtmişlerdir. • Kadınların spor yapamamam nedenleri arasında, spor alanı uzak olması öne çıkmaktadır. • Kadınların yaşları ile rekreasyonel aktivitelerine katılım arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. • Kadınların eğitim düzeyleri, erkeklerin eğitim düzeyinden düşüktür. Ancak, eğitim düzeyi ile rekreasyonel talep arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. • Kadınların ve erkeklerin boş zaman değerlendirme talepleri benzerdir. 	<ul style="list-style-type: none"> • Erkeklerin ve kadınların kentsel açık yeşil alan kullanım düzeyleri düşüktür. Ancak, uygun ortam sağlanması durumunda hem kadınlar hem de erkekler park kullanmak istemektedirler. • Erkeklerin boş zaman değerlendirmek amacıyla spor aktivitelerine katılım oranı kadınlara göre yüksektir. • Erkeklerin yaşları ile rekreasyonel aktivitelere katılım arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. • Erkeklerin spor yapamamam nedenleri arasında, sağlık gerekçeleri öne çıkmaktadır. • Erkeklerin eğitim düzeyleri, kadınların eğitim düzeyinden yüksektir. Ancak, eğitim düzeyi ile rekreasyonel talep arasında istatistiki olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. • Erkeklerin ve kadınların boş zaman değerlendirme talepleri benzerdir.
	Ekonomik Durum	<ul style="list-style-type: none"> • Kadınlar, erkeklere oranla istihdam alanında daha az yer almaktadırlar. Lise ve dengi meslek okulu ile üniversite mezunu kadın denek oranı fazla olmasına rağmen, kadınların çoğunluğu ev hanımıdır. • Ailelerin aylık gelirleri, konut ve araba sahipliği durumları dikkate alındığında, deneklerin çoğunluğu orta gelir grubuna mensupturlar. • Ekonomik durum hem kadınların hem de erkeklerin park kullanımını orta düzeyde etkilemektedir. • Ekonomik durumu düşük olan bireyler spor yapamamaktadırlar. 	<ul style="list-style-type: none"> • Erkeklerin istihdam oranı kadınlara göre daha fazladır. • Ailelerin aylık gelirleri, konut ve araba sahipliği durumları dikkate alındığında, deneklerin çoğunluğu orta gelir grubuna mensupturlar. • Ekonomik durum hem kadınların hem de erkeklerin park kullanımını orta düzeyde etkilemektedir. • Ekonomik durumu düşük olan bireyler spor yapamamaktadırlar.

Tablo 97'nin devamı

Bireysel ve Toplumsal Etmenler	Toplumsal değerler	<ul style="list-style-type: none"> • Toplumsal baskı ve çekinme, çocuk, yaşlı, vb. bakım sorumluluğu ve ev işlerine harcanan zaman kadınların kentsel açık yeşil alan kullanımını orta düzeyde etkilemektedir. • Ev işleri, çocuk bakımı, evin günlük alışverişin yapılması, vb. özel alanda yapılan işler kadınların sorumluluğundadır. • Parkta bulunulan süre içerisinde yakındakilerden görsel ya da işitsel olarak duyulan rahatsızlık kadınları erkeklere oranla daha fazla etkilemektedir. • Kadınlar, kadın ve erkeği birlikte aile reisi olarak tanımlarken, erkekler kendilerini aile reisi olarak görmektedirler. • Kadınların boş zaman değerlendirme biçimine ilişkin kararlarında aile bireyleri (kadın, erkek, çocuk) etkili olurken, erkekler genellikle kendileri ya da eşleri ile birlikte karar vermektedirler. 	○	<ul style="list-style-type: none"> • Erkekler kendilerini aile reisi olarak tanımlarken, kadınlar kadın ve erkeği birlikte aile reisi olarak kabul etmektedir. • Erkekler evin büyük alışverişinin yapılması, tadilat işleri ile ilgilenmek, vb. kamusal alanda yapılan işlerden sorumludur. • Erkeklerin boş zaman değerlendirme biçimine ilişkin kararlarında genellikle kendileri ve eşleri etkili olurken, kadınlar aile bireyleri (kadın, erkek, çocuk) ile birlikte karar vermektedirler.
	Boş zamanın niteliği	<ul style="list-style-type: none"> • Kadınların, boş zamanın olduğu günler ve gün içindeki saat dilimleri ev içi hizmetler ve ailedeki diğer bireylerin bakım sorumluluklarından dolayı çeşitlidir. Ailece yapılan boş zaman etkinliklerinde ise erkeklerin boş zaman süreleri belirleyicidir. 	○	<ul style="list-style-type: none"> • Erkekler boş zaman değerlendirmek amacıyla yaptıkları aktivitelere ilişkin kararlarında, kadınlara oranla daha serbesttir. • Ailece yapılan boş zaman değerlendirme etkinlikleri, erkeklerin boş zaman dilimlerine göre organize edilmektedir.
	Hareketlilik	<ul style="list-style-type: none"> • Kendine uygun mekanların yetersizliği hem kadınlar hem de erkekler açısından kentsel açık yeşil alan kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. • Kadınların spor olanaklarına katılım oranı düşüktür. Ancak, kadınlar uygun ortamların sağlanması durumunda spor yapmak istemektedirler. • Kadınların ve erkeklerin kış ve yaz mevsimlerinde kentsel açık yeşil alan kullanım düzeyleri düşüktür. Ancak, uygun ortam sağlanması durumunda bu mevsimler için de kentsel açık yeşil alanları kullanmak istemektedirler. • Kadınlar, kent genelindeki kentsel açık yeşil alanlarda farklı yaş grupları için yapılan mekansal düzenlemeleri yetersiz bulmaktadır. • Çocukların bakım sorumluluğunu kadınlar üstlendikleri için, onların boş zaman değerlendirme biçimine ilişkin kararlarında çocukları etkilidir. 	■	<ul style="list-style-type: none"> • Kendine uygun mekanların yetersizliği hem kadınlar hem de erkekler açısından kentsel açık yeşil alan kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. • Erkeklerin spor aktivitelerine katılım oranı, kadınlara oranla daha fazladır. Ancak, erkeklerin yaptıkları ve yapmak istedikleri spor türleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Yapılmak istenen spor türleri için saha ve alan düzenlemesi gerekmektedir. • Erkeklerin ve kadınların kış ve yaz mevsimlerinde kentsel açık yeşil alan kullanım düzeyleri düşüktür. Ancak, uygun ortam sağlanması durumunda bu mevsimler için de kentsel açık yeşil alanları kullanmak istemektedirler.

Tablo 97'nin devamı

Rekreasyon Alanı Kalitelerine Bağlı Etmenler	Alanın Kaliteleri	<ul style="list-style-type: none"> • Kadınlar konut yakın çevresindeki kentsel açık yeşil alanları erkeklere oranla daha fazla kullanmaktadırlar. • Kadınlar, arkadaşları ve akrabaları ile genellikle evlerde (özel-yarı özel mekan) görüşmektedirler. • Parkta bulunulan süre içinde yakındakilerden görsel ya da işitsel olarak duyulan rahatsızlıklar kadınları, erkeklere oranla daha fazla etkilemektedir. • Kadınların, kentsel açık yeşil alanlardaki güvenlik ve erişebilirlik konularına ilişkin şikayetleri, erkeklerin şikayetlerinden daha fazladır. • Kent genelindeki parklarda sadece dinlenme, çocuk oyun alanı ve piknik olanakları bulunmaktadır. • Çalışma alanındaki kentsel açık yeşil alanlardaki hizmetler, donatılar ve mekanlar yetersizdir. Bu durum hem kadınlar hem de erkekler açısından park kullanım düzeyini düşürmektedir. • Çevrenin pis ve bakımsız olması, sahihsiz sokak hayvanlarının varlığı, mekanların net olarak algılanamaması, gece aydınlatılmasının yetersizliği, donatıların yetersizliği, vb. park kullanımını olumsuz yönde etkileyen konular, hem kadınların hem de erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanımlarını olumsuz yönde etkilemektedir. • Hem kadınlar hem de erkekler kentsel açık yeşil alanlarda, çocuk tuvaletleri ve bakım mekanlarının bulunmayışından şikayet etmektedirler. • Hem kadınlar hem de erkekler kentsel açık yeşil alanlarda, açık ve kapalı yeme içme mekanlarının varlığı, iklimden korunaklı alanlar, mekanların algılanabilir ve erişebilir olması, kaldırım ve basamakların düzeni, yüksekliği, zemin malzemesi, kadın ve erkek tuvaletlerinin varlığı konularını kısmen yeterli olarak değerlendirmiştir. • Çocuk oyun mekanlarında engelli çocuklar için gerekli düzenlemelerin yetersizliği, yeterli oyun araç gerecinin olmaması, farklı yaş gruplarının bir arada olması, ebeveynler için oturma alanlarının yetersizliği, vb. konularda hem kadınların hem de erkeklerin şikayetleri bulunmaktadır. • Kadınların ve erkeklerin çocuk oyun alanlarının güvenli olmayışı ve eve uzak oluşu konusunda endişeleri bulunmaktadır. Bu nedenle denekler, evin ya da sitenin bahçesinde çocuklarının oyun onamasını istemektedirler. 	<ul style="list-style-type: none"> • Erkekler kent genelindeki kentsel açık yeşil alanları kadınlara oranla daha fazla kullanmaktadırlar. • Erkekler, arkadaşları ve akrabaları ile genellikle kıraathanede, kafe ve restoranda (kamusal mekanlarda) görüşmektedirler. • Kent genelindeki parklarda sadece dinlenme, çocuk oyun alanı ve piknik olanakları bulunmaktadır. • Çalışma alanındaki kentsel açık yeşil alanlardaki hizmetler donatılar ve mekanlar yetersizdir. Bu durum hem erkekler hem de kadınlar açısından park kullanım düzeyini düşürmektedir. • Çevrenin pis ve bakımsız olması, sahihsiz sokak hayvanlarının varlığı, mekanların net olarak algılanamaması, gece aydınlatılmasının yetersizliği, donatıların yetersizliği, vb. park kullanımını olumsuz yönde etkileyen konular, hem kadınların hem de erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanımlarını olumsuz yönde etkilemektedir. • Hem erkekler hem de kadınlar kentsel açık yeşil alanlarda, çocuk tuvaletleri ve bakım mekanlarının bulunmayışından şikayet etmektedirler. • Hem kadınlar hem de erkekler kentsel açık yeşil alanlarda, açık ve kapalı yeme içme mekanlarının varlığı, iklimden korunaklı alanlar, mekanların algılanabilir ve erişebilir olması, kaldırım ve basamakların düzeni, yüksekliği, zemin malzemesi, kadın ve erkek tuvaletlerinin varlığı konularını kısmen yeterli olarak değerlendirmiştir. • Çocuk oyun mekanlarında engelli çocuklar için gerekli düzenlemelerin yetersizliği, yeterli oyun araç gerecinin olmaması, farklı yaş gruplarının bir arada olması, ebeveynler için oturma alanlarının yetersizliği, vb. konularda hem kadınların hem de erkeklerin şikayetleri bulunmaktadır. • Erkeklerin ve kadınların çocuk oyun alanlarının güvenli olmayışı ve eve uzak oluşu konusunda endişeleri bulunmaktadır. Bu nedenle denekler, evin ya da sitenin bahçesinde çocuklarının oyun onamasını istemektedirler.
--	-------------------	--	--

Tablo 97'nin devamı

Bireysel ve Toplumsal ile Rekreasyon Alanı Kalitelerinin İlişkilerine Bağlı Etmenler	Güvenlik	Erişebilirlik	
	●	<ul style="list-style-type: none"> ● Hem kadınların hem de erkeklerin kentteki ve mahallelerindeki kentsel açık yeşil alanlarda karşılaştıkları güvenlik olayı (taciz, darp, kaçırılma, vb.) sayısı çok azdır. ● Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu, çevrenin bakımsız ve pis olması, sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı, mekanların net olarak algılanamaması, bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması, mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği ve acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği konuları hem kadınların hem de erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Hem kadınların hem de erkeklerin kentteki ve mahallelerindeki kentsel açık yeşil alanlarda karşılaştıkları güvenlik olayı (taciz, darp, kaçırılma, vb.) sayısı çok azdır. ● Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu, çevrenin bakımsız ve pis olması, sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı, mekanların net olarak algılanamaması, bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatması, mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği ve acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği konuları hem kadınların hem de erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir.
	●	<ul style="list-style-type: none"> ● Görüşülen deneklerin yarısından fazlasının ailesi araba sahibidir. Arabayı kullanan kişiler ise genellikle erkekler (baba) veya erkek çocuklardır. ● Kadınlar kentsel açık yeşil alanlara erişimde dolmuşu, toplu taşımayı ve yaya erişimini erkeklere oranla daha fazla kullanmaktadırlar. ● Kadınların ve erkeklerin yaya mekanlarına ilişkin, cadde ve sokakların aydınlatılması, temizliği, düzeni (anlaşılabilir olması), genişliği, güvenliği, zemin düzenlemesi (taş çeşidi, vb.), kaldırım ve basamakların yüksekliği, trafik ışıkları, yaya geçitleri, alt ve üst geçitler memnuniyet açısından orta düzeyde değerlendirilmiştir. Ancak, kaldırım ve yaya yollarının engelli ve bebek araçlarına uygunluğu (taş çeşidi, rögar kapaklar, vb.) ve alt/üst geçitlerin aydınlatılmaları denekler tarafından kötü bulunmuştur. ● Hem kadınlar hem de erkekler kentsel açık yeşil alanlara erişimde toplu taşımaya ilişkin, sefer sayısı ve sıklığı, durakların eve ve parka yakınlığı, aydınlatılması, işlevine uygunluğu, engelli, yaşlı ve çocukların kullanımına uygunluğu ve bilet fiyatlarını orta düzeyde yeterli görmekteyizler. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Görüşülen Deneklerin yarısından fazlasının ailesi arabası sahibidir. Arabayı kullanan kişiler ise genellikle erkekler (baba) veya erkek çocuklardır. ● Erkeklerin kentsel açık yeşil alanlara erişimde özel araç kullanımı kadınlara oranla daha fazladır. Ayrıca erkekler mekanlara erişimde yaya ulaşımı ve dolmuşu da kullanmaktadırlar. ● Erkeklerin ve kadınların yaya mekanlarına ilişkin, cadde ve sokakların aydınlatılması, temizliği, düzeni (anlaşılabilir olması), genişliği, güvenliği, zemin düzenlemesi (taş çeşidi, vb.), kaldırım ve basamakların yüksekliği, trafik ışıkları, yaya geçitleri, alt ve üst geçitler memnuniyet açısından orta düzeyde değerlendirilmiştir. Ancak, kaldırım ve yaya yollarının engelli ve bebek araçlarına uygunluğu (taş çeşidi, rögar kapaklar, vb.) ve alt/üst geçitlerin aydınlatılmaları denekler tarafından kötü bulunmuştur. ● Hem kadınlar hem de erkekler Kentsel açık yeşil alanlara erişimde toplu taşımaya ilişkin, sefer sayısı ve sıklığı, durakların eve ve parka yakınlığı, aydınlatılması, işlevine uygunluğu, engelli, yaşlı ve çocukların kullanımına uygunluğu ve bilet fiyatlarını orta düzeyde yeterli görmekteyizler.

Araştırmanın giriş bölümünde yer alan ve çalışmanın çıkış noktasını oluşturan hipotezlerin, Tablo 97'deki sonuçlar da dikkate alınarak doğrulanma durumları aşağıdaki gibidir:

- Kadınların boş zamanlarını özel ve yarı özel mekanlarda, erkeklerin ise kamusal mekanlarda değerlendirdiği hipotezi kısmen doğrulanmıştır.
- Kadınların eğitim düzeyleri ve gelir dağılımları erkeklere oranla düşük olduğu için, boş zaman değerlendirme konusunda talepleri de sınırlıdır şeklindeki hipotezi kısmen doğrulanmıştır.
- Kadınların kentsel açık yeşil alan kullanım talepleri, çocuklarının talepleri ile doğru orantılıdır hipotezini doğrulamaktadır.
- Erkeklerin kent genelindeki kentsel açık yeşil alanları daha fazla kullanırken, kadınların ise konut yakın çevresindeki parkları daha fazla kullandıkları hipotezi doğrulanmıştır.
- Kadınların özel araca erişimleri sınırlı olduğu için kent parklarına ulaşımında yaya ve toplu taşıma olanaklarını, erkeklere oranla daha fazla kullanmaktadırlar hipotezi doğrulanmıştır.
- Kadınların, erkeklere oranla mekan kalitelerini, yaya ve toplu taşıma olanaklarını daha fazla eleştirdikleri hipotezi tam olarak doğrulanmamıştır.
- Kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen bireysel ve toplumsal, rekreasyon alanı kaliteleri ve bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler, kadınları erkeklere oranla daha fazla etkilemektedir hipotezin üç adımından sadece ikisi doğrulanmıştır.

5.2. Öneriler

Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenlerin belirlenmesine yönelik bu çalışmaya sonucunda, hem kadınların hem de erkeklerin park kullanım düzeylerinin çok düşük olduğu sonucuna varılmıştır. İnsan hayatı için yeme, uyuma, barınma, vb. temel gereksinimler kadar önemli olan boş zaman değerlendirme etkinliklerinden olan rekreasyonun, sınırlı düzeyde tercih edilmesi olumsuz bir durumdur. Ancak, kadınlar ve erkekler uygun ortam sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alan kullanmak istediklerini belirtmişlerdir. Toplumsal cinsiyet bağlamında

kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen bireysel ve toplumsal, rekreasyon alanı kaliteleri ve bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenler, kadınları erkeklere oranla daha fazla etkilemektedir.

Kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen bireysel ve toplumsal etmenlerin kadınları etkileme düzeyleri, erkeklere oranla daha fazladır. Mekan kullanımı üzerine mimarlık alanında yapılan bu çalışmada, toplumsal cinsiyet bağlamında sosyal bilimler alanında öneride bulunulması gerçekçi olmayacaktır. Kadınların ve erkeklerin boş zaman değerlendirmek amacıyla kentsel açık yeşil alan kullanımı kış mevsiminde oldukça düşüktür. Her iki cinsiyet açısından yaz mevsiminde kentsel açık yeşil alan kullanım oranında küçük bir artış vardır. Fakat denekler uygun ortamların sağlanması durumunda kentsel açık yeşil alanları-parkları kullanmak istediklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, kadınların toplumsal cinsiyetten kaynaklı görev ve sorumlulukları nedeniyle, konut yakın çevresini daha yoğun kullanmaktadırlar, buralardaki mekanların kadınların öncelikleri ve hassasiyetlerini daha fazla dikkate alacak şekilde düzenlenmelidir.

Kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen rekreasyon alanı kalitelerine bağlı etmenler, hem kadınları hem de erkekleri benzer düzeyde etkilemektedir. Deneklerin mahallede ve kent genelindeki parkları kullanım oranları çok düşüktür. Bunun en önemli nedenleri parkların gerekli hizmet, mekan ve donatıları yeterli düzeyde barındırmaması ile bazı mekanların erişebilirliklerinin sınırlı olmasıdır. Bu nedenlerden ötürü, her kentsel açık yeşil alan-park niteliğine (komşuluk birimi, mahalle parkı, semt parkı, vb.)göre uygun hizmetleri, mekanları ve donatıları barındırmalıdır. Kentsel açık yeşil alanlarda mekan kalitesi açısından, yedi gün ve günün büyük bölümünde yaşayan kamusal mekanlar oluşturulmalıdır. Mekanlarda farklı yaş gruplarına yönelik hizmetler sunulmalı ve karma kullanımlar teşvik edilmelidir. Mekanların okunabilir ve algılanabilir olmasına dikkat edilmelidir. Kentsel açık yeşil alanlarda, açık ve kapalı yeme-içme mekanları, iklimden korunaklı alanlar, otopark, ibadet yerleri, kadın ve erkek için ayrı tuvaletler, çocuk tuvaletleri ve çocuk bakım üniteleri yeterli sayıda ve nitelikte düzenlenmelidir.

Mahallelerde bulunan çocuk oyun mekanlarının niteliği ve niceliği yetersizdir. Mevcut alanlar yaz mevsiminde yoğun olarak kullanılırken, kış mevsiminde tercih edilmemektedirler. Trabzon kentinde yağışlı gün sayısı fazla olduğu için, bu durum park kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Parkları yılın her mevsiminde kullanılacak şekilde gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Çocuk oyun mekanları düzenlenirken, engelli çocukların ihtiyaçlarını da dikkate alacak biçimde, farklı yaş grubundaki çocuklar

için gerekli mekansal düzenlemeler yapılmalıdır. Oyun alanı boyutlarına, zemin kaplama malzemesine, oyun aracı sayısı ve malzemesinin seçimine dikkat edilmelidir. Çocuğunu parka götüren ebeveynler için oturma yerleri düzenlenmelidir. Çocuk oyun mekanlarının yer seçimi yapılırken, farklı yaş gruplarının konuta erişim mesafesi dikkate alınmalıdır.

Kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen bireysel ve toplumsal ile rekreasyon alanı kalitelerinin ilişkilerine bağlı etmenlerin, kadınları etkileme oranı ile erkekleri etkileme oranı arasında büyük farklılıklar bulunmamakla birlikte, kadınları etkileme oranı daha fazladır. Bu başlık altında güvenlik ve erişebilirlik ile ilgili konular yer almaktadır. Hem kadınlar hem de erkekler, asayiş olaylarından kaynaklı güvenlik konuları ile karşılaşma oranlarının çok az olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, mekansal düzenlemelerden kaynaklı güvenlik konuları ise hem kadınların hem de erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Mekansal düzenlemeler ile parkların güvenilirlik düzeyi ve algısı artırılmalıdır. 1.9.1. Güvenlik başlığı altında kentsel açık yeşil alanlarda mekansal düzenlemeler ile birlikte alınması gereken güvenlik önlemleri detaylı olarak aktarılmıştır. En genel anlamda mekanlarda güvenlik düzeyini arttırmak için yapılması gerekenler ise, mekanların net olarak algılanabilirliğinin sağlanmasıdır. Mekanlarda tanıtıcı ve yönlendirici tabelalar bulunmalıdır ve acil durumlarda yardım isteme olanakları düzenlenmelidir. Bakımsız çevreler ve sahipsiz sokak hayvanları denetim altında tutulmalıdır ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Bitkilendirmenin görüş mesafesini kapatmayacak şekilde düzenlenmesine dikkat edilmelidir. Mekanların özellikle gece aydınlatma yeterliliği kontrol edilmelidir. Parklardaki güvenlik elemanlarının (korkuluk, vb.) niteliği ve niceliklerine dikkat edilmelidir.

Kadınların özel araca erişimi kısıtlı olduğu için, toplu taşımayı ve yaya ulaşımı tercih etmektedirler. Mekansal düzenlemeler ile erişebilirlik düzeyini arttırmak için yapılması gerekenler 1.9.2. Erişebilirlik başlığı altında detaylı olarak yer almaktadır. Toplu taşıma seferleri ve durak noktalarında gerekli önlemlerin alınması gerekir. Toplu taşıma duraklarının kentsel açık yeşil alanlar ile ilişkisi sağlanmalıdır. Duraklarda özellikle gece kullanımı için aydınlatılmasına dikkat edilmelidir. Duraklarda engelli, yaşlı ve çocuk arabası ile mekanı kullanacak kişiler için gerekli önlemler alınmalıdır. Özellikle mesai saatleri dikkate alınarak oluşturulan toplu taşıma hizmetleri yerine, gün içerisinde dengeli biçimde dağılmış toplu taşıma seferleri oluşturulmalıdır. Trabzon'da uygulanan dolmuş

sistemi, özellikle kadınlar için uygun bir hizmettir. Ayrıca, alt gelir grubundaki bireyler için toplu taşıma ve dolmuş olanaklarının ücretlendirilmesine dikkat edilmelidir.

Özellikle kadınlar yaya erişimini erkeklerden daha fazla tercih ettikleri için yaya yolları ve kaldırımların, onların özel durumlarına göre düzenlenmesi gerekmektedir. 1.9.2. Erişebilirlik başlığı altında yaya yolları, kaldırımlar ve geçitlerde özellikle kadınlar için alınması gereken önlemler detaylı olarak aktarılmıştır. Kısaca özetlemek gerekirse, yaya yolları ve kaldırımların genişliği ve yüksekliği bebek, bisiklet ya da engelli arabası ile kullanım sağlayacak biçimde boyutlandırılmalıdır. Zemin kaplama malzemesi (taş çeşidi, vb.) yaya konforuna göre seçilmeli ve düzenlenmelidir. Yaya taşıt ayrımında, mümkün oldukça yayaların kot değiştirmemesine dikkat edilmelidir. Alt ve üst geçit yapılması gereken durumlarda, güvenlik açısından üst geçit tercih edilmelidir. Yaya geçitlerinde engelliler dikkate alınarak sinyalizasyon yapılmalıdır.

Toplumsal cinsiyet bağlamında kadınların ve erkeklerin kentsel açık yeşil alan kullanım talebini etkileyen etmenler belirlenerek, mekansal kaliteler ile kullanım düzeylerinin artırılmasına yönelik öneriler yukarıda sıralanmıştır. Toplumsal cinsiyet konusuna kent planlama ve kentsel tasarım açısından bazı mekansal düzenlemeler yapılması yeterli olmayacaktır. Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde uygulanan Toplumsal Cinsiyete Sistemik Yaklaşım Politikaları (Gender Mainstreaming-GM)'nın, ülkemiz planlama sisteminde de tam olarak hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bunun için, toplumsal cinsiyet farkındalığı olan, önyargısız, olayları her boyutu ile dikkate alan planlamacılara ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, taleplerini ve şikayetlerini dile getiren bilinçli bir topluma da gereksinim vardır. Toplumsal cinsiyet bağlamında kentsel açık yeşil alan kullanım düzeyi ve talebini arttırmak için sadece mekansal düzenlemeler yeterli olmayacağı gibi, toplum bilimcilerin de soruna ilişkin sosyolojik ve psikolojik araştırmalarının söz konusu talebi arttırmada etkili olacağı şüphesizdir.

Bu çalışma kentin sadece bir mahallesinde uygulanmıştır. Burada yaşayan deneklerin sosyo-kültürel yapıları da benzerdir. Buradan hareketle, kentin tüm mahallelerini kapsayacak şekilde yapılacak bir çalışmada, farklı sosyo-kültürel yapıya sahip deneklerin kentsel açık yeşil alan kullanım taleplerini etkileyen etmenler belirlenebilir. Böylece farklı sosyo-kültürel yapıdaki insanların benzer ve farklı talepleri daha net olarak ortaya çıkarılabilir. Sonuç olarak, standartlar ve genellemeler dikkate alınarak oluşturulan ve toplumun bazı kesimlerinin önceliklerinin dikkate alınmadığı kentsel açık yeşil alanların düzenlenmesinin önüne geçilebilir.

6. KAYNAKLAR

- Acuner, S. ve Sallan, S., 1993. Tür Kamu Yönetiminde Yönetici Kadınlar, Amme İdaresi Dergisi, 26, 3, 77-92.
- Alkan, A., 1999. Toplumsal Cinsiyet ve Kent Planlaması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 54, 4, 1-29.
- Alkan, A., 2005. Yerel Yönetimler ve Cinsiyet Kadınların Kentte Görünmez Varlığı, Dipnot Yayınevi, 1. Baskı, , Ankara.
- Alptekin, S., Türkiye’de Kadın Statüsü, <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/kadinstatu.htm>, 18 Haziran 2006.
- Anonim, 1990. İnsan Hakları Derneği Yaya Hakları Bildirgesi, TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, Planlama Dergisi, 1, 2, 59-63.
- Resmi Gazete, 1999. 3194 Sayılı İmar Kanunu ve İlgili Yönetmelikler, Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmeliği, Başbakanlık Basımevi 23804.
- Aslan, N., 2005. Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Değerlendirme Eğilimi Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Karşılaştırmalı Bir Araştırma, 2. Baskı, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Atauz, A., 2004. Toplumsal Cinsiyet, Mekan ve Kentler, Mimar.İst TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyük kent Şubesi Dergisi, 4, 14, 54-58.
- Aydemir,S.E., Ökten, N. ve Öksüz, A.M., 1993. Konut Alanı Donatı Standartları, Doğu Karadeniz Nitelikli Konut Araştırması, Yayın No: D.P.T. 91.112.002.2, 1, Ankara.
- Aydemir, S. E., 1999. Planlama ve Planlamanın Evrimi, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Ders Notları No: 54, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü, Trabzon, 62-91.
- Aydemir, S. E., 2004. Kentsel Donatılar-Rekreasyon, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Akademi Kitapevi, Trabzon, 285-338.
- Aydemir, S. E., Sancar, C. ve Beyazlı, D. Ş., 2004. Türkiye’de İmar Kurumu, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Akademi Kitapevi, Trabzon, 409-501.
- Aydemir, Ş., 2004. Planlama ve Planlama Türleri, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Akademi Kitapevi, Trabzon, 33-40.
- Bal, H., 2006. Kent Sosyolojisi, Fakülte Kitapevi, 3. Baskı, Isparta.
- Baş, T., 2006. Anket, Seçkin Yayıncılık, Ankara.

- Bauer, U., 1996. Viyana'da Kadınlardan Kadınlara Konut Projeleri, Diğerlerinin Konut Sorunları, Der. E. M. Konut, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara, 100-109.
- Baykan, C. S., 2005. Kent Planlaması ve Kentsel Yeşil Ağ Bütünleşik Planlamaya Yönelik Yöntem Denemesi, Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Bayraktar, N., 2005. Farklılığın Mekanı olarak Kent ve Kadın, Şehircilik Çalışmaları, Ed: Çalgüler, T., Nobel Yayınları, Ankara.
- Bell, S., 2001. Design for Outdoor Recreation, Spon Press, İkinci Baskı, London.
- Benhabib, B., 2008. Öznellik, Tarih Yazıcılığı ve Politika: Feminizm-Postmodernizm Alışverişi Üzerine Görüşler, Çatışan Feminizmler, Çev: Sezer F. E., Metis Yayınları, İstanbul.
- Bilgin, N., Tarihsel Süreçte Dünyada Kadınların Durumu, <http://aile-hekimligi.uludag.edu.tr/2077-1.html>. 20 Aralık 2003.
- Bora, A., 2004. Kamusal Alan Sahiden Kamusal mı?, Kamusal Alan, Ed. M. Özbek, Hil Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, 529-539.
- Cavanagh, S., 1998. Women and The Urban Environment, Introducing Urban Design Interventions and Responses, C. H. Greed and M. Roberts, Ed., Longman, England, 168-177.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. and Tiesdell, S., 2006. Public Places Urban Design-The Dimension of Urban Design, The Social Dimension, Elsevier, Oxford.
- Cherry, G. C., 1973. Town Planning in Its Social Context, Leonard Hill Books, London.
- Dandekar, H. C., 1996. Kadın ve İskan: Geçmişteki Düşünceler, Gelecekteki Yönelimler, Diğerlerinin Konut Sorunları, Der. E. M. Konut, TMMOB Mimarlar Odası, Ankara, 33-51.
- DİE, 2000. Genel Nüfus Sayımı Nüfus Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri (22.10.2000), Trabzon Merkez Mahallerinde Kadın Nüfusu Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Nitelikleri, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- Demiralay, T. ve Kaya, O., 2009. Erkek Egemen İş Alanlarına Yönelen Kadınlar Bir Örnek Model Olarak Yüzü Gülen Operatörler Projesi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Kongre Bildiri Kitabı I: 199-207.
- Demirel, Ö., 1997. Çoruh Havzası (Yusufeli Kesimi) Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Turizm ve Rekreasyon Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Doğramacı, E., 1989. Türkiye'de Kadının Dünü ve Bugünü, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları-Doğuş Matbaacılık, Ankara.

- Duby, G. ve Perrot, M., 2005. Kadınların Tarihini Yazmak, Kadınların Tarihi-Rönesans ve Aydınlanma Çağı Paradoksları, Edt. Duby, G. ve Perrot, M., Türkiye İş Bankası Yayınları, Üçüncü Cilt, 1. Baskı, İstanbul, 9-12.
- Durakbaşı, A., 1998. Cumhuriyet Döneminde Modern Kadın ve Erkek Kimliklerinin Oluşumu: Kemalist Kadın Kimliği ve Münevver Erkekler, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, İstanbul.
- Emiroğlu, O. F., Ermiş, A., Uzunali, A. ve Ünal, H., 2010. Yeşil Alan Envanteri, Trabzon Belediyesi, Park ve Bahçe İşleri Müdürlüğü, Trabzon.
- Ersoy, M., 2009. Kentsel Planlamada Arazi Kullanım Standartları, TMMOB Şehir Plancıları Odası, BRC Basım ve Matbaacılık, Ankara.
- Erüz, S. H. ve Onsekiz, D., 2007. Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların Önemi-Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22, 1, 367-396.
- Gedikli, R., 1998. Kentlerde, Kişi Başına Düşmesi Gereken Açık Yeşil Alan Büyüklüğünün Değerlendirilmesinde Kullanılabilecek Matematiksel Bir Model Önerisi: Trabzon Örneği, Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Gehl, J., 1987. Life Between Buildings, Translated by Jo Koch Van Nostrand Reinhold, New York.
- Giddens, A., 2000. Sosyoloji, H. Özel ve C. Güzel, Ed., Ayraç Yayınevi, Ankara.
- Giritlioğlu, C., 1991. Şehirsel Mekan Öğeleri ve Tasarımı, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, 1. Baskı, İstanbul.
- Gökkaya, Z., 1999. Türkiye’de Kadın ve Çevre, Yüksek Lisans Tezi, AÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Göle, N., 2001. Modern Mahrem, 7. Baskı, metiz Yayınevi, İstanbul.
- Greed, C. H., 1994. Women and Planning, Routledge, London.
- Greed, C. H., 1998. Definitions and Perceptions of Urban Design, Introducing Urban Design Interventions and Responses, C. H. Greed and M. Roberts, Ed., Longman, England, 3-14.
- Greed, C. H., 1999. Introduction Social Town Planning, Social Town Planning, C. H. Greed, Ed., Routledge, London, 3-14.
- Greed, C. H., 2000. Introducing Planning, III. Ed., The Athlone Press, London.
- Greed, C., Davies, L., Brown, C. ve Dühr, S., Report on Gender Auditing and Mainstreaming Incorporating Case Studies and Pilots ,[http:// www.rtp1.org.uk](http://www.rtp1.org.uk). 30 Aralık 2006.

- Greed, C. H., 2003. Planning for Man and Women Too, Livenable Environment and Architecture International Congress Nature-Cities-Architecture Sustainable Development, Temmuz, Trabzon, Bildiriler Kitabı, 9-36.
- Gül, A. ve Küçük, V., 2001. Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta Kenti Örneğinde İrdelenmesi, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A Serisi, 2, 27-48.
- Güleç, S., 1987. Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Ders Notları, Trabzon.
- Günaydın, M., 2011. K.T.Ü. Kanuni Yerleşkesi (Trabzon)'ndeki Öğrencilerin Spor ve Rekreasyon İhtiyaçlarının Saptanması ve Gelişimine Yönelik Yaklaşımların İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Gür, Ş. Ö., 1996. Mekan Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık, Trabzon.
- Gür, Ş. Ö. ve Aşık, Ö., 2004. Diotima ya da Kadınlar, Mimar.İst TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyük kent Şubesi Dergisi, 4, 14, 47-53.
- Güven, S., 1995. Türkiye'de Sosyal Planlama, Ezgi Yayınevi, Bursa.
- Güven, S., 2001. Toplum biliminde Araştırma Yöntemleri, Ezgi Kitapevi, Bursa.
- Harvey, D., 2002. Toplumsal Adalet, Postmodernizm ve Kent, Ed. Duru, B. ve Alkan, A., 20. Yüzyılın Kenti, İmge Kitapevi, Ankara.
- Heywood, A., 2006. Siyaset, B. Kalkan, Ed., Liberte Yayınları, No: 118, Ankara.
- Heywood, A., 2007. Siyasi İdeolojiler Bir Giriş, Adres Yayınları, No: 18, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Ç., 1979. İnsan ve İnsanlar, Cem Ofset, İstanbul.
- Kağıtçıbaşı, Ç., 1991. İnsan Aile Kültür, Remzi Kitapevi, Temel Dizi: 23, İkinci Baskı, İstanbul.
- Kansız, N. ve Acuner, Ş. A., 2009. Kadınların Kentsel Hizmetlerden Yararlanma Düzeyleri, Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Milli Produktivite Merkezi Yayınları No: 706, Desen Ofset, Ankara.
- Kaptan, S., 1993. Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, Tek Işık Web Ofset Tesisleri, Ankara.
- Karaküçük, S., 1997. Rekreasyon Boş Zamanları Değerlendirme Kavram, Kapsam ve Bir Araştırma, 2. Baskı, Seren Ofset, Ankara.
- Karaküçük, S. ve Gürbüz, B., 2007. Rekreasyon ve Kent(li)leşme, Gazi Kitapevi, Ankara.

- Kayasü, S., 1996. Kadın, Evde Üretim ve Konut, Diğerlerinin Konut Sorunları, E. M. Konut, Der., TMMOB Mimarlar Odası, Ankara, 140-145.
- Kırkpınar, L., 1998. Türkiye’de Toplumsal Değişme Sürecinde Kadın, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, İstanbul.
- Kiper, P., İdikut, A. Ç., Kaymaklı, G., Güzeltepe, E., Yurdakul, F. K. ve Çelenkoğlu, E., 1991. Genel Kent Planlama Sürecinde Açık Yeşil Alan Düzenlemeleri ve İller Bankası, Peyzaj Mimarlığı, Peyzaj Mimarisi Derneği, 91, 2, 42-44.
- Madanipour, A., 1996. Design of Urban Space: An Inquiry into A Social-Spatial Process, John Wiley & Sons Ltd., England.
- Madowell, L., 1993. Space, Place and Gender Relations: Part-1 Feminist Empiricism and The Geography of Social Relations, Progress in Human Geography Journal, 17, 2, 157-179.
- Mackenzie, S., 2002. Kentte Kadınlar, 20. Yüzyılın Kenti, B. Duru ve a. Alkan, Çev., İmge Kitapevi, 1. Baskı, Ankara.
- Madanipour, A., 1996. Design of Urban Space: An Inquiry into A Social-Spatial Process, John Wiley & Sons Ltd., England.
- Müftüoğlu, V., 2008. Kentsel Açık yeşil Alan Karar ve Uygulamalarının İmar Mevzuatı Kapsamında Ankara Kenti Örneğinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, AÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Onat, Ü., 1996. Kentte Yaşayan Kadınların Yaşadıkları Çevre, Konut Özellikleri ile Bireyler Arasındaki İlişkilerin Durumu, Diğerlerinin Konut Sorunları, E. M. Konut, Der., TMMOB Mimarlar Odası, Ankara, 160-169.
- Ortaylı, İ., 2004. Osmanlı Toplumunda Aile, Pan Yayıncılık ,Gri Yazı Dizisi, Yedinci Baskı.
- Öksüz, A. M., 2004. Kentsel Dış Mekan (Kentsel Mekan), Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Akademi Kitapevi, Trabzon, 373-408.
- Ökten, N., 2004. Kentsel Donatılar-Konut, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Akademi Kitapevi, Trabzon, 189-220.
- Ökten, N. ve Sancar, C., 2004. Kentsel Donatılar – Ulaşım, Kentsel Alanların Planlanması ve Tasarımı, Akademi Kitapevi, Trabzon, 141-188.
- Özbay, F., 1995. Kadınların Ev içi ve Ev Dışı Uğraşlarındaki Değişime, 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar, Edt. Tekeli, Ş., İletişim Yayınları, İİİ. Baskı, İstanbul, 129-158.
- Pamay, B., 1978. Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, Yayın No:2486, İstanbul.

- Patmore, J.A., 1972. Land and Leisure, Pelican Books, England.
- Pehlivanoğlu, M. T., 1987. Belgrat Ormanının Rekreasyon Potansiyeli ve Planlama İlkelerinin Tespiti, Doktora Tezi, İÜ, Orman Fakóltesi, İstanbul.
- Reeves, D., Gender Equality and Plan Making-The Gender Mainstreaming Toolkit. www.rtpi.org.uk 15 Ocak 2003.
- SEKAM, 2011. Türkiye’de Aile’nin Yapısal Özellikleri, İşlevleri ve Değişimi, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Merkezi, SEKAM Yayınları No:1, İstanbul.
- Sinan, P. E., 2005. Kentsel Sosyal Alan Analizi: Trabzon Örneği, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Steiner, F. R.ve Butler, K., 2007. Planning and Urban Design Standards, Student Edition, American Planning Association, John Wiley and Son, Kanada.
- Sümerkan, M. R., 1990. Biçimlendiren Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesimde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri, Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Tanrıöver, H. T. ve Eyüboğlu, A., 2000. Popüler Kültür Ürünlerinde Kadın İstihdamını Etkileyecek Öğeler, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Projesi, Cem Ofset, Ankara.
- Tekeli, İ., 2001. Modernite Aşılırken Kent Planlaması, İmge Kitapevi, Ankara.
- Tezcan, M., 1977. Boş Zamanlar Sosyolojisi, Doğan Matbaası, Ankara.
- Tokman, Y. ve Alkan, A., 2005. Yerel Politika ve Planlamayla Cinsler-Arası Eşitlik Bakış Açısının Bütünleştirilmesi: “Yarın İçin Bugünden” Kampanyası Deneyimi, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler Riskler ve Fırsatlar, İTÜ Mimarlık Fakóltesi, İstanbul, 461-471.
- Toprak, B., 1982. Türk Kadını ve Din, Türk Toplumunda Kadın, Der. N. A. Unat, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, İkinci Baskı, İstanbul, 361-373.
- Thompson, C. W., 2002. Urban Open Space in The 21st Century, Landscape and Urban Planning, 60, 2, 59-72.
- Torkindsen, G., 2002. People’s Needs and Factors That Influence Participation, Leisure and Recreation Management, Taylor and Francis Group, Fourth Edition, London, 105-127.
- Turnaz, Ş., 1991. Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923), T.C.Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu,Bilim Serisi 4,İkinci Baskı, Ankara.
- TÜİK, 2006. Aile Yapısı Araştırması, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.

- TÜİK, 2009. Hanehalkı İş Gücü İstatistikleri 2009, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.
- TÜİK, 2011. 31.12.2010 Tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Trabzon İli Merkez İlçe Sonuçları, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.
- Türk, Y. A., 2006. Bütünleşik Kent Planlama ve Tasarımına Yönelik Bir Yöntem, Doktora Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Resmi Gazete, 1982. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Başbakanlık Basımevi, 2709.
- Unat, N. A., 1982. Toplumsal Değişme ve Türk Kadını, Der. N. A. Unat, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayını, İkinci Baskı, İstanbul, 1-32.
- Uzun, G. ve Altunkasa, M.F., 1997. Rekreatyonel Planlamada Arz ve Talep, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No:6, Yardımcı Ders Kitapları Yayın No:1, Adana.
- URL-1, www.rudi.net.tr By Design: Urban Design in Planning System: Towards Better Practice. 30 Nisan 2000.
- URL-2, www.felsefeekibi.com/toplumsal+cinsiyet.htm Cinsiyet (Toplumsal). 3 Haziran 2006.
- URL-3, http://unhcr.org.tr/MK_Temel_Tanımlamalar.asp Temel Tanımlamalar. 3 Haziran 2006.
- URL-4, <http://culturaldebates.com/yayinlar.asp>, Türk Kadın Hakları ve Eşitlik Tarihçesi. 18 Haziran 2007.
- URL-5, <http://www.ncl.ac.uk/guru/assets/documents/ewp2.pdf> School of Architecture, Planning&Landscape Global Urban Research Unit University of Newcastle (GURU), Electronic Working Paper No:2, Tyne, 20 Nisan 2006.
- URL-6, www.yerelnet.org.tr Avrupa Kentli Hakları Deklerasyonu, 10 Aralık 2004.
- URL-7, www.rtp1.gov.uk Practice Advice Note No:12- Planning for Women, 10 Ocak 2005.
- URL-8, <http://www.cityshelter.org/03.charte/chartes/charte-en.doc> Commission of European Union-Equal Opportunitiesnit - European Charter for Women in the City, 1994, 25 Kasım 2006.
- URL-9, www.rtp1.gov.uk On-Our Strategy for Progressing Gender Equality, 13 Mart 2006.
- URL-10, http://www.pps.org/info/desing/toronto_safety_2 Key Factors in Planning, Desing and Maintaining Safer Parks, 25 Mayıs 2006.

- URL-11, <http://tdkterim.gov.tr/bts/>. 02 Aralık 2010.
- URL-12, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Talep>. 02 Aralık 2010.
- URL-13, www.felsefeekibi.com/dergisi/s4_y2.html, Maslow ve Holistik Kuram. 13 Temmuz 2008.
- URL-14, www.rudi.net.tr, The Value of Design, A Research Project Commissioned by CADE and DETR, Thames Telford, London, Kent, 03 Aralık 2006.
- URL-15, <http://www.communities.gov.uk/publications/planningandbuilding/planningpolicyguidance17>, Planning Policy Guidance 17: Planning for Open Space, Sport and Recreation, Office of The Deputy Prime Minister-ODPM, 12 Mart 2011.
- URL-16, What Role Can Design Play in Creating Safer Parks, Toronto Parks and Recreation-Project for Public Spaces, http://www.pps.org/topic/desing/toronto_safety_3 Mart 2001.
- White, T. H., 1975. The Relative Importance of education and Income as Predictors in Outdoor Recreation Participation, Journal of Leisure Research, 7, 3, 190-199.
- Veal, A. J., 1992. Definitions of Leisure and Recreation, Australian Journal Of Leisure and Recreation, 2, 4, 44-52.
- Yetim, A., 2006. Sosyoloji ve Spor, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Z., 2006. Kamusal Mekanların Gender Sistemik Yaklaşım Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yılmaz, Z., 2010. Eğlence-Dinlence Alanları Düzenlemesinde Toplumsal Cinsiyet Açısından Dikkat Edilmesi Gerekli Konular, Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı Kadın Dostu Kentler, Damla Matbaacılık, Ankara, 48-53.

7. EKLER

Karadeniz Teknik Üniversitesi,

Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehircilik Anabilim Dalı, Doktora Programı

Bu anket formu doktora tezi kapsamında hazırlanmıştır ve elde edilen bilgiler yalnızca tez çalışmasında kullanılacaktır.

KADINLARIN ve ERKEKLERİN KENTSEL AÇIK YEŞİL ALAN-PARK KULLANIMINI ETKİLEYEN ETMENLERİN BELİRLENMESİ ANKETİ

Kadınların ve erkeklerin kentsel açık yeşil alan-park kullanımını etkileyen etmenlerin belirlenerek daha kaliteli mekanlar tasarlanmasına yönelik hazırlanan bu anket formunu cevaplandığınız için teşekkür ederim.

Zeynep YILMAZ BAYRAM

BİREYSEL/TOPLUMSAL ETMENLER

DEMOGRAFİK YAPI

1. Yaşınız:.....

2. Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

3. Medeni durumunuz:

Bekar Evli Dul/Boşanmış Evli ama ayrı yaşıyor

4. Eğitim durumunuz:

Okuryazar değil Okuryazar İlkokul Ortaokul
 Lise ve dengi meslek okulu Üniversite Yüksek Lisans Doktora

5. Aileniz kimlerden oluşuyor ?(Çocuk sayısı belirtilmeli)

Kendim Eşim Çocuk (....) Büyükanne
 Büyükbaba Amca/Dayı Teyze/Hala Diğer.....

GELİR DÜZEYİ

6. Ücret veya maaş karşılığı yaptığımız en son iş nedir?

(Halen yapmakta olduğunuz da dahil)

7. Tüm gelir kaynaklarınız dikkate alındığında ailenizin aylık ortalama geliri hangi aralıktadır?

0-630 TL 630-1000 TL 1001 -2000 TL 2000-3000TL
 3000-4000 TL 4000-5000 TL 5000 -6000 TL 6000 TL ve üstü

8. Ailenizin özel arabası var mı?

Evet Hayır

9. Arabanız var ise, bunu en çok kim kullanıyor?

Kadın (Anne) Erkek (Baba) Erkek çocuk Kız çocuk

10. Konut durumunuz?

- Kendisine ait Kira Lojman Diğer (belirtiniz).....

11. Nasıl bir konutta yaşıyorsunuz?

- Müstakil konut Apartman
 Site içinde müstakil konut Site içinde apartman

12. Kaç yıldır bu mahallede oturuyorsunuz?

- 0-5 6-10 11-15 16-20 21-25 26 ve üstü

BOŞ ZAMANIN NİTELİĞİ**13. Genelde, haftanın hangi günlerinde boş zamanınız oluyor?**

(Boş zaman, yeme-içme, çalışma saatleri ve ev işlerinden arta kalan zamandır.)

- Hafta içi bir gün Hafta içi birkaç gün Hafta sonu Haftanın her günü

14. Genelde, günün hangi saatleri boş zamanınız oluyor?

- 09:00-12:00 12:01-13:00 13:01-15:00 15:01-17:00 17:01 – 20:00 20:01 ve üstü

15. Ailece boş zaman kullanımını kararınızda en çok kim etkilidir?

- Anne Baba Çocuk/çocuklar Anne baba birlikte
 Eş Kendisi Ailece birlikte
 Aile büyükleri(büyükbaba, vb.) Diğer (belirtiniz).....

16. Boş zamanınızda ne yapacağınıza karar verirken sizi neler etkiler? Önem sırasına göre en önemliden başlayarak 1,2,3 şeklinde sıralayınız.

- Aile bireyleri Akraba Kitle iletişim araçları (TV, gazete, internet, vb.)
 Arkadaş Deneyim ve tecrübe Diğer (belirtiniz).....

17. Kışın ve yazın boş zamanlarınızda yaptığınız etkinlikleri işaretleyiniz (İstedığınız kadar etkinlik işaretleyebilirsiniz).

Aktiviteler	Kış	Yaz	Aktiviteler	Kış	Yaz
Hiçbir şey yapmadan dinlenmek			Maça gitmek veya izlemek		
TV izlemek, radyo-müzik dinlemek			Kıraathaneye gitmek		
Kitap, gazete, vb. okumak			Kafe, restoran, vb. gitmek		
Müzik ile uğraşmak			Kağıt, tavla, vb. oynamak		
Spor yapmak			Tiyatro, sinema, sergi, vb. gitmek		
Fotoğrafçılık, resim, vb. ile uğraşmak			Şehir merkezini gezmek		
Ev-bahçe süs bitkileri ile uğraşmak			Alışveriş merkezlerini gezmek		
Kazanç amacı gütmeyen her türlü el becerisi işleri yapmak			Gece kulübü, disko, vb. eğlence mekanlarına gitmek		
Çocuklar ile ilgilenmek			Çay bahçesi, park vb. gitmek		
Sosyal yardım amaçlı yerleri ziyaret etmek (çocuk yuvası, huzurevi, vb.)			Köye/yaylaya gitmek		
Akraba ve dostları ziyaret etmek			Havuz ve denize gitmek		
Diğer					

18. Trabzon kentinde ve yakın çevresinde (kent merkezi kırsal alan, vb. dahil) imkanınız olsaydı; kışın ve yazın boş zamanlarınızda yapmak istediğiniz etkinlikler nelerdir?**Kışın boş zaman**

- 1.....
2.....
3.....

Yaz boş zaman

- 1.....
2.....
3.....

19. Spor yapıyor musunuz?

- Evet Hayır Bazen

20. Spor yapıyor iseniz; hangi sporu nerede yapıyor sunuz?

Yapılan Spor Türü	Yapıldığı Yer
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....

21. Her türlü imkanınız olsaydı hangi spor türünü nerde yapmak istersiniz?

Yapılmak İstenilen Spor Türü	Yapılmak İstenilen Yer
1.....	1.....
2.....	2.....
3.....	3.....

22. Spor yapmıyor / yapamıyor iseniz, bunun gerekçesi nedir?

- Kendine uygun spor alanının olmaması Zaman eksikliği İlgi duymama
 Spor alanlarının uzak olması Sağlık gerekçeleri Diğer.....

23. Köye gider misiniz?

- Evet Hayır Bazen

24. Köye en çok hangi zamanlarda gidersiniz?

- Her gün Yaz tatilinde
 Hafta sonu tatillerinde Resmi ve Bayram tatillerinde Diğer.....

25. Köye gidiş amacınızı işaretleyiniz (Birden fazla amaç işaretleyebilirsiniz).

- Tarım amaçlı Eğlence-dinlenme amaçlı
 Ziyaret amaçlı Diğer (belirtiniz).....

TOPLUMSAL DEĞERLER**26. Ailenizin reisi kimdir?**

- Kadın (anne) Erkek (baba) Kadın ve erkek her ikisi birlikte
 Büyükbaba (dede) Büyükanne (nine) Kendisi Kararsız

27. Evinizde aşağıda sıralanan işleri genel olarak yapmakla yükümlü olan kimdir?

İşler	Kadın (anne)	Erkek (baba)	Eşimler birlikte	Çocuklar la birlikte	Ailece	Yardımcı	Diğer
Ev işleri (yemek pişirme, temizlik, çamaşır, vb.)							
Çocuk, yaşlı ve engelli yakın akrabaların bakımı							
Çocukların okula götürülüp getirilmesi							
Evin günlük alışverişinin yapılması							
Büyük alışverişin yapılması (mobilya, beyaz eşya, vb.)							
Fatura, taksit yatırma, telefon, su borcu ödeme, vb. işler							
Tarla ve bahçe işleri ile ilgilenmek							
Evin tadilat işleri ile ilgilenmek (boya, vb.)							
Diğer.....							

28. Kentsel açık yeşil alanda-parkta bulunduğunuz süre içerisinde çevrenizdeki kişi, grup ve aileler ile görüşür müsünüz?

- Evet Hayır Kısmen

29. Kentsel açık yeşil alanda-parkta insanlar ile görüşüyorsanız, bunu aşağıdaki hangi nedenlerle yapıyorsunuz? (İstedığınız kadar işaretleyeme yapabilirsiniz)

☐ Karşılıklı yardımlaşma (birşey alıp-verme)	☐ Güvenlik içinde olma isteği
☐ Toplumsal alışkanlıklar	☐ Çocukların kaynaşma ve arkadaşlığı
☐ Çevredekilerle yakınlaşma ve yeni insanlar tanıma isteği	☐ Yalnızlık
☐ Değişiklik isteği	☐ Rastlantısal
☐ Diğer (belirtiniz).....	

30. Kentsel açık yeşil alan-park kullanımında aşağıda belirtilenlerden hangisi sizi ne düzeyde etkiler?

Etmenler	Hiç Etkilemez	Etkilemez	Orta Etkiler	Etkiler	Çok Etkiler
Eşin izin vermemesi					
Ailenin (anne, baba, ağabey, abla, vb.) izin vermemesi					
Toplumsal baskı ve çekince					
Parkta bulunduğunuz süre içinde yakınınızdakilerin görsel yada işitsel olarak verdikleri rahatsızlıklar					
Sağlık sorunları nedeniyle evden hiç çıkamama ya da bir refakatçiye ihtiyaç duyma					
Çocuk, yaşlı, vb. bakım sorumluluğu					
Ev işlerine harcanan zaman					
Ekonomik durum					
Kendimize uygun mekanların yetersizliği					
Mekanların uzak oluşu					
Yeterli sayıda otobüs ve dolmuş seferinin olmaması					
Güvenlik sorunları					
Diğer					

REKREASYON ALANININ KALİTELERİNE BAĞLI ETMENLER

31. Konutunuzun bahçesi var mı?

- Var Yok

32. Konutunuzun bahçesi varsa; burayı ne amaçla kullanmaktasınız?

(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

- Oturma-dinlenme Bahçe ile uğraşma Yeme-içme Otopark
 Çocuk oyun alanı Komşularla bir arada olma Diğer (belirtiniz).....

33. Konutunuzun uygun büyüklükte bahçesi olsaydı, burada aşağıda belirtilen eylemlerden yapmak istediğiniz en önemli 3 tanesini işaretleyiniz.

☐	Bahçe ile ilgilenme	☐	Müzik dinleme, kitap okuma, vb. hobiler ile uğraşma
☐	Oturma-sohbet etme-eğlence	☐	Spor yapma
☐	Çocuğun oyun oynaması	☐	Dinlenme
☐	Diğer (belirtiniz).....		

34. Komşularınızla en sık nerede görüşürsünüz?

- Kapı önünde Evlerde Yakındaki parkta Evin bahçesinde
 Kiraathanede Kafe veya restoran Görüşmem Diğer.....

39. Aşağıdaki parklarda belirtilen durumlar park kullanımınızı etkiler mi, etkilemez mi?

Konular	Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı		Şelale Parkı		Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı		Sahil Rekreasyon Alanı	
	Etkiler	Etkilemez	Etkiler	Etkilemez	Etkiler	Etkilemez	Etkiler	Etkilemez
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların yoğunluğu								
Günün belli saatlerinde ve haftanın belli günlerinde mekanların az kullanılması/tenha oluşu								
Mekanlarda tek tip aktivitenin olması								
Çevrenin bakımsız ve pis olması								
Sahipsiz sokak hayvanlarının varlığı								
Mekanların net olarak algılanamaması								
Yoğun bitkilendirme, bitkilerin görüş mesafesini kapatması								
Mekanların özellikle gece aydınlatmasının yetersizliği								
Mekanı tanıtıcı ve yönlendirici tabelaların yetersizliği								
Acil durumlarda yardım isteme olanaklarının yetersizliği								
Park donanımlarının yetersizliği (çöp, oturma yerleri, wc, vb.)								
Diğer								

40. Trabzon kent genelinde kentsel açık yeşil alanları – parkları kullanırken karşılaştığınız aşağıda belirtilen durumları değerlendiriniz.

	Memnun değil	Kısmen Memnun	Memnun
Açık ve kapalı yeme-içme mekanlarının varlığı			
İklimden korunaklı mekanlar			
Farklı yaş grupları için ayrı mekanların düzenlenmesi			
Mekanların algılanabilir olması			
Süprizli mekanlar (çıkma, kıvrımlı sokaklar, vb.)			
Mekanların erişilebilir olması			
Bitkilendirme			
Mekanların temizliği ve bakımı			
Otoparkların sayısı ve düzenlenmesi			
Kaldırım ve basamakların yüksekliği ve düzeni			
Kaldırımların genişliği			
Zemin malzemesi (kapaklar, taş çeşidi, vb.)			
İbadet yerleri			
Kadın ve erkek için ayrı tuvalet			
Çocuk tuvaletleri			
Çocuk bakım mekanları			
Diğer			

41. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse Trabzon'da en çok beğendiğiniz parkları sıralayınız.

- 1.....
- 2.....
- 3.....

42. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse Trabzon'da en fazla şikayetçi olduğunuz ve beğenmediğiniz parkları sıralayınız.

- 1.....
- 2.....
- 3.....

BİREYSEL/TOPLUMSAL ile REKREASYON ALANI KALİTELERİNİN İLİŞKİLERİNE BAĞLI ETMENLER

GÜVENLİK

43. Siz ya da yakın çevrenizden biri, mahallenizdeki parklarda aşağıda belirtilen olaylarla karşılaştı mı ?

Olaylar	Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı	Şelale Parkı	Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı	Sahil Rekreasyon Alanı
Hırsızlık				
Darp				
Sözlü taciz, laf atma				
Fiziksel taciz, sarkıntılık				
Kayıbolma				
Kaçırılma				
Diğer				

ERİŞEBİLİRLİK

44. Kentsel açık yeşil alanlara –parklara erişimde en sık kullandığınız ulaşım türlerini belirtiniz.

Parklar	Yaya	Özel araç	Otobüs	Dolmuş	Taksi	Diğer
Eyüboğlu ve/veya Çınaraltı Parkı						
Şelale Parkı						
Beşirli Sahil Yolu Semt ve Çocuk Parkı						
Sahil Rekreasyon Alanı (Dolgu alanındaki parklar)						
100. Yıl Parkı						
Boztepe						
Meydan Parkı						
Fatih Parkı (Aşıklar Parkı)						
Türk-Macar Dostluk Parkı (Ganita ve Sahil Bölgesi)						
Zağnos Vadisi						
Atapark						
Atatürk Köşkü						
Ayasofya Müzesi						
Diğer						

45. Kentsel açık yeşil alanlara –parklara erişimde yaya ulaşımını kullanıyorsanız, aşağıdaki konuları değerlendiriniz.

Konular	Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi
Cadde ve sokakların aydınlatılması					
Cadde ve sokakların temizliği					
Cadde ve sokakların düzeni (anlaşılabilir olması)					
Cadde ve sokakların güvenliği					
Yaya yolları ve kaldırımların genişliği					
Yaya yolları ve kaldırımların zemininin düzenlemesi (taş çeşidi, vb.)					
Kaldırım ve basamakların yüksekliği					
Kaldırım ve yaya yollarının engelli ve bebek araçlarına uygunluğu (taş çeşidi, kanalizasyon kapaklar, vb.)					
Trafik ışıkları					
Yaya geçitleri					
Alt ve üst geçitler					
Alt ve üst geçitlerin aydınlatılması					
Diğer					

46. Kentsel açık yeşil alanlara –parklara erişimde toplu taşıma araçlarını kullanıyorsanız, aşağıdaki konuları değerlendiriniz.

Konular	Çok kötü	Kötü	Orta	İyi	Çok iyi
Seferlerin sıklığı, sayısı					
Durakların eve ve parka yakınlığı					
Durakların aydınlatılması					
Durakların işlevine uygunluğu					
Durakları engelli, yaşlı ve çocukların kullanımı					
Bilet fiyatları					
Diğer					

COCUĞU OLAN KİŞİLERİN CEVAPLANDIRACAĞI SORULAR

47. Çocuğunuza kim bakıyor?

- Anne Bakıcı Aile Komşu Akraba Kreş Anaokulu Diğer.....

48. Konutunuzun yakın çevresinde çocuk parkı var mı?

- Var Yok

49. Mahallenizdeki çocuk parkına, çocuğunuz nasıl gider?

- Kendisi tek başına Bakıcısı eşliğinde Ebeveyn eşliğinde
 Arkadaşları ile birlikte Diğer (belirtiniz).....

50. Çocuklarınızı kışın ve yazın ne sıklıkla parka gönderiyor sunuz?

	Hiç	Nadiren	Ara Sıra	Haftada birkaç kez	Her gün
Kışın					
Yazın					

51. Çocuğunuz parka gönderirken endişeleniyorsanız; bunun nedenlerinden en önemli 3 tanesini sıralayınız.

- Güvenlik sorunu (çocuk kaçırma, kaybolma, vb.)
- Parkın eve uzak oluşu
- Parkın engelleler için erişebilir olmaması
- Mekanı kullanan çocukların farklı gelir grubu ve statüden olması
- Farklı yaş gruplarının bir arada olması
- Çocuğunuzun oyun esnasında zarar görmesi
- Çocuklar için yeterli oyun aracının olmaması (salıncak, kaydırak, vb.)
- Çocuğunuzun kirlenmesi
- Diğer (belirtiniz).....

52. Çocuk ya da çocuklarınız yaş gruplarına göre nerelerde oynadığını işaretleyiniz (Çocuğunuz ya da çocuklarınız hangi yaş grubunda ise onlara göre ayrı ayrı işaretleme yapınız.)

Oyun Yeri	Yaş Grubu		
	3-6 yaş	7-11 yaş	12-15 yaş
Evde			
Evin yada sitenin bahçesinde			
Sokakta (kapı önünde)			
Boş arsada			
Çocuk bahçesinde, parkta			
Okul bahçesinde			
Diğer			

53. İmkancınız olsaydı çocuklarınızı ne tür alanlarda oynamalarını isterdiniz? Önem sırasına göre en önemliden başlayarak 1, 2,3 şeklinde sıralayınız. (Çocuğunuz ya da çocuklarınız hangi yaş grubunda ise onlara göre ayrı ayrı işaretleme yapınız.)

Konular	Yaş Grubu		
	3-6 yaş	7-11 yaş	12-15 yaş
Evin yada sitenin bahçesinde			
Sokakta (kapı önünde)			
Çocuk bahçesinde			
Kendi oyunlarını kurabilecekleri boş arsada ya da yeşil alanda			
Diğer			

54. Çocuğunuzun oyun yerlerinden şikayetleriniz nelerdir? (Çocuğunuz ya da çocuklarınız hangi yaş grubunda ise onlara göre ayrı ayrı işaretleme yapınız.)

Konular	Yaş Grubu		
	3-6 yaş	7-11 yaş	12-15 yaş
Yeşil alan azlığı			
Çocuklar için güvenli değil			
Engelli çocuklar için gerekli düzenlemelerin yetersizliği			
Oyun alanının boyutlarının yetersiz olması			
Yeterli oyun araçlarının (salıncak, kaydırak, vb.) olmaması			
Oyun araçlarının (salıncak, kaydırak, vb.) çocukların boyutlarına uygun olmaması			
Oyun araçlarının (salıncak, kaydırak, vb.) malzemeleri			
Farklı yaş gruplarının bir arada olması			
Zemin döşemesinin (beton, taş, vb.) uygun olmaması			
Ebeveynler için oturakların olmaması/yetersiz oluşu			
Hijyenik olmaması ve hastalık kapma endişesi			
Diğer			

55. Sizce çocuk bahçesi-oyun alanı evinizden en çok ne kadar uzakta olursa çocuğunuzun kendi başına gitmesine izin verirsiniz? Yaş grubuna göre uygun uzaklıkları işaretleyiniz. (Çocuğunuz ya da çocuklarınız hangi yaş grubunda ise onlara göre ayrı ayrı işaretleme yapınız.)

Mesafe	Yaş Grubu		
	3-6 yaş	7-11 yaş	12-15 yaş
1-2 dk. yürüme mesafesinde (80-160m)			
3-4 dk. yürüme mesafesinde (240-320m)			
5-6 dk. yürüme mesafesinde (400-480m)			
7-10 dk. yürüme mesafesinde (560-800m)			
11dk. fazla yürüme mesafesinde (800m ve üzeri)			

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaokul eğitimini Trabzon'da tamamlayıp, 1999 yılında Trabzon Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde başladığı lisans eğitimini, 2003 yılında fakülte ikincisi ve bölüm birincisi olarak tamamladı. 2002 yılında Türk Serbest Mimarlar Müşavirler Derneği'nin Mimarlık 3. sınıf öğrencileri arasında düzenlediği yarışmada "Jüri Özel Ödülü" aldı. 2003-2006 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda " Kamusal Mekanların Gender Sistematik Yaklaşım Açısından Değerlendirmesi " başlıklı yüksek lisans tezini tamamladı. 2005 yılında Fen Bilimleri Enstitüsü'nde Araştırma Görevlisi kadrosuna atandı. 2004 yılında kurulan KTÜ Mimarlık Mezunları Derneği kurucu üyeleri arasında yer aldı. 2006 yılında yüksek lisans eğitimini tamamladıktan sonra aynı yıl KTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda doktora öğrenimine başladı. Halen Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak akademik çalışmaları sürdürmektedir. Evlidir ve iyi derecede İngilizce bilmektedir.